Naslov originala:
محاسن الإسلام

Naslov prijevoda:
LJEPOTE ISLAMA

Autor:
GRUPA AUTORA

Prijevod:
HAJRUDIN AHMETOVIĆ, prof.
ABDUR-R-RAHMAN KUDUZOVIĆ, prof.
SELMIR HADŽIĆ, prof.

Šeri'atska recenzija:
HFZ. DŽEVAD EF. GOLOŠ, prof.
ELVEDIN PEZIĆ, prof.

Redaktura prijevoda:
AJDIN KOVAČ, prof.

Lektor i korektor:
FATIMA ALIHODŽIĆ

Dizajn korice:
KEMAL RAHAHLA

DTP:
SANELA MUSLIĆ

Izdavač:
UDRUŽENJE "AFIRMACIJA MLADIH INTELEKTUALACA - AMI"

Štampa:
MIKROŠTAMPA D.O.O.

Tiraž:
100 KOMADA

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28 - 4

LJEPOTE islama / grupa autora ; [prijevod Hajrudin Ahmetović, Abdur-R-Rahman Kuduzović, Selmir Hadžić] - Sarajevo : Udruženje za afirmaciju mladih intelektualaca - AMI, 2007. - 280 str. ; 26 cm

محاسن الإسلام - Bibliografija i bilješke uz tekst

ISBN 978-9958-9087-0-5

COBISS.BH - ID 16188934

محاسن الإسلام

LJEPOTE ISLAMA

GRUPA AUTORA

SARAJEVO, 1428 h. / 2007 g.

... Iz recenzije

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, Stvoritelju svih svjetova, i neka je salavat i selam na posljednjeg Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Ako bismo rekli da je jedna od karakteristika vremena u kojem živimo rat protiv islama i muslimana, ne bismo nimalo pogriješili. Ali, treba znati da taj rat ne biva uvijek oružjem, tj. tako što se ubijaju nedužni muslimani. Rat se vodi i nekim drugim sredstvima, pa se nastoji dokazati da je islam zaostao, da nije za naprednu civilizaciju i sl. Naravno da se ovo "dokazivanje" ne vrši ni sa čim drugim osim s lažima na islam i islamski vjerozakon – Šeri'at. Međutim, svako ko iskreno želi upoznati islam i islamski vjerozakon veoma će se lahko uvjeriti da oni nisu ništa drugo do put ka sreći i napretku na oba svijeta.

Raniji islamski učenjaci koji su govorili o Šeri'atu i njegovim intencijama napominjali su da je cilj sprovedbe Šeri'ata ostvarivanje koristi i otklanjanje štete, i to ne samo na Onom svijetu, nego i na Ovom. Iz tog razloga navest ćemo samo nekoliko izreka islamskih učenjaka koji su ukazali na pomenutu stvar.

Imam El-Amidi, poznati učenjak iz oblasti usuli-fikha (umro 631. god. po hidžri), u svom djelu El-Ihkam fi usuli-l-ahkam kaže: "Namjera propisivanja nekog propisa je ili ostvarenje koristi, ili otklanjanje štete, ili obje te stvari u isto vrijeme. Sve ovo dolazi radi interesa samog čovjeka, jer je Uzvišeni Allah iznad svake koristi i štete" (2/340). Nakon ovog govora imam El-Amidi je pojasnio da se to odnosi kako na Ahiret, tako i na Dunjaluk, ali da ne bismo bili opširni zadovoljit ćemo se pomenutim citatom.

Poznati islamski učenjak šejhu-l-islam Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao (umro 728. god. po hidžri), kaže: "Šeri'at je došao radi uspostave koristi i njenog upotpunjavanja i radi otklanjanja štete i njenog umanjivanja." (Medžmuatu-l-fetava 1, 188)

Imam Šatibi, također poznati učenjak usuli-fikha (umro 790. po hidžri), u svom djelu El-Muvafekat kaže: "Šeri'at je propisan samo radi ljudi i njihove koristi i sreće na oba svijeta." (1, 322)

Od kasnijih učenjaka koji su ukazali na pomenutu činjenicu bio je poznati indijski alim, šah Velijjullah ed-Dehlevi, koji u svojoj knjizi Hudžetullahi el-baliga kaže: "Neko može pomisliti da šeri'atski propisi ne sadrže koristi za ljude... i da su propisi koji su propisani od Allaha poput naredbe koju vlasnik svom robu ili radniku uputi, npr. da podigne neki kamen ili da ga dotakne bez ikakve koristi osim samo kako bi ga iskušao da li je pokoran ili ne. Ovakvo mišljenje je pogrešno i ono se suprotstavlja sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem i konsenzusu prvih islamskih pokoljenja." (1/15)

Ovo je samo kapljica iz mora govora i izreka islamskih učenjaka koji su kroz sva ova stoljeća islamske historije ukazivali da je mudrost, ili da kažemo svrha propisivanja propisa u islamu ostvarenje sreće i koristi za ljude na oba svijeta.

Obaveza je svakog od nas, kao muslimana i muslimanke, da ljepote islama pokaže drugima, prije svega, kroz svoje ponašanje i djela. Upravo je ova stvar bila uzrok da veliki broj ljudi uđe u okrilje islama još od vremena Objave, pa sve do danas, a najbolji ćemo dokaz za to naći ako pogledamo u životopis posljednjeg Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Pored toga, naša je velika obaveza da kroz naš kontakt i razgovor s ljudima govorimo o ljepotama islama, jer danas živimo u vremenu u kojem se islam nastoji predstaviti u nekom drugom svjetlu. Upravo je zato naša velika obaveza da ljudima pojasnimo ljepote islama, a što je urađeno u knjizi Ljepote islama, koja je sada pred nama: "Poznavanje ljepota islama kod muslimana povećava odanost, ljubav i privrženost prema vjeri. Onima koji su odstupili od islama pruža veliku priliku da se uvjere u njegovu istinitost, te da ga prihvate i tako se spase na Ovom i Budućem svijetu."

Knjiga koja se nalazi pred nama je možda jedina knjiga na našem jeziku koja govori isključivo o ovoj temi, a ako nije jedina, onda je zasigurno najbolja i najopširnija, jer dolazi iz pera grupe učenjaka koji su dokazima popratili svaku stvar koju su kazali. Zato iskreno savjetujemo svakog muslimana koji voli svoj din da pročita ovu knjigu jer će se tako još bolje upoznati sa svojom vjerom i njenom ljepotom, mudrošću, nadnaravnošću i istinitošću, jer, kao što je lijepo kazano u ovoj knjizi: "Islam, zaista, odiše ljepotom (i mudrošću) svakom naredbom, zabranom, propisom, odlikom, podstrekom...".

Hfz. Dževad Gološ. prof.
Mostar, 24. džumadel-ula 1428 / 10. juni 2007.

UVOD

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Zahvala pripada Svevišnjem Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć, oprost i uputu tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela. Onoga koga Allah uputi niko ne može u zabludu odvesti, a onoga koga u zabludi ostavi niko ne može uputiti. Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema saučesnika, i svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik, neka je mir i spas na njega, njegovu porodicu i sve njegove ashabe.

Svevišnji Allah stvorio je ljude zbog velikog, plemenitog cilja – robovanja jedino Allahu koji nema saučesnika. Svemogući kaže:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ﴾

"Džinnove i ljude sam stvorio samo zato da Mi robuju, Ja ne tražim od njih opskrbu, niti želim da Me hrane." (Ez-Zarijat, 56, 57)

Dakle, čovjek je stvoren da na Zemlji odigra određenu ulogu; nije stvoren uzalud. Kaže Uzvišeni:

﴿ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴾

"Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete vratiti?" (El-Mu'minun, 115)

﴿ أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴾

"Zar čovjek misli da će sam sebi prepušten biti, da neće odgovarati?" (El-Kijame, 36) tj. zar misli da mu se na Ovome svijetu neće naređivati i zabranjivati?

Radi realizacije toga cilja, Svevišnji je Allah slao poslanike i jednu za drugom knjige objavljivao. Uzvišeni kaže:

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: 'Allahu se klanjajte, a taguta[1] se klonite!" (En-Nahl, 36)

Svemogući Allah slanje poslanika zapečatio je Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kao što je Šeri'at kojeg je on donio, učinio pečatom svih vjerozakona, a sve Allahove, dželle šanuhu, objave pozivale su u dobro, a odvraćale od zla. Kaže Uzvišeni:

﴿ وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ﴾

"... i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali." (El-Enbija', 73)

Otuda što je ovo posljednja vjera koja je objavljena svim ljudima od vremena Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva pa sve do Sudnjeg dana– Allah, dželle šanuhu, učinio je da poziva u lijepo ponašanje i da njen vjerozakon bude lahak i u skladu sa ljudskom prirodom u svakome vremenu i na svakome mjestu.

Islam je dopustio svako dobro, štaviše, potiče na njega, a zabranio svako zlo; zabranio je sve što čovjeku smeta ili šteti u pogledu vjere ili ovosvjetskih dobrobiti, a sve s ciljem kako bi musliman živio sretnim i ugodnim životom na Ovome, te osjetio pravu sreću i postigao veliki, isitinski uspjeh – zadobio Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo na Budućem svijetu.

Svako ko razmisli o ovoj velikoj vjeri koju je objavio Mudri i Sveznajući, spoznat će da je utemeljena na sveopćim vrijednostima i plemenitim ciljevima i da ju je Svevišnji Allah objavio da bi čovjeka

[1] Tagut je sve što ljudi obožavaju pored Allaha, dželle šanuhu. (op.p.)

usrećio na Ovome i Budućem svijetu. Kako i neće biti tako kada Uzvišeni govoreći o svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَآئِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالأَغْلاَلَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُواْ بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُواْ النُّورَ الَّذِيَ أُنزِلَ مَعَهُ أُوْلَـئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾

"... onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dopustiti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli." (El-A'raf, 157)

Također je rekao:

﴿ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴾

"... i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti." (Ta-ha, 123)

﴿ يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾

"Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate..." (El-Bekare, 185)

﴿ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ﴾

"... i u vjeri vam nije ništa teško propisao..." (El-Hadždž, 78)

A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

إنما بعثت لأتمم مكارم الأخلاق

"Poslan sam da upotpunim plemenite ćudi. " [2]

Također je kazao:

إنه لم يكن نبي قبلي إلا كان حقا عليه أن يدل أمته على خير ما يعلمه لهم وينذرهم من شر ما يعلمه لهم

"Prije mene nije došao ni jedan poslanik, a da svoj narod nije uputio na sve u čemu je bilo dobro za njih i da ga nije upozorio na sve u čemu je bilo zlo po njih." [3]

Kako islam neće usrećiti ljude kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dostigao krajnji stupanj u lijepom ponašanju, čednosti, čistoći, darežljivosti, a uz potpunu poniznost i skrušenost prema Svevišnjem Allahu. Štaviše, to mu je On, dželle šanuhu, posvjedočio:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾

"... jer ti si, zaista, najljepše ćudi..." (El-Kalem, 4)

Otuda je Svemogući naredio da se povodimo i ugledamo na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, jer:

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ﴾

"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na Onom svijetu..." (El-Ahzab, 21)

---

[2] Bilježe ga Bejheki u *Sunenu* 10/191, i Ibn Abdulberr u *Temhidu* 16/254. Vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani u *Es-Silsiletu-s-sahiha* (br.45).

[3] Bilježi ga Muslim, (br.1844).

Allah, dželle šanuhu, upotpunio je prema muslimanima Svoju blagodat u svakome pogledu. Naime, naredbe da se čini dobro i zabrane da se čine grijesi i zlo, s jedne strane, te da se povodi za svim plemenitim osobinama i svojstvima koje je donio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, s druge strane, čine ovu vjeru potpunom, jer ona obuhvata sve ljepote naredbi, zabrana, propisa, odlika i podsticaja.

I uistinu, poznavanje ljepota islama kod muslimana povećava odanost, ljubav i privrženost prema vjeri, dok budi želju za vjerom kod onoga koji odstupa od nje, i pruža mu veliku priliku da se uvjeri u njenu istinitost i prihvati je i tako se spasi i zaradi nagradu i na Dunjaluku i na Ahiretu.

Prenosi Ibn Seken svojim lancem prenosilaca da je Eksem b. Sajfi nakon što je čuo za pojavu Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, htio da ode kod njega, ali ga je njegov narod spriječio rekavši mu: "Ti si naš velikan; nemoguće je da on za tebe nije čuo!" "Onda, neka ga neko izvijesti o meni i mene o njemu!", naredio je. Na to su se odazvala dva čovjeka koji su otišli kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekli: "Eksem b. Sajfi nas posla da pitamo ko si ti, u šta pozivaš i s čime si došao!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prouči:

﴿ إِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ ﴾

"Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini, i da se bližnjim udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i naslije zabranjuje." (En-Nahl, 90)

Vratili su se Eksemu i rekli: "Odbio je da spominje svoje porijeklo, pa smo raspitali o njemu i vidjeli da je najplemenitijeg roda u Mudaru. Izgovorio je riječi koje smo zapamtili... Kada ih je Eksem čuo, rekao je: "Koga god vidite da poziva u lijepo ponašanje, a od nevaljalog odvraća, budite u tome vođe, a ne pristalice; prvi a nikako zadnji!" Uskoro mu je došao smrtni čas pa je savjetovao: "Bojte se Allaha i održavajte rodbinske veze!"[4] Pogledajmo kako je Svevišnji Allah spasio Eksema b.

[4] Vidjeti *El-Istiab* 1/146 i *El-Isabe* 1/211.

Sajfija od propasti nevjerstva i uveo ga u širinu vjerovanja nakon što je uvidio neke ljepote islama. Kako bi se tek ponio da je vidio druge ljepote u propisima koji su objavljeni nakon toga?!

"Muslimani u ovome vremenu, štaviše, cijeli je svijet u velikoj potrebi za pojašnjavanjem Allahove vjere i njenih ljepota. Tako mi Allaha, kada bi ljudi istinski spoznali ovu vjeru, u nju bi u skupinama ulazili", ističu neki učenjaci, a u ispravnost njihovih riječi nema nimalo sumnje.

Ovom prilikom moramo napomenuti da se ljepote islama ne mogu pobrojati, otuda što se ljepota ove vjere i njena savršenost ogledaju u svakoj naredbi i zabrani, kao i u općim i detaljnim propisima... Samo o ljepotama monoteizma (tevhida) i namaza mogle bi se ispisati tone hartije.

Dakle, cilj ove studije nije obuhvatanje svih ljepota islama. Naprotiv, kratkim smo crtama pokušali ukazati na neke od njih, a davno je rečeno: pametnom je dovoljan i išaret.

Ova je studija podsjećaj onima koje je Svevišnji Allah uputio, opomena onima koje je u zabludi ostavio; čija su prsa pretijesna da prihvate istinu; koji, kada bi im došli meleki ili im mrtvi progovorili, ne bi, osim Allahovom voljom, povjerovali. Neka je hvala Allahu koji nas je učinio muslimanima, mi, doista, ne bismo bili upućeni da nas On, dželle šanuhu, nije uputio, poslanici našeg Gospodara su, zaista, istinu govorili. Neka je spas i mir na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu časnu porodicu i sve njegove ashabe.

Odlike Islama

Šeri'at je naziv za sve što je Uzvišeni Allah objavio Svome vjerovjesniku i poslaniku, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, od propisa, ubjeđenja i djela.

Ti su propisi nazvani Šeri'atom zbog njihove ispravnosti i postojanosti, a upoređeni su sa izvorom slatke i pitke vode jer je život duše i ljudskog razuma, i njihova ispravnost, upravo u ovim šeri'atskim propisima, baš kao što je i voda život za ljudsko tijelo.

Odlike Šeri'ata su mnogobrojne i raznovrsne, što upućuje na njegov visoki položaj i veliki značaj. Sve te odlike, zbog njihove mnogobrojnosti, nemoguće je pobrojati, ali se može bar ukazati na najbitnije od njih.

1. Božanstvenost (Rabbanijje)

Prvo čime se odlikuje Šeri'at jeste da je on Božanski. Božanstvenost ovdje podrazumijeva dvije stvari:

Prva: da je ovaj Šeri'at od Gospodara, Slavljenog i Uzvišenog, i da je Objava od Njega, dželle šanuhu, pečatu svih poslanika, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i nije djelo stvorenja.

Uzvišeni kaže:

﴿الَر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ﴾

"Elif-lam-ra. Ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajućeg." (Hud, 1)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

"O ljudi, već vam je stigla poruka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i uputstvo i milost vjernicima." (Junus, 57)

Na Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je samo da je prihvati, pamti, dostavlja i pojašnjava, kao što kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾

"O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štititi. Allah zaista neće ukazati na Pravi put narodu koji neće da vjeruje." (El-Maide, 67)

﴿ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴾

"A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili." (En-Nahl, 44)

Tako je Šeri'at, čija je osnova Allahova Objava, jedina vjera i zakon sačuvan od bilo kakvog iskrivljenja i izmjene:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!" (El-Hidžr,9)

Zbog toga je Šeri'at potpun, milost i pravedan u pravom smislu, jer ga je objavio Stvoritelj i Vladar svih ljudi, a On, dželle šanuhu, uzvišen je i savršen, daleko je od svake manjkavosti. Najbolje poznaje šta je potrebno čovječanstvu. Garantira im sigurnost, rahatluk i sreću. Stvorio ih je s određenim ciljem. Objavio im je poslanicu i odlikovao ih time nad mnogim stvorenjima. On, dželle šanuhu, blag je u Svojim postupcima, mudro vlada, Svemoguć u stvaranju, Sveznajući u uređivanju svega stvorenog, Milostiv prema Svojim robovima...

Od ljudi i džinna traži se da prihvate ovaj Šeri'at, pridržavaju ga se i rade po njemu. Time će postići svako dobro na Dunjaluku, te sreću i sigurnost na Danu velikog straha.

Vjernici Šeri'atu pridaju veliku svetost, što ostavlja veliki trag na njihove duše, ulijeva strahopoštovanje u njihova srca; u tome mu nije sličan nijedan pravac, sistem ili bilo šta ljudsko.

Druga: Cilj ovog Šeri'ata je izuzetno veliki, a to je postizanje Allahovog, dželle šanuhu, zadovoljstva.

Kaže Uzvišeni:

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴾

"Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja, doista, su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman.'" (El-En'am, 162-163)

Neosporno je da islam stremi i drugim ciljevima kojima čovjek postiže lijep život na Dunjaluku, međutim, ako razmislimo, vidjet ćemo da su svi oni potčinjeni velikom i uzvišenom cilju, a to je postizanje Allahovog, dželle šanuhu, zadovoljstva i uspostavljanje lijepe veze sa Gospodarom, što je ujedno i najbitniji cilj. Slijeđenje Šeri'ata osnova je čovjekove duhovne sreće, smirenosti njegove duše, jer slijedi Allahov, dželle šanuhu, put, put Gospodara nebesa i Zemlje, nastoji zadobiti Njegovo zadovoljstvo, i vjeruje da je, sve što postoji u ovoj vjeri, od Allaha i radi Allaha, dželle šanuhu.

2. *Potpunost i sveobuhvatnost*

Islamski Šeri'at je potpun. Njegovi principi teže čovjekovoj potpunosti i savršenstvu na Dunjaluku i Ahiretu.

Također je sveobuhvatan kako za ljude tako i za džinne, ne ograničava se na jedan narod zapostavljajući drugi, na jednu generaciju zapostavljajući drugu, nego se obraća svim ljudima. Obuhvata sve sfere života, sve staleže zajednice... Ova vjera nije izostavila ništa što je neobično, čudno i rijetko, niti poznato, a da ga nije spomenula i ukazala na postojeće dobro u njemu, ili donijela sud o tome, ili ga uvrstila pod određeni temelj ili pravilo. Nije izostavila ništa što je vezano za ljudski život, niti je zaostala ni za jednim visokim standardom kojeg ostvaruju pojedine zajednice, naprotiv, pomaže ljudima da ostvare svoje potrebe u svakom vremenu i na svakom mjestu.

Mnogobrojni su tekstovi iz Kur'ana i Sunneta koji potvrđuju sveobuhvatnost Šeri'ata. Navest ćemo neke od njih:

﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ﴾

"Reci: 'O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik!'" (El-A'raf, 158)

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

"Mi smo te poslali svima ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ, ali većina ljudi ne zna." (Sebe', 28)

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴾

"Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju." (En-Nahl: 89)

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu je rekao:

أعطيت خمساً لم يعطهن أحد قبلي..» ومنها قوله»: وكان النبي يبعث إلى قومه خاصّة، وبعثتُ إلى الناس عامّة

"Dato mi je pet stvari koje nisu date nikome prije mene... Vjerovjesnici prije mene bili su slani samo svojim narodima, a ja sam poslan svim ljudima." [5]

U drugoj verziji stoji:

كان كلّ نبي يبعث إلى قومه خاصة وبعثت إلى كل أحمر وأسود

"Svaki bi vjerovjesnik prije mene bio poslan samo svome narodu, a ja sam poslan i crvenima i crnima." [6]

Ovi tekstovi dokaz su sveobuhvatnosti Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, poslanice za razliku od pojedinih historičara nemuslimana koji tvrde da je islam bio upućen i namijenjen samo pojedinim područjima, da bi se nakon proširenja i porasta islamskih osvajanja, kod muslimana pojavila težnja da dostave ovu vjeru cijelom čovječanstvu. Ova tvrdnja je netačna i neosnovana. Naprotiv, ova vjera je upućena cijelom

[5] Bilježi ga Buhari, (br.335).
[6] Bilježi ga Muslim, (br.521).

čovječanstvu, njen je poziv upućen svim ljudima bez obzira na razliku u jeziku, boji kože, naciji. Islam vrijedi za svako vrijeme i svako mjesto.

Časni Kur'an govoreći o poslanicama prethodnih vjerovjesnika i poslanika, alejhimu-s-selam, ograničava ih na narode tih vjerovjesnika i poslanika, kao što kaže Uzvišeni:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ﴾

"Mi smo poslali Nuha narodu njegovu. 'O narode moj,' – govorio je on – 'Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate!'" (El-A'raf, 59)

﴿وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا﴾

"I Adu- brata njihova Huda." (Hud, 50)

﴿وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا﴾

"A Semudu -brata njihova Saliha." (El-A'raf, 73)

Dok, kada govori o Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, poslanici ističe njenu općenitost i sveobuhvatnost:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

"Neka je uzvišen Onaj koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opomena." (El-Furkan, 1)

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

"A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali." (El-Enbija', 107)

Neki učenjaci kažu: "Nužno je poznato u islamu da je Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, poslanica upućena svim ljudima: Arapima i ne-Arapima, vladarima i pobožnjacima, učenima i

običnom narodu, i ona kao takva je trajna do Sudnjeg dana. Štaviše, upućena je i džinnima, i nikome od stvorenja nije dozvoljeno da je ostavi, da zanemari pokornost njoj i pridržavanje propisa vjere. Čak, kada bi vjerovjesnici prije Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bili živi, morali bi slijediti i pokoravati se njemu, sallallahu alejhi ve sellem."

Uistinu je ova vjera završna poslanica i ne ograničava se samo na jedan narod ili jednu naciju ili jedno mjesto, kao što je to bio slučaj s prethodnim poslanicama.

Čovječanstvo se tim prethodnim poslanicama pripremalo za ovu završnu poslanicu. Svaka od tih prethodnih poslanica sadržavala bi u sebi propise koji su odgovarali narodu kome su i objavljeni, mjestu u kome su bili spušteni, sve dok nije došao islam,koji je potpun u svojim temeljima i osnovama, obuhvata sve pojedinosti i detalje, tako da odgovara za sve generacije i sva vremena. Šeri'at je svojim principima i svojim propisima obuhvatio sve sfere života, sve potrebe ljudi, ostvarujući njihove ciljeve, pojašnjavajući cilj njihovog stvaranja, uređujući ljudsku vezu s njihovim Gospodarom, vezu s njihovom braćom muslimanima, sa zajednicom u kojoj žive, određujući prava i obaveze, postavljajući osnove i načine rješavanja sporova i davanja svakome njegova prava, uspostavljajući pravednost među ljudima u svakoj sferi njihova života.

Uistinu, ovaj Šeri'at kao potpuni program života napravio je spoj između Dunjaluka i vjere, između javnog i tajnog, te na taj način radi na ostvarenju čovjekovog dobra i na Dunjaluku i na Ahiretu. Vjernik zbog toga treba da bude sretan i ponosan ovim sveobuhvatnim Šeri'atom koji mu je osvijetlio i ukazao na Pravi put u svim malim i velikim, vidljivim i skrivenim, javnim i tajnim stvarima, kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisujući ovu vjeru:

قد تركتكم على البيضاء ليلها كنهارها، لا يزيغ عنها بعدي إلا هالك

"*Ostavio sam vas na jasnom putu, čija je noć jednako jasna kao i njegov dan, i niko, poslije mene, neće skrenuti s njega, a da neće biti upropašten.*" [7]

---

[7] Bilježe ga Ibn Madže, (br.43) i Ahmed, (4/126). Vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani u djelu "*Fi zilali-l-Dženne*" (br.48).

3. *Dokida prethodne vjerozakone*

Postoji istina u koju nema nimalo sumnje, a to je, da je Allahova vjera jedna i da su je ispovijedali svi poslanici od Adema do posljednjeg poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni kaže:

﴿ شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ﴾

"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisano Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!'" (Eš-Šura, 13)

Iako je svim vjerovjesnicima i poslanicima vjera bila ista i zajednička, svaki od njih imao je svoj vjerozakon i pravac:

﴿ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ﴾

"...svima vama smo zakon i pravac propisali..." (El-Maide, 48)

Dakle, ona je u osnovi jedna, a vjerozakoni bili su različiti shodno situacijama i stanjima naroda kojima su objavljivani i drugim stvarima koje poznaje jedino Uzvišeni Allah. Šeri'at je došao kao pečat prethodnim vjerozakonima obuhvatajući blagodati i ljepote svih tih vjerozakona i uspostavljajući kontrolu i prevlast nad njima.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ﴾

"A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi..." (El-Maide, 48)

Jedan dio islamskih učenjaka veli: "Allah, dželle šanuhu, objavio je stotinu i četiri knjige, a znanje iz tih knjiga zapisao je u četiri velike knjige: Tevratu, Indžilu, Zeburu i Kur'anu. Zatim je znanje iz tih velikih knjiga zapisao u Kur'anu."

Neki učenjaci primjećuju: "Uistinu, Kur'an potvrđuje vijesti iz prethodnih objava o Allahu, dželle šanuhu, i Sudnjem danu detaljno govoreći o tome. Potvrđuje vjerovjesništvo svih vjerovjesnika i poslanstvo svih poslanika, prethodne vjerozakone i njihove različite propise. Govori o kazni kojom su kažnjeni oni kojima su objavljene te knjige, ali ih nisu prihvatili, govori o Allahovoj pomoći kojom je pomogao one koji su povjerovali u te knjige. Objašnjava šta je od tih prethodnih knjiga izmijenjeno, šta su uradili sljedbenici Knjige od prethodnih knjiga, šta su skrili od onoga što im je Uzvišeni Allah naredio da obznane i sve što su donijeli poslanici: najljepši zakon, propise i smjernice na koje je također i Kur'an uputio. Kur'an tako na razne načine bdije nad onim što sada postoji od prethodnih knjiga. On potvrđuje istinu koja još uvijek postoji u njima kao što ukazuje i na laž nastalu izmjenom prave, istinske, Božije riječi. Potvrđuje ono što je potvrdio i Uzvišeni Allah, a derogira ono što je i Uzvišeni derogirao.

Ko razmisli o onome sa čime su dolazili prvi i posljednji poslanici, u vezi temelja vjere, vijestima o Danu povratka i tamošnjim dešavanjima, o poslanstvu, moralu, diplomatiji, obredima i drugim čime se duše upotpunjuju i postižu sreću i uspjeh, neće naći ni kod prvih ni posljednjih, osim dio onoga čime je došao Kur'an."

Dakle, ukratko rečeno, islam je posljednji Božanski vjerozakon objavljen čovječanstvu, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posljednji je poslanik. On je validan do Sudnjega dana. Nije ograničen na određeno vrijeme, već je objavljen cijelom čovječanstvu preko posljednjeg vjerovjesnika i poslanika. Šeri'at koji se obraća fitri(ljudskoj prirodi), ljudskom razumu, razvija ljudske ambicije i podstiče ih na visoke ciljeve, postavlja pravila i norme ponašanja, određuje i osvjetljava put cijelom čovječanstvu ... Čovjeku ne preostaje ništa osim da slijedi taj put na kojem će za svaki, naizgled, težak i neizlječiv problem naći rješenje, za svaku novonastalu situaciju i pojavu naći propis, za svaku malu i veliku stvar uputstvo i savjet.

4. *Umjerenost*

Polazeći od toga da je kreator ovog Šeri'ata Allah, dželle šanuhu,, da je potpun i sveobuhvatan, da dokida prethodne vjerozakone i da je validan do Sudnjeg dana, također je potrebno naglasiti da je on umjeren i pravedan u svim stvarima.

Svevišnji Allah kaže:

﴿ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَٰكُمْ أُمَّةً وَسَطًا ﴾

"I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu ..." (El-Bekare, 143)

Neki učenjaci kažu: "Uzvišeni Allah okarakterisao je Islamski ummet središnjim ummetom zbog njihove sredine i umjerenosti u vjeri. Muslimani ne pretjeruju u vjeri niti su nemarni po pitanju svoje vjere. Naprotiv, sljedbenici islama umjeren su narod, takvima ih je opisao i Uzvišeni Allah, jer Njemu, dželle šanuhu, najdraža je stvar umjerenost i pravednost."

Održati umjerenost i ostvariti pravednost u mnogim stvarima nije nimalo lahko. Te su pravednosti i umjerenosti mnogi uskraćeni, zbog toga, skreću lijevo ili desno. Šeri'at je došao upravo zbog toga da pruži primjer kako treba da izgleda pravednost, bez pretjeranosti i bez manjkavosti.

Sve ovo ukazuje na to da je samo islam u stanju uspostaviti pravedan sistem i način življenja, jer on je objavljen od strane Onoga koji je sve tačno pobrojio i koji nijednu stvar nije bez potrebe i svrhe stvorio. Otuda je okarakteriziran kao umjeren i pravedan, takvim ga je Allah, dželle šanuhu, okarakterizirao, takvog ga traži i zahtijeva od Svojih robova, a ne onakvog kakvim ga smatraju i shvataju ljudi ograničenih umova.

Neki učenjaci kažu: "Sredina je u osnovi termin za ono što se podjednako odnosi na sve strane oko sebe, kao što je slučaj s centrom kruga, zatim je ova riječ upotijebljena kao pohvalno svojstvo za čovječanstvo, budući da je to srednje svojstvo u odnosu na pokuđena

svojstva koja sredinu opkružuju: pretjeranost s jedne, i manjkavost s druge strane."

Ovo svojstvo islamskog vjerozakona je općenito i odnosi se na sve njegove propise. Nije ograničeno samo na jedan njegov dio. Upravo zbog toga je teško i ponuditi sveobuhvatan primjer takve pravednosti i umjerenosti. Tu pravednost i umjerenost, s aspekta Šeri'ata, možemo uporediti s dušom i tijelom, interesima pojedinca i zajednice. Naime, Šeri'at nastoji svojim propisima ostvariti interese duše kao i interese tijela. Ne bazira se samo na dušu, zapostavljajući tijelo, što je slučaj sa nekim vjerama i pravcima, niti teži tijelu i materiji, zapostavljajući odgoj duše, što je, opet, slučaj sa određenim pravcima i lažnim vjerama. Naprotiv, to je ta umjerenost, koja podjednako vodi računa o svemu, na koju ukazuje Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:

والله إني لأخشاكم لله، وأتقاكم له لكني أصوم وأفطر، وأصلي وأرقد، وأتزوج النساء، فمن رغب عن سنتي فليس مني

"Tako mi Allaha, ja se, uistinu, najviše od vas bojim Allaha i najviše strahujem od Njega! Međutim, ja postim i mrsim, klanjam i spavam, i ženim se; pa ko odstupi od moga sunneta, nije moj." [8]

Islamski vjerozakon održava ravnotežu između interesa pojedinca i zajednice, tako da ne teži pojedincu zapostavljajući zajednicu kao što je to slučaj sa demokratijom, koja, igrajući se s ljudima i njihovim pravima, nastoji ostvariti interese određene osobe ili grupe ljudi, niti islam teži zajednici i njenim interesima, zapostavljajući u isto vrijeme pojedince i njihova prava, što je slučaj sa socijalizmom. Šeri'at je pravedan i umjeren između ove dvije krajnosti, pa tako, pojedincu daje potpuno pravo na vlast, međutim, kada to njegovo vlasništvo nadvlada pravo zajednice biva zaustavljen i spriječen, suzbijajući na taj način monopol. Otuda, kada bi se stanovnici Zemlje udružili i ubili nekog čovjeka, i sami bi bili pogubljeni, jer njihov život na Ovom svijetu nije ništa prječi od života tog čovjeka.

---

[8] Bilježe ga Buhari, (br.5063) i Muslim, (br.1401).

Bit onoga što smo spomenuli je da su islamski propisi potpuni; uspostavljaju sklad, harmoniju i umjerenost između dvije strane. Određuju odgovarajuće granice svakoj strani i uspostavljaju jaku vezu između njih, ali, kada dođe do sukoba interesa pojedinca i zajednice, islam daje prednost interesima zajednice nad interesima pojedinca.

Sličan slučaj je i sa ostalim propisima, koji teže uspostavljanju balansa Ovoga i Budućeg svijeta. Naime, Ovaj svijet ima svoje potrebe i interese koji su neophodni, ali, i Ahiret ima svoje potrebe, svoje velike interese koji se, također, moraju ispuniti, tako da Šeri'at za sve nudi rješenje bez imalo pretjerivanja i manjkavosti. Detaljno objašnjenje za sve ovo bi potrajalo, nemoguće je sve to obuhvatiti i spomenuti na ovom mjestu. Neki od tih primjera bit će spomenuti prilikom govora o odlikama raznih islamskih propisa u narednim poglavljima.

5. *Cilj Šeri'ata je ostvarivanje koristi i uklanjanje štete*

Činjenica da je Šeri'at Objava od Uzvišenog Allaha, potpun i sveobuhvatan, trajan do Sudnjeg dana, upućuje da on obuhvata sve što je potrebno i pojedincu i zajednici, tj. ono u čemu je korist za njih i na Dunjaluku i Ahiretu. Zbog toga je ovaj zadnji Šeri'at donio principe i zacrtao velike ciljeve na koje se mora paziti u svakom vremenu i na svakom mjestu. U tu svrhu, ostavljeno je otvorenim polje idžtihada[9] kako bi ljudski razumi zajedno slijedili islamske propise i zajedno postigli nagradu za njihovo prihvatanje i prakticiranje, pokoravajući se i obožavajući Jednog, Jedinog Allaha, dželle šanuhu.

U tome smislu neki od islamskih učenjaka kažu: "Uistinu je cijeli islam sa svim svojim temeljima izgrađen na mudrosti i ostvarivanju čovjekovih interesa, kako u njegovom životu na Ovom svijetu tako i na Dan povratka. Zbog toga je pravedan, milostiv, ima obzira prema svemu. Svaka pojava koja izađe iz okvira pravednosti i milosti, u kojoj nema koristi već samo šteta, u kojoj nema mudrosti, već je beskorisna, Šeri'atu je strana, on nema ništa s njom, čak ako bi se ona pokušala protumačiti i

[9] *Idžtihad* je slobodno analitičko mišljenje s ciljem iznalaženja šeri'atsko-pravnog propisa. (op.p.)

shvatiti kao korisna. Šeri'at je Allahova pravda i milost Njegovim stvorenjima. Mudrost Allahovog, dželle šanuhu, stvaranja upućuje na Njega, dželle šanuhu, na istinitost Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s najpotpunijim i najpreciznijim dokazima. Šeri'at je Allahovo svjetlo za vjernike, uputa za njih, lijek za sve bolesti, ko ga izabere izabrao je Pravi put. On je radost očiju, život srca, slast duša. Svako dobro koje postoji proizilazi iz Šeri'ata, a svaka manjkavost rezultat je njegovog zapostavljanja. Da nije Šeri'ata ovaj Dunjaluk bi nestao, svijet bi propao. Opstojanjem Šeri'ata opstoje i ljudi. Allah, dželle šanuhu, zbog Šeri'ata održava nebesa i Zemlju da ne propadnu. I kada On Uzvišeni bude htio propast Dunjaluka i nestanak Ovog svijeta uzdignut će Sebi ono što je ostalo od obilježja Šeri'ata. Dakle, vjerozakon kojeg je Uzvišeni Allah objavio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, stub je i oslonac Ovog svijeta, osnova sreće i uspjeha i na Dunjaluku i Ahiretu."

Također, neki učenjaci su kazali: "Ko poznaje Šeri'at i ko ima uvida u njegove detalje, ko zna da on ima za cilj postizanje korisnog za ljude na Dunjaluku i Ahiretu, ko zna da je došao s pravednošću koja pravi razliku među stvorenjima, ko prihvati da nema ništa pravednije od onoga s čime je on došao, niti veće koristi od onoga što on u sebi sadrži, takav će uočiti da je pravedna politika, koja ako i postoji u ovim vremenima, samo je jedan njegov dio. Ko poznaje i shvati ciljeve Šeri'ata, nije mu potreban nikakav drugi zakon."

Islamski učenjaci, nakon proučavanja šeri'atskih propisa, potvrdili su ovu činjenicu. Naime, jedan od njih tvrdi: "Šeri'at je došao radi postizanja koristi i njenog upotpunjavanja i radi otklanjanja štete i njenog smanjenja."

Drugi kaže: "Šeri'at je u svojoj osnovi sama korist, jer, ili otklanja štetu ili pribavlja korist, pa kada čuješ riječi Uzvišenog: "O vi koji vjerujete!", dobro razmisli o Njegovoj poruci koja slijedi nakon tog poziva. Nećeš naći ništa drugo do dobro na koje te On, dželle šanuhu, podstiče, ili zlo na koje te upozorava i odvraća od njega, ili pak, spoj između toga dvoga."

Islamski učenjaci podijelili su koristi i interese, s obzirom na njihove posljedice na: nužne, potrebne i pohvalne.

a) Nužni interesi

To su interesi koji se smatraju obaveznim i neophodnim za ljudski život, i, ukoliko se ne bi ostvarili nastao bi nered i propast, a život bi bio doveden u pitanje.

Neki islamski učenjaci te interese definiraju na slijedeći način: "To su stvari koje su neophodne za ostvarenje vjerskih i dunjalučkih interesa, koji kada se ne bi ostvarili, na Dunjaluku život bi bio doveden u pitanje, a na Ahiretu bi predstojala propast i veliki gubitak."

Pet je nužnih interesa koje je Šeri'at zaštitio, a to su: vjera, život, razum, imetak i čast. Ove svetinje islam čuva na dva načina:

- Čuvanjem njihovih temelja i pravila, što postiže propisivanjem obaveza poput temelja imana i islama, ali i štićenjem ovih stvari od svega što ih oskrnavljuje i dovodi njihov opstanak u pitanje, što opet, postiže ustanovljavanjem propisa vezanih za otpadništvo i nevjerstvo;
- Odstranjivanjem svega onoga što vodi do sigurnog ili mogućeg poremećaja. To postiže očuvanjem života hranom, pićem, odjećom, smještajem i upozoravanjem na sve što može izložiti život opasnosti poput ubistva i drugog uznemiravanja. Također, očuvanjem razuma zabranjujući sve što vodi do njegovog uništavanja i narušavanja, poput opojnih pića i droga.

b) Potrebni interesi

To su stvari koje, ako se naruše ili ne ostvare, dolazi do poteškoća i tjeskobe, ali se život ne dovodi u pitanje.

Jedan od islamskih učenjaka kaže: "Što se tiče potrebnih interesa, čovjek treba raditi na njima radi ostvarenja normalnog života i odstranjivanja tjeskobe koja obično dovodi do teškoća i teškog života, ali ne dovodi život u pitanje. Oni su prisutni u ibadetima, običajima, poslovnom i kaznenom pravu. U ibadetima to su manje olakšice vezane za poteškoće koje se javljaju prilikom bolesti. U običajima to su propisi poput dozvole lova, uživanja u dozvoljenim stvarima: jelu, piću, odjeći, smještaju, prijevoznim sredstvima i sl. U poslovnom pravu to su propisi vezani za

zajam, davanje pod zakup, plaćanje unaprijed, uklanjanje svega što prati neku stvar prilikom sklapanja ugovora o njoj kao plodovi na stablu ili imetak roba. U kaznenom pravu ovi se interesi ogledaju u propisima ranjavanja, određivanju krvarine i sl."

c) Pohvalni interesi

Jedan od islamskih učenjaka kaže: "Pohvalni interesi odnose se na prakticiranje lijepih običaja i klonjenje neprijatnosti koje prezire zdrav razum. Oni obuhvataju i plemeniti moral. Pojavljuju se kao i prethodni interesi u ibadetima poput otklanjanja nečistoće, zatim pokrivanja stidnog mjesta, ukrašavanja, približavanja Uzvišenom Allahu dobrovoljnim namazima, dobrim djelima, sadakom i sličnim. Također se javljaju u običajima kao što su: ponašanje prilikom jela i pića, ostavljanje pokuđenih jela, rasipanja, brojanja tuđih zalogaja prilikom jela... U poslovanju: zabrana trgovine nečistoćama i trgovine viškom vode. U kaznenom pravu: zabrana ubijanja slobodnog čovjeka za roba, zabrana ubijanja žena, djece i svećenika u ratu. Ove se stvari odnose samo na nešto što je bolje i ljepše i njihov gubitak ne bi naudio ni nužnim ni potrebnim interesima."

6. Olakšavanje i otklanjanje teškoća

Jedna od odlika i lijepih osobina kojima se Šeri'at odlikuje nad ostalim vjerozakonima jeste to da olakšava i otklanja poteškoće. Šeri'at uzima u obzir stanje čovjeka prilikom raznih promjena poput: slabosti, putovanja i tome slično, a sve to radi toga što je sveobuhvatan i trajan, pečat svih vjerozakona, kao što je i onaj po kome je objavljen, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pečat svih vjerovjesnika i poslanika. Ovaj je Šeri'at došao pred Sudnji dan, što je kazao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

بعثت والساعة كهاتين

"*Poslan sam zajedno sa Sudnjim danom kao ova dva prsta.*" [10]

Činjenica da su oni kojima je objavljen ovaj Šeri'at zadnja generacija čovječanstva i da će ih, kada se približi Sudnji dan, pogađati velika iskušenja i teškoće, uslijed čega će se smanjiti i životna dob, zahtijeva veliku blagost, praštanje i nježnost u propisivanju šeri'atskih propisa, jer je najvažniji cilj objavljivanja propisa i ibadeta obznanjivanje pokornosti Allahu dželle šanuhu, ustrajnost u njoj, realizacija Allahove jednoće, i potvrđivanje njegove obaveznosti, jer je tevhid, Allahova jednoća, veliki cilj radi koga su stvorena nebesa i Zemlja, istina radi koje je Uzvišeni Allah stvorio čovječanstvo. Šeri'at je Allahova milost, a On, dželle šanuhu, je Svemilosni, Samilosni.

Uzvišeni je rekao:

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾

"**A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali!**" (El-Enbija', 107)

Uzvišeni, obraćajući se plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

﴿ وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ﴾

"**I sve što je dobro Mi ćemo tebi dostupnim učiniti.**" (El-A'la, 8)

tj. Podržat ćemo te najlakšim vjerozakonom, plemenitim i zadnjim Šeri'atom.

Poteškoće se mogu podijeliti na dvije vrste:

Uobičajena poteškoća: Pri ovoj poteškoći ne ostavljaju se propisane obaveze, jer svaki posao sastoji se od ulaganja truda, svejedno bio vjerski ili dunjalučki.

---

[10] Bilježe ga Buhari, (br.6503-6505) i Muslim, (br.2950 i 2951).

Neuobičajena poteškoća: "To je ona poteškoća" – definiraju je neki učenjaci – "koja se javlja ukoliko ustrajnost u nekom djelu na kraju dovede do njegovog ostavljanja, potpunog ili djelimičnog, i dovede do ozlijede i štete po vršioca tog djela. U tom slučaju ovakva poteškoća se smatra neuobičajenom i Šeri'at je uklanja." Dalje dodaju: "Znaj da se grijeh šeri'atskom obvezniku ne računa zbog dvije stvari. Prva: bojazan od posustajanja na Pravom putu i mržnja ibadeta i prijezir obaveza. Druga: bojazan kod preopterećenosti zaduženjima pa dođe do nepotpunog izvršavanja više različitih obaveza vezanih za čovjeka, poput: dužnosti i obaveza prema ženi, djetetu i drugih obaveza na putu pridržavanja ove vjere. Tako, možda prevelika okupiranost pojedinim djelima biva razlogom ostavljanja drugih djela, ili, možda, nastojanje da se potpuno zadovolje obje strane bude razlogom ostavljanja tih stvari, zbog nemogućnosti njihovog ostvarivanja."

Mnogobrojni su dokazi koji govore da je Šeri'at donio olakšicu i lahkoću s ciljem otklanjanja teškoća.

Slijedeći kur'anski ajeti idu u prilog tome:

﴿ يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾

"Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate ..." (El-Bekare, 185)

﴿ مَا يُرِيدُ اللهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ ﴾

"Allah ne želi da vam pričini poteškoće ..." (El-Maide, 6)

﴿ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ﴾

"... i On vam u vjeri nije ništa teško propisao ..." (El-Hadždž, 78)

Iz ovih, ali i drugih ajeta zaključujemo osnovu Šeri'ata, a to je olakšavanje, a ne - otežavanje. Ta osnova, svakako, rezultat je Allahove milosti prema slabom čovjeku, i kao rezultat Njegove prevelike dobrote

prema ovome Ummetu. Allah, dželle šanuhu, Svojim znanjem sve obuhvata, dobro poznaje razliku među ljudima. Ima ih slabih i jakih, zdravih i bolesnih, bogatih i siromašnih.

Uzvišeni kaže:

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾

"A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, koji je o svemu obaviješten." (El-Mulk, 14)

Uzvišeni Allah naredio je i zabranio s velikom pažnjom i brigom, nježnošću i dobrotom, milošću i olakšanjem.

Brojni su hadisi koji konstatiraju da je ova vjera lahka, da nije teška.

إن الدين يسر، ولن يشاد الدين أحد إلاّ غلبه، فسددوا وقاربوا وأبشروا

"Zaista vjera je olakšanje, i niko je neće pokušati pobijediti, a da ga ona neće savladati. Pa, upravite se, približite se i razveseljujte ..." [11]

يسّروا ولا تعسّروا وبشّروا ولا تنفّروا

"Olakšavajte, a ne otežavajte, i obveseljujte, a nemojte plašiti i rastjeravati." [12]

رفع عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه

"Mojim je sljedbenicima oprošteno ono što učine grješkom, iz zaborava, i pod prisilom." [13]

إن الله تعالى يحب أن تؤتى رخصه كما يحب أن تؤتى عزائمه

[11] Bilježi ga Buhari, (br.39)

[12] Bilježi ga Buhari, (br.6125

[13] Bilježi ga Ibn Madže, (br.2043), a šejh Albani ga je ocijenio ispravnim u "*Irvau-l-galilu*" (br.82).

"Uistinu, Uzvišeni Allah voli da se postupa po Njegovim olakšicama kao što voli da se sprovode Njegove odredbe." [14]

Iz ovih, ali i iz drugih hadisa zaključujemo da u propisima nema teškoće niti tegobe i da je Šeri'at izgrađen na olakšavanju i otklanjanju poteškoća i da onaj koji se čvrsto veže za pojedine ibadete i propise ponekad neće biti u stanju da ih izvrši. Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao svojim ashabima da čine od dobrih djela ono što su u mogućnosti i da je Uzvišenom Allahu najdraže djelo ono koje se konstantno radi, pa makar bilo i malo, te da je u suštini smisao toga pokornost Allahu, dželle šanuhu, i Njegovom obožavanju s onim čime je On, dželle šanuhu, zadovoljan. Sve to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio primjer milosti, primjenjivao je u svakom vremenu, čime ga je Uzvišeni Allah i opisao:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv." (Et-Tevbe, 128)

Jedan od islamskih učenjaka komentirajući slijedeći hadis: "Zaista je vjera olakšanje ..."; kaže: "Kako li je samo ovaj hadis veličanstven i pun korisnih savjeta. Na njegovom početku Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je na važnu osnovu: 'Zaista je vjera olakšanje', tj. olakšana, odnosno njena pravila i vjerovanje. Djela i moral na koje vjera podstiče i kojima poučava dobra su i lijepa. Njima se postiže dobro i Dunjaluka i Ahireta, a sa njihovim gubitkom sve se gubi. Sve je to, hvala Allahu, olakšano i lahko. Svaki punoljetni i pametni insan vidi svoju dušu sposobnom za izvršavanje tih djela, ne predstavljaju mu nikakvu teškoću niti tegobu. Njegova vjerska ubjeđenja su istinita i jednostavna, te ih zdravi

[14] Bilježi ga Ahmed 2/108, a šejh Albani ga je ocijenio ispravnim u *"Irvau-l-galilu"* (br.564).

razumi i zdrava priroda prihvataju. Nema ništa lakše od propisa koje je donijela ova vjera ... Ko želi slijediti najsavršenijeg čovjeka, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, to može bez ikakve poteškoće i ništa od dunjalučkih koristi neće mu biti uskraćeno na tome putu. Naprotiv, samo na taj način moći će s lahkoćom ispuniti i dati svakome njegovo pravo: Allahovo pravo, pravo duše i tijela, pravo porodice, pravo prijatelja ..."

Imajući u vidu ovaj postojani temelj islamskog Šeri'ata, islamski učenjaci postavili su nekoliko sveobuhvatnih pravila koja se tiču olakšavanja i otklanjanja poteškoća i tegoba. Neka od tih pravila su:

1. poteškoća zahtijeva olakšicu;
2. stvar ukoliko postane teška olakšava se i ukoliko se prelahko shvati pooštrava se;
3. šteta se otklanja;
4. šteta se ne otklanja sličnom štetom;
5. veća šteta se otklanja manjom štetom;
6. potreba uzima tretman nužde, svejedno bila uopćenita ili se odnosila na uzak krug (nečega);
7. nužda dopušta zabranjeno;
8. nužda se mora realno ocijeniti;
9. olakšano ne prestaje s otežanim.

Što se tiče praktične primjene ovog temelja islamskog Šeri'ata, odnosno polja gdje se on pojavljuje i dolazi do izražaja, zbog mnogobrojnosti takvih primjera nemoguće je govoriti o tome u ovom poglavlju.

✡✡✡✡

PRVO POGLAVLJE

✡✡✡✡

ODLIKE ISLAMA OLIČENE U TEMELJIMA IMANA (VJEROVANJA)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ograničio je temelje vjerovanja na šest stvari: vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i vjerovanje u Allahovu odredbu dobra i zla. [15]

Ovih šest stvari predstavljaju temelje islamskog vjerovanja nad kojima se grade riječi i djela i na kojima se temelji plemeniti moral.

Odlike tih temelja imana su izvor iz kojeg proizilaze odlike i ljepote islama, i upravo kroz njih dolazi do izražaja važnost islamskog vjerovanja i njegova neophodnost u ljudskom životu.

Ovdje ćemo, s Allahovom, dželle šanuhu, dozvolom, spomenuti neke odlike tih temelja.

Vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu

Ovo je najveći temelj islama i najveća obaveza čovječanstva. Sastoji se iz vjerovanja u Allahov rububijjet[16] , Allahova imena i svojstva i Allahov uluhijjet [17].

a) *Vjerovanje u Allahov, dželle šanuhu, rububijjet*

To je čvrsto uvjerenje da je Uzvišeni Allah jedinstven, isključiv u stvaranju, vladanju, uređivanju i raspolaganju svim stvorenim; On, dželle šanuhu, u tome nema sudruga.

Uzvišeni kaže:

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

"Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo!" (El-Fatiha, 1)

Također je rekao:

---

[15] Kao što je preneseno u hadisu Džibrila ﷺ,a kojeg bilježi Muslim, (br.8).

[16] *Rububijjet* je vjerovanje da je samo Allah Tvorac i Gospodar svega. (op.p.)

[17] *Uluhijjet* je vjerovanje da je samo Allah istinski Bog. (op.p.)

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

"Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a onda se iznad Arša uzvisio; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!" (El-A'raf, 54)

Plodovi vjerovanja u Allahov rububijjet su mnogobrojni. Neki od njih su:

1. Spoznaja da je islam vjera fitre, tj. urođena vjera i s tom fitrom se ni u čemu ne razlikuje. Fitra je priroda i narav koju je Uzvišeni Allah podario čovjeku.

Uzvišeni kaže:

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna." (Er-Rum, 30)

Dakle, Uzvišeni Allah stvorio je ljude s urođenom spoznajom Njega, dželle šanuhu, i s potvrdom Njegovoga gospodarstva i vladanja svim svjetovima. Islam je došao kako bi je potpomogao i podržao i kako bi se ojačala spoznaja Allahovoga, dželle šanuhu, postojanja, spoznaja Njegovog rububijjeta, Njegove jednoće i zaslužnosti za obožavanje, te spoznaja Allahovih, dželle šanuhu, lijepih imena i savršenih svojstava koja priliče samo Njemu, dželle šanuhu.

2. Spoznaja da je Uzvišeni Allah stvorio čovjeka i olakšao mu život na Zemlji, Ovaj svijet učinio odgovarajućim i prikladnim njegovoj naravi, olakšao mu boravak na Ovom svijetu i potčinio sve što mu je potrebno:

﴿ أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ﴾

"Kako ne vidite da vam je Allah omogućio da se koristite svim onim što postoji na nebesima i na Zemlji i da vas darežljivo obasipa milošću Svojom, i vidljivom i nevidljivom?..." (Lukman, 20)

Sve ovo čovjeka čini svjesnim velike Allahove blagodati i dobročinstva prema njemu, podstiče ga da tu blagodat priznaje samo Allahu, dželle šanuhu, da se samo Njemu zahvaljuje na njoj i da Mu se pokori u svemu što mu je naredio i zabranio.

3. Potiče na razmišljanje o Allahovom stvaranju svega što postoji, vodi do spoznaje Allahove, dželle šanuhu, savršenosti i uzvišenosti, spoznaje da nema istinskog boga dostojnog obožavanja osim Njega, dželle šanuhu,, kao i da nema istinskog gospodara mimo Njega, dželle šanuhu, spoznaje da sva stvorenja, svojom mnogobrojnošću i raznovrsnošću, na sebi svojstven način, veličaju Uzvišenog Allaha, i čine ibadet samo Njemu, podstičući druge na to.

Uzvišeni kaže:

﴿ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴾

"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene, za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!'" (Alu Imran, 190-191)

4. Vodi spoznaji da je Uzvišeni Allah gospodar i vladar svega stvorenog, da je samo On Svemoćan i neovisan od Svojih stvorenja, dok je sve mimo Njega, dželle šanuhu, stvoreno i potčinjeno, ovisno o svome Stvoritelju i Gospodaru. Sve to čini čovjeka svjesnim svoje stvarnosti i suštine, svoje potčinjenosti i slabosti što ga udaljava od oholosti i činjenja nereda na Zemlji.

5. Iskrena ljubav prema Uzvišenom Allahu koji stvara čovjeka iz ničega, zatim ga odgaja, obavezuje Sebe da ga opskrbljuje na Dunjaluku, da se brine za njegovo zdravlje i sve što mu je potrebno kako za njegov život tako i za njegovu vjeru.

6. Podstiče čovjeka na slavljenje i veličanje Allaha, dželle šanuhu, iskazivanje strahopoštovanja i ljubavi prema Njemu, što sve opet rezultira čovjekovom pokornošću Allahovoj naredbi i prakticiranjem čiste Allahove vjere. Čovjek dolazi do spoznaje da je pravo Uzvišenog Allaha da se On, dželle šanuhu, poštuje i da Mu se pokorava, da Mu se ne čine grijesi nego da Mu se, srazmjerno Njegovoj veličini, bude ponizno. Čovjek se ne smije oholiti kada je u pitanju pokornost Uzvišenom. Naprotiv, čovjek uviđa da nema sreće i uspjeha osim u pokornosti Uzvišenom Allahu i u prakticiranju Njegove vjere, jer čovjekovo postojanje i njegov život, svaka stvar vezana za njega, sve je to od Uzvišenog Allaha i sve je to u Njegovim rukama.

7. Spoznaja da jedino Uzvišeni Allah može pribaviti korist i otkloniti štetu i da niko ne može spriječiti ono što Allah odredi niti pribaviti ono što On zabrani.

Uzvišeni kaže:

﴿ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾

"Reci: 'O Allahu, koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojoj ruci je svako dobro, Ti, uistinu, sve možeš!'" (Alu Imran, 26)

8. Spoznaja mnogih tajni i skrivenosti Ovoga svijeta. Mnogobrojne su stvari i dešavanja na Ovom svijetu koja čovjek ne može da shvati i pred kojima ostaje zbunjen. Međutim, ukoliko bude ubijeđen u Allahov rububijjet , uz Allahovu moć koja obuhvata sve stvari i koja je visoko iznad toga da se može pojmiti, za svaku stvar on će naći odgovor.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُم مِّنَ الْعِلْمِ إِلاَّ قَلِيلاً ﴾

"Pitaju te o duši. Reci: 'Šta je duša – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.'" (El-Isra', 85)

b) *Vjerovanje u Allahova, dželle šanuhu, imena i svojstva*

Ovo vjerovanje sastoji se od potvrde svih lijepih imena i savršenih svojstava kojima se Uzvišeni Allah opisao i kojima Ga je opisao Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uz ubjeđenje da ona pripadaju samo Njemu, i da nema nikoga sličnog Allahu u pogledu Njegovih svojstava i djela.

Vjerovanje u Allahova imena i svojstva jedno je od najbitnijih dijelova vjerovanja u Allaha, dželle šanuhu, i zbog toga je potrebno, kada su u pitanju Allahova imena i svojstva, ograničiti se na tekstove iz Kur'ana i Sunneta i ni u kom slučaju prelaziti ih ili se upuštati u tumačenja koja ih iskrivljuju i udaljavaju od pravog značenja, njihove savršenosti i uzvišenosti. Obožavanje Allaha, dželle šanuhu, Njegovim imenima i svojstvima biva vjerovanjem u njih, slavljenjem Uzvišenog s njima i obraćanje Uzvišenom prilikom dove s njima.

Uzvišeni kaže:

﴿ وَلِلّهِ الأَسْمَاء الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُواْ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَآئِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴾

"Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena – kako budu radili, onako će biti kažnjeni!" (El-A'raf, 180)

Allah dž. š. ima neograničeni broj imena i svojstava i zbog toga ljepote vjerovanja u njih su neograničene. Ovdje ćemo ukazati samo na neke od njih.

1. Ispravna spoznaja Allaha nije moguća prostim razumom jer je Allah gajb[18] i zbog toga nas je Allah dž. š. obavijestio o Svojim svojstvima koja se nalaze u Kur'anu i Sunnetu, kako bi Ga njegovi robovi ispravno spoznali – kako dolikuje Njegovom savršenstvu, uzvišenosti i ljepoti.

Ovu spoznaju će postići samo onaj koji vjeruje u Allahova imena i svojstva na način kako su vjerovali Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, ashabi, radijallahu anhum, dobre generacije, a to je pritvrđivanje imena i svojstava bez uspoređivanja s ljudskim imenima i svojstima i razmatranja njihove kakvoće, i negiranje svake manjkavosti Uzvišenom Allahu, bez poricanja ili iskrivljenog tumačenja.

2. Osjećaj veličanja i ljubavi, straha i nade, želje i strahopoštovanja prema Uzvišenom Allahu u srcu. Ovo je jedan od najvećih rezultata vjerovanja u Allaha, dželle šanuhu. Sve ove stvari ne sastavljaju se u vjerničkom srcu osim radi Uzvišenog Allaha, jer samo Njemu pripada osobina milosti i uzvišenosti, moći, pobjedivosti, smjelosti, dobročinstva i ljubaznosti prema Svojim robovima. U srcu onoga ko vjeruje u Uzvišenog Allaha na način kako se On opisao Svojim imenima i svojstvima javljaju se ove plemenite osobine srazmjerno njegovom vjerovanju. Tako veliča Uzvišenog Allaha, osjeća ljubav prema Njemu, strahuje od Njega, nada se Njemu, svojim djelima želi samo Njegovo zadovoljstvo, osjeća strahopoštovanje prema Njemu i u svemu tome ne pripisuje Mu nikoga ravnim.

3. Spas od pripisivanja Uzvišenom Allahu manjkavosti i spas od opisivanja Allaha, dželle šanuhu, onako kako to On ne zaslužuje.

Allahova lijepa imena i uzvišena svojstva dokaz su Allahove potpune savršenosti i uzvišenosti od svake manjkavosti. Onaj ko vjeruje u Allahova imena i svojstva na način kako to Njemu dolikuje sačuvao se pripisivanja Allahu bilo kakve manjkavosti, dok onaj ko se ograniči na

[18] *Gajb* je ono što nije moguće vidjeti na Dunjaluku.

samo neka imena i svojstva, a ostala zanegira, pripisao je Uzvišenom Allahu manjkavost.

Tako ćeš naći kod židova i kršćana ubjeđenja od kojih je Allah, dželle šanuhu, uzvišen, kao što na primjer kažu da je Allah Sebi uzeo dijete, da plače, da se žalosti, da je siromašan i slično što ne zaslužuje spomena, neka je Allah, dželle šanuhu, visoko od onoga što Mu nevjernici pripisuju.

Također, naći ćeš da neke muslimanske zabludjele sekte imaju pogrješna ubjeđenja, neka je Allah uzvišen od toga, kao što je npr.poređenje Allaha s nekim od Njegovih stvorenja, negiranje njegovih imena i svojstava (djelomično ili potpuno), ubjeđenje da su ljudi prisiljeni na činjenje djela koja čine, smatranje da grijesi ne utječu na vjerovanje, pripisivanje Allahu sudruga, i slično tome što je u oprječnosti s onim kako je Uzvišeni Allah opisao Sebe u Kur'anu ili kako Ga je opisao Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

4. Svjesnost Allahovog, dželle šanuhu, nadzora i nadgledanja u tajnosti i javnosti, iskrenost u riječima i djelima, lijepo mišljenje o onome što je Uzvišeni Allah naredio i zabranio, o onome što je odredio i dozvolio da se dogodi, iskreni oslonac na Allaha, dželle šanuhu, kod pribavljanja koristi i otklanjanja štete, ispravno obožavanje Allaha, dželle šanuhu, srcem, jezikom i djelom što iziskuju Allahova imena i svojstva.

5. Odlikovanje pohvalnim osobinama kojih je dostojan čovjeka i koje Uzvišeni Allah voli i kojima se i On sam opisao poput milosti, iskrenosti, pravednosti, nježnosti, blagosti, strpljivosti, dobročinstva i drugih osobina imajući u vidu da postoji razlika u ovim imenima i svojstvima kada se odnose na Allaha, jer Njemu Uzvišenom ništa nije slično, kako u Njegovom Biću tako i u Njegovim imenima, svojstvima i djelima.

U hadisu stoji:

إن الله جميل يحبّ الجمال

"*Uistinu je Allah lijep i voli ljepotu.*" [19]

[19] Bilježi ga Muslim, (br.91).

إنّ الله رفيق يحبّ الرّفق

"*Uistinu je Allah blag i voli blagost.*" [20]

S druge strane čovjek se treba čuvati onih osobina kojih nije dostojan i koje utječu na ispravnost njegovog robovanja poput gordosti, uzdizanja, veličanja samog sebe i slično tome, jer su one svojstvene samo Gospodaru svih svjetova, koji je Jedini dostojan obožavanja i kome jedino pripada uzvišenost, savršenost i gordost.

6. Obožavanje Uzvišenog Allaha svim Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima i spoznaja da svakom imenu i svakom svojstvu pripada odgovarajuće značenje. Na čovjeku je da se pridržava njih kao na primjer u slijedećim slučajevima:

- *Onaj koji sve čuje i sve vidi*

Vjernik vjeruje u ova Allahova lijepa imena i svojstva i zna da Uzvišeni Allah čuje i vidi. To ga motivira i podstiče na svjesnost Allahovog nadzora, u tajnosti i javnosti, u riječima i djelima, u svakom vremenu i na svakom mjestu.

- *Svemilosni, Samilosni*

Vjernik vjeruje u ova Allahova lijepa imena i svojstva Allahove milosti, zna da je Uzvišeni Allah Onaj koji posjeduje ogromnu milost i koji je milostiv prema Svojim robovima. Kao posljedica takvog vjerovanja kod vjernika se javlja velika nada i čežnja za onim što Uzvišeni ima kod Sebe i prestaje svaki vid očaja i beznađa u Allahovu milost.

- *Onaj koji sve zna*

Vjernik vjeruje u ovo Allahovo lijepo ime i svojstvo i zna da je Uzvišeni Allah Svojim znanjem sve obuhvatio, da je Njegovo znanje jedno od velikih i uzvišenih Njegovih svojstava i nemoguće je da On Uzvišeni nešto ne zna. Zbog toga je na vjerniku da se trudi da sva njegova djela budu iskrena radi Uzvišenog Allaha, da Ga se boji i strahuje u svim stanjima i situacijama, jer

[20] Bilježi ga Muslim, (br.2593).

On, Uzvišeni, dobro poznaje ono što vjernik krije u sebi, kao i ono što pokazuje na javi; ništa Mu od njegovih djela nije skriveno.

c) *Vjerovanje u Allahov, dželle šanuhu, uluhijjet* [21]

To je čvrsto ubjeđenje da je Uzvišeni Allah istinski Bog, odnosno jedini dostojan obožavanja i da u tome On nema sudruga, i obraćanje samo Njemu u svim vrstama ibadeta i neupućivanje bilo čega od ibadeta nekome drugom mimo Njega, dželle šanuhu, ma ko on bio.

Uzvišeni kaže:

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلْبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْكَبِيرُ ﴾

"To zato što je Allah – Istina, a oni kojima se, pored Njega, oni mole, - neistina, i što je Allah uzvišen i velik." (Lukman, 30)

Ovo je značenje riječi *La ilahe illallah* s kojima je Uzvišeni Allah slao sve poslanike, objavljivao sve knjige i radi njih stvorio džinne i ljude, kaže Uzvišeni:

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴾

"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'" (El-Enbija', 25)

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

"Džinnove i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju." (Ez-Zarijat, 56)

Vjerovanje u Allahov uluhijjet obuhvata i vjerovanje u Allahov rububijjet i vjerovanje u Njegova imena i svojstva, jer On uzvišeni, jedini je dostojan

---

[21] *Uluhijjet* je vjerovanje da je samo Allah istinski Bog. (op.p.)

ibadeta, upravo zbog toga što je On Gospodar svih stvorenja, što se jedino On odlikuje svojstvima savršenosti u kojima Mu niko ne liči. Zbog toga se kaže da rezultati vjerovanja u Allahov uluhijjet ustvari obuhvataju sve rezultate vjerovanja u Allaha, dželle šanuhu.

Neke od najvažnijih posljedica vjerovanja jesu slijedeće:

1. Jasna konstatacija i potvrda da obožavanje pripada onome ko ima pravo na to, onome ko se jedini izdvaja po svojstvima obožavanja, a to je samo Allah, dželle šanuhu, i u tome nema sudruga. Također, negiranje obožavanja svakoga ko ga ne zaslužuje zbog neposjedovanja svojstava božanstvenosti, što je slučaj sa svim što se obožava mimo Uzvišenog Allaha.

Uistinu, bog koji je dostojan obožavanja ne može biti osim jedan. Nemoguće je da postoji više bogova, kao što je i nemoguće da postoje dva stvoritelja Ovoga svijeta ili dva gospodara.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴾

"Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar Arša, od onoga što Mu pripisuju!" (El-Enbija', 22)

Jedan od najvećih temelja islama jeste priznavanje božanstvenosti samo Uzvišenom Allahu, tj. prava na obožavanje, i da se samo On odlikuje savršenstvom, uzvišenošću, ljepotom, te da se odlikuje apsolutnom jednoćom u svemu:

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴾

"Reci: 'On je Allah – jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!'" (sura El-Ihlas)

﴿ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا ﴾

"I reci: 'Hvaljen neka je Allah koji Sebi nije uzeo dijete i koji u vlasti nema ortaka, i kome ne treba zaštitinik zbog nemoći' – i hvaleći Ga veličaj!" (El-Isra', 111)

Misija islama upravo je pozivanje u Allahovu jednoću, poziv da se ibadet čini samo Njemu, dželle šanuhu, a odbace sva božanstava mimo Njega.

Uzvišeni kaže:

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴾

"A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je – ispravna vjera." (El-Bejjine, 5)

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naglasio je:

أمرت أن أقاتل النّاس حتّى يشهدوا أن لا إله إلاّ الله وأنّ محمّداً رسول الله، ويقيموا الصّلاة، ويؤتوا الزّكاة. فإذا فعلوا ذلك عصموا منّي دماءهم وأموالهم إلاّ بحقّ الإسلام وحسابهم على الله

"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik, i dok budu obavljali namaz i davali zekat. Kada to urade, sačuvali su od mene svoje živote i imetke, osim kada pravo islama zahtijeva drugačije, a račun će pred Allahom polagati." [22]

2. Uočavanje razlike između Allahovog prava i prava Njegovih stvorenja, te davanje svakome njegovog prava. Ovo je upravo suština pravednosti bez koje se ne može popraviti život na Dunjaluku, niti se čovjek bez nje može spasiti kazne na Sudnjem danu.

Allahovo pravo je da se samo On obožava i niko drugi. Pravo je roba, ukoliko bude ponizan i pokoran svome Gospodaru, Stvoritelju

[22] Bilježe ga Buhari, (br.25) i Muslim, (br.22).

Uzvišenom, i zanegira sva druga božanstava koja se obožavaju mimo Uzvišenog Allaha, da ga Uzvišeni Allah ne kazni Vatrom.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

"O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali." (El-Bekare, 21)

Od Muaz b. Džebel se prenosi slijedeća predaja u kojoj stoji:

قال رسول الله»: يا معاذ، أتدري ما حقّ الله على عباده وما حقّ العباد على الله؟ قلت: الله ورسوله أعلم. قال: فإنّ حقّ الله على العباد أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً، وحقّ العباد على الله أن لا يعذّب من لا يشرك به شيئاً

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, me je upitao: 'O Muaze, znaš li šta je Allahovo pravo kod Njegovih robova, i šta je pravo robova kod Allaha?' Odgovorih: Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. Reče: 'Allahovo pravo kod Njegovih robova jeste da Ga obožavaju i da Mu ne pripisuju druga, a pravo robova kod Allaha jeste da Allah ne kazni onoga ko Mu ništa ne pridružuje.'" [23]

3. Da čovjek svojim djelima želi samo Allahovo lice i zadovoljstvo, jer čovjek je potreban Onoga koji će mu pribaviti korist i otkloniti od njega štetu. Uzvišeni Allah je jedini kome se treba obraćati i Čije se zadovoljstvo treba tražiti djelima, jer On Uzvišeni je Taj koji posjeduje vlast i moć nad svim. On je Taj koji pomaže da se ostvari ono što koristi i da se otkloni i sačuva onoga što šteti. Ništa se ne dešava bez Njegove volje i stvaranja. Svako onaj mimo Uzvišenog Allaha čije se zadovoljstvo traži i namjerava je lažan i ništavan, jer i on nije ništa drugo nego stvorenje koje treba da obožava istinskog Boga. Ništa ne može ni sebi pribaviti pa, kako

[23] Bilježe ga Buhari, (br.2856) i Muslim, (br.30).

da to učini drugome?! Zato čovjekovo okretanje nekome drugom mimo Allahu, šteta je po njega i uništava njegova nadanja i želje:

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾

"... to vam je, eto, Allah. Gospodar vaš, carstvo je Njegovo! A oni kojima se, pored Njega, klanjate ne posjeduju ništa. Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali; na Sudnjem danu će poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali. I niko te neće obavijestiti kao Onaj koji zna." (Fatir, 13-14)

﴿يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ يَدْعُو لَمَن ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ لَبِئْسَ الْمَوْلَى وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ﴾

"On se, pored Allaha, klanja onome koji od njega ne može nikakvu štetu otkloniti niti mu može bilo kakvu korist pribaviti; to je, zaista velika zabluda; klanja se onome čije će mu klanjanje prije nauditi nego od koristi biti; a takav je, doista, loš zaštitnik i zao drug!" (El-Hadždž, 12-13)

Zbog toga islam obavezuje čovjeka da svojim djelima želi postići samo zadovoljstvo istinskog Boga, koji vlada nebesima i Zemljom, i u Čijoj je ruci vlast nad svim stvorenim, a osuđuje svako okretanje nekome drugom mimo istinskom Bogu, Allahu, dželle šanuhu, te govori da je to okretanje ništavno i štetno po samog čovjeka.

4. Čovjek se oslobađa činjenja ibadeta nekome od stvorenja, koja su kao i on nemoćna, i ibadet upućuje samo Allahu, dželle šanuhu

Čovjek može biti ili iskreni rob Uzvišenom Allahu, i u javnosti i u tajnosti, ili rob nekome drugom mimo Allaha Uzvišenog: strasti, imetku, položaju, vlasti, vođi, plemenu, bračnom drugu, djetetu, kipu ili drugim stvorenjima. Tada, čovjek, i njegov život bivaju podijeljeni među tim lažnim božanstvima, tako da nema božanstva uz kojeg će se smiriti. Cilj u

životu mu je neostvarljiv. Nema početnih osnova na koje se može osloniti. Njegovo stanje oslikava ajet:

﴿ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴾

"A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan – bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio." (El-Hadždž, 31)

Uzvišeni Allah naveo je primjer vjernika koji obožava samo Njega, dželle šanuhu, i nevjernika koji Allahu pripisuje sudruga, rekavši:

﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

"Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortākā oko koga se oni otimaju, i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka, - da li je položaj njih dvojice isti? Hvaljen neka je Allah! Nije, ali većina njih ne zna." (Ez-Zumer, 29)

Onaj koji pripisuje Uzvišenom Allahu sudruga u ibadetu ima više lažnih božanstava koja se međusobno sukobljavaju i svaki od njih ima svoje zahtjeve kod njega osporavajući ih drugim božanstvima. Vidiš ga neodlučnog, njegovo se srce ne može smiriti ni na jednoj stvari, dok je onaj koji istinski obožava samo Uzvišenog Allaha upoznao svoga Gospodara, Stvoritelja, svoga istinskog Boga i iskreno Mu ispovijeda vjeru, samo Njemu upućuje ibadet i u tome nalazi potpuni smiraj.

5. Popravljanje duše i njeno ispunjenje potpunom srećom, slašću i blagodatima.

Čovjekovu bit predstavljaju njegovo srce i duša, a njih ne može popraviti niko osim istinski Bog, Allah Uzvišeni. Tako na Dunjaluku nema joj smiraja osim uz spominjanje Allaha, dželle šanuhu. Ne osjeća zadovoljstvo osim u ibadetu Uzvišenom Allahu. I ako bi čovjek postigao

zadovoljstvo i sreću mimo Allaha, dželle šanuhu, to bi bilo nakratko, to ne bi potrajalo dugo. Štaviše, ponekad, ono čime se čovjek zadovoljava i naslađuje biva štetno po njega.

A što se tiče vjerovanja u Uzvišenog Allaha i činjenja ibadeta samo Njemu, dželle šanuhu, ne pripisujući Mu sudruga, to je, uistinu, hrana za vjernika. U tome je njegova snaga i život duše. To je osnova njegove sreće i postizanja blagodati na Drugom svijetu.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴾

"Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili." (En-Nahl, 97)

﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُوْلَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ جَزَاؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَّضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴾

"A oni koji vjeruju i čine dobra djela – oni su, zbilja, najbolja stvorenja, njih nagrada u Gospodara njihova čeka; edenski vrtovi kroz koji će rijeke teći, u kojima će vječno i zauvijek boraviti; Allah će biti s njima zadovoljan, a i oni će biti s Njim zadovoljni. To će biti za onoga koji se bude bojao Gospodara svoga." (El-Bejjine, 7-8)

6. Činjenje ibadeta samo Allahu, dželle šanuhu, ne pripisujući Mu sudruga je prirodna, urođena vjera s kojom je stvoren čovjek.

Uzvišeni kaže:

﴿ فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

"Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna." (Er-Rum, 30)

Nema rahatluka niti smiraja duši osim u činjenju ibadeta samo Uzvišenom Allahu ne pripisujući Mu sudruga u tome, jer takav ibadet je upravo ono što i sama *fitra*[24], priroda traži. I upravo jedan od razloga što vjernici ne napuštaju svoju vjeru, niti pored nje traže drugu jeste to što se ona podudara i slaže s fitrom. Međutim, mnogobošci su zbunjeni, smeteni i u nedoumici, jer obožavaju nešto što se ne slaže i ne podudara s njihovom fitrom, pa, ili će ibadet upućivati samo Uzvišenom Allahu i tako postići smiraj duša, ili će ostati u svojoj zabludi i nedoumici sve dok ne sretnu svoga Gospodara i On ih kazni za njihovo nevjerstvo i zabludu.

Molimo Uzvišenog Allaha da nas popravi.

Vjerovanje u meleke

Islam stavlja u obavezu vjerovanje u meleke. Oni su jedna od mnogih Allahovih, dželle šanuhu, stvorenja koja mi ne vidimo, a o kojim nas je Uzvišeni Allah obavijestio i opisao nam ih i spomenuo neka njihova imena. Naredio nam da vjerujemo u njih shodno onome o čemu nas je obavijestio i vjerovanje u njih učinio drugim temeljem vjerovanja bez kojeg vjerovanje nije potpuno.

Ovdje ćemo ukratko spomenuti neke blagodati vjerovanja u ovaj temelj imana.

U vjerovanju u meleke, shodno onome o čemu nas je obavijestio Allah, dželle šanuhu, i o čemu nas je obavijestio Njegov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, uistinu je dokaz uzvišenosti Stvoritelja, dželle šanuhu, jer neki od tih meleka su izuzetno velike građe (izgleda), kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

[24] *Fitra* je prirodna vjera ili nepatvarena priroda u kojoj Allah stvara čovjeka. (op.p.)

أُذن لي أن أحدّث عن ملك من ملائكة الله من حملة العرش، إنّ ما بين شحمة أذنه إلى عاتقه مسيرة سبعمائة عام

"Dozvoljeno mi je da vas obavijestim o jednom od Allahovih meleka koji nose Arš. Zaista je razdaljina između resice njegovog uha i ramena sedam stotina godina hoda." [25]

U drugom hadisu stoji:

أنّ رسول الله رأى جبريل عليه السّلام في صورته التي خلق عليها له ستمائة جناح قد سدّ الأفق

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je Džibrila u njegovom pravom liku u kojem je stvoren: imao je šest stotina krila; svojom je veličinom bio pokrio horizont." [26]

Budi ljubav prema njima, jer su oni posrednici između Njega i Njegovih stvorenja u dostavljanju vijesti. Oni dostavljaju Allahovu Objavu Njegovim poslanicima. Oni su zaduženi za izvršavanje Allahove naredbe vezane za ljude poput spuštanja kiše, dizanja vjetrova, okretanja ploda tokom njegovog razvoja u majčinom stomaku, zapisivanja djela robova, uzimanja njihovih duša pri smrti i druga djela u kojima je korist za stvorenja.

Upoznaje čovjeka s njihovom pravom suštinom. Oni su samo stvorenja, robovi, stvoreni radi ibadeta i ne zaslužuju da se obožavaju. Na taj način musliman se spašava od idolatrije, odnosno uzimanja meleka za božanstva mimo Allaha, dželle šanuhu, u što su upali mnogi ljudi.

U vjerovanju u meleke je podrška muslimanu, jer on osjeća prisustvo i miješanje ovih plemenitih stvorenja u njegovom najznačajnijem djelu, a to je činjenje ibadeta Allahu, dželle šanuhu, i traženje Njegovog zadovoljstva. Sve je to nasuprot nemiru i bojazni koji bivaju rezultat djelovanja šejtana na muslimana, zbog njihovog nevjerstva u Allaha,

---

[25] Bilježi ga Ebu Davud, (br.4727). Lanac prenosilaca je vjerodostojan.

[26] Bilježi ga Buhari, (br.3232 i 3234).

dželle šanuhu, pripisivanja Mu sudruga, neprijateljevanja prema Njemu i vjernicima.

I ove dvije vrste stvorenja, meleki i šejtani, su stvorenja koja se ne mogu vidjeti. Iako su oni oko nas i vide nas, mi njih ne vidimo.

Vjerovanje u Božije knjige

Pod ovim vjerovanjem podrazumijeva se da je Allah, dželle šanuhu, objavio nekim Svojim poslanicima knjige kako bi njima upućivali i usmjeravali ljude. Od tih knjiga su: Tevrat, Indžil, te zadnja, pečat svih knjiga, Časni Kur'an.

Također i vjerovanje u te knjige ima svoje rezultate, od kojih su neki:

1. Veza između muslimana, vjernika, i svih nebeskih poslanica koje su Istina od Allaha, dželle šanuhu. Svi oni koji su prethodili i koji će doći poslije, svi oni slijede jednu uputu, uputu Gospodara svjetova.

2. Pojašnjenje je da je Allahova poslanica svim ljudima jednaka, tj. da je jedna. U tome je pojašnjenje da se od svih traži samo jedno. Nema razlike između onih koji su prethodili i onih koji će doći, jer su svi oni, kao što kaže Allah, dželle šanuhu:

﴿إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُونِ﴾

"Ova vaša vjera – jedina je prava vjera, a Ja sam – vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte!" (El-Enbija', 92)

3. Objavljivanje knjiga od strane Uzvišenog Allaha dokaz je veličine Allahove milosti prema ljudima i brige o njima, jer im je objavio knjigu koju čitaju i pomoću koje saznaju uputu, bivaju upućeni prema onome u čemu je dobro njihovog Dunjaluka i Ahireta.

4. Vjerovanjem u Časni Kur'an, u to da je on Allahov, dželle šanuhu, govor, veliča se Uzvišeni Allaha, jer je on jedno od Allahovih svojstava i riječi koje je On Uzvišeni izgovorio. U ovome je podsticaj na veličanje i

slavljenje Allaha, odazivanje Njegovim naredbama, klonjenje onoga što je On Uzvišeni zabranio i slijeđenje Njegove, dželle šanuhu, upute.

5. Časni Kur'an sačuvana je knjiga. Laž joj ne može prići niotkuda. Ovo vjernicima daje smiraj i ubjeđenje u Allahovo obećanje da će sačuvati Kur'an. Ne sumnjaju, niti se kolebaju po pitanju Allahovog obećanja.

6. Časni Kur'an zadnja je nebeska knjiga. Najveća je mu'džiza Vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On je vječiti dokaz za sve svjetove sve dok Uzvišeni Allah ne naslijedi Zemlju i ono što je na njoj, tj. do Sudnjega dana.

7. Časni Kur'an, zajedno sa vjerodostojnim Sunnetom, izvor je kome se vraćaju svi muslimani u svojim svakodnevnim poslovima, svejedno bili oni mali ili veliki. I sve dok se budu držali Kur'ana i Sunneta ne mogu ih strasti odvesti u zabludu, niti ih mogu, njihove želje ili puste pretpostavke udaljiti od Pravog puta.

Vjerovanje u Allahove, dželle šanuhu, poslanike

Jedan od temelja vjerovanja jeste i vjerovanje u sve poslanike i vjerovjesnike, odnosno vjerovanje da ih je Allah, dželle šanuhu, izabrao između ljudi kao poslanike koji su po Njegovoj zapovijedi pozivali ljude na Allahov Put, u Njegovu vjeru. Također, vjerovanje da su oni najbolji ljudi, najistinitije i najpotpunije upute, najispravnijeg govora i djela. Oni su upućivači na svako dobro,pozivači u spas.

U vjerovanju u poslanike, shodno onome što je naredio Allah, dželle šanuhu, i o čemu je obavijestio, nalaze se i mnogobrojne blagodati. Neke od njih su:

1. U vjerovanju da je Uzvišeni Allah poslao poslanike koji su pozivali ljude ispravnom putu dokaz je veličine Allahove, dželle šanuhu, brige o stvorenjima, Njegove milosti prema njima. U tome je dokaz da Allah, dželle šanuhu, nije stvorio stvorenja uzalud i nije ih prepustio samima sebi, nego im je potčinio mnoge stvari uz pomoć kojih bi živjeli

ugodnim životom na Dunjaluku i poslao im je poslanike kako bi postigli vječnu sreću na Ahiretu.

2. Vjerovanje u poslanike i vjerovanje da ih je Allah, dželle šanuhu, izabrao između najboljih, najčasnijih i najsavršenijih ljudi, dokaz je veličine Allahove milosti prema stvorenjima. To je Allahova, dželle šanuhu, počast čovječanstvu, jer im je za upućivače na dobro i odvraćanje od zla odabrao najbolje, najčasnije i najsavršenije ljude. Iako su poslanici i vjerovjesnici, neka je na njih Allahova milost, bili najbolji ljudi koji su ikada poslani, svi oni su nosili na sebi teret i odgovornost poslanice, teret i odgovornost koju ljudi ponekada ne mogu da izdrže. Ali oni su sve to izdržali po Allahovoj zapovijedi. U svemu ovome je veliki dokaz velike Allahove brige i pažnje prema stvorenjima.

3. Vjerovanje u sve poslanike upućuje da je Allahova uputa i naredba bila jednaka svim ljudima od Adema, a.s. , pa do pečata svih poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Svi poslanici, i prvi i posljednji, bili su na jednom putu na kojem nema krivina niti razdora i razilaženja.

4. Vjerovanje u sve poslanike, shodno onome što je došlo o njima, stanju i situacijama u koje su zapadali, iskušenjima koja su proživljavali, otvara i proširuje vjerniku muslimanu velike vidike, predstavljajući mu u svemu tome uzor i lijep primjer.

5. Svi poslanici pozivali su u jednu vjeru, u islam. U tome se nije razlikovao ni prvi ni posljednji poslanik. Gradili su jednu građevinu na isti način. Sve ovo daje muslimanu ubjeđenje u istinu, jer slaganje vjerovjesnika, i pored razlikovanja vremena i stanja u kojima su živjeli, na jednom pozivu, na jednom putu, upućuje i potvrđuje istinitost ove poslanice, za razliku od onih koji pozivaju zabludi, odstupanju s Pravog puta, a to su mnogobošci, ateisti i njima slični. Svi oni imaju različita, a mnogobrojna božanstva. Putevi i načini koje koriste u svome pozivu u zabludu su različiti. Sve to ukazuje da se oni ne oslanjaju na uputu, niti poznaju ispravan put. Naprotiv, bivaju vođeni svojim mnogobrojnim strastima i željama na koje ih podstiču šejtan i njihove duše.

6. Vjerovanje u poslanike općenito svjedočanstvo je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posljednji vjerovjesnik, jer su svi poslanici prije njega nagovještavali njegov dolazak. Pa, iako su židovi i kršćani iz svojih knjiga izbrisali tekstove, u kojima se spominje njegovo ime, ostali su jasni tekstovi koji nagovještavaju njegov dolazak, kao što i suština poslanica prijašnjih poslanika upućuje na suštinu poslanice Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U tome je jasan dokaz da je sve to od Allaha, dželle šanuhu.

7. U vjerovanju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posljednji poslanik nalaze se mnogobrojne ljepote, blagodati i mudrosti. Jedna od njih je i sprječavanje lažljivaca, onih koji prizivaju sebi poslanstvo, da se igraju s ljudskim razumima, s njihovom vjerom, da im uzimaju bespravno imetak. Stanje i riječi svakog onoga koji priziva sebi poslanstvo poslije vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, uopće se ne razmatraju, odmah se proglašava nevjernikom.

Vjerovanje u Sudnji dan

Posljednji dan jeste Sudnji dan, kada će ljudi biti proživljeni radi obračuna, nagrade i kazne. Naziva se tako zbog toga što nema dana poslije njega. To je dan kada će se džennetlije nastaniti u Džennetu i džehennemlije u Džehennemu.

Svevišnji Allah kaže:

﴿ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ ﴾

"Allah će vas – nema drugog boga osim Njega – sigurno sabrati na Sudnjem danu, u to nema nimalo sumnje!" (En-Nisa', 87)

Na Sudnji dan kada se po drugi put puhne u sur ljudi će izlaziti iz svojih kaburova, kada će biti sabrani pred Gospodarom svjetova, bosi, goli i neobrezani.

Uzvišeni kaže:

﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

"Onoga Dana kada smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje. Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, - to je obećanje Naše, Mi smo, doista, kadri to učiniti." (El-Enbija', 104)

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾

"Vi ćete, poslije toga, pomrijeti, zatim ćete, na Onom svijetu, oživljeni biti." (El-Mu'minun, 15-16)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tome je smislu kazao:

يحشر الناس يوم القيامة حفاة عراة غرلا

"Ljudi će biti proživljeni na Sudnjem danu bosi, goli i neobrezani." [27]

Toga će dana čovjek biti nagrađen ili kažnjen za svoja djela o čemu nam govori Kur'an, Sunnet i konsenzus muslimana.

Uzvišeni kaže:

﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾

"Nama će se oni, zaista, vratiti, i pred Nama će, doista, račun polagati!" (El-Gašije, 25, 26)

﴿مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾

"Ko uradi dobro djelo, bit će deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, bit će samo prema zasluzi kažnjen, i neće im se učiniti nepravda." (El-En'am, 160)

[27] Bilježe ga Buhari, (br.5627) i Muslim, (br.2859).

﴿ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ ﴾

"Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terezije postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je to što ćemo Mi račune ispitivati." (El-Enbija', 47)

Toga dana, koji će trajati pedeset hiljada godina, ljudi će čekati obračun. Sunce će im biti iznad glava na rastojanju jedne milje. Ljudi će se znojiti i njihov znoj će dopirati shodno djelima koje su radili na Dunjaluku: u nekih će dopirati do usta, u jednih do struka, u drugih do koljena, u trećih do stopala, a neki će biti u hladu Arša i piti hladnu, slatku, pitku vodu sa vrela našeg vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Molimo Uzvišenog Allaha da nas iz Svoje dobrote učini od njih.

Toga dana svaki čovjek će dobiti svoju knjigu u kojoj će biti zapisana njegova djela:

﴿ وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴾

"I svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati, a na Sudnjem danu ćemo mu knjigu otvorenu pokazati: 'Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!'" (El-Isra', 13-14)

Toga dana ništa i niko, osim učinjenih djela, neće čovjeku koristiti. Ni majka, ni otac, ni brat, niti bilo ko drugi. Naprotiv, čovjek će bježati od svakoga koga poznaje bojeći se da neko s pravom od njega nešto ne zatraži.

﴿ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴾

"Na dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći, i od majke svoje i od oca svoga, i od druge svoje i sinova svojih, toga Dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti." (Abese, 34-37)

﴿يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ﴾

"... iako će jedni druge vidjeti. Nevjernik bi jedva dočekao da se od patnje toga Dana iskupi sinovima svojim." (El-Me'aridž, 11)

Preko vatre će biti postavljena sirat - ćuprija. Putem nje vjernici će dospijevati do Dženneta, a nevjernici će padati u Vatru. Sljedbenici Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prvi će prijeći tu sirat - ćupriju. Završnica toga dana će biti ili Džennet ili Džehennem. To su dva krajnja boravišta za sva stvorenja. Džennet je kuća uživanja koju je Uzvišeni Allah pripremio za bogobojazne, koji su vjerovali u ono što im je Uzvišeni propisao i naredio da vjeruju u to, koji su bili pokorni Allahu, dželle šanuhu, i Njegovom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji su iskreno ispovijedali Allahovu vjeru slijedeći Allahovog Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. U Džennetu ih čekaju mnoge blagodati koje oko nije vidjelo, uho za njih nije čulo, niti su ikada naumpale čovjeku.

Uzvišeni kaže:

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ جَزَاؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ﴾

"A oni koji vjeruju i čine dobra djela - oni su, zbilja, najbolja stvorenja, njih nagrada u Gospodara njihova čeka; edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno i zauvijek boraviti; Allah će biti s njima zadovoljan, a i oni će biti s Njime zadovoljni. To će biti za onoga koji se bude bojao Gospodara svoga." (El-Bejjine, 7-8)

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju." (Es-Sedžde, 17)

Što se tiče Džehennema, on je kuća patnje koju je Uzvišeni Allah pripremio za nevjernike i nasilnike, one koji nisu vjerovali u Njega, dželle šanuhu, i koji su bili nepokorni Njegovim poslanicima. U Džehennemu ih čekaju brojne, nezamislive patnje.

Uzvišeni kaže:

﴿ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾

"I čuvajte se vatre za nevjernike pripremljene!" (Alu Imran, 131)

﴿ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴾

"Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih dim sa svih strana obuhvatiti; ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta!" (El-Kehf, 29)

Nakon kratkog upoznavanja s vjerovanjem u Kijametski dan možemo spomenuti neke od blagodati vjerovanja u ovaj temelj imana.

1. Veliki je dokaz potpune Allahove pravednosti i milosti kada će nasilnik biti kažnjen za svoje nasilje, a dobročinitelj nagrađen za svoje dobročinstvo.

2. Obuzdava duše od slijeđenja strasti, zanosa i pretjeranosti, mržnje i neprijateljstva, drskosti, jer onaj koji pomisli na nešto od toga i poželi da nešto slično uradi zna da je ispred njega Dan kada će se njegova djela izložiti i kada će biti kažnjen za svoje nasilje.

3. Podstiče na činjenje dobrih djela i činjenje dobročinstva prema drugim stvorenjima kroz mnogobrojne plemenite postupke. Čovjek zna da će mu sve što uradi od dobročinstva biti sačuvano i za to će dobiti

mnogostruku nagradu na Sudnjem danu. Zbog toga, čovjek podstiče svoju dušu na činjenje dobrih djela kako bi se sa njima njegova nagrada i stupnjevi kod Uzvišenog Allaha povećali.

4. Podstiče na strpljenje prilikom iskušenja. Čovjek u svome životu na Dunjaluku neminovno nailazi na tegobe i poteškoće, međutim, njegovo ubjeđenje u Sudnji dan i u nagradu koju je Uzvišeni Allah obećao strpljivim robovima toga dana, podstiče ga da se strpi na svemu što ga zadesi od iskušenja, što izgubi, ili ga prođe, bilo da se radi o zdravlju, imetku, položaju ili potomstvu.

5. Sprječava predavanje Dunjaluku i njegovoj obmani i sprječava odvraćanje od vjere u Allaha Uzvišenog. Vjernik u Posljednji dan zna da je Dunjaluk kratkotrajan i prolazan, da nema mnogo vrijednosti na njemu, tako da se njemu ne prepušta za razliku od onog koji biva zanesen dunjalučkim strastima i slastima ne shvatajući njegovu pravu suštinu.

6. Vjerovanje da će čovjek nakon svog kratkotrajnog života na Dunjaluku preseliti se u Kuću vječnog boravka, pomaže vjerniku da bude umjeren u svim stvarima. Ako ostvari nešto od Dunjaluka ne raduje se toliko da postane umišljen, uobražen i nezahvalan. Naprotiv, tim svojim postignućem zadovoljava svoje potrebe i potpomaže se u pokoravanju Allahu, dželle šanuhu. Kada ga na Dunjaluku pogode iskušenja i tegobe, vjernik se ne žalosti i ne gubi nadu, nego se strpi i biva zadovoljan Allahovom odredbom. Vjeruje da poslije svake teškoće dolazi olakšica. Zna da je Dunjaluk prolazan i da su pravi rahatluk i sreća na Drugom svijetu za onog ko je bio pokoran Allahu , dželle šanuhu.

7. Podstiče na natjecanje u pokornosti, činjenju dobrih djela i ostavljanju loših, jer nagrada na Drugom svijetu se dobija shodno djelu, njegovoj veličini i brojnosti.

8. Također rezultira lijepim ponašanjem prema svim ljudima, jer će Uzvišeni Allah na Sudnjem danu za to obilno nagraditi. Tako, onaj koji vjeruje u Allaha i Posljednji dan, uljepšava svoje ponašanje i ophođenje s drugima, povećava svoja dobra djela, a smanjuje loša.

Ovo su neke od blagodati vjerovanja u Posljednji dan. Zadovoljit ćemo se spomenutim iako postoji još mnogo drugih blagodati i koristi vjerovanja u ovaj veličanstveni temelj imana, a koje ostavljaju veliki trag na ljudsku dušu.

Vjerovanje u Allahovo, dželle šanuhu, određenje (kada' i kader)

Kader je ono što je Uzvišeni Allah odredio svemu postojećem na osnovu Svog znanja i mudrosti, a kada' je odvijanje onoga što je On odredio.

Vjerovanje u kada' obuhvata četiri stvari:

1. Vjerovanje da Uzvišeni Allah zna sve, uopšteno i pojedinačno, oduvijek i zauvijek, svejedno da li se to ticalo Allahovih, dželle šanuhu, djela ili djela ljudi.

2. Vjerovanje da je Uzvišeni Allah sve to zapisao u Levhi mahfuzu.

U vezi prethodne dvije stvari Svevišnji kaže:

﴿ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾

"Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lahko!" (El-Hadždž, 70)

Imam Muslim u svome Sahihu bilježi od Abdullaha b. Amra b. El-'Asa, r.a. da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

كتب الله مقادير الخلائق قبل أن يخلق السماوات والأرض بخمسين ألف سنة

"Allah je zapisao sudbinu svih stvorenja pedeset hiljada godina prije nego što je stvorio nebesa i Zemlju."[28]

[28] Bilježi ga Muslim, (br.2653).

3. Vjerovanje da sve što biva događa se Allahovom, dželle šanuhu, voljom i htijenjem, svejedno da li to bilo vezano za Allahova, dželle šanuhu, djela ili djela ljudi. S tim u vezi Uzvišeni kaže:

﴿ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ﴾

"**Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira.**" (El-Kasas, 68)

Vezano za ljudska djela Svevišnji kaže:

﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ ﴾

"**A da Allah hoće, okrenuo bi ih protiv vas i oni bi se, uistinu, protiv vas borili.**" (En-Nisa', 90)

﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴾

"**A da je Allah htio, oni to ne bi činili. Zato i njih i njihove izmišljotine ostavi!**" (El-En'am, 137)

4. Vjerovanje da je Uzvišeni Allah stvorio sve što postoji.

Uzvišeni kaže:

﴿ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴾

"**Allah je Stvoritelj svega i On upravlja svim!**" (Ez-Zumer, 62)

﴿ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا ﴾

"**I koji je sve stvorio i kako treba uredio!**" (El-Furkan, 2)

Vjerovanje u Allahovo određenje, kako smo opisali, ne negira da čovjek u svojim djelima ima volju, izbor i mogućnost da li da uradi ili ostavi dotično djelo, što potvrđuje i vjera i stvarnost.

- Što se tiče vjere, Uzvišeni Allah je djela pripisao robovima rekavši:

﴿ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ ﴾

"Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku ..." (En-Nisa', 69)

﴿ وَمَن يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾

"Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti – naći će da Allah prašta i da je milostiv." (En-Nisa', 110)

Brojni su ajeti u tome smislu.

- Što se tiče stvarnosti, svaki čovjek zna da ima volju i sposobnost kojom ili čini djela ili ih ostavlja, i razlikuje između onoga što biva po njegovoj volji, kao što je hodanje, i onoga što ne biva po njegovoj volji, kao što je drhtanje. Međutim, čovjekova volja i djelo bivaju u skladu s Allahovom voljom, tj. bivaju samo sa Allahovom voljom:

﴿ لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾

"Onome od vas koji hoće da je na Pravom putu, a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!" (Et-Tekvir, 28-29)

I, svakako, zbog toga što je sve u Njegovoj, dželle šanuhu, vlasti, a ono što je u Njegovoj vlasti ne biva osim s Njegovim znanjem i voljom.

Nakon ovog kratkog upoznavanja s vjerovanjem u kada' i kader, možemo spomenuti neke blagodati vjerovanja u ovaj značajni temelj imana.

1. Vjerovanje u kada' i kader izgrađuje u čovjeku oslonac samo na Allaha, dželle šanuhu, jer je On Uzvišeni, Onaj koji jedino može koristiti i nauditi. Mimo Njega niko i ništa ne može koristiti niti nauditi, osim onoliko koliko to On, dželle šanuhu, dopusti. Pametan čovjek suzdržava se da bilo šta od svojih djela uputi nekome ko mu ne može niti nauditi niti koristiti, već ih upućuje Onome u Čijoj je ruci korist i šteta, kako na Ovome tako i na Budućem svijetu.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ibn Abbasu:

واعلم أن الأمة لو اجتمعوا على أن ينفعوك بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد كتبه الله لك، ولو اجتمعوا على أن يضروك لم يضروك إلا بشيء قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفّت الصحف

"Znaj kada bi se svi ljudi iskupili da ti pribave kakvu korist, neće to moći osim onoliko koliko je Allah propisao, i kada bi se iskupili da ti naude, neće ti nauditi osim onoliko koliko je Allah propisao; pera su podignuta, a listovi se osušili." [29]

2. Lišava vjernika umišljenosti i samodopadanja kada ostvari bilo kakav cilj, jer je taj svoj cilj postigao samo Allahovim određenjem i dobrotom. Obmanjenost i umišljenost čovjeka čini da zaboravi na zahvalu istinskom Davaocu dotične blagodati, a to je Uzvišeni Allah.

3. Rahatluk i smiraj duše pri dešavanju onoga što je Uzvišeni Allah odredio, tako da se onaj koji istinski vjeruje u kada' i kader ne uzbuđuje, niti zabrinjava ukoliko izgubi nešto drago, ili mu se desi nešto što prezire, jer sve se dešava po Allahovoj odredbi, a odredba Vladara nebesa i Zemlje mora se desiti, u to nema nimalo sumnje.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴾

"Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi, - to je Allahu, uistinu, lahko – da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On dade. Allah ne voli nikakve razmetljivce, hvalisavce." (El-Hadid, 22-23)

﴿ مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾

[29] Bilježe ga Tirmizi, (br.2516) i Ahmed, 1/293. Hadis je vjerodostojan.

"Nikakva nevolja se bez Allahove volje ne dogodi, a On će srce onoga koji u Allaha vjeruje uputiti – Allah sve dobro zna." (Et-Tegabun, 11)

Neki islamski učenjaci u vezi ajeta kažu: "To se odnosi na čovjek kojega zadesi neka nezgoda, a on zna da je ona od Allaha, dželle šanuhu, smireno je prihvati i njome biva zadovoljan."

Ibn Abbas veli: "Njegovo se srce ispuni uvjerenjem i zna da ono što ga je zadesilo nije ga moglo mimoići, a sve što ga je mimoišlo nije ga moglo zadesiti." [30]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u tome smislu kaže:

عجبا لأمر المؤمن إن أمره كله خير وليس ذلك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابته سراء شكر فكان خيرا له، وإن أصابته ضراء صبر فكان خيرا له

"Čudno li je stanje vjernika! Svaka stvar za njega je dobro, to nije slučaj ni sa kim osim s vjernikom: ako ga zadesi dobro zahvali se na njemu i to bude dobro po njega, a ako ga zadesi loše, strpi se na njemu i to bude dobro po njega." [31]

Međutim, onoga koji ne vjeruje u Allahovo određenje obuzima oholost i umišlja da je ono što mu podari Uzvišeni Allah od položaja, vlasti i sl. sam zaslužio svojim djelom, znanjem i iskustvom, neovisno od Allaha, dželle šanuhu. Tako, ukoliko ga pogodi nešto loše, njegov život se mijenja, čak dolazi do tog stupnja da gasi svoj život, da se ubija, što je danas učestalo, naročito kod naroda koji je dostigao vrhunac materijalnih dostignuća.

Vjerovanje u Allahovo određenje budi želju za ostvarivanjem svega korisnog, na ulaganje truda i sposobnosti, s jedne, i ostavljanje nemara, s druge strane, na postizanje svakog dobra, ali s blagošću, daleko od svake oholosti.

Kur'anski i hadiski tekstovi, a i stvarnost muslimana, upućuje da kada god su se muslimani držali vjere, da ih je vjerovanje u Allahovu odredbu

[30] Ovu predaju bilježi Taberi u svome Tefsiru 12/115-116.

[31] Bilježi ga Muslim, (br.2999).

podsticalo na trud i rad, a udaljavalo ih od nemara i lijenosti. Pravdanje Allahovim određenjem prilikom činjenja lošeg i ostavljanja dobrog, je praksa mnogobožaca, kao što Uzvišeni u Kur'anu kaže:

﴿ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم ﴾

"Mnogobošci će govoriti: 'Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili.' Tako isto su oni prije njih poricali ..." (El-En'am, 148)

Što se tiče vjernika, on se trudi da ostvari sve što mu koristi i u tome ne posustaje. Nakon što uradi sve što je na njemu, sve što je u njegovoj mogućnosti, oslanja se na Allaha, dželle šanuhu, i traži pomoći od Njega u ostvarenju potrebnog. Ne ostavlja rad i ne pravda se Allahovim određenjem. Ukoliko i nakon uloženog truda i svih svojih mogućnosti, ne ostvari željeno, to razumijeva Allahovom odredbom. Biva smiren i zadovoljan tom Allahovom odredbom, Njegovom voljom i htijenjem, i tada kaže: "Allah je odredio i biva samo onako kako On hoće." To potvrđuju i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

المؤمن القوي خير وأحب الله من المؤمن الضعيف وفي كل خير، احرص على ما ينفعك، واستعن بالله، ولا تعجز، وإن أصابك شيء فلا تقل: لو أني فعلت كذا لكان كذا، ولكن قل: قدّر الله وما شاء فعل، فإن لو تفتح عمل الشيطان

"Jak vjernik bolji je i draži Allahu od slabog vjernika, a u obojici je dobro. Trudi se u vezi onoga što ti koristi. Pomozi se Allahom i ne posustaj. Ukoliko te pogodi nešto ne reci: da sam uradio to, bilo bi to, već kaži: Allah je odredio i bilo je kako je On htio, uistinu 'da sam' otvara vrata šejtanu." [32]

[32] Bilježi ga Muslim, (br.2664).

4. Vjernik se ponosi svojim vjerovanjem u Allaha i Njegovu odredbu i potčinjava se samo Uzvišenom Allahu, jer zna i ubijeđen je da pribaviti korist i otkloniti štetu može samo Allah, dželle šanuhu, da vlast nad svim pripada Allahu, da se ništa ne može desiti bez Njegove, dželle šanuhu, odredbe:

﴿أَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالأَمْرُ﴾

"Samo On stvara i upravlja!" (El-A'raf, 54)

Stvaranje je Njegovo, dželle šanuhu, i odredba je Njegova, dželle šanuhu.

5. Ubjeđenje da kraj pripada bogobojaznima.

Vjernik je čvrsto ubijeđen u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovo određenje, vjeruje da konačni kraj pripada bogobojaznima, vjeruje da je pobjeda uz strpljenje, da olakšanje dolazi poslije tegobe, da jedno stanje ne može vječno trajati, da vrijeme nasilnika mora proći i da istina mora izaći navidjelo. Zbog toga je i došla zabrana za klonjenje i gubljenje nade:

﴿وَلاَ تَيْأَسُواْ مِن رَّوْحِ اللهِ إِنَّهُ لاَ يَيْأَسُ مِن رَّوْحِ اللهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾

"... i ne gubite nadu u milost Allahovu; samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost." (Jusuf, 87)

﴿لاَ تَدْرِي لَعَلَّ اللهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا﴾

"... ti ne znaš, Allah može poslije toga priliku pružiti." (Et-Talak, 1)

﴿كَتَبَ اللهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾

"Allah je zapisao: 'Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!' – Allah je, zaista, moćan i silan." (El-Mudžadele, 21)

6. Vodi čovjeka spoznaji Allahove milosti kojom ga je počastio, a ona je razum pomoću kojeg čovjek raspoznaje dobro od zla, spoznaje korist i štetu u svemu prisutnom kod ljudi, poput iskrenosti i laži, pravde i nepravde. Uzvišeni Allah podario mu je slobodu izbora mnogih stvari i mogućnost sprovedbe onoga što odabere. Međutim, isto tako učinio ga je odgovornim za njegove postupke. Poslao mu je poslanike. Objavio knjige. Objasnio u čemu je korist za njega, a u čemu šteta. Naredio i zabranio. Obećao mu pomoći ako zatraži pomoć od Njega, dželle šanuhu. Naredio mu da čini uzroke koje vode do željenog, tako da nije dozvoljeno ostaviti po strani te uzroke, oslanjajući se na Allahovu odredbu koja je čovjeku nepoznata.

7. Uzvišeni Allah propisao je da se bude zadovoljno Allahovom odredbom onda kada se dešavaju nedaće bez ljudskog odabira i uzroka. Vjernik mora uložiti sve od sebe na ustrajavanju u pokornosti i napuštanju grijeha. Ukoliko ostavi nešto od pokornosti ili učini nešto od onoga što mu je zabranjeno, na vjerniku je da se pokaje Uzvišenom Allahu. Jedan od uslova pokajanja je kajanje za počinjeno loše djelo, a ni u kom slučaju zadovoljstvo njime.

8. Otklanjanje bolesti iz srca poput zlobe, zavisti i sl. jer onaj koji istinski vjeruje u Allahovo određenje zna da je Uzvišeni Allah Onaj koji obilno opskrbljuje i koji posjeduje ogromnu snagu. On je Taj koji daje jednima, a uskraćuje drugima, pa ukoliko se usprotivi tome, on se ustvari protivi Allahovom određenju.

9. Jasno priznavanje istine, otvorenost i hrabrost u pozivanju njoj, nestrahovanje od nevjernika i nasilnika. Sve ovo zbog čvrste vjere u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovo određenje, ubjeđenosti i potpunog oslonca na Njega. Strpljenje se javlja na svemu što čovjeka zadesi na Allahovom putu, jer je ubijeđen da su i smrt i opskrba jedino u Allahovoj ruci, dok ljudima ne pripada ništa od toga ma koliko god imali snage i pomoćnika.

10. Poziva na hrabrost i napredovanje, na rad, jer smrt je davno određena, životi su u Allahovoj ruci i čovjeka ne može zadesiti ništa osim onoga što mu je propisao Uzvišeni Allah. Dakle, čovjek je pod Allahovom, dželle šanuhu, zaštitom, ništa mu ne može nauditi, niti ga može išta zadesiti osim onoga što mu je Allah, dželle šanuhu, propisao. Znajući i čvrsto vjerujući u to vjernik hrabro poziva Allahu, dželle šanuhu, i uzvišenim principima ove vjere, ne strahujući pri tome ni od koga.

✡✡✡✡

DRUGO POGLAVLJE

✡✡✡✡

ODLIKE ISLAMA OLIČENE U IBADETIMA

(namaz, zekat, post, hadždž, borba na Allahovom putu)

Ibadeti i njihovi veliki rezultati

Nakon što smo upoznali odlike islama u pogledu islamskog vjerovanja, ovdje ćemo se upoznati s drugim dijelom islamskog vjerozakona u općem pogledu, a to je oblast obredoslovlja. U njemu ćemo govoriti o brojnim ljepotama islama kroz slijedeće ibadete: namaz, zekat, post, hadždž i borbu na Allahovom Putu, čime ćemo i završiti ovo poglavlje. Ovih pet ibadeta, uistinu, predstavljaju, temelje svih ibadeta u islamu nakon imana, vjerovanja. Sve ibadete Uzvišeni je propisao radi mnogobrojnih, velikih mudrosti i tajni. Neke od njih su i spoznali ljudi, a neke nisu.

Uz Allahovu pomoć, počećemo s kratkim upoznavanjem svakog od četiri temelja islama, nakon čega će uslijediti govor o blagodatima islama oličenim u svim tim temeljima. Sve to ćemo, uz Allahovu, dželle šanuhu, pomoć, nastojati objasniti na umjeren način, ne previše kratko, kako bi se poruka shvatila, a ne previše nadugo kako objašnjenje ne bi bilo dosadno i zamorno.

Namaz

Namaz je drugi temelj islama. Na ljestvici zauzima mjesto odmah poslije dva šehadeta kao dokaz ispravnosti ubjeđenja i kao potvrda iskrenosti i istinitosti vjerovanja.

Namaz u šeri'atskoj terminologiji je skup određenih riječi i radnji koje otpočinju tekbirom, a završavaju se selamom.

Na njegovu obaveznost upućuju Kur'an, Sunnet i konsenzus.

Što se tiče kur'anskih ajeta koji upućuju na obaveznost namaza, oni su mnogobrojni.

﴿ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴾

"Zato, molitvu obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik!" (El-Hadždž, 78)

Također, mnogobrojni su dokazi iz Sunneta o obaveznosti namaza. Između ostalih izdvajamo i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

بني الإسلام على خمس؛ شهادة أن لا إله إلا الله وأنّ محمداً رسول الله، وإقام الصّلاة، وإيتاء الزّكاة، وصوم رمضان، والحج إلى بيت الله الحرام لمن استطاع إليه سبيلاً

"Islam je sagrađen na pet temelja: svjedočenju da nema istinskog boga osim Allaha, dželle šanuhu, i svjedočenju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, postu mjeseca ramazana i obavljanju hadždža za onoga koji je u mogućnosti." [33]

Što se tiče konsenzusa, svi su muslimani složni po pitanju obaveznosti namaza i toga da je namaz jedan od pet islamskih temelja, bez kojeg ne može opstojati islam.

Mnogobrojne su koristi i blagodati namaza. Nemoguće ih je sve pobrojati i spomenuti. Od najbitnijih i najizraženijih, koje svakako ostavljaju dubok trag na samog klanjača jesu slijedeće:

1. Namaz čisti čovjekovo srce i dušu, udaljava ga od grijeha i ružnih djela, omražava mu sve ono što mrzi Allah, dželle šanuhu.

Uzvišeni kaže:

﴿ اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴾

"Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavaljaj molitvu, molitva, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; obavljanje molitve je najveća poslušnost! – A Allah zna šta radite." (El-Ankebut, 45)

---

[33] Bilježi ga Buhari, (br.8) i Muslim, (br.16).

2. Veza je između čovjeka i njegova Gospodara, dželle šanuhu. Uistinu, svaki čovjek je ovisan o svome Gospodaru, Allahu, dželle šanuhu, i zbog toga on Mu se zahvaljuje u namazu, veliča Ga i slavi kako Mu dolikuje, uči Njegove, dželle šanuhu, ajete, skrušen je pred Njim i ponizan, spominje Ga prilikom stajanja u namazu, na rukuu, na sedždi, iznosi Mu svoje probleme i potrebe, traži oprosta za svoje grijehe, ispoljava pred Njim ono što osjeća u svojoj duši. Sve ovo čini ponizno i skrušeno pet puta na dan što jača njegovu vezu sa Uzvišenim Allahom. Allah, dželle šanuhu, ga približava Sebi i povećava mu položaj i stupnjeve kod Sebe. I sve ovo nemoguće je postići osim namazom.

3. Najbolji način za iskazivanje robovanja Allahu, dželle šanuhu. Čovjekovo stajanje u namazu, njegovo pregibanje, sedžde, učenje tokom namaza, upućivanje dove Uzvišenom i zahvaljivanje Njemu, dželle šanuhu, pomaže ostvarenju istinskog robovanja Allahu, dželle šanuhu. Ovo je jedna od najvećih njegovih odlika gdje se čovjek osposobljava i priprema za najveću počast ikada postignutu na Ovom svijetu, a ona je robovanje i obožavanje samo Allaha, dželle šanuhu, Jednog i Jedinog, onako kako to On Uzvišeni traži i čime je jedino zadovoljan.

4. Radost je oka, mir duše, najveći dokaz da je neko vjernik. Njime se raspoznaje vjernik od nevjernika što je konstatirao i Allahov Poslanik :

العهد الذي بيننا وبينهم الصّلاة فمن تركها فقد كفر

"Ugovor koji je između nas i njih je namaz, pa, ko ga ostavi, nevjernik je." [34]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi ga snašla nevolja, ustao bi da klanja[35], govoreći Bilalu, radijallahu anhu:

أقم الصّلاة أرحنا بها

[34] Bilježe ga Nesai, (br.462), Tirmizi, (br.2621), Ibn Madže, (br.1079). Tirmizi kaže: "Hadis je *hasen-sahih garib.*"

[35] Bilježi ga Ebu Davud, (br.1319). Lanac prenosilaca je dobar. *Sahihu-l-džami'* od Albanija (4703).

"Uspostavi namaz, razrahati nas njime." [36]

Pored svog ogromnog strpljenja i snage, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nalazio nigdje rahatluka kao u namazu, naprotiv znao bi govoriti: «وجعل قرة عيني في الصّلاة» *"Radost moja je u namazu."* [37]

5. Namaz je najveći dokaz zahvalnosti Allahu, dželle šanuhu, na Njegovim mnogobrojnim blagodatima koje se ne mogu izbrojati. Zbog toga bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao toliko u namazu da bi mu od dugog stajanja pete počele pucati, a kada bi mu bilo prigovoreno zbog toga odgovarao bi: «أفلا أكون عبدا شكورا» *"Zar da ne budem zahvalni rob?!"* [38]

Što se tiče onoga koji ne obavlja namaz taj i ne zahvaljuje Uzvišenom Allahu na Njegovim, dželle šanuhu, blagodatima i dobročinstvu. Dovoljan je pokazatelj čovjekove niskosti kada mu Allah, dželle šanuhu, daruje Svoje blagodati i danju i noću, a on na njih ne zahvaljuje, naprotiv, poriče ih, ne žuri Allahu, već se okreće se od Njega, dželle šanuhu, i ne staje u saff zajedno s onima koji padaju na rukuu i sedždu da se s njima zahvali svome Gospodaru i prizna Njegove blagodati.

6. Namaz je svjetlo koje svijetli u čovjekovom srcu, na njegovom licu, odražava se na njegovim organima.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

الطّهور شطر الإيمان، والحمد لله تملأ الميزان، وسبحان الله والحمد لله تملآن ما بين السماوات والأرض، والصّلاة نور، والصّدقة برهان، والصّبر ضياء، والقرآن حجة لك أو عليك، كل النّاس يغدو، فبائع نفسه فمعتقها أو موبقها

[36] Bilježi ga Ebu Davud, (br.4986). Lanac prenosilaca je dobar. *Sahihu-l-džami'* od Albanija (7892).

[37] Bilježi ga Nesai, (br.3949). Ibn Hadžer u *"Telhisu-l-habiru"* kaže: 3/116: "Lanac prenosilaca je dobar."

[38] Bilježe ga Buhari, (br.4836) i Muslim, (br.2819).

"Čistoća je pola vjere. Riječ el-hamdu lillah puni vagu, subhanallah i el-hamdu lillah pune prostor između nebesa i Zemlje. Namaz je svjetlo, sadaka je dokaz, strpljivost je sjaj, Kur'an je argument za ili protiv tebe. Svaki čovjek radi i trudi se, neko će se otkupiti i svoju dušu osloboditi, a neko će je prodati i upropastiti." [39]

7. Briše grijehe i podiže stupnjeve.

Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَأَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴾

"I obavljajte molitvu početkom i krajem dana, i u prvim satima noći! Dobra djela, zaista, poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele." (Hud, 114)

Allahov Poslanik kaže:

الصلوات الخمس، والجمعة إلى الجمعة، كفارة لما بينهن، ما لم تغش الكبائر

"Pet dnevnih namaza, džuma do džume iskupljenje je za grijehe počinjene između njih ukoliko se ne čine veliki grijesi." [40]

8. Dokaz je velike Allahove blagodati prema ljudima kada ga je učinio obaveznim tokom dana i noći tako da čovjek komunicira sa svojim Gospodarom u različitim vremenima uslijed čega se udaljava od zla, njegova loša djela se brišu i podižu stupnjevi kod Allaha, dželle šanuhu.

9. Namazom čovjek postiže kod Uzvišenog Allaha ogromna dobra djela. Ukoliko bi živio pedeset godina obavljajući svaki dan pet namaza obavio bi (50 god. x 360 dana) = (18000 x 5 namaza) = (90 000) devedeset hiljada namaza. Kada dođe na Sudnji dan s ovim brojem namaza, a dobro djelo ima vrijednost od deset do sedam stotina puta ili čak još više od

---

[39] Bilježi ga Muslim, (br.223).

[40] Bilježi ga Muslim, (br.233).

toga, možete zamisliti kolika će biti njegova radost i sreća. Vjernik s ovim saznaje da je namaz jedna od najvećih blagodati vjere i da je namaz razlog postizanja Allahove, dželle šanuhu, milosti: Dženneta.

10. Sadrži u sebi svih pet temelja islama: dva šehadeta, na prvom i drugom tešehhudu, svakodnevni je zekat, jer čovjek svaki dan odvaja od svog vremena za obavljanje namaza, pa, tako kao što zekat čisti imetak tako i namaz čisti vrijeme i čovjeka od grijeha koje počini u vremenima između namaza.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

أرأيتم لو أن نهراً بباب أحدكم يغتسل فيه كل يوم خمساً، ما تقول ذلك يبقى من درنه؟» قالوا: «لا يبقى من درنه شيئاً، قال: فكذلك مثل الصّلوات الخمس يمحو الله به الخطايا

"Šta mislite kada bi tekla rijeka pored vrata nekog od vas i on se kupao u njoj svaki dan pet puta, da li bi ostalo šta od nečistoće na njegovom tijelu?" Odgovorili su: "Ne bi ostalo ništa." Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Takav je primjer pet dnevnih namaza. Allah, dželle šanuhu, s njima briše grijehe (počinjene između tih namaza)." [41]

Ovdje spoznajemo mudrost zajedničkog spominjanja namaza i zekata u mnogobrojnim ajetima u kojima se naređuje zekat kada naredba zekata dolazi poslije naredbe o izvršavanju namaza.

Uzvišeni kaže:

﴿ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾

"Zato, molitvu obavljajte i zekat dajite" (El-Hadždž, 78)

Nakon toga, namaz se sastoji iz određenih riječi i radnji. Čovjek u namazu obavlja samo te određene radnje i usteže se od svih drugih koje bi mogle utjecati na ispravnost njegovog namaza djelimično ili u potpunosti. Klanjač se tokom namaza okreće prema Mesdžidu-l-haramu u Mekki.

[41] Bilježe ga Buhari, (br.528) i Muslim, (br.667).

Uzvišeni kaže:

﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ﴾

"Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnom hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu." (El-Bekare, 144)

I okrećući se prema Ka'bi on djelimično učestvuje s petim temeljem islama, hadždžom, u veličanju i poštivanju časne Ka'be.

11. Odgaja dušu na pokornosti Stvoritelju, podučava je načinima obožavanja Uzvišenog Allaha i priznavanju Njegovog gospodarstva. Sve to postiže usađujući u srce klanjača svijest o veličini Uzvišenog Allaha, straha od Njega, dželle šanuhu, ljubavi prema Njemu, nade u Njega, poniznosti i skrušenosti pred Njim i želje za susretom s Njim, dželle šanuhu.

12. Pokazatelj je prisnosti, jedinstva i discipline među muslimanima. Kada se klanjači, u bilo kojem dijelu Zemlje, okreću prema Kibli, vjernik osjeća prisnost, prijateljstvo i jedinstvo, osjeća udaljenost od partijaštva i podijeljenosti. Svi vjernici su Allahovi robovi. Njihov Bog kojeg obožavaju jedan je. Kibla prema kojoj se okreću jedna je. Vjera koju ispoljavaju jedna je. Nema razlike između bogatog i siromašnog, uglednog i bijednog. Vjernik, okrećući se prema Kibli, teži postojanosti i stabilnosti, ne odstupa i ne okreće se. Time odgaja svoju dušu pravednosti u svim stvarima u svome životu: mudrosti, postavljajući svaku stvar na njeno mjesto, doživljava i suosjeća sa svojom braćom muslimanima u tegobama koje ih zadese. Postaje koristan član svoje zajednice i društva. Namaz ga odgaja preciznosti i želji za tačnošću, urednosti njegovog vremena, što ostavlja traga na red i disciplinu u svim stvarima. Slijedi imama i podučava se pokornosti i pridržavanju naređenog mu.

Blagodati i koristi od namaza za vjernika teško je izbrojati i spomenuti. Zadovoljit ćemo se spomenutim moleći Allaha, dželle šanuhu, da spomenute riječi budu podsticaj na očuvanje ovog veličanstvenog i plemenitog obreda.

Zekat

Zekat je treći temelj islama. On u šeri'atskom značenju predstavlja izdvajanje obaveznog dijela određenog imetka, u određenom vremenu, radi postizanja zadovoljstva Uzvišenog Gospodara, i radi čišćenja duše, imetka i zajednice.

Ovo značenje zekata obuhvata najbitnije njegove ciljeve u islamu dok postoje i drugi mnogobrojni ciljevi koje je nemoguće obuhvatiti. I svejedno da li se ti ciljevi odnosili na ljude i njihovu dobit ili na ostvarenje visokih moralnih vrijednosti, islam je propisivanjem zekata imao za cilj ostvarivanje svega toga.

Neke od najistaknutijih odlika i ljepota zekata su slijedeće:

1. Uzvišeni Allah zajedno je spomenuo zekat i namaz u mnogim ajetima, što upućuje da čovjekov uspjeh na Ahiretu ovisi od namaza i zekata zajedno. Kao što je namaz Allahovo pravo kod čovjeka u njegovom tijelu, tako je i zekat Allahovo pravo kod čovjeka u pogledu njegovoga imetka i svemu onome što privrijedi. I kao što čovjek kroz namaz zahvaljuje Uzvišenom Allahu na Njegovim blagodatima, na tome što ga je iz ničega stvorio, tako izdvajanjem zekata zahvaljuje Uzvišenom na Njegovim blagodatima, na imetku i bogatstvu.

2. Lijek je protiv škrtosti, pohlepe, požude, nezasićenosti, samodopadanja, zavisti ... Islam ne negira postojanje pohlepe u ljudskoj duši, njenu žudnju za imetkom, osjećanje ljubavi prema samoj sebi, ali dolazi da sve to ograniči i obuzda.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَأُحْضِرَتِ الأَنفُسُ الشُّحَّ﴾

"**... ta ljudi su stvoreni lakomi!...**" (En-Nisa', 128)

Sve ovo Uzvišeni Allah liječi podsticanjem i zabranjivanjem, obveseljivanjem i nagovještavanjem pobjede, sve dok ne postigne ono što želi. Tako poziva pohlepnu dušu da izdvaja iz onoga što joj je drago, iz onoga što je posebno vrijedno kod nje.

Uzvišeni kaže:

﴿لَن تَنَالُواْ الْبِرَّ حَتَّى تُنفِقُواْ مِمَّا تُحِبُّونَ﴾

"**Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže!**" (Alu Imran, 92)

I duša, iako bila pohlepna, odaziva se svome Gospodaru darujući ono što se traži od nje. Time musliman, vjernik dostiže vrhunac ulaganja, darivanja, udjeljivanja proizašlog iz dubokih osjećaja koji nadvladavaju stranu nagona i urođenosti.

3. Čovjeka uči plemenitim osobinama: darežljivosti i sl. a udaljavanju od prezrenih osobina, npr. škrtosti i pohlepe.

4. Gradi i podstiče na zajednički duh, na izgradnju zajednice od strane pojedinaca, čime se musliman osjeća bitnim članom svoje zajednice. Učestvuje u ostvarivanju njenih potreba, preuzima na sebe određene odgovornosti što dovodi do prerastanja zajednice u jednu porodicu kojom vlada međusobno potpomaganje, solidarnost i ljubav. U toj zajednici sprovode se riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

مثل المؤمنين في توادهم وتراحمهم وتعاطفهم كمثل الجسد الواحد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى

"Primjer vjernika u njihovoj međusobnoj ljubavi, samilosti i saosjećanju je primjer jednog tijela: kada se razboli jedan njegov organ cijelo tijelo osjeća nesanicu i vrućicu." [42]

5. Praktično je oličenje islamskog bratstva od strane onog koji izdvaja zekat, što na drugoj strani čini da siromah živi u islamskoj zajednici čiste duše bez imalo zlobe i zavisti, jer je njegovo pravo sačuvano i ispunjeno u imetku bogatog. Zbog toga imamo da siromah moli Uzvišenog Allaha da podari bogatom bereket i uveća imetak.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je:

المؤمن للمؤمن كالبنيات يشد بعضه بعضاً

"Primjer vjernika je kao primjer građevine, međusobno se podupiru." [43]

Pogledaj zajednice zasnovane na materijalizmu kako žive u neredu i propasti. Ispunjene su zlobom, mržnjom, mnogobrojnim krađama, prjevarama i obmanama, nipodaštavanjem, bolestima i nedaćama i mnogim nemoralnostima.

A što se tiče muslimanske zajednice, zajednice zakata, ona je zasnovana na ljubavi i pokornosti, povjerljivosti, dobru i sreći. A sve su ovo blagodati koje proizilaze prakticiranjem ovog važnog temelja islama.

6. Rezultira spokojnošću i smirenošću. Zekat u islamu, nakon Allahove, dželle šanuhu, dobrote, predstavlja socijalno osiguranje za nesposobne i nemoćne; zaštitu zajednice od razjedinjenosti i raspada, opću organizaciju za željeno zajedničko osiguranje, jer je zekat jedan od načina rješavanja siromaštva, oskudice, gladi, bolesti, uz Allahovu, dželle šanuhu, dozvolu. Tako, izdvojeni zekat, potpora je siromahu koja ga čini hrabrim i ponosnim da se nosi sa svojim nadolazećim problemima mirne, spokojne duše, bez uznemirenosti, zabrinutosti i žalosti.

---

[42] Bilježe ga Buhari, (br.6011) i Muslim, (br.2586).

[43] Bilježe ga Buhari, (br.6026) i Muslim, (br.2585).

7. Podstiče na rad, trud i revnost. Prelaženje vlasništva jednog dijela imetka putem zekata od bogatih siromašnima, potrebnima, onima koji skupljaju zekat, onima čija se srca nastoje pridobiti za islam, prezaduženima i drugima, predstavlja podsticaj i podstrek na rad, trud i revnost, odanost i vjernost zajednici, što dovodi do porasta njihove proizvodne sposobnosti čija se korist ponovo vraća zajednici i čini je jačom i kompaktnijom.

8. Najdjelotvornije je sredstvo za rješavanje siromaštva. Dokaz tome jeste i činjenica da je, kada se zekat izdvajao i sprovodio u zlatnim stoljećima, islam vladao. Nije se mogla naći siromašna osoba kako bi joj se udijelio zekat. Glasnik sa zekatom bi kružio i kružio i ne bi mogao pronaći osobu koja bi ga uzela. To je pokazatelj da zekat, kada ga muslimani izdvoje onako kako treba i udijele u kategorije Šeri'atom određene, rješava problem siromaštva.

Nakon svega, postoji li privlačnija odlika kojom se odlikuje zekat u islamu, i svrha njegovog propisivanja od ove?!

Post

Post terminološki znači: ustezanje od određenih stvari s namjerom, u određenom vremenu od strane određene osobe pod određenim uslovima.

Post je propisan u islamu i on je jedan od sastavnih temelja vjere. Dužnost koju je propisao Allah, dželle šanuhu, nužno poznata u vjeri, u čemu su složni svi muslimani. Na propisanost posta ukazuju Kur'an, Sunnet i konsenzus.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili." (El-Bekare, 183)

Jedan od dokaza iz Sunneta je hadis kojeg prenosi Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik rekao:

بني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصوم رمضان، وحج بيت الله الحرام لمن استطاع إليه سبيلاً

"Islam je sagrađen na pet stvari: svjedočenju da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, izdvajanju zekata, postu ramazana i hodočašćenju svete Allahove kuće za onoga koji je u mogućnosti." [44]

Svi su muslimani jednoglasni u tome da je post jedan od temelja islama i nužno poznata stvar u vjeri, štaviše složni su u tome da onaj ko porekne njegovu obavezu, postaje nevjernik.

Blagodati posta i njegove odlike u islamu

Postu u islamu pripadaju mnoge blagodate i ljepote. Najbitnije od njih su:

1. Razlog je bogobojaznosti, koja je ustvari činjenje naredbi i klonjenje zabrana s ciljem pokoravanja i približavanja Uzvišenom Allahu:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

"O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bili bogobojazni." (El-Bekare, 183)

Komentatori Kur'ana kažu: "Riječi 'da biste' obavezujuće su kod Allaha, dželle šanuhu, tj. ako učinite tako, postići ćete bogobojaznost, a bogobojaznost je nešto najbolje što se može postići.

2. Jedan je od mnogih načina iskazivanja zahvalnosti na blagodatima, jer post predstavlja ustezanje od jela, pića i spolnog odnosa što su najveće blagodati i onaj ko se od njih sustegne jedno određeno vrijeme dobro zna njihovu vrijednost. Svaka je blagodat nepoznata sve dok se ne izgubi, a kada se izgubi, tada se vidi njena vrijednost. Tako post podstiče čovjeka na

---

[44] Ibid.

ispoljavanje zahvalnosti na blagodatima što je propisano i razumom i vjerom. Na to je ukazao i Uzvišeni Allah u ajetu o postu:

﴿ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾

"Da biste bili zahvalni". (El-Bekare, 185)

3. Njime se pobjeđuju navike, običaji i strasti, jer duša kada se zasiti priželjkuje, a kada je gladna susteže se od onoga na što je strasti podstiču. Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obraćajući se mladićima rekao:

من استطاع منكم الباءة فليتزوج، ومن لم يستطع فعليه بالصوم فإنه له وجاء

"Ko može od vas da se oženi, neka to učini, a ko ne može, neka posti, uistinu, u postu mu je zaštita." [45]

Dakle, post je sredstvo za sustezanje od grijeha.

4. Jača volju, podstiče odluku, navikava na strpljenje, potpomaže i poboljšava bistrinu inteligencije i pomaže pri donošenju zaključaka i zamisli.

Kako je samo musliman potreban jake volje i iskrene odluke u podnošenju i trpljenju gladi i žeđi tokom mjeseca ramazana. Onom muslimanu koji sve to podnosi tokom cijelog dana ne priliči da poslije iftara radi ono što će uništiti tu njegovu snagu ili je umanjiti i oslabiti, uništavajući tako u noći ono što bi izgradio u danu od snažne volje zbog koje se strpio od svojih navika, običaja i omiljenih stvari, kojom je svladao svoje prohtjeve i strasti. I samo onaj koji posjeduje jaku volju u stanju je da kaže za loše djelo: ovo je zlo, u stanju je da se suprotstavi svakoj lošoj pojavi u zajednici, čime će postati koristan član zajednice, onaj koji gradi, a ne ruši.

5. Gradi visok moral

[45] Bilježe ga Buhari, (br.5065) i Muslim, (br.1400).

Post je škola u kojoj se postač odgaja plemenitom moralu: bogobojaznosti, dobročinstvu, požrtvovanosti, potpomaganju, saosjećanju, ljubavi, strpljenju i dr.

On kod postača jača svojstvo kontrole, nadgledanja, izgrađuje čuvara koji prati da ne uradi ništa što je u suprotnosti s vjerom. Taj unutrašnji čuvar ustrojava postača, tako da zbog ove samokontrole postač ne čini nikakva djela osim pokornosti i potčinjenosti. Zar možeš vidjeti postača, koji je iskren prema svome Gospodaru, a da je neiskren prema ljudima?! Zar možeš vidjeti postača da je iskren u svome postu, a neiskren prema zajednici u kojoj živi, da je vara, obmanjuje, iznevjerava, ostavlja na cjedilu?! Zbog toga je post jedno od sredstava kojim se izgrađuje, utemeljuje i učvršćuje moral. On je praktično sredstvo kojim se postiže vidljivi rezultat kojeg je spomenuo Uzvišeni Allah:

﴿ لعلكم تتقون ﴾

"Da biste bili bogobojazni". (El-Bekare, 183)

Jedan od islamskih učenjaka kaže: "Post ima veliki utjecaj u zaštiti spoljašnjih organa i unutrašnje snage od miješanja sa svim prljavim materijama koje ukoliko je nadvladaju zaprljat će je i uništiti. Post čuva zdravlje srca i organa i vraća mu ono što su strasti sebi prigrabile, što predstavlja jedan od najvećih pomagača u ostvarenju bogobojaznosti."

6. Očit je pokazatelj jedinstvenosti Islamskog ummeta, jednakosti bogatih i siromašnih, vladara i potčinjenih, starih i mladih, muškaraca i žena. Svi oni, posteći radi Uzvišenog Allaha i tražeći oprost za svoje grijehe, ustežu se od hrane u jednom određenom periodu i također, iftare, uzimaju hranu u istom vremenu. Također, jednako podnose glad tokom cijelog dana, kao što jednako učestvuju i u ostalim propisima vezanim za post.

Post u zajednici ostvaruje jednu vrstu zajedničkog, jedinstvenog osjećaja, jedinstvene svijesti i jedinstvenog cilja. Ova jedinstvenost tokom mjeseca ramazana daje iskrenu sliku jedinstva u kojem su jednaki svi sinovi Islamskog ummeta ma koliko se oni razlikovali po naciji ili boji kože ili zemlji iz koje potiču. Ako želiš da se uvjeriš u istinitost ove

tvrdnje pogledaj hiljade ljudi dok se iftare u Mesdžidu-l-haramu u Mekki, kako se u istom momentu svi zajednički iftare ... Da li pored ovog postoji veći pokazatelj islamskog jedinstva?!

7. Jača naše zdravlje, obnavlja život, pospješuje rad ćelija, izbacuje nečiste materije iz organizma, odmara želudac, probavni sistem, pospješuje zaštitu tijela i čišćenje od nepotrebnih materija koje ostaju u ljudskom organizmu iza hrane i pića. Liječnici, također, spominju mnogobrojne koristi posta, npr. da post čuva vlažnost i svježinu ljudskog organizma, čisti crijeva od štetnih otrova koji se javljaju uslijed probavnih poremećaja, otklanja prevelike naslage sala u unutrašnjosti organizma koje mogu biti opasne i po srce.

Hadždž

Hadždž u šeria'tskoj terminologiji je naziv za određene radnje ili posjetu svetog Hrama i mjesta obreda s određenim radnjama.

Neki kažu: "Hadždž je posjeta svetog Hrama u određenom periodu radi obavljanja obreda koji se sastoje od tavafa, sa'ja, boravka na Arefatu i drugih obreda.

Jedan je od pet sastavnih temelja islama na čiju obavezu ukazuju Kur'an, Sunnet i konsenzus. Svaki punoljetan musliman koji je u mogućnosti, dužan je obaviti hadždž jednom u svome životu.

Mnoga kur'anska ajeta ukazuju na njegovu obaveznost. Uzvišeni kaže:

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴾

"Radi Allaha, na svakom onom koji je u mogućnosti, dužnost je da hodočasti Hram, a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome." (Alu Imran, 97)

Ovaj ajet jasno ukazuje na obaveznost hadždža, jer riječca "na" upotrjebljava se za obavezivanje.

Jedan od islamskih učenjaka nakon spominjanja ovog ajeta kaže: "Ovo je jedan od najjačih oblika kod Arapa za obvezivanje. Kada Arap npr.kaže: na meni je da tome čovjeku, to znači da se sigurno obavezao da će tom i tom čovjeku učiniti to i to. Tako je i Uzvišeni Allah propisao hadždž s najjačim izrazom za obavezivanje, pritvrđujući na taj način Svoje pravo, veličajući svetost hadždža i njegovu obaveznost ..."

Također i brojni hadisi ukazuju na obaveznost hadždža. Izdvajamo slijedeće:

Imam Muslim u svome Sahihu zabilježio je da je Ebu Hurejre kazao:

خطبنا رسول الله فقال: «أيها الناس قد فرض الله عليكم الحج فحجوا فقال رجل: أكل عام يا رسول الله؟ فسكت حتى قالها ثلاثاً، فقال رسول الله لو قلت نعم لوجبت ولما استطعتم، ثم قال: ذروني ما تركتكم، فإنما أهلك من قبلكم بكثرة سؤالهم، واختلافهم على أنبيائهم، فإذا أمرتكم بشيء فأتوا منه ما استطعتم، وإذا نهيتكم عن شيء فدعوه

"Obratio nam se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: 'O ljudi, Allah vam je propisao hadždž, pa ga obavljajte.' Neko upita: 'Je li svake godine, Allahov Poslaniče?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ćutao sve dok ovaj isto nije ponovio tri puta, a zatim rekao: 'Da sam rekao: da, bilo bi vam obavezno, a vi to ne biste bili u stanju.' Nakon toga je dodao: 'Ne pitajte me o onome što vam nisam spomenuo. Uistinu, oni prije vas su upropašteni zbog brojnih pitanja i razilaženja sa svojim vjerovjesnicima. Kada vam nešto naredim, učinite od toga koliko ste u mogućnosti, a kada vam nešto zabranim, ostavite ga u potpunosti.'" [46]

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Džibril, a.s., kada je došao da ljude pouči njihovoj vjeri, upitao:

يا رسول الله ما الإسلام؟ قال: «الإسلام أن تعبد الله ولا تشرك به شيئاً،وتقيم الصلاة المكتوبة، وتؤتي الزكاة المفروضة،وتصوم رمضان، وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلاً

[46] Bilježi ga Muslim, (br.1337).

"Allahov Poslaniče, šta je islam? Odgovorio je: 'Islam je da obožavaš Allaha i da Mu nikoga ne smatraš ravnim, da obavljaš propisane namaze, daješ zekat, postiš ramazan i hodočastiš Hram ako si u mogućnosti.'" [47]

Cijeli Ummet se složio, na osnovu obvezujućih kur'anskih i hadiskih tekstova, da je svaki punoljetni musliman koji je u mogućnosti, dužan obaviti hadždž jednom u svome životu. Taj konsenzus prenijeli su mnogi islamski učenjaci.

Hadždž je, ustvari, putovanje Allahu, dželle šanuhu, odazivajući se Njegovom pozivu. To je obred koji se ponavlja. Svake godine se muslimani susreću na hadždžu s najčistijim spregama i vezama, kako bi zadobili mnogobrojne koristi na najboljem mjestu, Allah mu povećao ugled.

Hadždžu u islamu pripadaju mnoge blagodati i ljepote, a najbitnije su:

1. Priznavanje Allahove jednoće i iskreno ispoljavanje ibadeta riječju, djelom i ubjeđenjem, Allahu, dželle šanuhu, Jedinom koji nema sudruga. Ovaj obred od svog početka pa do samog kraja, kao i drugi obredi ostvaruje ovaj veličanstveni cilj. Tako, prva stvar kojom se počinje i stupa u ovaj obred jesu upravo riječi tevhida – Allahove jednoće:

لبيك اللهم لبيك، لبيك لا شريك لك لبيك، إنّ الحمد والنعمة لك والملك، لا شريك لك

"Odazivam Ti se Gospodaru moj, odazivam Ti se! Odazivam Ti se! Ti sudruga nemaš! Odazivam Ti se! Uistinu, sva zahvala, blagodat i vlast pripada Tebi! Ti sudruga nemaš!"

Uzvišeni kaže:

﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾

[47] Ibid.

"I kada smo kao pribježište Ibrahimu pokazali mjesto gdje je Hram, rekli smo: 'Ne smatraj Nama nikoga ravnim, i očisti ovaj Hram Moj za one koji će ga obilaziti, koji će tu u blizini njegovoj stanovati, i koji će molitvu obavljati'." (El-Hadždž, 26)

2. Spominjanje Allaha, dželle šanuhu, tokom svih tih obreda i ispunjenje duše, srca i osjećanja tim spominjanjem.

Uzvišeni kaže:

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ﴾

"Da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali." (El-Hadždž, 28)

﴿فَإِذَا أَفَضْتُم مِّنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِندَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِن كُنتُم مِّن قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ﴾

"A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod časnih mjesta; spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi." (El-Bekare, 198)

﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ﴾

"I spominjite Allaha u određenim danima..." (El-Bekare, 203)

﴿فَإِذَا قَضَيْتُم مَّنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ﴾

"A kad završite obrede vaše, opet spominjite Allaha!..." (El-Bekare, 200)

Mnogobrojni su i hadisi koji upućuju na to da je svrha obreda spominjanje Allaha 'azze ve dželle.

U Aišinom predanju stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

إنما جعل الطواف بالبيت والسعي بين الصفا والمروة، ورمي الجمار لإقامة ذكر الله

"Uistinu, tavaf oko Ka'be, s'aj između Safe i Merve, i bacanje kamenčića propisani su radi spominjanja Allaha." [48]

3. Ustrajnost u pokornosti, nadvladavanje strasti, davanje prednosti Allahovom, dželle šanuhu, zadovoljstvu nad prohtjevima i dunjalučkim slastima, bogobojaznost i čišćenje duše od raznih sumnjičenja i poroka strasti.

Uzvišeni kaže:

﴿ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلاَ رَفَثَ وَلاَ فُسُوقَ وَلاَ جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُواْ مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّهُ وَتَزَوَّدُواْ فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُوْلِي الأَلْبَابِ ﴾

"Hadždž je u određenim mjesecima; onom ko se obaveže da će u njima hadždž obavljati nema snošaja sa ženama i nema ružnih riječi, i nema svađe u danima hadždža. A za dobro koje učinite Allah zna. I onim, što vam je potrebno za put, snabdijte se. A najbolja opskrba je bogobojaznost. I Mene se bojte, o razumom obdareni!" (El-Bekare, 197)

A u hadisu stoji:

من حجّ هذا البيت ولم يرفث ولم يفسق رجع كيوم ولدته أمه

"Onaj ko ovaj Hram hodočasti i pri tome Allahove propise ne prekrši i klone se bestidna govora, vratit će se čist od grijeha kao na dan kada ga je majka rodila." [49]

---

[48] Bilježe ga Ebu Davud, (br.1888) i Tirmizi, (br.902), i kaže Tirmizi da je hadis hasen sahih.

[49] Bilježe ga Buhari, (br.1521) i Muslim, (br.1350).

4. Ostvaruje jedinstvo, bratstvo, učvršćuje vjersku vezu i otklanja sve prepreke i razlike među vjernicima.

Kaže Uzvišeni:

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ الله غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴾

"Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti ..." (Alu Imran, 97)

U ajetu je spomenut izraz 'ljudi' kojim se želi ukazati na jedinstvo. Ta riječ 'ljudi' se ponavlja i na drugim mjestima u Kur'anu kao u riječima Uzvišenog:

﴿ وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ ﴾

"... i oglasi ljudima..." (El-Hadždž, 27)

A sve to radi toga što ova vrsta ibadeta, kojoj mora prethoditi iman (vjerovanje), sadrži temelj islama, a to je vjerovanje u Allahovu jednoću, tako da je uspostava ove vrste ibadeta ujedno i uspostava ove vjere islama, te se ljudi pozivaju na hadždž riječima Uzvišenog:

﴿ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴾

"... i Časnog hrama - a Mi smo ga namijenili svim ljudima, kako za mještanina tako i za došljaka – i onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju nesnosnu iskusi." (El-Hadždž, 25)

Ukoliko razmislimo o ovom temelju islama, od njegovog prvog do posljednjeg obreda, uočit ćemo kako cijeli hadždž jasno i nedvosmisleno upućuje na islamsko jedinstvo. Tokom obreda jedna se odjeća nosi, iste se

riječi izgovaraju, iste radnje se obavljaju, u jednom vremenu, na jednom mjestu, u istom smijeru i radi istog cilja.

5. Uči strpljenju, ulaganju truda i zahvalnosti. Ovaj ibadet traži ulaganje truda kao i ulaganje imetka. Traži putovanje, rastanak s porodicom i domovinom, odsustvovanje od kuće, ostavljanje svakodnevnih blagodati i uživanja. Ovim ibadetom čisti se duša od pohlepe i škrtosti, uči se poniznosti, kiti se plemenitim moralom, a sve to družeći se s ljudima sa svih strana svijeta, miješajući se s njima i provođenjem jednog određenog vremena s njima.

6. Zgodna je prilika za postizanje i ostvarivanje raznih koristi i interesa i razmjenu iskustava ekonomske prirode. Nema sumnje da je ovakav velik skup izuzetna prilika za saznavanje nedostataka pojedinih islamskih zemalja i upotpunjavanje tih manjkavosti, odgovaranje tim potraživanjima od strane drugih islamskih zemalja. Ovo je jedan od interesa i ciljeva koji nam je Uzvišeni Allah naredio da tražimo i da mu težimo na hadždžu. Ibn Abbas ukazuje na ovu činjenicu komentirajući riječi Uzvišenog Allaha: "**da bi koristi imali**"[50] tj. "koristi dunjalučke i ahiretske. Što se tiče ahiretske koristi ona je Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo, a dunjalučka korist je to što postignu za sebe od kurbana, trgovine i sl."

7. Godišnji je skup koji se ponavlja iz godine u godinu. Na njemu se susreću muslimani, proučavaju okolnosti u kojima žive, strijeme zajedničkoj riječi. Tokom njega neznalica se okorištava učenim, bogati se saosjeća sa siromašnim, saznaju se potraživanja pojedinih islamskih zemalja i također, čime sve mogu da se opskrbe druge islamske zemlje od onoga što im nedostaje. Tako da je razmjena šeri'atskog znanja, zatim, iskustava i sposobnosti, savjeta i mišljenja, trgovačkih proizvoda jedna od velikih blagodati hadždža, koju može da doživi hadžija u ovom vremenu. Koliko je samo tokom hadždža udijeljeno imetka na Allahovom, dželle šanuhu, putu! Koliko susreta održano razgovarajući kako o današnjim okolnostima muslimana tako i o njihovoj budućnosti?! I ukoliko se ovo,

[50] Sura El-Hadždž, 28.

bude istinski ostvarivalo na hadždžu, Allahovom dobrotom, muslimani se sigurno mogu nadati boljoj budućnosti. A Allahova, dželle šanuhu, dobrota i plemenitost su tolike da muslimani, i pored ovih prelijepih ciljeva, u budućnosti ostvare još mnoge druge značajne ciljeve.

Džihad-borba na Allahovom, dželle šanuhu, putu

Prethodno smo govorili o odlikama islama sadržanim u njegovim temeljima: namazu, zekatu, postu i hadždžu. Ovi temelji predstavljaju vjeru i čuvaju njeno postojanje što je prvi od ciljeva Allahovog zakona, Šeri'ata, znači očuvanje vjere. U ovom poglavlju biće govora o džihadu, koja čuva vjeru od zatiranja i nestanka, tj. nakon uspostavljanja vjere on se brine o njenom očuvanju, sprječavajući svaki pokušaj rušenja njene građevine utemeljene na prethodno spomenutim temeljima. Ukoliko bi neko htio da prekrši neki od tih temelja i sruši ga, ili stane na put širenja islama, ili pokuša da oslabi pridržavanje muslimana za islam i njegove propise kako dunjalučke tako i ahiretske tu je džihad. Ako ovo shvatimo možemo konstatirati da džihad (borba) u islamu ima dva značenja: opće i posebno.

Što se tiče općeg značenja, ono se odnosi na ulaganje truda i sposobnosti u cilju potpomaganja islama, svejedno da li se radilo o borbi pojedinca protiv svoje duše ili protiv nekog drugog.

Jedan od islamskih učenjaka govoreći o općem značenju borbe (džihada), kaže: "Borba je ulaganje truda u ostvarivanju svega onoga što voli Uzvišeni Allah i otklanjanju svega onog što On Uzvišeni prezire." Na drugom mjestu također kaže: "... to zbog toga što je suština borbe ulaganje truda u ostvarivanju svega onog što Uzvišeni Allah voli kad je u pitanju vjerovanje, činjenje dobrih djela i uklanjanje svega onog što izaziva Allahovu srdžbu kao što je nevjerstvo i griješenje."

Borba protiv duše manifestira se kroz učenje islama, rad po njemu, pozivanje drugih njemu i strpljenje na iskušenjima u tome pozivu. Ova se borba naziva borba sa samim sobom i sastoji se od četiri etape, a borba sa nekim drugim dijeli se na nekoliko kategorija:

Prva: Borba protiv šejtana, i ona biva udaljavanjem od strasti i sumnjivih stvari.

Druga: Borba protiv griješnika i novotara, a ona se sastoji iz tri etape:

1. Borba protiv njih srcem, prezirući i negirajući ono što je pri njima, a što se suprotstavlja Šeri'atu;

2. Borba jezikom, naređujući im dobro i odvraćajući ih od zla, sa znanjem i blagošću;

3. Borba silom, ukoliko onaj koji naređuje na dobro i odvraća od zla bude imao ovlast ili dozvolu za to od vladara ili namjesnika, kako ne bi otklanjanjem jednog, nastalo drugo, veće zlo.

Treća: Borba protiv nevjernika, i ona biva srcem, prezirući ih, neiskazivanjem ljubavi prema njima, neprijateljevanjem s njima, negiranjem onoga na čemu su oni, jezikom: pozivajući ih u islam i podstičući ih na njega, odgovaranjem na njihove laži i potvore na islam i njegove sljedbenike, imetkom tj. njegovim ulaganjem u sve čime se postiže odbrana islama i pospješuje poziv u njega.

U tome su smislu i Poslanikove, sallallahu alejhi ve selle, riječi:

جاهدوا المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم

"Borite se protiv mnogobožaca svojim imecima, životima i jezicima."[51]

Ovih dvanaest etapa borbe ulazi u značenje opće borbe. Neke od njih su stroga obaveza svakog pojedinca poput borbe protiv strasti i borbe protiv šejtana, a neke su kolegijalna obaveza poput borbe protiv griješnika i novotara i borbe protiv nevjernika u određenim situacijama.

Što se tiče posebnog značenja riječi džihad (borba), on se odnosi na oružanu borbu protiv nevjernika. Islamski pravnici definirali su ovo kao borbu muslimana protiv nevjernika koji nije u ugovoru s muslimanima, nakon poziva u islam i njegovog neprihvatanja, s ciljem uzdizanja Allahove, dželle šanuhu, riječi. Za ovu vrstu borbe potrebno je ispuniti

[51] Bilježe ga Ebu Davud, (br.2504) i Nesai, (br.3096). Lanac prenosilaca je vjerodostojan. *Sahihu-l-džami'* od Albanija, (br.3090).

nekoliko uslova, ukoliko se oni ili neki od njih ne ispune ona nije propisana, a kamoli obavezna. Neki od njih odnose se na nevjernike protiv kojih se vodi borba, a neki na borce muslimane.

Uslovi koji se odnose na nevjernike jesu slijedeći:

1. Da ne bude zimmija, štićenik u islamskoj državi, tj. nevjernik koji živi među muslimanima pod njihovom vlašću;

2. Da ne bude muahid, tj. da ne bude između njega i muslimana ugovor o primirju;

3. Da ne bude muste'men, tj. nevjernik protiv čije zemlje se vodi rat, ali je on ušao u islamsku zemlju, među muslimane s garancijom njegove bezbjednosti.

Što se tiče uslova koji se odnose na borca muslimana su:

1. Iskrena namjera, a to je želja za uzdizanjem Allahove, dželle šanuhu, riječi;
2. Da se borba vodi pod zastavom *tevhida* [52], ni pod čijom drugom;
3. Da muslimani imaju snagu i moć kojom će zastrašiti neprijatelja, kao što Uzvišeni Allah kaže: **"I protiv njih pripremite koliko god možete snage"** (El-Enfal, 60);
4. Da ne preovladava mišljenje da će vođenje borbe prouzrokovati težu posljedicu od njegovog ostavljanja;
5. Dozvola vladara, muslimana, jer je on ovlašten i zadužen za borbu, on je taj koji je vodi. Zbog toga je potrebna poslušnost i pokornost njemu u vezi toga. U tome su smislu i Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

إنما جعل الإمام جنّة يقاتل من ورائه ويتقى به فإن أمر بتقوى الله وعدل فإن له بذلك أجراً وإن أمر بغيره فإن عليه وزراً

[52] *Tevhid* je islamski monoteizam (op.p.)

"Vladar je štit, iza njega se bori i njime se zaštićuje. Pa, ukoliko bude naređivao bogobojaznost i pravednost, za to mu pripada nagrada, a ako naredi nešto drugo, ne zarađuje ništa osim grijeh." [53]

U ovome hadisu nalaze se dvije koristi:

Prva: Muslimani moraju imati vođu s kojim će se boriti, tako da ne može bilo koja zajednica ili bilo koja skupina uspostaviti i voditi borbu, jer to ne vodi nikakvoj koristi, naprotiv vodi šteti.

Druga: Pokornost i poslušnost vođi nije uslovljena njegovom pravednošću.

Islamski se učenjaci ne razilaze oko spomenutih uslova, od kojih je najbitniji da se borba vodi pod islamskim vođstvom.

Vrijeme proglašenja borbe ostavljeno je upućenim islamskim učenjacima, kao što kažu neki od njih: "Uistinu je, proučavanje i studiranje ove itekako bitne tematike ostavljeno posebnoj islamskoj ulemi." To zbog toga što je džihad propisan radi poziva u Allahovu, dželle šanuhu, vjeru i radi otklanjanja raznih loših djela, a fikhsko pravilo glasi: "Sprječavanje lošeg djela zabranjeno je onda kada iz njega proizilazi gore djelo i veća šteta". Ovo mogu raspoznati samo dobro upućeni učenjaci. Tako, ukoliko se muslimani nalaze u nekoj islamskoj zemlji pod islamskim vođstvom, tj. vladar te zemlje je musliman, svejedno da li on bio pravedan ili nasilnik ili grješnik, on je ovlašten i zadužen za borbu, a ne neko drugi uslijed čega bi nastalo bezvlašće i anarhija.

Onaj ko prostudira Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, način borbe, uočit će da je prošla kroz četiri faze i to:

Prva: Faza u kojoj je bilo zabranjeno boriti se. Ova faza je najduža i u njoj je bilo naređeno samo dostavljanje vjere, upozoravanje na žestoku patnju, strpljenje na iskušenjima koja su dolazila od strane nevjernika, praštanje, udaljavanje od mnogobožaca. Nije bilo naređeno muslimanima da se bore protiv nevjernika iako su muslimani u to vrijeme izlagani patnjama i ubijani.

---

[53] Bilježe ga Buhari, (br.2957) i Muslim, (br.1841).

Druga: Faza u kojoj je dozvoljena borba, ali ne i naređena. Kaže Uzvišeni:

﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾

"Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini – a Allah je, doista, kadar da ih pomogne." (El-Hadždž, 39)

Treća: Faza u kojoj se naređuje borba protiv onih koji se bore protiv muslimana, a nevođenje borbe protiv onih koji se ne bore protiv muslimana.Uzvišeni kaže:

﴿وَقَاتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُواْ﴾

"I borite se na Allahovom Putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu!" (El-Bekare, 190)

Četvrta: Kada su muslimani oformili državu i ojačali toliko da se mogu suprotstaviti mnogoboščima koji su se isprriječili između ljudi i njihovog primanja islama, naređuje se borba protiv svih nevjernika.

Uzvišeni kaže:

﴿تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ﴾

"Borićete se protiv njih sve dok se ne pokore..." (El-Feth, 16)

﴿قَاتِلُواْ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَلاَ بِالْيَوْمِ الآخِرِ وَلاَ يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللهُ وَرَسُولُهُ وَلاَ يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُواْ الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

"Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u Onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno." (Et-Tevbe, 29)

Neki islamski pravnici smatraju da nijedna od ovih faza nije dokinuta, već ističu da se radi po svakoj od njih ovisno od situacije u kojoj se nađu muslimani i ovisno od njihovih sposobnosti. Tako, ako muslimani raspolažu objektivnom snagom koja će zastrašiti neprijatelje, propisuje se borba shodno uslovima i pravilima o kojima je bilo riječi. Međutim, ukoliko muslimani ne budu time raspolagali, niti budu imali borbene sposobnosti i mogućnosti, već to samo bude izazivanje neprijatelja i prouzroči njegovu najezdu na muslimanske zemlje bez stvarnih mogućnosti za suprotstavljanje i odbranu, u tom slučaju nije dozvoljeno izlagati muslimane opasnosti koja može dovesti do nestanka muslimana ili pak, do velikih ugnjetavanja i tlačenja. Životopis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki i Medini najbolji je pokazatelj da je za borbu ovlašten i zadužen vođa, i nije dozvoljeno muslimane dovoditi u opasnost čija završnica nije nimalo zahvalna.

Dakle, borba u svome posebnom značenju, tj. borba protiv nevjernika, ne biva osim nakon što se ispune uslovi o kojima je bilo riječi.

Blagodati borbe su mnogobrojne. Njome se ostvaruju plemeniti ciljevi, od njih su najbitniji:

1. Uzdizanje Allahove, dželle šanuhu, riječi, ispovijedanje samo vjere islama i uspostavljanje zakona i reda na Zemlji.

Kaže Uzvišeni:

﴿ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ۚ فَإِنِ انتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾

"I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade!" (El-Enfal, 39)

﴿ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ ۖ فَإِنِ انتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴾

"I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane i dok se Allahova vjera slobodno ispovijedati ne mogne. Pa ako se okane, onda neprijateljstvo prestaje, jedino protiv nasilnika ostaje." (El-Bekare, 193)

Ebu Musa je rekao:

جاء رجل إلى النبي فقال: الرجل يقاتِل للمغنم، والرجل يقاتل للذكر، والرجل يقاتل ليرى مكانه، فمن في سبيل الله؟ قال «من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله

"Došao je neki čovjek kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao: 'Šta misliš o čovjeku koji se bori radi plijena, o drugome koji se bori radi slave, i trećem koji se bori da bi ga drugi vidjeli – ko je od njih na Allahovom Putu?' Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: 'Ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja, on je na Allahovom Putu.'" [54]

2. Sprječavanje agresije nad muslimanima i nasilja nad nemoćnima.

Kaže Uzvišeni:

﴿ وَمَا لَكُمْ لاَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ نَصِيرًا ﴾

"A zašto se vi ne biste borili na Allahovu Putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju: 'Gospodaru naš, izbavi nas iz ovog grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!'" (En-Nisa', 75)

Drugim riječima: šta vam je pa se ne borite na Allahovom Putu i nemoćne i nesposobne, koje su nevjernici ponizili i u iskušenja stavili, ne branite?!

Islamski učenjaci potvrđuju prethodno spomenute dvije blagodati, pa jedan od njih kaže: "Ukoliko je borba šeri'atski validna i cilj bude želja za uzdizanjem Allahove vjere, i njeno širenje sve dok ne postane jedna, ko se suprotstavi tome, ubija se i oko toga su složni svi muslimani."

Drugi pak kaže: "Neke od blagodati islama koje se nalazi u borbi su da je njen cilj odvraćanje neprijateljskih napada na prava islama, uzvraćanje na njihove pozive što predstavlja najbolju vrstu borbe jer se

[54] Bilježe ga Buhari, (br.2810) i Muslim, (br.1904).

njome ne želi ništa od ličnih potreba i interesa, ne motivira je pohlepa niti požuda. Ko pogleda u dokaze koji govore o borbi i u životopis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovoj i borbi njegovih ashaba, zaključit će da je ona bez imalo sumnje bila neophodna i nužna."

Jedan opet konstatira: "Uzvišeni je Allah propisao borbu radi izvođenja ljudi iz tmina na svjetlo, radi uzdizanja Allahove riječi iznad svega drugog ... i zaštite muslimana, kako ne bi bili iskušani u svojoj vjeri, kako njihova čast ne bi bila povrijeđena, i njihova zemlja okupirana ... , i sve ove stvari moraju se ostvarivati sve dok Uzvišeni Allah ne naslijedi Zemlju i ono što je na njoj, a sigurno se te stvari neće moći uzastopno ostvarivati osim sa stalnom borbom na Allahovom, dželle šanuhu, Putu."

Drugi učenjak veli: "Borba (džihad) je trajna sve do Sudnjeg dana i u njoj je mnogo dobro: suzbijanje Allahovih neprijatelja, pomaganje Njegovih, dželle šanuhu, štićenika, uzdizanje islama, nevjernici se ponekada u borbi opredjeljuju za ostavljanje kufra, bez sumnje najvećeg zla, i ulaze u islam, najveće dobro.

3. Džihadom se postiže ponos na Dunjaluku.

Islamski ummet je bio na vrhuncu slave i ponosa dok je vodio džihad (borbu), međutim, kada ga je ostavio, postao je ponižen i prezren,nebitan kod velikog broja ljudi što je i potvrda riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

إذا تبايعتم بالعينة وأخذتم بالزرع واتبعتم أذناب البقر وتركتم الجهاد سلط الله عليكم ذلاًّ لا ينزعه حتى تراجعوا دينكم

"Kada se budete bavili 'inom (zabranjena vrsta trgovine) i zemljoradnjom, i kada se odate Ovome svijetu, a ostavite džihad (borbu), Allah će vas poniziti i neće vas uzdići sve dok se ne vratite svojoj vjeri." [55]

[55] Bilježi ga Ebu Davud, (br.3462). Vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani u *Sahihu-l-džami'* (423).

4. Džihad sa uslovima koje je postavio islam, a koje su učenjaci pojednostavili i objasnili, donosi Allahovu pomoć. Uzvišeni Allah obećao je borcima pomoć i čvrste korake:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾

"Ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti." (Muhammed, 7)

5. Poziv je Ummetu na ulaganje maksimalnih napora u činjenju djela koja vode ka uspjehu i pobjedi. Također, čini život burnijim, marljivijim, efikasnijim, diže ga iz uspavanosti i učmalosti, oslobađa muslimansku omladinu nemara i besposlice.

6. Otvara mnoge mogućnosti angažmana i ulaganja truda u životu, jer, uistinu, ponos, koji je ovisan o borbi, daje drugo značenje životu, čini život drugačijim. Obogaćuje ljudske razume korisnim idejama, slabe i neodlučne čini odvažnim i smjelim, omladince čini vojskovođama u ostvarivanju važnih ciljeva za cijeli Ummet.

7. Džihadom Allah odabire šehide koje na Dunjaluku pokornost i poniznost Allahu, dželle šanuhu, čini sretnim i radosnim, a na Ahiretu Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo.

TREĆE POGLAVLJE

LJEPOTE ISLAMA KROZ ISLAMSKO ZAKONODAVSTVO VEZANO ZA PORODICU

Islam je vjera koja se brine za dunjalučke i ahiretske koristi i interese ljudi, radi toga im je propisao zakonodavstvo saglasno ljudskoj prirodi, ćudi i potrebama, što će nam svakako postati jasnije kada pogledamo u neke šeri'atske propise vezane za porodicu. U izlaganju koje slijedi ukazat ćemo na neke od tih stvari.

Prvo: brak (nikah)

Značenje riječi brak u arapskom jeziku kreće se oko spajanja i združivanja, dok u šeri'atskoj terminologiji brak je šeri'atski ugovor koji dozvoljenim (halalom) čini intimni odnos (naslađivanje, zadovoljavanje) svakog od supružnika s drugim, i to na način koji je Šeri'atom propisan.

Mnogi šeri'atski tekstovi iz Kur'ana i Sunneta upućuju na propisanost braka.

Uzvišeni Allah je rekao:

﴿ فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ ﴾

"Ženite se sa onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri." (En-Nisa', 3).

﴿ وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ﴾

"Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje." (En-Nur: 32)

A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

النكاح من سنتي، فمن لم يعمل بسنتي فليس مني، وتزوَّجوا فإني مكاثر بكم الأمم، ومن كان ذا طول فلينكح، ومن لم يجد فعليه بالصِّيام، فإن الصَّوم له وجاء

"Brak je moj sunnet, a onaj ko ne radi po mom sunnetu ne pripada meni. Ženite se, jer ću se ja s vama ponositi pred drugim narodima. Onaj ko ima

mogućnosti nek se ženi, a onaj ko nema mogućnosti neka posti, jer je post njemu zaštita." [56]

Brak je velika blagodat i dobro i jedan od Allahovih znakova kojima je počastio Svoje robove. Također, brak je sunnet poslanika i vjerovjesnika, sallavatullahi alejhim edžme'in, i islam ukazuje na njegovu bitnu važnost. U mnogim tekstovima Kur'ana i Sunneta ukazano je na njegov izuzetan značaj i mnogobrojne koristi.

Brak doista u sebi sadrži ogromne koristi za sve ljude, pojedinca, i zajednicu, narode i nacije. Spomenućemo neke od tih koristi:

1. Brak donosi smiraj i spokojstvo duši. Potpunost Allahove blagodati i milosti prema čovjeku ogleda se u Njegovom stvaranju supružnika, muškarca i žene, od jedne vrste, uspostavivši među njima ljubav i samilost, tako da svako od njih nalazi uz drugog smiraj, spokojstvo i prisno prijateljstvo.

Rekao je Uzvišeni:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

"I jedan od dokaza njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju." (Er-Rum, 21)

2. Brak je najprimjerniji način čuvanja čednosti oba supružnika, kako ne bi zapali u nemoral i tako slijedili pogrješan put u zadovoljavanju strasti.

Od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a. se prenosi da je rekao: "Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

يا معشر الشباب من استطاع منكم الباءة فليتزوج؛ فإنه أغض للبصر، وأحصن للفرج، ومن لم يستطع فعليه بالصوم؛ فإنه له وجاء

[56] Bilježi ga Ibn Madže, (br.1846), a šejh Albani ga je ocijenio ispravnim u *Sahihu-l-džami'u,* (br.6807).

"O skupino mladića, onaj ko je od vas u stanju da se oženi neka se oženi, jer mu je to bolje za obaranje pogleda i najbolje čuva spolni organ, a onaj ko nije u stanju da se oženi neka posti, jer je post njemu zaštita." [57]

Brak omogućava supružnicima zadovoljavanje njihove prirodne potrebe na dostojanstven način koji je Allah dozvolio, pomažući ih tako da očuvaju čednost i čistoću spolnih organa od prljavština. Tako, u braku supružnici zasićuju i zadovoljavaju svoju seksualnost koja se nalazi u svakom zdravom i spolno zrelom insanu.

Islam svojim prirodnim i stvarnim pravcem ne naređuje presijecanje seksualnih potreba i njihovo potiskivanje, ali i ne prepušta da prekorače granicu opće nemoralnosti i životinjske niskosti, nego islam te potrebe potvrđuje i usmjerava ispravnim i zdravim putem, dajući prostora da ih insan zasiti putem Šeri'atom propisanog braka. Time islam uzdiže čovjeka (insana) visoko iznad životinjskih niskosti, ali mu omogućuje da se naslađuje i da zasiti svoju strast.

3. Brak je sredstvo rađanja potomstva. Nema sumnje da su djeca ukras dunjalučkog života i da je prirodna osobina čovjeka ljubav prema djeci i želja da ih ima što više. Također, čovjek želi da iza sebe ostavi potomstvo koje će trajati i poslije njega, a brak je najčasniji i najplemenitiji način za ostvarivanje i postizanje ovih ciljeva.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾

"Bogatstvo i sinovi su ukras u životu na Ovom svijetu." (El-Kehf: 46).

Također, rekao je Uzvišeni:

﴿ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ﴾

"Allah za vas stvara žene od vaše vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke, i ukusna jela vam daje..." (En-Nahl, 72)

---

[57] Bilježi ga Buhari, (br.5065) i Muslim, (br.1400).

4. Brak uvezuje porodice i jača ljubav između članova zajednice. Tako se ova porodica veže za onu tazbinstvom (musahereten), a ona je povezana tazbinstvom s drugom i na taj način čitava zajednica postaje kao jedna porodica.

Rekao je Uzvišeni:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا﴾

"On od vode stvara ljude i čini da su rod po krvi i po tazbini..." (El-Furkan, 54)

5. Šeri'atski brak čuva porijeklo i potomstvo, a samim tim čuva i porodicu od koje je i sama zajednica sastavljena, te donosi potpomaganje i saradnju između članova zajednice.

Rekao je Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُواْ اللهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi." (En-Nisa', 1)

Također kaže Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

"O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa." (El-Hudžurat, 13)

Kad bi veza između čovjeka i žene bila prepuštena nečemu mimo šeri'atskog braka, onda između ljudskog i životinjskog potomstva ne bi bilo razlike u pogledu izgubljenosti i kidanja rodbinskih veza. To bi dovelo do postojanja djece koja ne znaju svoga oca ili majku, a kad dijete ne poznaje ni oca ni majku onda ono nema ni brata, ni sestre, ni amidže, ni tetke,ni daidže niti ostale rodbine. Tako djetetu bivaju uskraćeni ti srodnici čije postojanje čovjeku daje sreću i sigurnost, ponos i osjećaj zaštićenosti i pripadnosti. S druge strane, njihov gubitak donosi mu osjećaj usamljenosti, nesreće i ostavljenosti. Kolika je samo Allahova blagodat prema potomstvu Ademovom.

6. Šeri'atski brak pazi na potomstvo i istinski ga čuva, te raspoređuje odgovornost svakog pojedinca naspram drugog. Tako se jasno raspoznaje da je on otac, da je ona majka, da je to brat, a ono amidža ili daidža, da je ovo sestra, a ono tetka s očeve ili majčine strane. I svako ima svoja prava i obaveze.

Od Abdullaha b. Omera, r.a. se prenosi da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

ألا كلكم راع، وكلكم مسئول عن رعيته. فالأمير الذي على الناس راع، وهو مسئول عن رعيته. والرجل راع على أهل بيته، وهو مسئول عنهم. والمرأة راعية على بيت بعلها وولده، وهي مسئولة عنهم، والعبد راع على مال سيده وهو مسئول عنه، ألا فكلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته

"Svako od vas je pastir i svako će biti odgovoran za svoje stado, vođa koji predvodi ljude je pastir i on je odgovoran za svoje stado. Muškarac je pastir nad svojom porodicom i on je odgovoran za njih. Žena je pastir nad kućom svoga muža i njegovim djetetom i ona je odgovorna za njih. Sluga je pastir imetka svoga vlasnika i on je za to odgovoran. Zaista ste svi vi pastiri i svi ćete biti pitani za vaša stada." [58]

Tako niko nije oslobođen prava i obaveza i ta prava i obaveze se ne mogu raspoznati niti dati onima koji ih zaslužuju osim ako je ispravna

[58] Bilježi ga Buhari, (br.5200) i Muslim, (br.1829)

povezanost između pojedinaca, a to nije moguće znati osim s poznavanjem porijekla i čuvanjem potomstva, a to su stvari koje se ne mogu postići osim šeri'atskim brakom.

7. Ispravan brak čuva vjeru i u njemu je opstanak Ummeta[59], jer je to Šeri'atom propisan način za stjecanje potomstva koje Allah stvara radi ibadeta Njemu. Radi toga je ispravnost vjere osnovno i najbitnije što treba da se uzme kod izbora zaručnika i zaručnice.

Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

فاظفر بذات الدين تربت يداك

"Uzmi pobožnu, usrećit ćeš se."[60]

Zato kad se sklopi bračni ugovor na osnovama pobožnosti (privrženosti vjeri) iz takvog braka izlazi potomstvo lijepo i zdravo, koje čuva Allahovu vjeru prvo kod sebe, zatim je čuva u porodici naređivanjem dobra, a zabranjivanjem zla. Također, takvo potomstvo ustaje u odbranu Allahove vjere, braneći je od njenih neprijatelja džihadom na Allahovom Putu. Tako se ostvaruje sigurnost, a Islamski ummet biva sačuvan poniženosti, propasti, pada i nestanka.

8. Brak je jedini ispravan put koji vodi upotpunjavanju specifičnosti odlika muškosti i ženstvenosti kod muškarca i žene.

Mnoge posebnosti upotpunjavaju se tek u bračnom životu poput prisnosti koju osjećaju supružnici jedno prema drugom, također osjećaj majčinstva i očinstva, osjećaj ljubavi i prisnosti. Također, upotpunjavanje u pravima i obavezama koje međusobno dijele supružnici. Isto tako odgovornosti koje osjećaju supružnici u krugu porodice. Tako suprug odlazi na posao radi stjecanja opskrbe za svoju porodicu, dok majka ulaže krajnje napore u vođenju kućnih poslova, ispravnom odgoju djece koja će sutra koristiti čitavom društvu. U svemu ovome što smo spomenuli je ogromna korist i velika vrijednost, lijepe i pohvalne osobine uz koje cvjeta porodični život u ljudskoj zajednici.

---

[59] Ummet su sljedbenici islama ili muslimanska zajednica. (op.p.)

[60] Dio hadisa od Ebu Hurejre, r.a, bilježi ga Buhari, (br.5090) i Muslim, (br.1466).

9. Brak je, također, uzrok života na zemlji i njegovog napretka jer on garantira opstanak ljudske vrste na najpotpuniji način uvećavanjem broja ljudi. Tako se čovjekovo postojanje na zemlji produžuje.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاء ﴾

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drúgu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao..." (En-Nisa', 1)

I rekao je Uzvišeni:

﴿ وَاللهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةً ﴾

"Allah za vas stvara žene od vaše vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke..." (En- Nahl, 72)

Ako bismo pretpostavili da svi ljudi ostave brak, ljudski rod na Zemlji bi nestao, a na njegovo mjesto bi došao životinjski rod što bi dovelo do rušenja i propasti svijeta.

10. Brak je uzrok postizanja bereketa u opskrbi.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللهُ مِن فَضْلِهِ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾.

"Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjerno dobar i sve zna." (En-Nur, 32)

Allah Uzvišeni i Slavljeni posjeduje mnogo dobro i velike blagodati, On podstiče na brak i razmnožavanje, obećavajući supružnicima opskrbu nakon siromaštva, a ko istinitije govori od Allaha?

11. Brak štiti čovjeka od mnogih moralnih i tjelesnih bolesti, radi toga oženjenog čovjeka Allah je nazvao zaštićenim (muhsan) kada je rekao:

﴿ وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَن تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُم مُّحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ ﴾

"... A ostale (žene) su vam dozvoljene, ako želite da im vjenčane darove date i da se njima zaštitite, a ne da blud činite..."(En-Nisa', 24)

Također je rekao:

﴿ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ ﴾

"... kada su čedne i kada javno ne čine blud ..." (En-Nisa', 25)

A značenje riječi "ihsan" je zaštićenost, sačuvanost unutar tvrđave i utvrđenja, pa kao da oženjen sebi gradi utvrđenje koje ga okružuje, kako bi brak sačuvao njegov moral i tijelo. Zatim, seksualni nagon kojeg je Allah dž.š. stvorio u čovjeku ako se sputa i zatvori, to ostavlja neželjene i štetne posljedice po tijelo što je potvrdila i rezolucija Ujedinjenih nacija koja je objavljena u časopisu "Narod" izdata subote, 6. 6. 1959, da oženjeni ljudi žive duže od neoženjenih svejedno, da li neoženjeni bili hudovci ili hudovice ili pušćenci ili pušćenice ili neoženjeni ili neudate. Također, Proglas je potvrdio da procenat smrtnosti među oženjenim muškarcima i udatim ženama manji od procenta smrtnosti među neoženjenim i neudatim i to kod različite starosti... Uzimajući sve ovo u obzir možemo konstatirati da je brak zdravstveno koristan i za čovjeka i ženu podjednako.

12. Koristi braka nisu ograničene samo na dunjalučki život (život na Ovom svijetu) nego se one protežu i na život poslije smrti, jer čovjek kad umre i iza sebe ostavi lijepo odgojeno potomstvo koje mu dovu čini, to biva uzrokom postizanja Allahove milosti i nagrade na Ahiretu. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

إذا مات الإنسان انقطع عنه عمله إلا من ثلاثة إلا من صدقة جارية أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له

"Kada umre insan prekidaju se njegova djela osim u tri slučaja: trajna sadaka, znanje kojim se drugi koriste i lijepo odgojeno dijete koje mu čini dovu."[61]

13. Islam je propisao brak i muslimanima dao jasan zakon u kojem je pojasnio propise braka, njegove uvjete (šartove) i temelje. Zatim, je pojasnio koje je žene muslimanu zabranjeno ženiti trajno ili na određeno vrijeme, a i one koje mu je dozvoljeno ženiti.

Također, islam je uspostavio opća pravila kojim se raspoznaje ispravan od neispravnog braka sve do Sudnjeg dana, na bilo kojem mjestu na Zemlji. Zato kažemo da je to jedan od propisa kojim je Allah Uzvišeni odlikovao islam i muslimane, dok kod drugih vjera i skupina ne postoje ovakva pravila i detaljni propisi koje mi nalazimo u islamu.

Rezime spomenutog je da islam propisivanjem braka čini veliko dobročinstvo čovjeku, jer su u braku mnogobrojne koristi za čovjeka i na Dunjaluku i na Ahiretu.

A Allah Uzvišeni spomenuo je koristi braka u jednom kratkom ajetu rekavši:

﴿ هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ ﴾

"One su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća." (El-Bekare, 187).

Tako svaki od supružnika čuva drugog i štiti ga od svih utjecaja koji upropaštavaju njegov moral ili umanjuju njegovu plemenitost ili štete njegovom tijelu, kao što odjeća štiti od hladnoće, tako isto svaki od supružnika čuva drugog.

[61] Bilježi ga Muslim, (br.1631).

Drugo: dozvola višeženstva

Islam je dozvolio višeženstvo. Tako je dozvoljeno muslimanu da u isto vrijeme bude oženjen s više žena, s tim da njihov broj ne prelazi četiri, a na to upućuje Kur'an, Sunnet i konsenzus (idžma').

Kaže Uzvišeni:

﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾

"Ako se bojite da prema ženama sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite sa onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri. A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom; ili - eto vam onih koje posjedujete. Tako ćete se najlakše nepravde sačuvati." (En-Nisa',3).

Također, na dozvoljenost višeženstva upućuje i to što Resul, sallallahu alejhi ve sellem, nije kritizirao ashabe koji su bili oženjeni s više žena, dok je onim ashabima koji bi primili islam, a bili oženjeni s više od četiri žene, naredio da odaberu od njih četiri, a da ostale razvedu.

Isto tako, ashabi, tabi'ini i sva ulema kroz stoljeća islama saglasna je po pitanju dozvoljenosti višeženstva, uz uslove spomenute u Kur'anu i Sunnetu.

Pojašnjenje uzvišenosti i plemenitosti islama kroz njegovu dozvolu višeženstva

1. Ljudi su u odnosu naspram višeženstva prije islama bili podijeljeni u dvije skupine:

a) Skupina koja je upražnjavala i prakticirala višeženstvo (poligamiju) bez ikakvih ograničenja u pogledu broja ili određene granice, pa makar takvim načinom proizilazila i nepravda u pogledu narušavanja prava žena.

b) Skupina koja je upražnjavala ženjenje sa jednom ženom (monogamiju), pa makar to prouzrokovalo štete po muževe i njihovo dovođenje u opasnost od upadanja u nemoral.

Kada je došao islam, on nije slijedio pravac onih koji zastupaju apsolutnu dozvoljenost, a niti pravac onih koji višeženstvo apsolutno zabranjuju, nego je islam zauzeo središnji stav i dozvolio ženidbu s više žena u isto vrijeme, ali pod uslovom da njihov broj ne prelazi četiri i da muž bude pravedan prema svima njima, kao i to da bude u stanju da zadovolji potrebe svojih žena kad je u pitanju intima i imetak.

2. Nekim ljudima nije dovoljna jedna žena radi velike izraženosti seksualnog nagona, a i radi toga što su žene izložene trudnoći, porođaju, menstrualnom (hajdu), i postporođajnom ciklusu (nifasu), zatim ranoj seksualnoj bezosjećajnosti (frigidnosti) i mnogim drugim stvarima. Zato takve osobe, ako im se zabrani višeženstvo i budu prisiljeni na ograničavanje i zadovoljavanje samo s jednom ženom, oni će onda svoju strast upražnjavati na razne načine koji su vjerom zabranjeni, poput bluda (zinaluka), homoseksualizma, održavajući vezu s ljubavnicama neograničenog broja umjesto sa Šeri'atom ograničenim brojem čistih i čednih žena. Poligamija je tajno prisutna u društvima čiji građanski zakoni ne dozvoljavaju višeženstvo, a što potvrđuje slijedeći citat: "Istočnjaci su ispravno postupili izabravši princip višeženstva, jer je to princip koji opravdava humanost i čovječnost, a čudit se Europljanima, koji u isto vrijeme, dok kritikuju ovo uzvišeno načelo, svojom ga praksom slijede i ne mislim da među njima ima iko, ko primjenjuje princip ženidbe sa samo jednom ženom na ispravan način."

Drugi je rekao: "Da li je uistinu kršćanstvo svojom prisilnom odredbom o jednoženstvu (monogamiji) i žestinom u njenoj primjeni zabranilo višeženstvo? I da li to iko može reći, a da se na to ne nasmije? Jer oni su poput francuskih kraljeva, ako izostavimo pojedince, koji su imali mnogobrajne supruge i ljubavnice, a u isto vrijeme su bili uvažavani, poštovani i cijenjeni od strane crkve. Zaista je višeženstvo prirodni zakon koji će ostati koliko god bude svijet postojao, pa zbog toga sve ono što je kršćanstvo učinilo da ga zabrani, nije dovelo do cilja koji su željeli...

Sistem jednoženstva (monogamije) kojeg zastupa kršćanstvo sa sobom nosi mnogobrojne loše posljedice koje se jasno očituju kroz najmanje tri velike opasnosti i nesreće, a one su: prostitucija, veliki broj neudatih žena i nezakonita djeca.

Ove društvene bolesti proizišle iz nemorala, nisu bile poznate u zemljama u kojima se potpuno primjenjivao islamski Šeri'at, sve dok te zemlje nisu počele suditi po zapadnom građanskom pravu."

Zato svako onaj ko pogleda u posljedice koje prizilaze iz bludničkog života i druženja s ljubavnicama, nemoralnim osobama, i do kakvog je stanja životinjske niskosti i zaostalosti dovelo te narode, spoznaće mudrost islama u dozvoli višeženstva i shvatiće da je to vjera sukladna ljudskoj prirodi i odgovarajuća za sve narode, generacije i podobna za svako mjesto i vrijeme.

3. Raspodjela poslova i zaduženja, između spolova kako bi svaki od njih izvršavao svoju obavezu u bračnom životu, općenito, muškarce čini više izloženim smrti od žena, jer se oni susreću s opasnostima ploveći morima, roneći u njegovim dubinama, oni se penju na planine, kopaju bunare i rijeke, vade rudu iz utrobe zemlje i najdubljih mora i ispod planina, vode ratove i bitke. Pa ako su muškarci više izloženi smrti od žena, bez sumnje žene su opstojnije i duže žive od muškaraca, a samim tim i njihov broj biva veći od broja muškaraca. Zato su one u potrebi za muškarcima, koji će se o njima brinuti, a to je nemoguće postići na ispravan način osim dozvolom višeženstva.

4. Ljudska zajednica je pogođena velikim nedostatkom muškaraca kao što je to slučaj na kraju ratova. Pa ako se ne dozvoli muškarcima da se žene s više od jedne žene, ogroman broj žena će ostati bez muževa koji bi se brinuli o njima, a samim tim one će biti problem za čitavu zajednicu. Šta više, biće iskušenje, (fitna), zlo i propast za ljudski rod. A da je to tako svjedoči i historija. Naime, Drugi svjetski rat (1939-1945) god, odnio je više od dvadeset miliona života, uglavnom muškaraca, što je dovelo do pojave velikog broja hudovica čiji broj dostiže cifru od 25 000 miliona. Tako da naći muža tada bilo je ravno posjedovanju dragocjene riznice. Zato su žene u Njemačkoj izašle na masovne demonstracije tražeći dozvolu višeženstva.

Čak je sama Vlada Njemačke tražila od Univerziteta El-Azhar da joj predstavi sistem višeženstva u islamu kako bi se time potpomogla u rješavanju ovog problema. Također, Svjetski kongres mladih u Minhenu u Njemačkoj 1948. god. poručio je da je dozvola višeženstva jedino ispravno rješenje za problem uvećavanja broja žena i manjka broja muškaraca.

5. Također, kada neka zemlja osjeća problem s manjkom muškaraca i ima potrebu za povećanjem broja muškaraca i omladine, pa zaista je višeženstvo i tad jedino ispravno i jako sredstvo za uvećanje broja muškaraca i nadoknade u najkraćem mogućem roku.

6. Nekada se čovjek oženi, ali njegova supruga biva pogođena bolešču koja ju čini nesposobnom da obavlja svoje obaveze naspram porodice uopćeno i posebno naspram svog muža. Nekada supruga biva i nerotkinja i mada supružnici osjećaju naklonost i ljubav i ne žele se rastaviti jedno od drugog, ipak muž želi zadovoljiti svoju potrebu, a u isto vrijeme on priželjkuje i djecu. Zato islam u ovakvim slučajevima ne ostavlja supruga na cjedilu, već mu daje priliku da se oženi drugom ženom, koja će ga sačuvati od upadanja u grijeh, a možda će biti od nje opskrbljen djecom koja će biti radost njegovog oka, pa da mu se srce i život ispune srećom i zadovoljstvom. Također, u ovakvim situacijama nije najbolje rješenje da muž pusti svoju suprugu i tako je izgubi, nego je ljudskost da joj on i dalje čini dobročinstvo zadržavajući je i dalje svojom suprugom i drûgom, ne uskraćujući joj svoje društvo i samilost. Isto tako i opstanak supruge u zaštiti svog muža s drugom ženom bolje je za nju od rastavljanja, jer ako se ona od njega rastavi neće naći onoga ko bi želio da je oženi. Time bi sebi, ustvari, uskratila društvo, samilost i brigu koju je nalazila kod svog muža, a posebno zato što je islam obavezao muškarca pravednošću, a zabranio mu nepravdu prema ženi zapostavljanjem njenih prava.

7. Desi se da čovjek često putuje, stalno je u pokretu i putovanju u potrazi za opskrbom, tako da njegov boravak u tim zemljama u koje putuje ponekad se oduži i po nekoliko sedmica ili mjeseci, a on nije u stanju da sa sobom vodi svoju suprugu i djecu ili supruga ne bude u stanju da putuje sa njim iz određenih razloga, a on se boji za sebe da ne

padne u nemoral, pa mudrost je da se ovom čovjeku olakša i dozvoli da se oženi drugom kako ne bi upao u grijeh i nemoral.

8. Nekad čovjek biva stirateljem jetimā, pa je prisiljen da se s njima miješa, a desi se da su one djevojke, a boji se da ne zapadne u iskušenje, u tom slučaju njegova ženidba njima najbolje je sredstvo koje će mu olakšati i omogućiti da se o njima brine. Također, desi se da čovjek preseli, a iza njega ostane žena i brigu o njoj preuzme njegov brat koji je pripoji svojoj porodici kako bi se o njoj brinuo, a naročito ako su uz nju i djeca, te se ovdje osjeća velika potreba da je on oženi kako bi se tako na najbolji način brinuo o njoj i o djeci svoga brata.

Zaključak spomenutog je da dozvola višeženstva na osnovama koje je postavio islam donosi ogromnu korist čovječanstvu, jer ne postoji nijedna ljudska zajednica, a da nema ogroman broj muškaraca i žena koji se susreću s problemima za koje ne postoji drugo rješenje osim višeženstva. Radi toga islam je došao s najprimjerenijim rješenjem učinivši višeženstvo slobodnim izborom koje se može upražnjavati uz pridržavanje pravila i uslova koje je postavio Šeri'at. Sve ovo je pokazatelj ljepote islama i njegove uzvišenosti i dokaz da svi islamski propisi za cilj imaju ostvarivanje velike koristi za ljude i ispunjenje njihovih potreba, kao i to da je islamski Šeri'at prikladan za sve narode i generacije i za svako mjesto i vrijeme.

Treće: Rastava braka (Talak)

Talak je poništavanje ispravnog braka odjednom ili postepeno izrazom koji podrazumijeva rastavu ili s nečim što ga može zamijeniti poput išareta ili pisma.

Dokazi propisanosti talaka:

Mnogo je dokaza iz Kur'ana i Sunneta koji objašnjavaju propisanost talaka kao što su riječi Allaha Uzvišenog:

﴿ الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ﴾

"Puštanje može biti dvaput, pa ih ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati..." (El-Bekare, 229).

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ ﴾

"O Vjerovjesniče, kada htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba da prođe brojte..." (Et-Talak, 1).

Od Ibn Abbasa, r.a. se prenosi da je kazao:

كان الطلاق على عهد رسول الله صلى الله عليه و سلم وأبي بكر وسنتين من خلافة عمر، طلاق الثلاث واحدة. فقال عمر بن الخطاب: «إن الناس قد استعجلوا في أمر قد كانت لهم فيه أناة فلو أمضيناه عليهم فأمضاه عليهم

"Razvod braka izgovorom njegove forme tri puta zaredom u vrijeme Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekra i dvije godine za vrijeme hilafeta Omera, radijallahu anhuma, smatran je jednim razvodom. Omer je rekao: 'Ljudi su požurili u onome u čemu su imali vremena. Ja ću im to i realizirati, pa je to i primijenio na njima." [62]

Muslimani su saglasni oko propisanosti i dozvoljenosti rastave braka, i to se u praksi primjenjuje sve od vremena Resula, sallallahu alejhi ve sellem, do današnjih dana.

Ljepota vjere islama kroz propisivanje talaka - rastave braka

Zaista je islam vjera koja čuva sigurnost porodice, odbija od nje svaki uzrok koji vodi njenom rušenju i pucanju, uzimajući sve zaštitne mjere u cilju čuvanja njene sigurnosti. Također, islam nudi odgovarajući lijek svim bolestima koje napadaju bračni život u njegovim različitim fazama, a to će nam svakako biti jasnije kroz propisivanje rastave braka i načina na koji rastava biva, zatim kroz propise i uputstva vezana za rastavu.

---

[62] Bilježi ga Muslim, (br.1472).

1) Islam je usadio u duše svojih sljedbenika svijest o tome da je rastava braka neprirodna pojava i da je osnova u braku opstojnost i ustrajnost, kao i to da se brak na određeno vrijeme u islamu smatra neispravnim. Radi toga je jedan od uzroka zabrane *mut'a* [63] i *tahlil* [64] brakova njihova vremenska ograničenost.

Islam upozorava bračne drugove na neispravno poimanje braka po kojem je brak kao mjesto za isprobavanje i zabavljanje, a zatim rješavanja jednog od drugog. S druge strane islam poziva supružnike ka ostajanju u braku i nastavljanju zajedničkog života od prvog koraka pa do kraja životnog puta.

2) Islam podstiče supružnike da preduzmu sve mjere zaštite od rastave braka, a najbitnije od tih mjera su:

a) Islam poziva supružnike ka promišljenom izboru bračnog sudruga dajući im u tome potpunu slobodu izbora tako da svaki od njih bira svog životnog saputnika po svojoj volji i želji bez prisile i primoravanja, što bez sumnje čini brak opstojnijim i ustrajnijim.

b) Islam, također, podstiče na lijep bračni život, oporučujući muškarcima lijepo ophođenje prema ženama, a ženama pokornost i poslušnost njihovim muževima, obećavajući im za to veliku nagradu na što upućuju mnogobrojni šeri'atski tekstovi.

c) Islam, također, podstiče supružnike na strpljivost i podnošenje onoga što preziru jedno kod drugog.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴾

---

[63] Mut'a brak je bračni ugovor na određeno vrijeme, uz nadoknadu. U početku islama bio je u određenim situacijama dozvoljen, a kasnije je zabranjen. Danas ga prakticiraju samo rafidijske sekte. (op.p.)

[64] Tahlil brak je brak na odrađeno vrijeme kako bi se omogučilo osobi koja je pustila svoju suprugu tri puta da ponovo s njom sklopi bračni ugovor. (op.p.)

"S njima lijepo živite. A ako prema njima odvratnost osjetite, moguće je da je baš u onome prema čemu odvratnost osjećate Allah veliko dobro dao." (En-Nisa', 19).

Od Ebu Hurejre, r.a. se prenosi da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لا يفرك مؤمن مؤمنة إن كره منها خلقا رضي منها غيره

"Neka se ne rastavlja vjernik od vjernice, ako bude mrzio nešto od njenog ponašanja neka bude zadovoljan drugim njenim osobinama." [65]

d) Islam upozorava ženu na bezrazložno traženja rastave od njenog muža.

U hadisu je došlo da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

أيما امرأة سألت زوجها الطلاق من غير ما بأس فحرام عليها رائحة الجنة

"Koja god žena bude tražila od svoga muža rastavu braka bez razloga, njoj je zabranjen miris Dženneta." [66]

e) Islam je odredio rješenja i lijekove za probleme koji zadešavaju bračni život, čuvajući tako sigurnost braka. Otuda je islam odabrao dva načina očuvanja braka polazeći od lakšeg ka težem.

Prvi način: pokušaj izmirenja od strane muža kako bi tajne bračnog života ostale sačuvane i prikrivene između muža i žene i kako se ne bi širile izvan kuće pa da budu predmetom priča među svijetom, a liječenje ovim načinom prolazi kroz tri faze:

Prva faza: opomena, savjet, uputa, upozorenje, jer savjet koristi onome ko zaboravi, a opomena upozori onog ko je nemaran, te ga vrati na ispravan put i tako nestane problema.

[65] Bilježi ga Muslim, (br.1469)

[66] Bilježe ga Ebu Davud, (br.2226), Tirmizi, (br.1187) i Hakim (2/200). Hadis je dobrim okarkterizirao Tirmizi, a Hakim ga smatra vjerodostojnim po uvjetima Buharije i Muslima, vjerodostojnim ga, također, smatra šejh Albani i to po uvjetima Muslima. Vidjeti *Irvau-l-galil*, (br. 2035).

Druga faza: Ako savjet i opomena ne donesu očekivano poboljšanje i popravku, muž tada prelazi na drugu fazu, a to je bojkot supruge u postelji uz izbjegavanje intimnog odnosa s njom, s tim da ne ostavlja jedenje, pijenje, razgovor i druženje sa njom, nego će samo izbjegavati intimni odnos sa njom.

Treća faza: Pa ako supruga bude nepokorna tako da njoj ne koristi opomena niti bojkot, dozvoljava se mužu i da je udari lahkim udarcem, kako bi ispravio njenu neposlušnost i inat, ali je, također, njegova obaveza da se kloni udarca po licu ili osjetljivim mjestima na njenom tijelu. Njegov udarac treba da bude lagahan kako ne bi slomio kost ili otkinuo meso ili izmijenio njen izgled.

Kaže Uzvišeni:

﴿وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا﴾

"A one čijih se neposlušnosti pribojavate vi posavjetujte, a onda se od njih u postelji rastavite, pa ih i udarite; kad vam postanu poslušne, onda im zulum ne činite!..." (En-Nisa', 34).

Ovo su tri faze za popravljanje neposlušnosti žene. Allah Uzvišeni i Slavljeni je propisao ovu postepenost, jer On, Uzvišeni poznaje različitosti ljudske prirode i njene stupnjeve. Tako među ženama ima onih kojima je dovoljna lijepa riječ, a među njima ima i onih koje se neće popraviti osim s rastavljanjem u postelji, a također među njima ima i onih koje se ne mogu popraviti osim s udarcem. Tako se sve ove tri faze primjenjuju unutar kuće jedna poslije druge, a ako ne uspiju ova nastojanja, onda ostaje zadnji pokušaj za izmirenje a to je:

Drugi način: A to je tahkim (traženje presude i izmirenja). Pa ako supružnici nisu u stanju da sami isprave ono što je između njih, onda će pribjeći ka izmiriteljima. Jedan od njih biva iz muževe rodbine, a drugi iz supruginе.

Bez sumnje da su izmiritelji iz porodica bračnih drugova sposobniji da shvate skrivene stvari i razloge razdora, a također oni su u mogućnosti da povežu niti naklonosti i da vrate bračni život ka njegovom toku, jer ih veže sa supružnicima rodbinska veza i njeno čuvanje. Ali ako se ne mogu naći pomiritelji u krugu porodice, nema smetnje da se odaberu pomiritelji ili jedan od njih i izvan porodica supružnika, jer su svi vjernici braća i zaštitnici jedni drugih.

Kaže Uzvišeni:

﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللهُ بَيْنَهُمَا ﴾

"A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite jednog pomiritelja iz njegove, a jednog pomiritelja iz njene porodice. Ako oni žele izmirenje, Allah će ih pomiriti..." (En-Nisa', 35).

Riječi Uzvišenog: "Ako oni žele izmirenje Allah će ih pomiriti", u njima je uputa izmiriteljima da je na njima obaveza da se trude da održe bračnu zajednicu i sačuvaju je od rušenja, te da čistim učine svoje namjere, tražeći pravdu i radeći na spašavanju ove porodice. Pa ako tako učine, Allahovo obećanje će doći i biće potpomognuti u njihovoj presudi i postići će ono u čemu je dobro za supružnike i pomirenje među njima.

3) Islam je dozvoljenost rastave braka ograničio uslovima i ograničenjima. Tako neki od njih udaljavaju dešavanje rastave, a drugi umanjuju njenu štetu.

a) Da rastava braka bude radi nužde koja zahtijeva rastavu, a ako nema potrebe koja zahtijeva rastavu onda ne priliči mužu da to čini.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ﴾

"Kad vam postanu poslušne, onda im zulum ne činite! – Allah je, zaista, uzvišen i velik!" (En-Nisa', 34).

b) Također da muž ne daje rastavu braka supruzi dok je ona u stanju mjesečnog ciklusa, niti kada je u stanju čistoće, ali je već imao sa njom intimni odnos, nego će je pustiti dok je ona u stanju čistoće u kojoj nisu imali intimni odnos.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ ﴾

"O vjerovjesniče, kada htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba da prođe brojte i Allaha bojte se." (Et-Talak, 1)

U ovom propisu su mnogobrojne mudrosti, a od najbitnijih su:

Mudri zakonodavac želi udaljiti rastavu, a održati bračni život koliko god je to u mogućnosti, jer muž kada želi rastavu, zabranjeno mu je da to učini u periodu supruginog mjesečnog ciklusa niti u periodu čistoće kada je s njom imao intimni odnos. Od njega se traži da čeka dok završi njen mjesečni ciklus i da nastupi period čistoće u kojoj nije imao intimni odnos sa njom. Tako suprug nalazi pred sobom vremenski period u kojem će razmisliti o toj velikoj stvari koju želi da učini, a to će ga možda ponukati da promijeni odluku i očuva brak. Tako izmirenje i prisnost zamijenit će razdor i rušenje braka.

c) Kada se muž odluči na rastavu braka, trebao bi to učiniti pred dva svjedoka muškarca koji su pravedni i muslimani.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ﴾

"...i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite, i svjedočenje Allaha radi obavite!..." (Et-Talak, 2)

Bez imalo sumnje, traženje svjedoka čini da muž ne pristupa rastavi osim s odlučnom namjerom, tako da njegovo traženje rastave braka ne

bude radi trenutne srdžbe, nepromišljenog postupka niti ishitrene odluke.

Otuda uslovljenost da rastava bude pred svjedocima u najmanju ruku umanjuje muževu naklonjenost rastavi.

4) Islam nije učinio da rastava bude jedna riječ koju muž uputi svojoj supruzi, te se tako rastave jedno od drugog i trajno budu jedno drugom zabranjeni bez mogućnosti povratka u bračnu zajednicu. Naprotiv, islam u tome slijedi put liječenja i popravljanja. Otuda je propisao mužu da rastavu braka, na koju ima pravo treba učiniti tri puta.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ﴾

"Puštanje može biti dvaput, pa ih ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati..." (El-Bekare, 229)

I rekao je Uzvišeni:

﴿ فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِن بَعْدُ حَتَّىٰ تَنكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ ﴾

"A ako je opet pusti, onda mu se ne može vratiti što se neće za drugog muža udati." (El-Bekare, 230)

Šeri'at naređuje mužu da kada se odluči na rastavu od svoje supruge da je pusti jednim puštanjem u kojem je može ponovo vratiti, a ta mogućnost povratka lomi trnje razdora i daje supružnicima priliku da se vrate bračnom životu i njegovom prvobitnom toku. Pa ako se i drugi put povrati razdor i mržnja u bračnom životu i tako zamuti čistoću života pa muž pusti suprugu i drugim puštanjem, prilika za povratak ka bračnoj harmoniji i popravljanju onoga što je razbijeno od njega, još uvijek je otvorena. Zato muž može da sustigne stvar prije nego istekne njeno vrijeme. Pa ako ne bude koristi od prvog i drugog pokušaja pomirenja, pa muž pusti suprugu i trećim puštanjem, onda se oni ne mogu vratiti bračnom životu osim uz uslov čije poimanje nekada može odvratiti muža od trećeg puštanja. Ovaj uslov (šart) spomenut je u riječima Uzvišenog:

﴿فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِن بَعْدُ حَتَّىٰ تَنكِحَ زَوْجًا﴾

"Onda mu se ne može vratiti što se neće za drugog muža udati." (El-Bekare, 230)

Prinuđenost muža da i treći put da rastavu njegovoj supruzi poslije njenog puštanja i vraćanja dva puta, to sve upućuje da u njihovom bračnom životu nema hajra, te da je bolje da se zajednički život prekine.

Islam doista ima najljepši sistem rastave braka, jer kad pogledamo s koliko samo brige i pažnje nastoji da očuva i održi bračni život i kako iznalazi mužu priliku za prilikom, daje mu vremena za razmišljanje čak i u toku samog dešavanja rastave i postupka rastave da o svemu pomno razmisli i da se predomisli i odustane od onoga što je započeo ako postoji nada ka spasasavanju bračnog života.

5) Islam je ograničio i učinio da suprug ne posjeduje više od tri puštanja, a u tome je velika milost prema ženama. Radi toga što su puštanje i vraćanje u prijeislamskom periodu i u početku islama bili neograničeni, tako bi muž puštao svoju suprugu , a kad bi se približio istek njenog pričeka (ideta) on bi je vraćao. Zatim bi je puštao drugi put, a kada bi se približio istek njenog pričeka on bi je vraćao i tako bi činio to u nedogled. Radi toga ta žena je bivala poput hudovice. Njen muž je niti pušta kako bi se mogla udati za drugoga, a niti je istinski vraća kako bi mogla uživati potpuna bračna prava, a u tome je bila velika šteta po nju. Zato je Allah Uzvišeni pojasnio da muž ne posjeduje više od tri puštanja (talaka) s tim da mu je dozvoljeno vraćanje supruge kod prvog i drugog puštanja, a nije mu dozvoljeno da je vrati poslije trećeg puštanja sve dok se ona ne uda za drugoga. Muškarac nema pravo ni u kom slučaju na više od ovog. Tako je u ovome ogromna počast i milost velika prema ženi, jer se tako ona spasila mučenja i zlostavljanja muškarca.

6) Islam je rastavu braka učinio isključivim pravom muškarca, a ne žene i to radi mnogobrojnih mudrosti od kojih je i čuvanje porodice od raspada, a u onome što slijedi je pojašnjeno nešto od toga:

a) Priroda žene razlikuje se od prirode muškarca, jer žena u najvećem broju slučajeva biva podložna utjecajima, brzo se naljuti i reagira, te bi je mogla obuzeti srdžba koja bi je vodila ka rastavi bez razmišljanja o posljedicama, za razliku od muškarca čija je osobenost staložnost i razmišljanje o posljedicama. Tako on ne pristupa rastavi bez vaganja i razmišljanja o svojim i supruginim grješkama.

b) Muž daje (mehr) vjenčani dar supruzi i snosi troškove ženidbe, pa ako je pusti poslije svega toga, iza njegovog puštanja dolaze materijalne posljedice. Prvo mu je obaveza da isplati ono što mu je ostalo od vjenčanog dara, zatim mu je obaveza da izdržava suprugu u periodu pričeka (ideta), zatim su tu opskrba i izdržavanje njene djece i troškovi njihovog čuvanja i dojenja pa makar to i sama njihova majka činila. Svi ovi troškovi koje će snositi muž ako se odluči na puštanje supruge čine ga opreznim po pitanju puštanja (talaka), tako da on ne žuri niti srlja i ne pristupa rastavi osim kada poslije dugog razmišljanja i vaganja vidi da je to jedini izlaz.

c) Muž je onaj koji je oštećen i s onim što je utrošio i s onim što će utrošiti dok je žena na dobitku s onim što je uzela i što će uzeti. Radi toga je Allah Uzvišeni i Plemeniti dao pravo na rastavu (talak) muškarcu, jer on plaća i daje, a što se tiče žene ona ne plaća nego čak profitira. Otuda da je rastava (talak) braka u rukama žene ona bi brak i razvod uzela za trgovinu, udavajući se uzimala bi vjenčani dar, a zatim bi se rastavila i ponovo udala i uzela vjenčani dar i tako u nedogled. Radi toga Mudri Zakonodavac nije stavio rastavu (talak) u ruke žene nego u ruke muškarca koji s razvodom gubi, pa mu zato i ne pristupa osim u rijetkoj nuždi.

d) Uistinu islam nije zapostavio stranu žene u razvodu, već joj je dao pravo da pribjegne sudstvu sa zahtjevom za rastavu između nje i njenog muža. Šta više, obavezao je kadiju da udovolji njenom zahtjevu i da je rastavi od njenog muža, ako za to postoji ispravan razlog.

e) Nekad muškarac odabere ženu za koju misli da mu odgovara, a također i žena odabere osobu za koju misli da joj odgovara, a stvarnost ne može se znati osim poslije sklapanja braka. Radi toga islam je propisao rastavu braka u slučaju pogrješke u izboru i procjeni i to u slučaju da se preko te pogrješke ne može preći. Zato zdrav razum ne može podržati da

čovjek, bio muškarac ili žena, koji pogriješi u procjeni stvari koje se tiču samo njega treba da snosi posljedice te pogrješke sve dok ne umre. Naprotiv, islam je iznašao veličanstveno rješenje, a to je rastava kako bi supružnicima, u stanju kada ne pronalaze bračnu sreću, dao spas i izlaz iz te tjeskobe i nesretnosti u kojoj žive. Bez imalo sumnje zdrav razum i logika zahtijevaju u takvom stanju da se pristupi rastavi.

Jedan engleski filozof je rekao: "Kada bi zakon prisilio i obavezao supružnike na ostanak u međusobnom nerazumijevanju, mržnja bi izjela njihova srca, a svako od njih dvoje bi spletkario protiv drugog i tražili bi životna zadovoljstva kod drugih...A kad bi jedan od supružnika uslovio drugome kod sklapanja braka da se nikad ne rastavljaju pa makar prijezir i svađa došla na mjesto ljubavi i razumijevanja bilo bi to veoma ružno, suprotno ljudskoj prirodi i oprječno mudrosti. Jer ako se to može desiti između mladih prijatelja koji se vole i koje su obmanuli mladenački osjećaji pa su mislili da se nikad neće rastaviti poslije susreta niti mrziti poslije ljubavi, to zakonodavac ne treba da uzima kao neprirodnu stvar. Također, kada bi zakonodavac donio zakon kojim zabranjuje raspadanje firmi ili povlačenje punomoći ili zamjenu dioničara i poslovnih partnera ili rastavu između drugova radi opće koristi, ljudi bi povikali: ovo je velika nepravda... Pa ako razilaženje i ovladavanje nesretnosti i neprijateljstva nije daleko da se desi, koja je od ove dvije stvari bolja? Da svežemo supružnike jedno za drugo debelim užetom kako bi mržnja pojela njihova srca i da jedno drugom prave spletke? Ili odvezivanje sveza koje su između njih i davanje mogućnosti svakom od njih da izgradi novi dom na čvrstim temeljima? A zar nije zamjena bračnog druga s drugim bolja od pridruživanja ljubavnice ka zapostavljenoj supruzi ili ljubavnika ka omraženom mužu?"

Otuda kažemo da rastava braka u skladu sa šeri'atskim pravilima krije u sebi mnogobrojne ljepote od kojih su:

1. Rastava (talak) je najprimjerenije rješenje u slučaju neslaganja supružnika. Naša stvarnost svjedoči da mnogi muškarci koji puste žene s kojima se nisu slagali, a zatim se ožene drugom s kojom mogu naći zajednički jezik, postaju sretni i zadovoljni, a također, mnogo je žena koje

poslije rastave pronađu drugog muža s kojima sretno žive, a prije su bile nesretne, i to je stvar koja je primijetna i koja potvrđuje riječi Uzvišenog:

﴿ وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴾

"A ako se nih dvoje ipak rastave, Allah će ih, iz obilja Svoga, neovisnim učiniti; - Allah je neizmjerno dobar i mudar." (En-Nisa', 130)

2. Rastava braka u skladu sa šeri'atskim principima je milost za oba supružnika, jer suprug ako zamrzi svoju suprugu on ne podnosi život s njom što ga može, a to je sigurno, navesti na nepravdu, prisilu i njeno zlostavljanje. Također, prije toga on će ostaviti intimni odnos s njom što ga može odvesti da svoju potrebu zadovolji u haramu, a sve to je njemu zabranjeno i uzrok je griješenju i udaljavanju od Allaha dž.š. Otuda muškarac biva nesretan s tom ženom. Isto tako i žena kada zamrzi muža ona nije u stanju da podnese život uz njega. S te strane, ona će bez sumnje zapasti u stanje uskraćivanja njegovih prava što ponekad može dovesti do sustezanja s njene strane da udovolji njegovim seksualnim potrebama, pa čak da je odvede ka činjenju zinaluka, što je svakako njoj zabranjeno. Zato njen ostanak u takvom braku s tim čovjekom biva uzrokom njene nesretnosti i udaljenosti od Allaha Mudrog i Plemenitog. Najprimjerenije rješenje za situacije poput ove jeste rastava braka, kako bi svako od njih našlo ono što mu odgovara.

3. Rastava braka u skladu sa šeri'atskim principima i uz štetu koju nanosi potomstvu ipak je u stvarnosti blaža šteta od opstanka braka sa svađama, razdorom i ružnim životom. Otuda postoji opasnost da djeca kada vide kod roditelja ružne primjere ponašanja, stanu ili uz oca protiv majke ili uz majku protiv oca. Možda će to što vide i čuju biti uzrokom njihovog zastranjivanja i lošeg ponašanja, ili će vidjeti da je očevo zastranjivanje radi njegove mržnje spram žene ili zastranjivanje kod majke radi mržnje muža. To sve će pred njima otvoriti vrata zla kada vide njihove roditelje kako čine harame. Allahu se od toga utječemo. A što se tiče rastave braka, svako od njih se rastavlja od drugog i njihovo stanje biva sakriveno i tako djeca barem neće gledati kod svojih roditelja ono što će ih žalostiti.

Iz ovog što smo spomenuli biva jasno da je rastava braka u islamu nepoželjna stvar. Radi toga islam odvraća muslimane od nje i nastoji je udaljiti i umanjiti koliko god je moguće. Također, islam podstiče ljude na brak i njegovo očuvanje s ljubavlju i lijepim ophođenjem među supružnicima uz međusobno poštovanje s obje strane. Ali kada se bračna idila pretvori u patnju i život u takvom braku u patnju, islam ne obavezuje supružnike na ostanak u ovakvom životu nego im dozvoljava rastavu, i radi toga je propisan raskid bračnog ugovora.

Zato je rastava braka blagodat kojom je Allah počastio Svoje robove, čineći je načinom za rješavanje tog mučnog života, pa nadat se, da će Allah opskrbiti svakog od njih iz Svojih riznica i uputiti ih ka onome što je bolje za njih. Rekao je Uzvišeni:

﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾

"A ako se nih dvoje ipak rastave, Allah će ih, iz obilja Svoga, neovisnim učiniti; - Allah je neizmjerno dobar i mudar." (En-Nisa', 130)

Četvrto: Naslijeđe (Miras)

A to je dio koji zaslužuje naslijednik u zaostavštini ostavitelja poslije izdvajanja prava (hukuk) vezanih za zaostavštinu, a što je obaveza izdvojiti prije raspodjele na naslijednike. Rekao je Uzvišeni:

﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾

"Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, a i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio." (En-Nisa', 7)

﴿يُوصِيكُمُ اللهُ فِي أَوْلاَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنثَيَيْنِ﴾

"Allah vam naređuje da od djece vaše - muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima..." (En-Nisa', 11)

A od Ibn Abbasa, r.a. se prenosi da je kazao: "Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

اقسموا المال بين أهل الفرائض على كتاب الله، فما تركت الفرائض فلأولى رجل ذكر

"Podijelite imetak među naslijednicima, a ono što ostane, to pripada najprječem muškom nasljedniku." [67]

Radi toga naslijeđivanje je prisutno kod muslimana još od vremena Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do današnjih dana. U propisivanju naslijeđivanja ogromne su dobrote koje su jasne poput sunca usred dana, a od njih su :

1. Svaki čovjek će umrijeti, bio imućan ili siromašan, a njegov imetak mora biti naslijeđen i prenešen iz njegovog vlasništva ka vlasništvu drugog. Mudri Zakonodavac kada je odredio nasljednike (varisin) i šta im pripada skinuo je teret s ostavitelja (muverris), jer on bi se veoma mnogo brinuo o ovoj stvari i bio bi u nedoumici gdje će otići njegov imetak poslije njegove smrti i ko će ga uzeti. A svi ljudi nisu sposobni da mudro imetkom raspolažu i svi nisu ni u mogućnosti da raspolažu, a smrt ga može iznenaditi prije nego i razmisli o podjeli svoga imetka. Zato islam s mudrim propisivanjem i preciznim određivanjem naslijednika i njihovog dijela oslobodio je vlasnika imetka brige i pogrješke u raspodjeli, te neispravnog raspolaganja imetkom.

2. Islamski zakon nije prepustio određivanje naslijednika (varisin) i raspodjelu naslijedstva (terika) ostavitelju, niti naslijednicima, niti nekome drugom, nego je Allah Uzvišeni i Plemeniti, koji je objavio ovaj potpuni zakon (Šeri'at) Taj koji je odredio naslijednike i tačno odredio dio koji pripada svakom od njih u zaostavštini umrlog. Zbog toga što ljudsko određivanje i raspodjela nije sigurna od nanošenja štete i prjevare, jer čovjekom može ovladati strast ili će potpasti pod utjecaj

[67] Bilježi ga Buhari, (br.6732) i Muslim, (br.1615).

osjećaja pa uskratiti onom ko zaslužuje ili dati prednost bez osnova jednim nad drugim i pored toga što čovjek ne zna ko je od naslijednika bliži i korisniji njemu u postizanju vjerskih i dunjalučkih ciljeva. Pa da je to prepušteno čovjeku desila bi se velika šteta. O tome je Allah Uzvišeni rekao:

﴿ آبَآؤُكُمْ وَأَبناؤُكُمْ لاَ تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعاً فَرِيضَةً مِّنَ اللهِ إِنَّ اللهَ كَانَ عَلِيما حَكِيمًا ﴾

"Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sva zna i mudar je." (En-Nisa', 11)

3. Islam je potpuno dostavio sva prava do onih koji ih zaslužuju. Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

إن الله أعطى كل ذي حق حقه فلا وصية لوارث

"Zaista je Allah dao svakome ko zaslužuje njegovo pravo, zato nema oporuke za naslijednika." [68]

Pa svako onaj kod koga postoji osnova za nasljeđivanje i otkloni se zabrana nasljeđivanja, njegovo nasljeđivanje dolazi svejedno bio star ili mlad, muškarac ili žena, jak ili slab, potomak bio ili roditelj. Time je islam otklonio tešku i sramotnu nepravdu nad ženama u zakonima primijenjenim kod židova, Rimljana, Grka i Arapa u prijeislamskom dobu.

Također, time je otklonjena i nepravda nad djecom koju su činili arapi u periodu prije dolaska islama, kojima su uskraćivali naslijedstvo muškarcima koji su bili mladi i nisu bili sposobni za nošenje oružja u borbi protiv neprijatelja. Također, nisu im davali od ratnog plijena niti od plemenske opskrbe.

Sistem naslijedstva u islamu daje svakome ko zaslužuje njegovo pravo i u njemu nema nepravde, jer to je sistem uspostavljen na pravdi i mudrosti,

[68] Dio hadisa Ebu Umameta el-Bahilija, r.a. Bilježe ga Ebu Davud, (br.2870), Tirmizi, (br.2120) i Ibn Madže, (br.2713). Tirmizi kaže da je hadis *hasenun-sahih.*

potpomaganju i milosti, te čuvanju svačijeg prava bio dijete ili star, muškarac ili žena.

4. Islam nije prepustio da se ruka ostavitelja (muverrisa) poigrava u zaostavštini (terika) kako on hoće, i otuda on nema pravo da povisuje dio (nesib) nekog od naslijednika ili da ga smanjuje ili da mu zabrani naslijedstvo.

Također, islam nije potpuno oduzeo ostavitelju (muverrisu) pravo raspolaganja, nego je prepustio njemu da raspolaže u njegovom imetku, ali u granici trećine.

Od Sa'da ibn Ebu Vekkasa, r.a.prenosi se da je rekao:

مرضت بمكة فأشفيت منه على الموت، فأتاني النبي يعودني، فقلت: يا رسول الله، إن لي مالا كثيرا، وليس يرثني إلا ابنتي، أفأتصدق بثلثي مالي ؟ قال:«لا». قال: قلت: فالشطر؟ قال: «لا». قلت: الثلث ؟ قال: «الثلث كبير، إنك إن تركت ولدك أغنياء خير من أن تتركهم عالة يتكففون الناس، وإنك لن تنفق نفقة إلا أجرت عليها حتى اللقمة ترفعها إلى في امرأتك ...

"Razbolio sam se u Mekki, pa sam pomislio da ću umrijeti. Došao mi je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, da me obiđe. Rekao sam mu:' Allahov Poslaniče, ja imam veliki imetak, a neće me naslijediti osim moja kći, pa da li da dam u sadaku dvije trećine svog imetka?' Rekao je:' Nemoj.' Upitao sam: 'A pola imetka?' Rekao je: 'Ne'. Kazao sam:'Trećinu?' Rekao je:'Trećina je puno, a bolje ti je da svoju djecu ostaviš imućnom nego da ih ostaviš siromašnim da pružaju ruke prema ljudima. I ti nećeš ništa udijeliti, a da nećeš biti nagrađen za to pa čak i zalogaj koji podigneš u usta svoje žene." [69]

Islam čuva naslijednicima (varisun) dvije trećine štiteći ih od siromaštva i ovisnosti, a dao je ostavitelju (muverrisu) slobodu raspolaganja u trećini koju može oporučiti ili je utrošiti u neko dobro, nadajući se da će na kraju svog života time nadoknaditi ono što je propustio u mladosti od dobročinstva.

---

[69] Bilježi ga Buhari, (br.6733) i Muslim, (br.1628).

5. Sistem naslijeđivanja u islamu vodi brigu o potrebama, tako daje onome ko je u većoj potrebi i veći dio od onoga ko je u manjoj potrebi. Radi toga je udio (nesib) sinova veći od udjela očeva, jer se sinovi tek okreću ka životu i oni su u potrebi za imetkom koji je osnova u svim fazama njihovog života, dok očevi okreću leđa od ovog života i od života im nije ostalo osim malo. Zato nisu u potrebi osim za onim s čime će se potpomoći u njihovoj starosti uz imetak koji su stekli u danima svoje mladosti ili su ga naslijedili od svojih roditelja. S te strane, učinjen je udio (nesib) muškarca u naslijeđivanju uglavnom duplo većim u odnosu na udio žene. Jer sin koji iz naslijedstva njegova oca uzima udio duplo veći od dijela njegove sestre i sam će postati suprug, platiće vjenčani dar (mehr) svojoj supruzi, trošiće imetak na sebe, svoju ženu i djecu, a i na svoje sestre ako se bude brinuo o njima. Tako je on odgovoran za sve troškove i novčane obaveze. A što se tiče sestre, pa i ako je njen udio iz naslijedstva kao pola bratovog dijela, ona je sačuvana i oslobođena u svim fazama njenog života od novčanih troškova. Tako ona nije obavezna da ulaže i učestvuje u bilo čemu od troškova braka ili troškova kuće ili izdržavanja porodice i djece. Pa čak ona nije dužna da troši čak ni na sebe, dodajući tome da će ona postati supruga, uzet će svoj vjenčani dar, a na nju će trošiti njen muž.

Tako vidimo da je odredba islama u pogledu dijela žene u naslijedstvu središnji put i ispravna odredba između odstupanja onih koji su potpuno zabranili naslijedstvo ženama, i između onih koji su ženu izjednačili sa muškarcem u pogledu naslijedstva.

6. Sistem naslijeđivanja u islamu jača faktore ljubavi među članovima porodice i čuva ih od zavisti, mržnje i sukoba, jer svako od njih pouzdano zna da taj imetak neće otići od njih drugima i da će im on doći obezbijeđen i sačuvan i da ga niko, pa makar i trun od njih ne može uzeti i prisvojiti ga ili ugroziti. Tako oni ostaju u međusobnoj ljubavi i bliskosti daleko od zavisti, netrpeljivosti i sukoba.

7. Islam je učinio da zaostavština umrlog pripadne njemu najdražim ljudima i najviše vezanim za njega i onima koji su mu od najveće pomoći.

Rekao je Uzvišeni:

﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾

"Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio." (En-Nisa', 7)

Tako je islam ograničio zaostavštinu na porodicu umrlog, njegovu djecu i rodbinu, a u tome su velike mudrosti:

a) Umrla osoba u svom životu se koristila tim imetkom, a također ga je trošila i na svoju porodicu i rodbinu, tako da su se oni i za njegovog života koristili tim imetkom i ispunjavali svoje potrebe i u njemu uživali. Zato ne bi bilo pravedno da se njima zabrani poslije njegove smrti, a da se dā drugima koji nemaju nikakve veze s umrlim, nego je obaveza da taj imetak bude dat nasljednicima umrlog.

Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

ومن ترك مالا فلورثته

"Ko ostavi imetak on pripada njegovim naslijednicima." [70]

b) Doista čovjek po svojoj prirodi osjeća ljubav prema svojoj djeci i rodbini. Tako on radi i umara se cijelog svog života da bi oni bili sretni. Također priželjkuje i nastoji da im ostavi poslije svoje smrti ono što će im biti dovoljno i što će ih učiniti neovisnim od traženja i ponižavanja pred drugima. Zato čovjek kada umire pouzdano zna da će njegov imetak doći onima koje voli i radi čije sreće se trudio čitavog života, on napušta ovaj prolazni život rahat, spokojne duše, zadovoljan sa srećom njegovih najbližih koji su, ustvari, produžetak njegovog života.

c) Također kada čovjek zna da će imetak kojeg sakupi koristiti cijelog svog života, kao i to da će poslije njegove smrti prijeći kod onih koje on voli,

[70] Dio hadisa Ebu Hurejre, r.a. Bilježi ga Muslim, (br.1619).

njegove djece i rodbine, to je njemu snažan poticaj za skupljanje imetka, njegovo umnožavanje, investiranje i čuvanje od gubitka, propasti, rasipanja. S druge strane, ako on zna da će njegov imetak poslije njegove smrti otići sav državi i da njemu najdraži i najbliži neće imati koristi od njega to ga neće ohrabriti da imetak investira niti da ga čuva, a samim tim to slabi opću privredu, slabi državu koja tone u ponoru siromaštva i bijede.

Ovim se potvrđuje da je određivanje naslijedstva u islamu dalo svakom ono što zaslužuje. Tako islam nije ostavio imetak u rukama vlasnika da ga on usmjeri gdje hoće, a niti je njegove ruke učinio svezanim tako da ne može raspolagati s bilo čime od svoga imetka, za razliku od aktuelnih vladajućih sistema od kojih neki sav imetak daju državi i u kojima je jednak i blizak rod i dalji. Drugi opet daju vlasniku potpunu slobodu u raspolaganju imetkom, a članove njegove porodice ostavljaju pod njegovom milošću ako hoće da im da, a ako hoće može da im uskrati. Pa čak ako želi može da svoj imetak oporuči mačkama i psima, a da ga uskrati svojoj porodici.

Allahova vjera islam je vjera umjerenosti i jedini ispravan zakon koji ostvaruje koristi za sve ljude dajući svakom ko zaslužuje njegovo pravo, pa neka je hvaljen Sveznajući i Mudri Allah.

﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾

"Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio." (An-Nisa: 7).

Peto: Prava roditelja

Islam pruža porodici potpunu pažnju, čuva je i vodi brigu o njoj i svim njenim članovima.Tako briga islama za porodicom obuhvata brigu o očevima, majkama i djeci, ali pošto su očevi i majke osnova porodice i oni podnose teret, susreću se sa poteškoćama na putu zaštite djece i obezbjeđenja njihove sreće, islam je njima dao uzvišeno mjesto

obavezujući djecu mnogim obavezama naspram njih. Otuda islam od djece traži dobročinstvo, poslušnost, naklonost, pažnju, brigu, samilost, lijepo ophođenje naspram očeva i majki i to potvrđuje i posebno naglašava.

Allah Uzvišeni je spojio naredbu o dobročinstvu prema roditeljima s naredbom da se Njemu Jedinom ibadet čini i sa zabranom činjenja širka Njemu Slavljenom. Rekao je Uzvišeni:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لاَ تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾

"I kada smo od sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima dobročinstvo činiti." (El-Bekare, 83).

﴿وَاعْبُدُواْ اللهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾

"I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite." (En-Nisa', 36)

﴿قُلْ تَعَالَوْاْ أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلاَّ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾

"Reci: "Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje; da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite." (El-En'am, 151)

﴿أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ﴾

"Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim." (Lukman, 14)

Islam također oporučuje vjerniku doborčinstvo prema roditeljima pa makar oni bili mušrici osim u slučaju da mu oni naređuju nepokornost Allahu Uzvišenom i činjenje širka Njemu Slavljenom. U tom slučaju neće im se pokoriti. Rekao je Uzvišeni:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

"Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš, o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome što ste radili obavijestiti." (El-Ankebut, 8)

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ وَإِن جَاهَدَاكَ عَلى أَن تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ﴾

"Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti. A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na Ovom svijetu, velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća..." (Lukman, 14-15)

Također, Allah Uzvišeni oporučuje dobročinstvo prema njima kada su u stanju starosti. Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُل لَّهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴾

"Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" (El-Isra', 23-24)

Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je neposlušnost roditeljima i ubrojao je u najveće grijehe poslije činjenja širka Allahu Uzvišenom.

Od Ebu Bekreta, r.a. prenosi se da je kazao: "Rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem:

ألا أنبئكم بأكبر الكبائر؟» قلنا: بلى يا رسول الله. قال: «الإشراك بالله، وعقوق الوالدين-وكان متكئا فجلس فقال - ألا وقول الزور، وشهادة الزور، ألا وقول الزور، وشهادة الزور»، فما زال يقولها، حتى قلت: لا يسكت

"Hoćete li da vas obavijestim o najvećem grijesima? " Odgovorili smo: "Svakako, Allahov Poslaniče. Rekao je : "Činjenje Allahu širka, i neposlušnost roditeljima." A bio je naslonjen pa je sjeo i rekao: "I lažan govor i lažno svjedočenje, lažan govor i lažno svedočenje." I nije prestajao to ponavljati da sam rekao:' Neće zašutjeti.'" [71]

Od Mugireta ibn Šu'beta se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

إن الله حرم عليكم عقوق الأمهات، ومنعا وهات، ووأد البنات، وكره لكم: قيل وقال، وكثرة السؤال، وإضاعة المال

"Odista je Allah vama zabranio: neposlušnost majkama, zabranjivanje onog što je dužnost da se da, traženje onoga što nije naše, zakopavanje živih kćerki, a prezire kod vas: rekla- kazala, mnogo zapitkivanje i upropaštavanje imetka." [72]

Pojasnio je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, da je najprječa osoba da se lijepo prema njoj odnosi majka, a zatim otac.

Od Ebu Hurejre, r.a. bilježi se da je rekao :"Došao je čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

---

[71] Bilježi ga Buhari, (br.5976) i Muslim, (br. 87).

[72] Bilježi ga Buhari, (br.5975) i Muslim, (br.593).

جاء رجل إلى رسول الله صلى الله عليه و سلم فقال: يا رسول الله من أحق الناس بحسن صحابتي؟ قال: «أمك». قال: ثم من؟ قال: «ثم أمك». قال: ثم من ؟ قال: «ثم أمك». قال: ثم من؟ قال: «ثم أبوك»

"Allahov Poslaniče, ko je najprječi od ljudi da prema njemu lijepo postupam? " Kazao je: "Tvoja majka." Rekao je: "A zatim? " Kazao je: "Tvoja majka." Rekao je: "A zatim ko? " Rekao je: "Tvoja majka." Rekao je: "A zatim? " Rekao je. "Tvoj otac." [73]

Islam je, također, dobročinstvo prema roditeljima stavio ispred džihada u slučaju kada on nije obavezan.

Od Abdullaha ibn Amra ibn el-Asa, r.a. bilježi se da je kazao:

أقبل رجل إلى نبي الله صلى الله عليه و سلم فقال: أبايعك على الهجرة والجهاد، أبتغي الأجر من الله. قال: «فهل من والديك أحد حي؟» قال:نعم. بل كلاهما. قال:«فتبتغي الأجر من الله؟» قال:نعم. قال: «فارجع إلى والديك فأحسن صحبتهما »

"Došao je čovjek do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i kazao:"Dajem ti prisegu na hidžru i džihad želeći nagradu od Allaha." Posalnik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: "Je li ko od tvojih roditelja živ?" Rekao je: "Da, oboje." Rekao je: "Ti tražiš nagradu od Allaha?" Rekao je:"Da." Rekao je: "Vrati se svojim roditeljima i lijepo prema njima postupaj." [74]

Allahov Poslanik je zabranio da čovjek psuje oca ili majku drugom čovjeku, pa da taj čovjek psuje njegove roditelje.

Od Abdullaha ibn Amra, r.a. se prenosi da je rekao:

قال رسول الله: «إن من أكبر الكبائر أن يلعن الرجل والديه». قيل: يا رسول الله، وكيف يلعن الرجل والديه؟ قال: «يسب الرجل أبا الرجل فيسب أباه ويسب أمه فيسب أمه»

"Kazao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Doista je među najvećim grijesima da čovjek proklinje svoje roditelje." Neko reče: "Allahov

---

[73] Bilježi ga Buhari, (br.5971) i Muslim, (br.2548).

[74] Bilježi ga Muslim, (br.2549).

Poslaniče, a kako to da čovjek proklinje svoje roditelje?" Rekao je: "Čovjek opsuje oca drugom čovjeku, pa on opsuje njegovog oca, i opsuje majku drugom, pa on opsuje njegovu majku." [75]

Otuda možemo reći da naredba dobročinstva prema roditeljima spada u ljepote islama i to radi slijedećeg:

1. Roditeljima pripada najveće pravo kod njihove djece poslije prava Allaha Uzvišenog i Plemenitog. Dobročinstvo roditeljima je dug o vratu djece, jer su ih roditelji velikim dobročinstvom zadužili. Tako je majka nosila dijete u svom stomaku, dojila ga na svojim prsima i čuvala ga u svom krilu. A otac je bio dobrostiv i nježan prema njemu, ulažući radi njega bez sustezanja sav svoj imetak, brinuo se o njemu i svako mu dobro darovao. Otuda je dobročinstvo djece prema njihovim roditeljima vraćanje jednog dijela duga kojeg duguju roditeljima.

2. Zaista dobročinstvo prema roditeljima je zahvala njima na njihovim lijepim postupcima i prethodnim zaslugama, jer da nije Allaha, a potom i roditeljske brige i pažnje, djeca bi bila u potpuno drugačijem stanju. Oni su djecu pazili i vodili brigu o njima u vrijeme kada su djeca bila u najvećoj potrebi za roditeljskom brigom. I pored svih poteškoća roditelji nisu bili škrti prema njima ni u malom ni u velikom, a u plemeniti ahlak ulazi i zahvalnost i hvala dobročinitelju na dobročinstvu.

Islam vodi brigu o pravima i obavezama i poziva ljude ka prefinjenom ahlaku. Radi toga među njegove velike ljepote ubraja se i naredba dobročinstva prema roditeljima iz zahvalnosti prema njihovim lijepim postupcima i iz poštovanja prema njihovoj ulozi i djelima.

3. U ljepote islama ubraja se i to što on posebno naglašava dobročinstvo prema roditeljima i lijepo ophođenje u njihovoj starosti, jer se uloge i stanja mijenjaju, pa roditelji bivaju potrebni pažnje i brige kao što je i dijete bilo potrebno njihove brige i pažnje.

---

[75] Bilježi ga Buhari, (br.5973) i Muslim, (br.90).

Otuda biva njihovo pravo potvrđeno, a dijete biva obavezno da izvrši svoju obavezu i vrati njima dug koji je o njegovom vratu, mada oni imaju i pređašnje zasluge i ovu obavezu ne poriču i ne zapostavljaju osim oholi pokvarenjaci izopačene prirode.

4. U ljepote islama spada i to što on nije stavio granicu dobročinstva i pokornosti prema roditeljima, nego je dao njima apsolutno pravo kod djeteta kad je u pitanju pokornost, osim u slučaju da to bude nepokornost Allahu. U ovome je dokaz da je Uzvišeni Allah, Najveći Dobročinitelj i Davalac, jer je priznao roditeljima njihov trud i nagradio ih za njihovu izuzetnu žrtvu na Dunjaluku, time što je obavezao djecu dobročinstvom prema njima, pa čak u glasu i pogledu oka. Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَلَا تَقُل لَّهُمَآ أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴾

"Ne reci im ni: "Uh!" - i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim." (El-Isra', 23)

5. U ljepote islama također ubraja se i to što pravo roditelja kod djece nije ograničio samo na vrijeme dok su oni živi, nego njihovo pravo ne prestaje ni poslije smrti.

Došao je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, čovjek i kazao:

يا رسول الله هل يبقى عليّ من بر والدي شيء أبرهما به بعد موتهما؟ قال: «نعم: الدعاء لهما وإنفاذ عهدهما، وصلة الرحم التي لا توصل إلا بهما

"Allahov Poslaniče, da li mi je ostalo išta od dobročinstva prema mojim roditeljima koje bih im mogao učiniti poslije njihove smrti? "Rekao je."Da, činjenje dove njima, izvršenje njihovog zavjeta i održavanje rodbinskih veza koje se ne spajaju osim s njima." [76]

Također je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

[76] Bilježi ga Ebu Davud, (br.5142). Šejh Albani kaže za ovaj hadis da je daif (slab), mada ima neke ulema koji ga smatraju dobrim. (op.p.)

إن من أبر البر صلة الرجل أهل ود أبيه بعد أن يولي

"Zaista je jedno od najvećih dobročinstava da čovjek održava vezu s ljudima koje je volio njegov otac poslije njegove smrti." [77]

Zato jer je njihova zasluga kod djeteta neprekidna, jer njihov trud oko odgajanja, poučavanja i njegovog čuvanja dok je bio malehan najviše mu koriste kada odraste.. Štaviše, njih dvoje, otac i majka, su najveći razlog, poslije Allaha, njegove ispravnosti i čestitosti.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه

"Svako dijete se rađa u prirodnoj vjeri, pa ga njegovi roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom." [78]

Kada su roditelji muslimani i kada odgajaju dijete u islamu ne dozvoljavajući da se njegova priroda izvitoperi, time oni imaju najveću zaslugu poslije Allaha za djetetov islam i stabilnost. Otuda oni imaju pravo kod djeteta i poslije svoje smrti, tako što će im činiti dovu, ispunjavati njihov zavjet, održavati veze s njihovom rodbinom s kojima su oni vezu održavali i poštivati i ukazivati časti njima dragim osobama i prijateljima.

Sve ovo je dokaz da islam propisujući prava roditelja kod djece cijeni i poštuje njihov veličanstveni trud kojeg su podnijeli radi njih.

6. U naredbi upućenoj djeci da čine dobročinstvo roditeljima i da se lijepo ophode prema njima je ohrabrenje i podstrek roditeljima za lijepim odgojem njihove djece i poučavanjem korisnim naukama i pravilnim usmjeravanjem. Stvarnost i praksa pokazuju da se ovoj naredbi odazivaju ona djeca koju su njihovi roditelji lijepo odgojili,otuda se takva djeca lijepo ophode i blago postupaju spram roditelja kao što su i njihovi roditelji bili

---

[77] Bilježi ga Muslim, (br.2552).

[78] Bilježi ga Buhari, (br.1358) i Muslim, (br.2658).

dobri i blagi prema njima. Zato onaj roditelj koji želi da mu djeca čine dobročinstvo neka im čini dobro s lijepim odgajanjem u njihovoj mladosti.

Ovo je bio kratki pregled ljepota islama u propisima vezanim za dobročinstvo prema roditeljima i njihovim pravima kod djece. Također poznato je da je za ovaj veličanstveni propis vezana i ogromna nagrada od Uzvišenog Allaha.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

سخط الله في سخط الوالد ورضا الله في رضا الوالد

"Allahova srdžba je u srdžbi roditelja, a Allahovo zadovoljstvo je u zadovoljstvu roditelja.' '[79]

Također kazao je:

رغم أنف امرئ أدرك أبويه أو أحدهما عند الكبر ولم يدخلاه الجنة

"Ponižen bio onaj čovjek koji doživi roditelje ili jednog od njih u njihovoj starosti, a ne uvedu ga u Džennet." [80]

A sve ovo što smo spomenuli je samo podsticaj i ohrabrenje za taj plemeniti ukras i pohvalnu vrlinu i podstrek djeci da postignu tu veličanstvenu počast i lijepu nagradu.

Šesto: prava djece

Uzvišeni Allah kao što je obavezao djecu mnogim obavezama prema roditeljima isto tako je obavezao i roditelje mnogobrojnim obavezama prema djeci. Neke od tih obaveza bivaju prije njihovog samog rođenja, a neke bivaju poslije rođenja, a u ovome što slijedi spomenut ćemo nešto od tih prava i obaveza i ljepota islama u njihovom propisivanju.

---

[79] Bilježi ga Tirmizi, (br.1899). Vidjeti *Sahih džami'* od šejha Albanija, (br.3507).

[80] Bilježi ga Muslim, (br.2551).

Prvo: Prava djece prije nego se rode:

1. Odabir za brak osobe koja je vjernik lijepog ahlaka i hajirli. Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

فاظفر بذات الدين تربت يداك

"Gledaj da oženiš vjernicu, ruke ti se zemljom uprašile." [81]

Također je rekao:

إذا جاءكم من ترضون دينه وخلقه فأنكحوه إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض وفساد

"Ako vam dođe u prošnju onaj čijom ste vjerom i moralom zadovoljni, oženite ga, a ako ne učinite nastat će nered i fesad na zemlji." [82]

Zato što cilj braka nije samo intimni odnos i zadovoljavanje strasti, nego lijep život i potpomaganje u bogobojaznosti i dobročinstvu. Tako muž naređuje supruzi činjenje dobra i pokornost Allahu Uzvišenom, a ona njega, također, savjetuje i pomaže mu u tome.

Također, ispravnost supružnika ima najvećeg utjecaja na ispravnost djece i njihovu istrajnost na Pravom putu, a sve te i druge lijepe osobine postižu se s odabirom hajirli supruge i udajom za hajirli čovjeka.

2. Lijepo je (mustehab) da muž prilikom intimnog odnosa izgovori dovu koju prenosi Ibn Abbas od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je on rekao:

لو أن أحدكم إذا أراد أن يأتي أهله فقال: باسم الله، اللهم جنبنا الشيطان وجنب الشيطان ما رزقتنا، فإنه إن يقدر بينهما ولد في ذلك، لم يضره شيطان أبداً

[81] Dio hadisa Ebu Hurejre r.a, bilježi ga Buhari, (br.5090) i Muslim, (br.1466).

[82] Dio hadisa Ebu Hatima el-Muzenija, bilježi ga Tirmizi, (br.1085), hadis je dobrim okarakterizirao Tirmizi i on ima i druge verzije koje ga podupiru.

"Kada bi neko od vas prije intimnog odnosa sa svojom suprugom proučio: "U ime Allaha, Allahu moj sačuvaj nas šejtana, a sačuvaj i ono s čime nas opskrbiš od šejtana", pa ako im bude u tome određeno dijete šejtan mu neće moći nauditi nikada." [83]

A to zbog toga što šejtan prisustvuje intimnom odnosu između čovjeka i žene i priželjkuje da ima udjela u tom djetetu, a on je taj koji se zakleo Gospodaru:

﴿ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴾

"A on je rekao: "Ja ću se sigurno potruditi da preotmem za sebe određen broj Tvojih robova." (En-Nisa', 118)

Traženje zaštite kod Allaha od prokletog šejtana tjera ga od djeteta poniženog i poraženog na samom početku njegovog stvaranja, i u tome će, s Allahovom dozvolom, biti zaštita djetetu od šejtanovog djelovanja.

Drugo: Prava djece poslije njihovog rođenja

1- Učenje ezana na uho novorođenčeta nakon samog rođenja.

Od Ebu Rafi'a, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao:

رأيت رسول الله أذن في أذن الحسن بن علي حين ولدته فاطمة بالصلاة

"Vidio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako je proučio ezan na uho Hasana, sina Alije, kada ga je rodila Fatima..." [84]

I to radi toga kako bi prve riječi koje će novorođenče čuti bile riječi ezana koje sadrže veličanje Uzvišenog Gospodara, kako bi čuo šehadet s kojim se ulazi u islam, da šejtan pobjegne od riječi ezana, da poziv ka

---

[83] Bilježi ga Buhari, (br.7396) i Muslim, (br.1434).

[84] Bilježe ga Ebu Davud, (br.5105) i Tirmizi, (br.1514), te kaže da je hadis vjerodostojan i po njemu se radi.

Allahu i ka vjeri islamu bude prije šejtanovog poziva, i zbog mnogih drugih mudrosti.

2. Klanje kurbana (akika) za novorođenče muško ili žensko, brijanje glave i nadijevanje imena.

Od Sulejmana ibn Amira ed-Dabijja se prenosi da je kazao: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

مع الغلام عقيقة، فأهريقوا عنه دما، وأميطوا عنه الأذى

"S dječakom je njegova akika zato pustite krv za njega i uklonite od njega ono što ga ezijeti." [85]

Od Semure, r.a. se bilježi da je rekao:

كل غلام رهين بعقيقته، تذبح عنه يوم سابعه ويحلق رأسه ويسمى

"Svaki dječak je vezan za svoju akiku, zaklaće se za njega sedmog dana, obrijat će mu se glava i nadjenuti ime." [86]

Od Aiše, r.a. se bilježi da je kazala: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

عن الغلام شاتان مكافئتان، وعن الجارية شاة

"Za dječaka su dovoljne dvije ovce, a za djevojčicu jedna ovca." [87]

Akika je zahvala Allahu Uzvišenom i Plemenitom koji je opskrbio taj bračni par s novorođenčetom. Međutim poznato je da se muško dijete više priželjkuje od ženskog djeteta, i radi toga što je blagodat muškog djeteta

[85] Bilježi ga Buhari, (br.5472).

[86] Bilježe ga Ebu Davud, (br.2838), Tirmizi, (br.1522), Nesai, (br.4231) i Ibn Madže, (br.3165). Kaže Tirmizi: Hadis je *hasenun-sahih* i po njemu se radi.

[87] Bilježe ga Ahmed u *Musnedu*, 6/158 i 251 i Tirmizi, (br.1513) i drugi. Kaže Tirmizi: Hadis je *hasenun-sahih*.

veća, Allah je propisao da se za njega zakolju dvije ovce, a za žensko dijete jedna ovca. Bez sumnje i u ženskom i u muškom djetetu je Allahova blagodat i počast pa je Allah propisao da se na tu blagodat odgovori zahvalnošću puštanjem krvi, podjelom mesa kurbana, kako bi što veći broj ljudi učestvovao u radosti, a time se i raširio krug onih koji uče dovu za sreću roditelja i novorođenčeta. A u svemu tome je blagoslovljen doček za novorođenče kada se proslavlja njegov dolazak na zemlju s ovim ibadetom i dovom njemu, a sve to da bi musliman postigao Allahovu milost, blagost, uputu i zaštitu za novorođenče.

3. Nadijevanje djetetu lijepog imena.

Sam Resul, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao je da se djeci nadijevaju lijepa imena.

Tako se od sina Omerovog, r.a. prenosi da je rekao:"Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

إن أحب أسمائكم إلى الله عبد الله وعبد الرحمن

"Doista su najdraža imena Allahu Abdullah i Abdurrahman." [88]

Pravo djeteta je da mu se nadjene lijepo ime, jer se po imenu insan poznaje i po njemu ga drugi dozivaju. Ako je čovjekovo ime lijepo njemu je slušanje tog imena prijatno i milozvučno i lagodno za srce, dušu i njegov razum . S druge strane, ako mu je ime ružno on će cijelog života biti prinuđen da sluša to ružno ime dok ga drugi njime oslovljavaju i dozivaju, što će možda izopačiti njegovu prirodu i uznemiravati njegovu dušu, a možda ga odvesti u pesimizam, zloslutnju i tjeskobu.

Otuda, propis islama o nadijevanju lijepog imena je samo dokaz potpunosti, ljepote i dobrote ovog Šeri'ata. Kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

فإن الله لا يحب الفحش ولا التفحّش

"Zaista Allah ne voli bestidnost i razvratnost."

---

[88] Bilježi ga Muslim, (br.2132).

4. Sunnećenje (hitan) djeteta je prirodno, urođeno svojstvo i slijeđenje Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse.

Od Ebu Hurejre, r.a. se bilježi da je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

الفطرة خمس: الختان، والاستحداد، وقص الشارب، وتقليم الأظفار، ونتف الإبط

"Pet je prirodnih, urođenih svojstava: sunnećenje, uklanjanje dlaka oko stidnih mjesta, skraćivanje brkova, odsijecanje noktiju i čupanje dlaka ispod pazuha." [89]

Također, sunnećenjem se uklanja nećistoća, a postiže čistoća i ukrašavanje tijela, dok oni koji ostavljaju sunnećenje muče se infekcijama, upalama i drugim zdravstvenim problemima što je najveći dokaz da je sunnećenje prirodno, urođeno svojstvo i radi toga ga je islam preporučio.

5. Nježnost i samilost prema njima.

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, je pohvalio dobre Kurejšijske žene zbog njihove nježnosti naspram djece.

Tako se od Ebu Hurejre, r.a. bilježi da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

خير نساء ركبن الإبل صالح نساء قريش، أحناه على ولد في صغره، وأرعاه على زوج في ذات يده

"Najbolje žene koje su jahale deve su dobre žene Kurejšija, one su najnježnije prema djetetu dok je malehno, a najbolje čuvaju mužu njegov imetak." [90]

Samilost i sažaljenje prema djeci je potrebna. Štaviše, život se ne može zamisliti bez milosti i blagosti.

6. Trošenje imetka na njihovo izdržavanje. I to je pravo djece kod roditelja sve dok ne budu u stanju da se sami izdržavaju. U ovo izdržavanje ulazi sve što im je potrebno poput hrane, pića, odjeće, stana,

---

[89] Bilježi ga Buhari, (br.5891) i Muslim, (br.257).

[90] Bilježi ga Buhari, (br.5082) i Muslim, (br.2527).

liječenja, a također i troškova njihovog školovanja i odgoja, svejedno da li to bila ženska ili muška djeca.

Od Sevbana, r.a. se prenosi da je rekao:"Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

أفضل دينار ينفقه الرجل: دينار ينفقه على عياله، ودينار ينفقه الرجل على دابته في سبيل الله، ودينار ينفقه على أصحابه في سبيل الله

"Najbolji dinar kojeg čovjek potroši je dinar kojeg potroši na svoju porodicu i dinar kojeg potroši na svoju jahalicu na Allahovom Putu i dinar kojeg potroši na svoje prijatelje na Allahovom Putu." [91]

A od Ebu Hurejre, r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

دينار أنفقته في سبيل الله، ودينار أنفقته في رقبة، ودينار تصدقت به على مسكين، ودينار أنفقته على أهلك، أعظمها أجرا الذي أنفقته على أهلك

"Od dinara kojeg potrošiš na Allahovom Putu, dinara kojeg potrošiš u oslobođenju roba, dinara kojeg udijeliš kao sadaku siromahu i dinara kojeg potrošiš na svoju porodicu, najveće nagrade je onaj kojeg potrošiš na svoju porodicu." [92]

Radi toga što malehno dijete, muško ili žensko bilo, nije sposobno da zarađuje, Allah je učinio njihovo pravo kod roditelja obaveznim i neizbiježnim, jer nije moguće da se normalizira njihovo stanje osim uz ovo izdržavanje i žrtvovanje, Allah Uzvišeni je u srcima očeva dao ljubav, samilost i spremnost na žrtvu radi djece, tako da im nije ni potrebno tu stvar naređivati i njome ih obavezivati, ali ju je Allah dž.š. potvrdio, pojasnio i veliku nagradu za nju odredio.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

---

[91] Bilježi ga Muslim, (br.994).

[92] Bilježi ga Muslim, (br.995).

إنك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله إلا كان لك فيها أجر حتى ما تجعل في فِيِّ امرأتك

"Ti nećeš potrošiti nešto želeći time Allahovo lice, a da ne postigneš nagradu za to čak i za ono što staviš u usta svoje žene." [93]

To je radi toga da to bude poticaj i podstrek očevima na trošenje njihovih imetaka na izdržavanje djece bez škrtosti i pohlepe.

7. Obaveznost izjednačavanja sve djece, bez odlikovanja jednih nad drugim, svejedno da li to bilo između muške ili između muške i ženske djece.

Od Nu'man ibn Beširа, r.a. prenosi se da je rekao:

تصدق علي أبي ببعض ماله، فقالت أمي عمرة بنت رواحة: لا أرضى حتى تشهد رسول الله صلى الله عليه و سلم فانطلق أبي إلى النبي ليشهده على صدقتي. قال له رسول الله: «أفعلت هذا بولدك كلهم»؟ قال: لا. قال: «اتقوا الله واعدلوا في أولادكم». فرجع أبي، فرد تلك الصدقة

"Babo mi je dao kao sadaku nešto njegovog imetka, pa je moja majka Amra bint Revaha kazala:"Nisam zadovoljna sve dok to ne posvjedoči Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Pa je moj babo otišao do Resula, sallallahu alejhi ve sellem, da bude svjedok te moje sadake. Upitao ga je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:"Da li si ovako učinio sa svom svojom djecom?" odgovorio je:"Ne, nisam" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče:"Bojte se Allaha i budite pravedni prema vašoj djeci." Pa se moj babo vrati i povrati tu sadaku." [94]

Pravednost među djecom je obavezna, radi toga kaže Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

وإذا أعطى بعض ولده شيئا لم يجز حتى يعدل بينهم ويعطي الآخرين مثله

[93] Bilježi ga Buhari, (br.2742) i Muslim, (br.1628).

[94] Bilježi ga Buhari, (br.2587) i Muslim, (br.1623).

"Nije dozvoljeno dati nekom od svoje djece nešto sve dok se ne dadne isto tako i ostaloj svojoj djeci." [95]

U ovom propisu je samilost i blagost prema roditeljima, a i djeci na što upućuju slijedeće činjenice:

a) Pravljenje razlike između djece ubacuje zavist među njih i mržnju jednih prema drugima. To potvrđuje i na to upućuje kazivanje o braći Jusufa, alejhi-s-selam. I pored toga što Ja'kub, alejhi-s-selam, nije Jusufu davao prednost u udjeljivanju, oni su sa Jusufom učinili ono što su učinili, samo radi toga što su primijetili da njihov otac voli Jusufa više od njih. A kada između braće nastane mržnja i zavist, prekidaju se veze srodstva i uništavaju se odnosi u jednoj porodici, pa tako umjesto da budu samilosni bivaju neprijatelji koji mrze jedni druge.

b) Pravljenje razlike između djece je razlog neposlušnosti prema roditeljima, jer djetetu kojem se uskrati nešto, šejtan mu došaptava da ga otac ne voli jer je dao prednost nad njim njegovom bratu kojeg voli, pa tako zamrzi svoga oca i ne izvršava svoje obaveze prema njemu.

Radi toga je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, kako se prenosi u jednom od rivajeta hadisa Nu'mana b. Bešira, radijallahu anhu, kazao:

أيسرك أن يكونوا لك في البر سواء؟

"Da li bi te radovalo da ti oni podjednako dobročinstvo čine?"

c) Otac kada pravi razliku između svoje djece u davanju, time kvari nijjete svoje djece, tako što njihova djela i pokornost njemu neće biti radi Allaha nego radi zadobijanja odlikovanja kojim je odlikovao i njihovog brata.

d) Onaj kome je dato nešto ponekad se uzdiže iznad braće vidjevši sebe odlikovanim i vrjednijim od njih, jer ga je otac odlikovao, što u njemu izaziva opčinjenost i zadivljenost samim sobom (udžb), a to je samo dovoljno da propadne na oba svijeta.

---

[95] Bilježi ga Buhari, (5/210).

8. Lijepo i ispravno odgajanje dijece.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴾

"I reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" (El-Isra', 24)

﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾

"Kada Lukman reče sinu svome, savjetujući ga: "O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda."...

do riječi Uzvišenog:

﴿ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِكَ إِنَّ أَنكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴾

"U hodu budi odmjeren, a u govoru ne budi grlat; tà najneprijatniji glas je revanje magarca!" (Lukman,13-19)

A ovo savjetovanje je jedna od najbitnijih obaveza roditelja prema djeci, jer Allah nije stvorio čovjeka osim radi toga da Mu ibadet čini, kao što kaže Uzvišeni:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

"Džinove i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju." (Ez-Zarijat, 56)

A najuzvišeniji ibadet jeste namaz i zato je obaveza na roditelju da naređuje svojoj djeci da obavljaju namaz kao što je kazao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مروا أولادكم بالصلاة لسبع واضربوهم عليها لعشر وفرقوا بينهم في المضاجع

"Naređujte vašoj djeci namaz kada budu imali sedam godina, a radi namaza ih i udarite kada budu imali deset i rastavite ih u posteljama." [96]

Ovo je jedna od najvažnijih obaveza roditelja prema djeci i roditelj nikako ne može imati koristi od djeteta osim ako je ono lijepo odgojeno. Lijepo odgojeno dijete čini dobročinstvo svojim roditeljima, ono mu čini dovu, pomaže ga i koristi mu i poslije smrti. Tako Allahova naredba roditeljima da lijepo odgajaju djecu i da im naređuju izvršavanje šeri'atskih propisa, i pored toga što je to najveće dobročinstvo roditelja prema djeci, to je ustvari dobročinstvo roditelja prema samima sebi, jer dijete ako je lijepo odgojeno ono će koristiti svojim roditeljima u njihovom životu, a i poslije smrti, a ako je dijete pokvareno i loše odgojeno, ono će štetiti roditeljima u njihovom životu a neće od njega imati nikakve koristiti poslije njihove smrti.

9. Dova za dobročinstvo i ispravnost djece.

Allah Uzvišeni spomenuo je da su Ibrahim, a.s. i Ismail, a.s. govorili u dovi:

﴿ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴾

"Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si!" (El-Bekare, 128)

Također, Uzvišeni Allah je kazao o dovi Zekerijaa, a.s. kojom je molio svoga Gospodara:

﴿ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ﴾

[96] Bilježi ga Ebu Davud, (br.495), a hadis je *hasen*.

"Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš s njim zadovoljan. " (Merjem, 5-6)

Od Ebu Hurejre, r.a. se prenosi da je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

ثلاث دعوات مستجابات لا شك فيهن، دعوة الوالد، ودعوة المسافر، ودعوة المظلوم

"Tri se dove, bez ikakve sumnje, primaju: dova roditelja, dova putnika i dova onog kome je nepravda učinjena." [97]

Ako je Allah dž.š. počastio očeve i majke primanjem njihovih dova za njihovu djecu, onda je na roditeljima da ih ne zaboravljaju u lijepim dovama, kako bi im ona bila radost njihovih očiju, a i trajna sadaka poslije njihove smrti.

Ovo su neka od najbitnijih prava djece kod roditelja uz neke njihove ljepote koje pojašnjavaju potpunost i uzvišenost islama i potvrđuju da je on došao od Mudrog i Sveznajućeg Gospodara.

Sedmo: Pravo žene u islamu

1. U prijeislamskom periodu (džahilijjetu) ljudi su smatrali kćeri sramotom i nesrećom, a kod nekih naroda surovi i ružni običaji naspram kćeri su i danas prisutni uz neke razlike. Tako je u prijeislamskom periodu (džahilijjetu) bilo onih koji su svoje kćeri žive zakopavali, dok u savremenom džahilijjetu mnogi ljudi ubijaju plod ako znaju da je ženskog roda i time mu uskraćuju pravo na život. Islam je zabranio i osudio surovo postupanje prema kćerima i bori se protiv zloslutnje, pesimizma i negodovanja radi njihovog rađanja, te ženi daje pravo na život. Radi toga Uzvišeni u Kur'anu grdi i kori neznalice riječima:

[97] Bilježe ga Ebu Davud, (br.1536), Tirmizi, (br.3448), Ibn Madže, (br.3862). Tirmizi i Albani su ga ocijenili dobrim.

﴿وَيَجْعَلُونَ لِلهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُم مَّا يَشْتَهُونَ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾

"Oni Allahu kćeri pripisuju – hvaljen neka je On! – a sebi ono što priželjkuju. I kad se nekome od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten, krije se od ljudi zbog nesreće koja mu je dojavljena; da li ovako prezren da je zadrži ili da je u zemlju zarovi? Kako ružno oni prosuđuju!" (En-Nahl, 57-59)

Također je rekao:

﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾

"I kada živa sahranjena djevojčica bude upitana zbog kakve krivice je umorena." (Et-Tekvir, 8-9)

Štaviše, islam podstiče na odgajanje kćerki, trošenje imetka na njih i uljepšavanje njihovog odgoja obećavajući za to veliku nagradu. Tako se od Aiše, radijallahu anha, prenosi da je kazala:

جاءتني مسكينة تحمل ابنتين لها، فأطعمتها ثلاث تمرات، فأعطت كل واحدة منهما تمرة، ورفعت إلى فيها تمرة لتأكلها، فاستطعمتها ابنتاها، فشقت التمرة التي كانت تريد أن تأكلها بينهما، فأعجبني شأنها، فذكرت الذي صنعت لرسول الله فقال: «إن الله قد أوجب لها بها الجنة أو أعتقها بها من النار

"Došla mi je siromašna žena noseći svoje dvije kćerkice, pa sam im dala tri hurme. Ona dade svakoj od njih po jednu hurmu, a treću hurmu podiže ka svojim ustima kako bi je pojela. U tom momentu njene dvije kćerkice zatražiše od nje i tu hurmu, našto ona raspolovi hurmu koju je htjela pojesti na njih dvije. Taj njen slučaj mi se dopao pa sam spomenula Resulu, sallallahu alejhi ve sellem, to što je učinila, pa je rekao:"Zaista je Allah njoj s tom hurmom učinio obaveznim Džennet ili ju je s njom oslobodio od vatre." [98]

[98] Bilježi ga Muslim, (br.2630).

Od Enesa, r.a. se prenosi da je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

من عال جاريتين حتى تبلغا جاء يوم القيامة أنا وهو وضم أصابعه

"Onaj ko se brine o dvije djevojčice sve dok ne postanu punoljetne, doći ćemo na Sudnjem danu ja i on skupa.", pa je sastavio svoje prste." [99]

2. Islam je, također, objasnio da je žena sposobna da obavlja ibadet, da prihvati vjerske obaveze. Tako se Šeri'at obraća njoj kao i muškarcu, obećavajući joj nagradu za pokornost bez uskraćivanja, kao što se ne uskraćuje ni muškarcima.Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لاَ أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنكُم مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى بَعْضُكُم مِّن بَعْضٍ ﴾

"I Gospodar njihov im se odaziva: "Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi – vi ste jedni od drugih." (Alu Imran,195)

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللّهَ وَرَسُولَهُ أُوْلَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

"A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju, i molitvu obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. – Allah je, doista, silan i mudar." (Et-Tevbe, 71)

﴿ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴾

[99] Bilježi ga Muslim, (br.2631).

"Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat i ženama koje dijele zekat i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha, - Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio." (El-Ahzab, 35)

3. Islam je odredio, potvrdio ženi pravo na posjedovanje i pravo na slobodno raspolaganje onim što posjeduje.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا۟ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ ﴾

"Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade." (En-Nisa', 32)

4. Islam je također sačuvao pravo žene na naslijedstvo. Tako kći, unuka, majka, nena, sestra, žena i oslobođena robinja, sve one imaju udio u (mirasu) naslijedstvu onako kako je to određeno u Šeri'atu.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴾

"Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio." (En-Nisa', 7)

Žena je u prijeislamskom periodu (džahilijjetu) kada joj čovjek umre ulazila u sastav zaostavštine umrlog koja pripada naslijednicima. Tako su nasilno i bez njene volje imali vlast nad njom rođaci umrlog. Neki bi se

njome ženili, dok bi je drugi udavali za koga oni hoće, a treći bi joj zabranjivali udaju sve dok im ne da otkupninu za sebe. Kada je došao islam oslobodio je ženu ovog poniženja i pojasnio da se žena ne može naslijeđivati kao predmet ili domaća životinja. Također je zabranio njeno zlostavljanje i sprječavanje njene udaje.

Rekao je Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُواْ النِّسَاء كَرْهًا وَلاَ تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُواْ بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلاَّ أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ﴾

"O vjernici, zabranjuje vam se da žene kao stvari naslijeđujete, preko volje njihove, i da im teškoće pričinjavate, s namjerom da nešto od onoga što ste im darovali prisvojite, osim ako budu očito zgriješile..." (En-Nisa', 19)

5. Također, islam je ženi dao potpuno pravo u izboru supruga i to u vrijeme kad drugi uopće nisu uzimali u obzir njenu volju kod izbora bračnog druga.

Od Ebu Hurejre, r.a. se prenosi da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

لا تنكح الأيم حتى تستأمر، ولا تنكح البكر حتى تستأذن». قالوا: يا رسول الله وكيف إذنها؟ قال: «أن تسكت»

"Hudovica se ne udaje dok se ne zatraži njeno mišljenje, dok se djevica ne udaje dok se ne zatraži njen pristanak." Rekli su:" O Allahov Poslaniče, a kako biva njen pristanak?" Rekao je:"Da šuti." [100]

عن خنساء بنت خِدام الأنصارية أن أباها زوجها وهي ثيب فكرهت ذلك فأتت رسول الله فرد نكاحها

[100] Bilježi ga Buhari, (br.5136) i Muslim, (br.1419).

Od Hanse bint Hidam, Ensarijke, prenosi se da ju je otac udao, bez njene volje, a bila je hudovica, pa je došla Resulu, sallallahu alejhi ve sellem, i on je poništio njen brak. [101]

عن ابن عباس-رضي الله عنهما-أن جارية بكرا أتت النبي فذكرت له أن أباها زوجها وهي كارهة؛ فخيرها النبي صلى الله عليه و سلم.

Od Ibn Abbasa, r.a. se prenosi da je djevojka(djevica) došla kod Resula, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenula da ju je otac udao bez njene volje, pa joj je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, dao da izabere (poništenje ili ostanak u braku). [102]

Islam je tako ženi dao potpuno pravo u izboru muža svejedno da li ona bila hudovica ili djevica, a ako je udaju za onog koga ona ne voli, ona ima pravo na poništenje takvog braka.

6. Islam je muškarca koji želi da se oženi obavezao da priloži supruzi vjenčani dar (mehr), a vjenčani dar je materijalno pravo žene koje ona uzima za sebe, i u tome ne učestvuje s njom niko, niti iko ima vlast raspolaganja nad njim.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا ﴾

"I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte; a ako vam one od svoje volje od toga šta poklone, to s prijatnošću i ugodnošću uživajte." (En-Nisa',4)

﴿ فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُم بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ ﴾

---

[101] Bilježi ga Buhari, (br.6945).

[102] Bilježe ga Ebu Davud, (br.2096) i Ibn Madže, (br.1875). Hadis je vjerodostojnim ocijenio šejh Albani u *Sahihu-sunen* od Ibn Madže.

"A ženama vašim s kojima ste imali bračne odnose podajte vjenčane darove njihove kao što je propisano. I nije vam grjehota ako se, poslije određenog vjenčanog dara, s njima nagodite..." (En-Nisa', 24)

7. Islam je, također, dao ženi pravo da u zaštitu uzme neprijatelja i da mu da sigurnost kao što je to potvrđeno u vjerodostojnom Poslanikovom Sunnetu.

Tako se od Ebu Murre mevla Ummu Hani bint Ebu Talib prenosi da je čuo Ummu Hani bint Ebu Talib da je kažala:

ذهبت إلى رسول الله عام الفتح، فوجدته يغتسل وفاطمة ابنته تستره، فسلمت عليه، فقال: «من هذه؟» فقلت: أنا أم هانئ بنت أبي طالب. فقال: «مرحبا بأم هانئ». فلما فرغ من غسله قام فصلى ثماني ركعات ملتحفا في ثوب واحد، فقلت: يا رسول الله زعم ابن أمي علي أنه قاتل رجلا قد أجرته فلان بن هبيرة، فقال رسول الله: «قد أجرنا من أجرت يا أم هانئ». قالت: أم هانئ وذلك ضحى

"Otišla sam kod Resula, sallallahu alejhi ve sellem, kada je Mekka bila oslobođena, pa sam ga zatekla kako se kupa, a njegova kći Fatima ga zastire. Nazvala sam mu selam pa je upitao:"Ko je to?" Kazala sam:"Ja sam Ummu Hani bint Ebu Talib." Rekao je:"Dobro došla, Ummu Hani." Pa kad je završio kupanje, ustao je i klanjao osam rekata zamotan u jednu odjeću, pa sam kazala:"Allahov Poslaniče, mój brat odlučio je da ubije čovjeka kojeg sam ja već zaštitila, taj je ibn Hubejre." Rekao je Resul, s.a.v.s: "Mi dajemo sigurnost onome kome si ti već dala sigurnost, o Ummu Hani." [103]

Islam u obavezu ostavlja svim muslimanima da poštuju ono što je obećala žena i da ispune njeno obećanje i da nikakvu neugodnost ne učine onome kome je sigurnost i zaštitu dala, pa makar on bio osuđen na smrt.

8. Islam je zabranio ubijanje žena u ratovima koji se vode između muslimana i nevjernika.

Tako se od Abdullaha ibn Omera, r.a. prenosi da je kazao:

[103] Bilježi ga Buhari, (br.3171).

وجدت امرأة مقتولة في بعض مغازي رسول الله، فنهى رسول الله عن قتل النساء والصبيان

"Nađena je ubijena žena u jednom od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, pohoda, pa je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se ubijaju žene i djeca." [104]

Islam ima u vidu slabost žene jer ona nije dostojna borbi, pa makar bila i neprijatelj Allaha, kao što ni cilj ratovanja u islamu nije uništenje i ubijanje ljudi već uklonjanje prepreka na putu njegovog dolaska do ljudi.

9. Islam je oporučio muškarcima dobročinstvo prema ženama podstičući ih na lijepo ponašanje prema njima.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ﴾

"S njima lijepo živite!" (En-Nisa', 19)

Od Ebu Hurejre, r.a. se prenosi da je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

من كان يؤمن بالله واليوم الآخر؛ فلا يؤذِ جاره، واستوصوا بالنساء خيرا؛ فإنهن خلقن من ضِلَعٍ، وإن أعوج شيء في الضلع أعلاه، فإن ذهبت تقيمه كسرته، وإن تركته لم يزل أعوج؛ فاستوصوا بالنساء خيرا

"Onaj ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne uznemirava svoga komšiju, i budite dobri prema ženama, jer su one stvorene od rebra, a nešto najiskrivljenije na rebru je njegov vrh, pa ako pokušaš da ga ispraviš slomićeš ga, a ako ga ostaviš i dalje će biti krivo. Zato budite dobri prema ženama." [105]

10. Islam garantira ženi troškove izdržavanja poput hrane, pića, odjeće, stanovanja, liječenja i drugo i to putem brige o njoj islamskog društva koje joj to obezbjeđuje u različitim periodima njenog života. Također, islam je to stavio u obavezu muškarcima svejedno bio otac,

[104] Bilježe ga Buhari, (br.3015) i Muslim, (br.1744).

[105] Bilježe ga Buhari, (br.5185 i 5186) i Muslim, (br.1468).

muž, sin, itd. Tako mi Allaha, doista je ovo vrhunac brige i samilosti prema ženi, jer je islam obavezao muškarca na izdržavanje žene, dok je istovremeno nju oslobodio svih materijalnih obaveza dajući joj pravo posjedovanja i čuvajući njen imetak.

Sve ovo se ubraja u ljepote islama, jer žena ima ogroman značaj i veličanstvenu ulogu a to je rađanje djece i briga o njima, što zahtijeva potpunu posvećenost tome.

Također, žena je slabije građena i težak posao nju umara. A tu je još jedna stvar veoma bitna, a to je da je žena privlačna muškarcima. Tako njen izlazak na posao je štetan za njenu vjeru, a i za vjeru drugih ljudi. Ali i pored toga njen rad i stjecanje imetka je dozvoljen, ako se ispune šeri'atske norme u koje ulazi i nepravljene propusta u njenim obavezama rađanja i odgoja djece. Također, da kada izlazi, mora da bude propisno pokrivena. Isto tako, da na mjestu gdje radi ne bude izložena miješanju s muškarcima i osamljivanju s njima.

Pa ako se ispoštuju šeri'atski principi onda nema smetnje da ona radi, mada je u osnovi ona zbrinuta i zaštićena i obaveza je muškarca, bio otac ili muž ili brat ili sin, da je izdržava i brine se o njenim potrebama.

Islam je ženi dao njena prava, učinivši da ona živi u zažtiti Šeri'ata, sretna, poštovana, obasuta blagodatima, i žena nikada nije bila u većem blagostanju nego u blagostanju islama. Neka je Allahu hvala i počast na blagodati islama kojom nas je obasuo.

ČETVRTO POGLAVLJE

LJEPOTE ISLAMA U POGLEDU ZABRANJENIH STVARI

(poput sihra, bluda, homoseksualizma, razgoličavanja, miješanja muškaraca i žena, kamate, alkohola i kockanja)

Islam je dopustio lijepo, jer je u njemu dobro i korist, a zabranio zlo, zbog njegove štetnosti. Svevišnji Allah kaže:

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَآئِثَ ﴾

"... onima koji će slijediti Poslanika, Vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dopustiti, a ružna im zabraniti..." (El-A'raf, 157)

Ovom ćemo prilikom ukratko spomenuti neke zabranjene stvari, i velike posljedice koje se zasnivaju na njihovome činjenju iz čega ćemo vidjeti ljepotu islama, koji ih je zabranio, a njihovim počiniteljima zaprijetio bolnom patnjom kako bi ih odvratio od tih nedjela.

Vráčanje (sihr)

Sihr je dogovor između čarobnjaka i šejtana, između dvije zle strane koje su se sastale radi ostvarenja svojih dobrobiti, a kolika je samo šteta po društvo od dogovora dvaju zlih strana čijim požudama nema granica ni kraja! Zato je šteta po društvo koju uzrokuje sihr veoma velika. Neke od njih su slijedeće:

1. Sihr negativno utječe na tijelo i na razum. Čarobnjaci ga prave da bi nepravedno naštetili ljudima. Ponekad i ubija. Većinom izaziva poremećaje u tijelu ili razumu uslijed čega čovjek gubi energiju i sposobnosti, tako propada i njegovo društvo ga zauvijek gubi.

2. Čarobnjak djeluje izdaleka, čime je, djelimično, siguran od ovosvjetske kazne. Sličan je banditu koji tajno napada, a potom se povlači i niko ga ne može uhvatiti.

3. U sihru je apsolutna šteta, nikakva dobra u njemu nema. Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنفَعُهُمْ ﴾

"...Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati..." (El-Bekare, 102)

Štaviše, čarobnjak je prvi koji ima štetu od toga jer se prepustio Iblisu, koji itekako želi zlo čovjeku, a on njega ne vidi, niti može njime ovladati.

4. Čarobnjaštvo je uzrok rušenja porodica, razdvajanja voljenih. Uzrokuje da čovjek mrzi svoju ženu i ona njega, što se završava razvodom bez povoda i razloga tome. Svevišnji kaže:

﴿ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ﴾

"I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti..." (El-Bekare, 102)

A kada se porodica raspadne, nastupa veliki nered u društvu.

5. Uzrokuje spuštanju s nivoa zdravoga razuma na nivo vjerovanja u kojekakva praznovjerja i izmišljotine,jer sihr nije utemeljen na znanju niti praksi, to su tajni načini djelovanja koje čarobnjak sazna putem šejtana. Time se bave oni koji žele iskoristiti ljudsko neznanje, ili slabost, obmanjujući ih time da svoje želje mogu ispuniti samo putem njih. Tada, umjesto da idu ispravnim putem i čine materijalne uzroke da ostvare određene ciljeve, vežu se i odlaze raznim čarobnjacima, lažovima, varalicama, a oni jedino što mogu – jeste to da tim iskušanim ljudima povećaju iskušenje uzimajući bespravno njihov imetak i vežući ih za praznovjerja i laži, zbog kojih će izgubiti vjeru, imetak i vrijeme.

6. Čarobnjak je unajmljeni ubica koji, zbog novca, dobrovoljno ruši porodice, rastavljajući supružnike, ili izazivajući dugotrajne bolesti kod jednog ili više članova porodice, tako da se čitava porodica angažira oko

liječenja dotičnog, trpeći razne neprijatnosti, trošeći imetak, gubeći živce... Štaviše, sihr nekada može djelovati na začaranog dok ga, nakon velikih pretrpjelih bolova, i neizvijesnosti njegove porodice, ne usmrti. To je veliki zločin, koji se čini isključivo za novac.

Zbog velikih i mnogobrojnih šteta koje prouzrokuje sihr islam zabranjuje bavljenje njime, a onoga ko se bavi sihrom proglašava nevjernikom i kažnjava ga ubistvom. [106]

Blud (zina)

Blud je veliki grijeh, razrvrat i odvratno djelo. Svemogući Allah zabranio ga je rekavši:

﴿ وَلاَ تَقْرَبُواْ الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاء سَبِيلاً ﴾

"I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!" (El-Isra', 32)

Zbog njegove opasnosti i velike štete, Svevišnji je Allah strogo zabranio bludničenje i odredio strogu kaznu za bludnike na Ovome i na Budućem svijetu. On šteti na tri polja: vjerskom, tjelesnom i društvenom.

Šteta na vjerskome polju:

Uzrok je udaljavanju od Svevišnjeg Allaha, koji je zabranio mnoge harame, jer ih On prezire i mrzi. Allah dž.š. nakon što je nabrojao neka zabranjena djela, između kojih je spomenuo blud, ističe:

﴿ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴾

"Sve to je ružno, Gospodaru tvome mrsko." (El-Isra', 38)

Uzrok je slabosti vjerovanja (imana) koje se povećava činjenjem dobrih, a smanjuje činjenjem loših djela, a blud je jedan od najvećih

[106] Dokaz za to su Omerove, radijallahu anhu, riječi: "Kazna za vračara jeste ubijanje." (op.p.)

grijeha i veliki razvrat. Njegovo činjenje odnosi svjetlost vjerovanja i slabi njegov utjecaj u srcu. Štaviše, strahuje se da ga u potpunosti ne uništi. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لا يزني الزاني حين يزني وهو مؤمن

"Čovjek dok bludniči nije vjernik."[107]

Svemogući Allah kaže:

﴿ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا إِلَّا مَن تَابَ ﴾

"... i oni koji se mimo Allaha drugome bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; - a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na Onome svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; osim onih koji se pokaju..." (El-Furkan, 68-70)

Šteta na društvenome polju:

1. Blud uništava cijelu porodicu. Naime, ako se muž oda bludu, izgubit će želju za svojom ženom, među njima će se pojaviti mržnja, jer će osjetiti da mu nije stalo do nje, a on će držati da mu je ona na teretu i prepreka na ostvarenju želja i putu udovoljenja strastima. Ako žena to sazna, obuzet će je briga i tuga. Uveliko će se otvoriti vrata bračnim problemima koji se neće prevazići osim ako muž prestane s bludom, u protivnom, porodica se raspada. Ako se, pak, žena oda tome gnusnome činu, raspad porodice je siguran, u njega nema sumnje, jer ona je osjećajnija i slabija. Njeno će bludničenje biti uzrokom širenja zla, njene propasti i propasti njene porodice. Time će uzrokovati veliko zlo svojoj porodici i djeci, čije posljedice zna samo Svevišnji Allah.

[107] Bilježe ga Buhari, (br.2475) i Muslim, (br.57).

2. Uzrok je rađanja vambračne djece koja su veliko iskušenje i zlo sa tri aspekta:

- Kada žena rodi kopile, u porodicu svoga čovjeka uvodi stranca iz čega, opet, proizilaze brojne opasnosti i šeri'atske zabrane. Tako čini veliko zlo cijeloj porodici. Na nju se odnosi Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, prijetnja:

أيما امرأة أدخلت على قوم رجلاً ليس منهم، فليست من الله في شيء ولا يدخلها الله الجنة

"Koja god žena u porodicu uvede dijete koje mu ne pripada - Allah je neće štititi niti će je uvesti u Džennet." [108]

- Njen muž će sumnjati u dijete, ako ga prihvati, bit će opterećen duševnim problemima koji će ga možda navesti da počini samoubistvo, ili da ubije dijete, ili ženu, a možda njih, pa onda sebe. Ako ga ne prihvati, izvršit će međusobno proklinjanje (mula'ana) i rastaviti se, a nju i njenu porodicu snaći će velika sramota.
- Ako ta bludnica ne bude imala muža, samom trudnoćom biće osramoćena, tako da će moći birati jedno od dvoje: ili da zametak pobaci, pa će se prolijevanjem zabranjene i nedužne krvi povećati njen grijeh, ili da ga rodi, a potom ga ostavi, ili ga zadrži kod sebe, a ono će u oba slučaja živjeti teško i potišteno, pratit će ga mnogi pogledi i komentari zbog šejtanske rabote i zločina u kome on nema nimalo udjela. Možda će se i on, na kraju, pokvariti zbog pokvarenosti njegovih roditelja i odsustva roditeljskoga odgoja, izuzev ako ga zadesi Allahova milost, blagodat i plemenitost.

3. Neudata bludnica ako i ne ostane noseća, upast će u brojne probleme i patnje od kojih su:

- Najveća ženina vrijednost jeste čednost i stid, koje, kada izgubi, čineći to odvratno djelo i veliki zločin, ljudi će osjećati odvratnost prama njoj, izbjegavati je i ponižavati. Uvijek će živjeti ponižena i prezrena osim

[108] Bilježe ga Ebu Davud, (br.2263) i Nesai, (br.3481)

ako se pokaje Svevišnjem Allahu, ali će, i nakon pokajanja, ostati tragovi onoga što je učinila – ljudi će je i dalje prezirati.

- Tim će djelom oboriti ugled i čast svoje porodice, svijet će ih klevetati, grditi i napadati na njihovu čast.
- Muškarci koji su s njom bludničili tražili bi od nje da to čini i onda kada to ona ne bi htjela, pokušavajući je iskoristiti za svoje namjere, pa čak i onda kada bi joj Allah prekrio sramotu, i ona se pokaje, te se uda za lijepog muža, koji nije upoznat o njenom stanju u kojem je bila prije udaje, jer koliko je samo porodica uništeno zbog davnoga grijeha kojim bludnik zaprijeti svojoj bivšoj prilježnici da ponovo bludniči sa njim ili će je osramotiti i njen brak uništiti. Tada žena dolazi do dva nazahvalna izbora, dvije zle stvari.

4. Neoženjen bludnik, također, upada u brojne probleme od kojih su:

- Ukoliko porodica žene s kojom bludniči to sazna, pokušat će mu se osvetiti, a njega će obuzeti briga, strah, slutnja, zle misili.
- Osramotit će svoju porodicu takvim djelom i niko, osim sličnih njemu, neće se usuditi udati svoju kćer za njega.
- Ako njegova prilježnica ostane noseća, njegov će se život promijeniti i izgubit će ugled zbog počinjenoga nedjela, a dotična žena i vanbračno dijete koje će se roditi doživjet će iskušenja i sramotu čije posljedice zna samo Svemogući Allah.
- Bludnik će nakon što se i oženi, možda, neosnovano sumnjati u svoju ženu i izgubiti povjerenje u nju, čak ona bila i čedna, jer se prije braka s njom vezao sa nevaljalim ženama. Njegov će život postati pakao: sumnja i duševni bol – njemu i njoj.

5. Blud uzrokuje neženjenje a to, opet, rezultira brojnim iskušenjima od kojih su:

a) Nepostojanje bliskosti i ljubavi zbog nepostojanja porodica koje se na tome grade. To je uzrok kidanju veza u društvu, međusobne nepovezanosti i odsutnost međusobne samilosti. Kod osoba koje nisu u bračnoj zajednici, slabe njihove veze sa društvom do te mjere da se mnogi

povlače u sebe tako da malo ko s njima kontaktira, a niti oni kontaktiraju s drugima.

b) Smanjenje nataliteta (broja rođenih), jer bludnici ne žele djecu.

c) U društvu koje izbjegava brak pojave se mnoge usjedjelice, što rezultira velikim bludom i neredom.

Šteta na tjelesnome polju:

Blud je odvratan čin zbog kojeg je Allah dž.š. odredio dunjalučku i ahiretsku kaznu, štaviše, u većini slučajeva bludnici se ne mogu sačuvati pogubnih bolesti, koje su ustvari kazne od Allaha dž.š. Istraživanja su ustanovila da blud izaziva brojne bolesti kao što su:

- Sida, koja slabi imunitet u tijelu i čini ga plijenom raznih, opasnih i smrtonosnih bolesti. Sida se prenosi putem bluda. Prenose ga oba spola.
- Sifilis (venerična bolest), odnosno, bakterije koje napadaju spolne, ali i druge organe kod ljudi i žena uzrokujući pojavu bubuljica (kožnog osipa) po cijelome tijelu. Bolest se može proširiti i negativno utjecati na živčani sistem i moždane krvne sudove.
- Kapavac (triper) koji, uslijed upala, čini da spolni organ, kod muškarca i žene, izlučuju gnoj. Bolest se može povećati i uzrokovati rane i otekline, što može rezultirati sterilnošću kod muškarca i žene.

Zbog ovih šteta, bolesti i iskušenja, Svevišnji je Allah, iz Svoje velike milosti, a želeći da čovjek ide putevima dobra i spasa u pogledu vjere, odnosa spram društva, duše i tijela, zabranio blud.

Pederastija (homoseksualizam)

Pederastija je spolno općenje muškarca s muškarcem. Ovo je najveći razvrat koji postoji i to je ustvari izopačenost ljudske prirode. Uništava vjeru, muškost, moral, dostojanstvo... Uzrok je Allahove, dželle šanuhu, srdžbe i mržnje. Svemogući je Allah zbog ovoga grijeha kaznio Lutov, alejhi-s-selam, narod kaznom kojom nije kaznio nijedan narod.

Uzvišeni kaže:

﴿ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنضُودٍ ﴾

"I kada pade naredba Naša, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore - bi dolje, i na njih kao kišu grumenje od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo." (Hud, 82)

Svemogući Allah prevrnuo je njihove kuće jer su bili izopačili svoju prirodu u kojoj ih je stvorio.

Pored toga što je uzrok Allahove, dželle šanuhu, srdžbe i kazne, pederastija nosi mnoge štete:

1. To je mijenjanje ljudske prirode. Čine ga samo oni čija se priroda poremetila i moral pokvario pa, umjesto putem čistoće i dostojanstva, idu putem nečistoće i niskosti. Svevišnji je Allah stvorio žene da čovjek ispuni svoju potrebu s njima, učinivši to jedinim načinom opstanka ljudskoga roda, a pederastija tome oponira. Na homoseksualce se odnose riječi Iblisa koje nam prenosi Allah dž.š. u Kur'anu kada kaže:

﴿ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ ﴾

"... i sigurno ću im narediti pa će stvorenja Allahova mijenjati!..." (En-Nisa', 119)

2. Umjesto da čovjek bude od koristi svome društvu i ispovijeda čistu vjeru, on, da Allah sačuva, biva ponižen i razuzdan, u pravome smislu riječi, gubi muškost, stid, moral... Ljudi mrze, ponižavaju i ograđuju se od homoseksualaca zbog njihove rabote.

3. To je razlog omalovažavanja od strane ljudi, čak osjećaju odvratnost prema onima koji to rade. Tako postaje odbačen i usamljen u društvu u kojem živi.

4. Glavni je uzrok side, za koju do sada nije pronađen lijek. Nema sumnje da je ova bolest Božija kazna poganoj skupini ljudi koja se bavi tim razvratom. Pa kao što homoseksualci na ružan i zabranjen način zadovoljavaju svoju strast zbog toga ih Svemogući kažnjava time da umiru od side, poniženi i odbačeni. Ljudi se raduju njihovoj smrti, niko za njima ne tuguje. Prikladne li nagrade! Istraživanja su pokazala da 95% muškaraca

oboljelih od ove bolesti su starosne dobi između 24-45 godina, a da su od toga 75-80% homoseksualci, a 17% su oni koji konzumiraju narkotike. Po statistikama Svjetske organizacije za zdravlje od side je 2000-te godine umrlo otprilike 1.800.000 ljudi u Africi, kao i to da je od prve identifikacije ove bolesti do 2000-te godine umrlo 11.000.000, a broj se popeo na strašnih 22.000.000.

Razgolićavanje (teberrudž)

Svevišnji je Allah zabranio ženi da pokazuje svoje ukrase osim pred bližim članovima obitelji (mahremima). Kaže Uzvišeni:

﴿ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ﴾

"... neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim, ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj, ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih, ili prijateljicama svojim, ili robinjama svojim, ili muškarcima kojima nisu potrebne žene, ili djeci koja još ne znaju koja su stidna mjesta žena..." (En-Nur, 31)

Svemogući je, zabranjujući razgolićavanje, rekao:

﴿ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى ﴾

"... i ljepotu svoju, kao u davno pagansko doba, ne pokazujte..." (El-Ahzab, 33)

Razgolićavanje je zabranjeno jer uzrokuje veliku štetu i ima nesagledive posljedice.

1. Uzrok je smutnje koju izaziva kod ljudi, otuda i štete po njih. To je poput gladnog čovjeka pred koga se servira hrana, koju on vidi očima, ali se ne može njome poslužiti, tako je isto onome koji vidi lijepo ukrašenu ženu, te osjeti naklonost prema njoj, a nije u mogućnosti da je zadobije. To utječe na čovjekovu vjeru, psihu i osjećaje.

2. Razgolićena žena skreće pažnju na sebe, pa makar ona to i ne željela. Njeno pokazivanje ukrasa može izazvati napad na njen ugled ili čast.

3. Cilj ragolićenosti jeste pokazivanje ljepote pred nepoznatim osobama, kako bi skrenula pažnju na sebe i svoju ljepotu, otuda i oponire čednosti koja se traži od muslimanke.

4. Najveći je uzrok bluda, a poznato je da je čin bluda zabranjen kao i to da sa sobom nosi velike opasnosti, a razgolićavanje vodi bludu. Žena koja se želi sačuvati bluda i ostati čedna, neka se čuva razgolićavanja. Štaviše, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ubraja razgolićavanje žene u zinaluk, riječima:

إذا خرجت المرأة متعطرة فهي زانية

"Ako žena iziđe iz kuće namirisana, bludnica je." [109]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao je bludnicom ili zato što time privlači pažnju na sebe, kao što bludnica zove u grijeh, ili zato što je to put koji je neminovno vodi bludu. Poznato je da čovjek žudi i čezne za ženom, pa kada ona pokaže svoje ukrase i ljepotu, ljudi bolesnih srca, a mnogo ih je, ili će se naslađivati gledajući u nju, i ispuniti svoju želju, te će se zadovoljiti gledanjem ako ne mogu ništa drugo, ili će težiti većem od toga – bludu ili njegovoj predigri.

Onda, kako čedna žena može biti zadovoljna da se ljudi njome naslađuju i na njoj ispunjavanju svoje želje. Neka svaka muslimanka dobro pripazi na ovo!

---

[109] Bilježe ga Ebu Davud, (br.4173), Tirmizi, (br.2786) i Nesai, (br.5141). Tirmizi kaže: "Hadis je hasenun-sahih."

Miješanje muškaraca i žena (ihtilat)

Miješanje muškaraca i žena nevjernički je običaj. Islam je učinio da ljudi imaju svoj, a žene svoj život. U ženski se svijet može ući samo posebnim putevima: bližim srodstvom, tazbinom i brakom. Sve ostalo je islam zabranio, osim u slučaju nužde ili potrebe. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu osamljivanja sa ženom, kaže:

لا يخلونّ رجل بامرأة إلا مع ذي محرم

"Neka se čovjek nipošto ne osamljuje sa ženom osim u prisustvu njenog mahrema!"[110]

ما خلا رجل بامرأة إلا كان الشيطان ثالثهما

"Nijedan se čovjek neće osamiti sa ženom, a da šejtan neće biti treći."[111]

Dakle, islam je zabranio miješanje muškaraca i žena zbog mnogobrojnih opasnosti koje proizilaze iz toga. Ovom ćemo prilikom spomenuti neke:

a) Svevišnji je Allah zabranio blud i jedna od Njegovih velikih mudrosti i milosti je to što je zabranio sve puteve koji vode tome, a jasno je da miješanje muškaraca i žena vodi u blud.

b) Uništava porodice. Naime, ženi koja se miješa sa ljudima možda će se svidjeti drugi muškarac, a i ona njemu. Ako je udata to će je navesti da uništi brak i domogne se onoga koji joj se svidio. Ako je riječ o onoj koja nema muža onda će je to sigurno odvesti u blud, osim ako je dotični ne oženi prije nego počine grijeh.

c) Miješanje budi u čovjeku, ali i u ženi potencijalnu strast. Čovjeku postane glavna preokupacija isticanje svojih odlika i pokazivanje vrijednosti pred ženom, a nju preokupira briga kako će mu pokazati svoje

---

[110] Bilježe ga Buhari, (br.5233) i Muslim, (br.1342).

[111] Bilježi ga Tirmizi 3/474, navodeći ga bez lanca prenosilaca nakon hadisa pod brojem (1171).

čari i ljepotu svoga tijela. U to ulažu veliku energiju, trud i veliki imetak. Najveća briga svakoga od njih jeste privući pažnju suprotnoga spola.

Novine Musavvir sprovele su 30.03.1956. god. anketu među studentima i studenticama egipatskih univerziteta u pogledu utjecanja miješanja momaka i djevojaka na učenje. Anketa kaže da 65% studenata ima problema sa shvatanjem predmeta uslijed razmišljanja o suprotnome spolu dok su zajedno u učionicama, a kada iziđu, tri četvrtine svoga vremena troše razmišljajući o ljubavi i zabavi.

Kamata (riba)

Kamata u ar. jeziku znači višak i povećavanje. Terminološka definicija glasi: "Višak imetka koji se uzima bez naknade prilikom zamjene imetka za imetak." Dijeli se na riba el-fadl, a to je uzimanje viška prilikom prodaje iste vrste robe kao zlata za zlato, srebra za srebro, hurmi za hurme itd. Druga je vrsta riba en-nesie, što je uzimanje viška od posuđivača (novca i sl.). Ovo su najpoznatije dvije vrste kamate.

Kamata je strogo zabranjena. Svemogući Allah kaže:

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَن جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَانتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ
وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

"Oni koji se kamatom bave dići će se kao što će se dići onaj koga je dodirom šejtan izbezumio, zato što su govorili: 'Kamata je isto što i trgovina.' A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu. Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova - pa se okani, pripada ono što je prije stekao, njegov će slučaj Allah rješavati; a oni koji to opet učine - bit će stanovnici Džehennema, u njemu će vječno ostati." (El-Bekare, 275)

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ اللّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لاَ تَظْلِمُونَ وَلاَ تُظْلَمُونَ ﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i od ostatka kamate odustanite, ako ste pravi vjernici. Ako ne učinite, eto vam onda, nek znate, - rata od Allaha i Poslanika Njegovoga! A ako se pokajete, ostaće vam glavnice imetaka vaših, nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti." (El-Bekara, 278-279)

Od Džabira, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao:

لعن رسول الله آكل الربا وموكله وكاتبه وشاهديه وقال: هم سواء

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je prokleo onoga ko uzima kamatu, ko je daje, pisara i svjedoke, te rekao: U pogledu grijeha svi su isti." [112]

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio:

اجتبوا السبع الموبقات قالوا: وما هنَّ يا رسول الله قال:الشرك بالله والسحر وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق وأكل الربا

"Klonite se sedam velikih grijeha!" "Koji su to grijesi, Allahov Poslaniče", upitaše ashabi, on odgovori: "Pridruživanje Allahu druga, sihr, ubijanje onih koje je Allah zabranio da se ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, bavljenje kamatom..." [113]

Kamata se proširila i zastupljena je u poslovnim vezama, a posebno u bankovnim, jer su banke zasnovane na njoj, štaviše, novčani sistem u cijelome svijetu radi s kamatom. Naturile su ga bogate države koje u ovome slučaju liče na imućnog trgovca u nekome mjestu koji zna da ljudima treba njegov imetak pa nametne sistem koji garantira ovisnost

---

[112] Bilježi ga Muslim, (br.1598).

[113] Bilježe ga Buhari, (br.2766) i Muslim, (br.89).

drugih o njemu, povećavanje njegovoga imetka, i garanciju da ni u kom slučaju ne može bankrotirati. Tako je stanje jer su židovske i kršćanske bogate zemlje uredile kamatni, novčani sistem kako bi održale svoje bogatstvo, snagu, a produžile siromaštvo drugih.

Svevišnji Allah strogo je zabranio bavljenje kamatom, u vezi s tim jednoglasni su svi muslimani. Plemeniti Allah je zabranio samo ono što je štetno za čovjeka, međutim, šejtan i ljudi koji imaju koristi od bavljenja kamatom to uljepšavaju ljudima prikazujući je kakva ona u stvarnosti nije – samo ih obmanjuju. Tvrde da je velika korist u tome kao što to čine oni koji prodaju alkoholna pića i narkotike; svojim kupcima prikazuju kako su oni od velike koristi.

Kamata je štetna iz brojnih razloga, a neki od njih su:

Onaj ko posluje s kamatom ulazi u bitku sa Svemoćnim Allahom i Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a koju će neminovno izgubiti. To znači da će se Allah, dželle šanuhu, na njega rasrditi, da će postati njegov neprijatelj, da će ga zadesiti razna iskušenja i muke još na Ovome svijetu. Ako ga Svevišnji, pak, poštedi iskušenja na Ovome svijetu, čeka ga težak obračun i bolna patnja na Dan kada će se kajati, a kajanje mu neće koristiti, i kada će se pravdati, ali pravdanje mu neće biti primljeno.

Kamata sa sobom nosi štete koje pogađaju cijelo društvo:

1. Lihvari su najpohlepniji ljudi, njihova su srca najtvrđa. Na najgori način iskorištavaju ljude kojima je potreban novac da nadoknade gubitak ili obrnu trgovinu kako bi od nje živjeli. Međutim, lihvari ih ukivaju u okove kamate, uništavaju njihov trud, uzimaju njihovu zaradu, štaviše, čak i glavninu imetka.

2. Dužnika stalno obuzimaju brige i velika tjeskoba zbog kamate, to uništava njegovu volju za životom. Velike brige čovjeka mogu koštati i života.

3. Društvo u kom je proširena kamata ne zna šta znači jedinstvo, ljubav, međusobno potpomaganje i savjetovanje. Zna samo za sebičnost, pohlepu, iskorištavanje, kidanje odnosa... To zbog toga što lihvari

iskorištavaju ljude u potrebi kako bi imali veliku i stalnu korist, a na suprotnoj strani gubi čitavo društvo i trajno biva oštećeno, siromašno.

4. Imetak se gomila kod jedne skupine – lihvara, i oni nikada neće bankrotirati, jer svoj imetak posuđuju drugima uz garantiranu zaradu, čime upravljaju životima drugih ljudi, koji moraju raditi za njihovu dobrobit. Tako rade čitave države i pojedinci; državama vladaju lihvari, a bogate države upravljaju siromašnim u svakome pogledu, jer su ove zadužene kod njih i zavise od njih.

5. Zbog kamate slabi proizvodnja, jer se tako dolazi do novca bez rizika trgovine ili proizvodnje. Naime, mnogi ljudi stavljaju svoj novac na banku kako bi, bez imalo uloženog truda, došli do kapitala.

6. Kamata je uzrok naprestanome rastu cijena robe. To zbog toga što vlasnici fabrika koji od banke posuđuju velike sume novca za pokretanje proizvodnje kasnije dižu cijenu svoje robe da bi vratili kamatnu stopu koja uvijek raste. Sa ovim se problemom suočava Zapad i naziva ga inflacija.

7. Kamata je uzrok bankrota firmi i velikih fabrika, jer od banaka uzimaju kredite uz složenu kamatu jer nemaju toliku glavninu imetka da pokrenu proizvodnju; u posao ulaze sa malim dijelom svoga imetka, ostalo je kredit. Ako takva firma bude izložena nekim neprilikama, a one su brojne – bankrotirat će jer ne može namiriti štetu i izvršiti obaveze, a dugovi, uslijed odlaganja njihovog vraćanja, rastu. Firma bankrotira, a preuzima je banka na ime kredita kojeg je dala.

8. Kamata uništava čitave države i uzrok je postojanja ogromne razlike među njima. Zadužene zemlje, ili kako ih nazivaju "zemlje u razvoju", ma koliko proizvodile ne mogu napredovati jer njihovi će prihodi od proizvodnje nužno odlaziti na dvije strane:

- Pokrivanje nužnih potreba države i naroda,
- Vraćanje dugova koji rastu ukoliko se ne vrate na vrijeme, što će je učiniti stalno zaduženom i primoranom da ih vraća od "svojih usta". Naime, morat će smanjiti vrijednost valute, povećati poreze i smanjiti usluge, a povećati njihove cijene kako bi vratila dugove... a zajmodavac –

okrutan, lukav, opak... Odavde vidimo kako siromašne zemlje još više siromaše, a bogate postaju bogatije.

Zbog ovih, ali i drugih brojnih, vidljivih šteta: bankrotiranje brojnih preduzeća, veliko siromašenje brojnih zemalja, Svevišnji je Allah zabranio poslovanje s kamatom. Čovjek u tome vidi veliku Allahovu, dželle šanuhu, milost i uviđa ljepotu islama koji nije dopustio poslovanje s kamatom. Lihvari su bili i ostat će krvopije i veliki pohlepnici, koje ništa ne može zadovoljiti.

Konzumiranje alkohola (hamr)

Sve što opija bilo da se konzumira kao piće ili jelo ili mirisanjem ili se uzima putem injekcija ima propis alkohola. Alkohol je majka svih zala. Svevišnji Allah zabranio je njegovo konzumiranje rekavši:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنصَابُ وَالأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

"O vjernici, vino i kocka i kumiri i strjelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite." (El-Maide, 90)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

ما أسكر كثيره فقليله حرام

"Ono što opija u velikim količinama zabranjeno je konzumirati i u malim količinama." [114]

Alkohol je opasna bolest i sa sobom nosi štete po vjeru, imetak i zdravlje.

[114] Bilježe ga Ebu Davud, (br.3681), Tirmizi, (br.1865) i Ibn Madže, (br.3393). Hadis je vjerodostojan.

Šteta alkohola po vjeru

1. Onaj ko ga konzumira daleko je od Svevišnjeg Allaha, blizu Allahove, dželle šanuhu, srdžbe. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

لا يزني الزاني حين يزني وهو مؤمن، ولا يشرب الخمرحين يشربها وهو مؤمن، ولا يسرق السارق حين يسرق وهو مؤمن

"Čovjek dok čini blud nije vjernik, dok pije alkohol nije vjernik, i dok krade nije vjernik." [115]

Ako umre, a konzumirao je alkohol čeka ga bolna patnja. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

من مات وهو يشرب الخمر كان حقاً على الله أن يسقيه من طينة الخبال عصارة أهل النار

"Ko umre, a pio je alkohol, Allah se obavezao da će ga napojiti sa tinetu-l-habala, a to je gnoj stanovnika Vatre." [116]

2. Konzumiranje alkohola i ostalih opojnih sredstava utječe na valjanost namaza, jer pijan se čovjek ne može usredsrediti na njegovo obavljanje. Njegov je namaz neispravan. Svevišnji je rekao:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْرَبُواْ الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّىَ تَعْلَمُواْ مَا تَقُولُونَ ﴾

"O vjernici, pijani nikako namaz ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate..." (En-Nisa', 43)

Šteta alkohola po imetak

Njegova se šteta po imetak ogleda u tome što ne spada u korisna jela niti ugodna pića; on je jako neprijatno piće. Otuda, njegovo je kupovanje rasipanje imetka, a ne trošenje u korisne svrhe.

[115] Ibid.

[116] Bilježi ga Muslim, (br.2002).

Šteta alkohola po tjelesno i psihičko zdravlje

Alkohol je velika bolest i otrov. Njegovo konzumiranje razlog je mnogih bolesti.Uništava jetru u prosjeku 1:6 ili 1:8 u odnosu na one koji ga ne konzumiraju. Također uzrokuje zakrečenje arterija zbog prisutnosti velike količine kolesterola u krvi. Njegov je utjecaj na razum i živce vidljiv. Pijan čovjek ne kontrolira svoje riječi, djela, pokrete... Udovi onoga ko ga konzumira u velikoj količini postaju poremećeni, nema ravnotežu i teško govori. Istraživanja su pokazala da trećinu mjesta predviđenih za ležanje u državnim bolnicama u nekim evropskim zemljama zauzimaju ljudi koji boluju zbog konzumiranja alkohola, na psihijatrijskim odjelima zauzimaju polovicu mjesta. Enciklopedija Kalifornijskoga Univerziteta za Zdravlje kaže da, nakon konzumiranja duhana, alkohol odnosi najviše života u SAD-u gdje godišnje umre 100. 000 ljudi, a uzrok je pola smrtnih slučajeva u saobraćajnim nesrećama. Englenski časopis Lafest tvrdi da u Engleskoj godišnje umre 200. 000 osoba zbog konzumiranja alkoholnih pića, da se u medicinu zbog alkohola godišnje ulaže 1. 000. 000 džunejha, a ukupna godišnja šteta od opojnih pića procjenjuje se na 20 milijardi džunejha.

Šteta alkohola za društvo i sigurnost

Alkohol oduzima ljudsku pamet kojom se čovjek odlikuje među ostalim stvorenjima. Njegovo konzumiranje uzrokuje nedisciplinu i neraspoloženje. Otuda je glavni uzrok razvodima brakova i zlostavljanju žene i djece. Pijanica ponekad čak i verbalno napada svoju porodicu, jer ne može ispravno rezonirati stvari, kontrolirati svoje osjećaje, niti suzbiti emocije. Uzrokuje razne zločine: ubistvo, silovanje... Brojni su slučajevi u kojima je čovjek pod djejstvom alkohola ubio čak svoju porodicu, a nakon toga počinio samoubistvo. Porodica onoga ko konzumira alkohol nalazi se u teškom psihičkom stanju, uvijek su uznemireni. Njegova djeca čak, zbog teškoga odnosa s njim i duševnoga pritiska, potpuno zastrane i izgube orijentaciju u životu. U knjizi Safe Food zapisano je: "Polovicu zločina u V. Britaniji počine ljudi pod utjecajem alkohola, trećinu saobraćajnih nesreća, petinu seksualnih nasrtaja na djecu; polovicu

smrtnih slučajeva uslijed požara, kao i trećinu porodičnih problema, svemu tome je razlog alkohol i opojna pića. Koliko je samo nesreće izazvao taj prokleti alkohol i koliko se u njega utrošilo novca."

Šteta alkohola za privredu

Alkohol je mnogo štetan za privredu. Ako se njegovi proizvođači bogate njegovom prodajom i distribucijom, odgovorni za zdravlje, općekorisna dobra, posebne institucije, osiguravajuća društva, pojedinci... svi oni trpe strašne gubitke u saniranju šteta koje uzrokuje, a također štete prouzrokovane na objektima, društvu, samom pijanici i njegovoj porodici. Britanski časopis koji tematizira probleme alkoholizma kaže: "Bolnički troškovi koji se odnose na alkohol u jednoj godini iznose 640 miliona australijskih džunejha, a ukupna se šteta od konzumiranja opojnih pića procjenjuje na 20 milijardi australijskih džunejha godišnje." U knjizi Sisel, koja tematizira medicinu, stoji da se godišnje štete u Americi uzrokovane konzumiranjem opojnih pića procjenjuju na 136 milona dolara, a da deficit proizvodnje i nezaposlenosti zbog konzumiranja alkohola iznosi više od 71 milion dolara godišnje.

Ovako alkohol uništava narode i države. Otuda pametan čovjek vidi veliku milost Sveznajućeg i Mudrog Allaha, dželle šanuhu, što je, iz Svoje milosti, zabranio ono što ljude uništava i vodi u neminovnu propast.

Kocka i hazardne igre

U kocku spada svaka naknada u igri ili natjecanju. Svevišnji Allah zabranio je kocku rekavši:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنصَابُ وَالأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاء فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللّهِ وَعَنِ الصَّلاَةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ ﴾

"O vjernici, vino i kocka i kumiri i strjelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli ono što

želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od namaza odvrati. Pa hoćete li se okaniti?" (El-Maide, 90- 91)

Kocka nosi brojne štete, od kojih su slijedeće:

1. Odvraća od sjećanja na Allaha, dželle šanuhu, i od namaza, kao što stoji u prethodnome ajetu. Kockar ulaže svoj imetak, pa ga gubi ili dobija, a nekada igra dugo traje pa je sa svim svojim bićem, srcem i razumom, usredsređen na svršetak igre, uslijed čega izostavlja namaze.

2. Rezultira neprijateljstvom i mržnjom među ljudima, jer kockar koji je uložio imetak, u slučaju da ga izgubi, zamrzit će dobitnika i prema njemu se ponijeti neprijateljski, možda će se posvađati pa će gubitnik ubiti dobitnika bilo u okršaju, ili mučki. Ako se to, pak, ne desi, ovaj će razmišljati o tome kako je izgubio svoj imetak u običnoj igri, te će se povećati njegova mržnja i zloba prema dobitniku.

3. Uništava čitave porodice, unizuje bogate i čini ih siromašnim, štaviše, dovodi ih do toga da prose. Koliko je samo bilo bogatih čije je bogatstvo nestalo, štaviše, ostali su dužni drugim kockarima koji su ih uvijek progonili zbog duga. U novinama smo čitali o uglednim ljudima da bi, zbog kockanja, nakon kratkog vremena postali potrebni najosnovnijim potrepštinama, prosijačili su i molili druge za dobročinstvo. Hvala Svevišnjem Allahu koji nas je sačuvao ovoga iskušenja.

4. Žena i djeca kockara su najnesretniji ljudi na svijetu, a kako i ne bi bili kad gledaju kako prodaje sve što posjeduje ili ga daje u zalog kako bi igrao tu ubitačnu igru. Kako se osjećaju kada gledaju da iz kuće odnosi najosnovnije stvari i ostavlja ih bez ičega?!

5. Ljudi koji kockaju imaju visok krvni tlak, pogađaju ih srčani grčevi i manji infarkti, a sve zbog nespavanja, opterećenja i živčane napetosti uslijed iščekivanja da li će dobiti ili izgubiti. Ako izgubi novac i nadi dođe kraj, možda dobije infarkt ili srčani udar. Mnogi stariji, kockom prezaduženi ljudi, na partiju vode svoje doktore da prate rad njihovoga srca. Pored toga,

mnogi ostanu ležati na kockarskome stolu. Neki sebi oduzimaju život nakon što izgube. U Australiji, u gradu Melburnu, kod neke poznate kockarnice postoji visoki most preko mora, te se mnogi ljudi, nakon što izgube, vješaju na njemu. Izgubiti imetak i život – kakvo je dobro u igri čiji je ishod ovakav.

6. Kockanje razara i privredu, jer je to čista dobit bez proizvodnje i bez privrjeđivanja.

7. Kockari su skloni upražnjavanju te igre i nikako je ne mogu ostaviti, sve dok ne upropaste cijeli svoj imetak čak i u slučaju da danas pobijede – sutra će, sigurno, izgubiti. Neke evropske zemlje, poput Danske, odlučile su otvoriti bolnicu za liječenje od sklonosti kockanju, Allah nas sačuvao!

Štete koje smo spomenuli uslijed ovih poroka i zabranjenih djela ukazuju na ljepotu islama i njegovu savršenost. Svevišnji Allah ih je zabranio zato što su odvratni i štetni, ali i iz Svoje prevelike milosti prema ljudima kako bi ostvarili sreću na Ovome, a pripremili za savršen, sretan i vječan život na Budućem svijetu

PETO POGLAVLJE

LJEPOTE ISLAMA U POGLEDU KRIVIČNIH DIJELA

Nema sumnje da islam uslijed svojih naredbi i zabrana obiluje brojnim koristima, dobrobitima i mudrostima, svejedno dokučili to svi ljudi ili samo oni koji o tome duboko razmišljaju. Otuda, svaku naredbu, koju kada izučavamo sa zdravom pameću i čistom svijesti, prate brojne, jasne mudrosti, a svaka zabrana u sebi krije velike, sigurne i vidljive štete za ljude, koje može dokučiti samo zdrav razum, dalek od strasti i slijepoga slijeđenja. Nerazdvojni dio Šeri'ata jeste zakon vezan za kaznu i odmazdu (*el-hududu ve-l-kisas*). Na slijedećim stranicama predstoji govor o tome.

Definicija *el-hududa* i spominjanje nekih od prijestupa koji za sobompovlače fiksne mandatorne kazne

El-hudud je množina riječi el-haddu koja terminološki znači: "kazna određena šeri'atskim tekstom zbog oskrnavljenja Allahovog, dželle šanuhu, prava." Zločini koji za sobom povlače kaznu su ograničeni, neki su: otpadništvo od islama (riddet), blud, potvora, krađa, konzumiranje alkohola, napadanje na muslimane, i dr.

Neke činjenice koje ukazuju na ljepote islama vezane za fiksne mandatorne kazne (el-hudud) i odmazdu (el-kisas) :

Fiksne mandatorne kazne i odmazda propisane su kao kazna za prijestupe, ali i da ljude odvrate od prijestupa. Svevišnji Allah propisao ih je iz milosti prema ljudima, da se otklone štete i spriječe zločinci. U njima se kriju velike mudrosti i ljepote ove vjere, a ovom ćemo prilikom spomenuti slijedeće:

1. Zaista kazne i odmazda s kojima je došao islam nisu rezultat ljudskoga razuma, to je Božija milost i dar. Vjernici ih poštuju i visoko cijene. Svi oni bez obzira radilo se o sudiji ili osuđenom, očekuju Allahovu, dželle šanuhu, nagradu primjenjujući ih, što, svakako, utječe da se zločin iskorijeni ili smanji. Dokaz spomenutog jeste to što su mnogi ljudi koji bi zaslužili kaznu sami dolazili i priznavali počinjene zločine, tražeći da se očiste izvršavanjem šeri'atske kazne nad njima.

2. Potpuno se slažu sa ljudskom prirodom (fitrom), jer ih je objavio Svevišnji Allah, koji je stvoritelj svih živih bića, znači i čovjeka. Allah, dželle šanuhu, zna šta ljudima koristi, a šta šteti, šta ih odvraća od zla, a

šta na njega stimulira, šta mogu, a šta ne mogu podnijeti... Otuda je Mudri i Sveznajući Stvoritelj propisao Svojim robovima ono u čemu je korist za njih i šta im odgovara.

3. Održive su u svakome društvu, valjane za svako vrijeme i mjesto; ne mijenjaju se mijenjanjem naroda, društava, mjesta i teritorija, jer ih je postavio Svevišnji Allah, koji u tančine poznaje sve što postoji; zna ono što je bilo, ono što biva i što će biti... Propisao je Šeri'at kojem nije potrebno usavršavanje, niti unaprjeđivanje, niti popravljanje, za razliku od zakona koje donose ljudi; a koje snalaze razne manjkavosti, izmjene, dopune, a sve zbog manjakvosti ljudskoga znanja, njihove kratke pameti i strasti koje se kod ljudi razlikuju i mijenjaju. Otuda, pravedno je i realno da postoje principi i pravila za kažnjavanje kako bi ljudi znali zbog čega moraju, a zbog čega ne smiju kazniti, bez ove precizne terezije, odnosno, ustaljenih i strogih zakona ljudima na Zemlji nema održivosti niti smiraja.

4. Teže očuvanju morala i vrijednosti, u koje su pozivali svi poslanici, i odgajaju kako pojedince tako i generacije za razliku od zakona koje donose ljudi, koji u većini slučajeva ne teže očuvanju morala niti odgajanju generacija osim u slučaju da šteta od određene stvari prelazi na druge, npr. čovjek koji konzumira alkohol neće biti sankcioniran sve dok time ne bude uznemiravao druge, blud nije kažnjiv ukoliko se čini uz obostrano zadovoljstvo partnera posebno nakon njihove punoljetnosti...

5. Ovim kaznama se kažnjava samo onaj ko je počinio prijestup, za nedjelo se ne kažnjavaju nevini ljudi. Svevišnji Allah kaže:

﴿ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴾

"Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki će grješnik samo svoje breme nositi..." (El-En'am, 164)

Iako u nekim slučajevima nevini članovi porodice kažnjenog trpe štetu i bol, kao naprimjer protjerivanjem počinitelja određenog prijestupa u trajanju od godinu dana, ali u ovom slučaju šteta po njih nije namjeravana i željena.

6. Ove su mjere iste za sve, kazna je jednaka za uglednika i bijednika, bogatog i siromašnog, bijelca i crnca, vladara i podanika, starješinu i podređenog-za sve je ista kazna ako se radi o istom prijestupu bez obzira na njihovu nejednakost u pogledu njihova položaja u društvu, tako da kazna koju je odredio Zakonodavac ne može se sprovoditi nad određenim ljudima, a nad drugima ne sprovoditi, niti se može ublažiti zbog položaja i ugleda kog uživa dotični prijestupnik. Imam Buhari i Muslim zabilježili su predanje od majke pravovjernih, Aiše, radijallahu anha, da je Kurejšije zabrinulo šta će biti sa ženom iz plemena Mahzum koja je ukrala, pa rekoše: "Ko će se obratiti Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu nje?! a ko se to može usuditi osim Usame b. Zejda, Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, miljenika?!" On se obratio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi toga, na šta ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ukori:

أتشفع في حد من حدود الله ثم قام فاختطب ثم قال: أيها الناس إنما أهلك الذين قبلكم، أنهم كانوا إذا سرق فيهم الشريف تركوه، وإذا سرق فيهم الضعيف أقاموا عليه الحد، وأيم الله لو أن فاطمة بنت محمد سرقت لقطعت يدها

"Zar se zauzimaš u pogledu kazne koju je Allah odredio?!" Nakon toga je ustao i održao govor rekavši: "O ljudi, narode koji su bili prije vas je uništilo to što su opraštali kada bi ukrao ugledan, a kažnjavali kada bi ukrao ponižen; tako mi Allaha, da je Fatima, kćer Muhammedova ukrala, ja bih joj ruku odsjekao!" [117]

7. Kaznene mjere u islamu su zasnovane na pravdi. Nepravda se ne čini ni prijestupniku, tako što bi se zločin uveličao i pooštrila kazna, čineći mu na taj način nepravdu, a ni žrtvi, tako da se zločin obezvrijedi i žrtva ponovo bude izložena nepravdi, neprijateljstvu i, na kraju, novom, potencijalnome zločinu. Islam uzima u obzir vrstu zločina i na osnovu toga izriče preciznu i odgovarajuću kaznu kojom se kažnjava prijestupnik i vraća pravo žrtvi. Naime, obavezno je čovjeku koji oduzme život

[117] Bilježe ga Buhari, (br.3475) i Muslim, (br.1688).

nevinoj osobi, lišavajući ga time ovosvjetskih užitaka, oduzeti život, kako bi bio kažnjen prema zločinu kojeg je učinio drugome. Uzvišeni kaže:

﴿ وَلاَ تَقْتُلُواْ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلاَّ بِالحَقِّ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلاَ يُسْرِف فِّي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴾

"I ne ubijte nikoga koga je Allah zabranio, osim kada pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast." (El-Isra', 33)

8. Islam je odredio ove kazne samo u cilju očuvanja primarnih, ljudskih dobrobiti koje se vraćaju na pet osnovnih stvari: očuvanje vjere, života, razuma, časti i potomstva, te očuvanje imetka. Nema sumnje da čovjekov život i opstanak zavise od prethodnih stvari, otuda svaki atak na bilo koju od njih predstavlja veliki prijestup i gnusan zločin, te zahtijeva sankcije koje će zločinca odvratiti od ustrajavanja u grijehu i zločinu. Dakle, islam je propisao kazne i odmazdu u cilju očuvanja ovih vrijednosti i u cilju odvraćanja nasilnika i zločinaca od nasrtaja na te vrijednosti. U tome je pogledu propisao pogubljenje otpadnika od vjere jer on svojim činom odvraća ljude od Allahove dž.š. vjere; čuvajući ljudske živote od ubistava, propisao je odmazdu; čuvajući ljudski razum od poroka zabranio je konzumiranje opojnih pića i narkotika propisavši odgovarajuću kaznu; čuvajući ljudsku čast i potomstvo zabranio je blud i napad na čast i propisao kaznu za blud i potvoru; čuvajući ljudski imetak od krađe ili otimačine propisao je kaznu za to itd.

9. Ove kazne određene islamom vode računa o samome prijestupniku. To se ogleda u slijedećim aspektima.

- S obzirom na utvrđivanje zločina i izricanja kazne za nekoga Šeri'at je postavio velike i teške uvjete. Naime, da bi se utvrdila krivica, zločin mora biti počinjen dobrovoljno, nikako pod prisilom; počinitelj mora biti punoljetan i pametan; mora znati da je dotično djelo zabranjeno i biti svjestan njegove kazne. Ukoliko je počinitelj dotičnog zločina primoran, ili

nije punoljetan, ili je mentalno poremećen, ili ne zna da je dotično djelo zabranjeno i da za sobom povlači kaznu zbog skorog primanja islama, i zbog drugih, opravdanih razloga, nad njim se ne izvršava šeri'atska kazna.

- S obzirom na određivanje kazne islam je za svakoga propisao odgovarajuću kaznu. Naime, za oženjenoga bludnika propisao je kamenovanje, dok za neoženjenoga nije kazna pogubljenje; također za namjerno ubistvo je odredio pogubljenje, dok za nenamjerno ubistvo koje se desilo grješkom ne slijedi odmazda za to, već krvarina.
- S obzirom na samo izvršenje kazne Šeri'at je posvetio pažnju onima koji su zaslužili kaznu mimo pogubljenja. Naime, ukoliko je počinitelj bolestan i ima nade u njegovo ozdravljenje, ili je počinitelj trudnica, ili je u postporođajnom ciklusu (nifasu), i strahuje se da će, ukoliko se izvrši kazna, dotični podleći – kazna se u tom slučaju odgađa dok bolesnik ne ozdravi, žena ne rodi, dok ne prestane postporođajni ciklus itd. Kada bude sigurno da spomenuti neće stradati od izvršenja kazne, kazna će se tek tada izvršiti. Kazna je u islamu radi prijekora, a ne da nekoga u propast odvede.
- S obzirom na poštivanje onoga nad kome se izvršava kazna, nije ga dopušteno grditi niti proklinjati, kako tokom, tako i nakon izvršenja kazne. Ukoliko je zaslužio pogubljenje i ono se izvršilio, klanja mu se dženaza namaz i moli se za njega.

10. Islam na Ovome svijetu kažnjava samo zbog javnih prijestupa, onih koji se mogu dokazati. Sve što prijestup bude očevidniji i javniji, kazna je veća. Kada se prijestupnici ne bi kažnjavali, pojavili bi se brojni poroci i izopačilo društvo. Većina prijestupnika uhvaćenih na nedjelu učinila je brojne zločine. Kazna u tome slučaju je proporcionalna svemu što je do tada uradio, ne samo zločinu u kojem je uhvaćen, jer zločin u kojem je uhvaćan skoro je ništa u odnosu na sve što je do tada počinio. To se može jasno vidjeti na primjeru bludnika kojega na djelu vide četiri čovjeka, što govori da je prije mnogo bludničio i prestao se kriti oponirući svojoj prirodi i da je postao razuzdani bestidnik, čineći to javno. Dakle, islamski zakon odlikuje se time što žestoko kažnjava one koji javno čine prijestupe, a sve u cilju očuvanja moralnih vrijednosti kod ljudi. Kazna za priznati prijestup biva shodno njegovoj veličini i tome

koliko je u njemu ogrjezao, onaj ko sakrije svoju sramotu – i Svevišnji će je Allah sakriti na Ovome svijetu.

Ovo su neke ljepote, odlike i specifičnosti kojima se odlikuje islamski zakon u pogledu kaznenih mjera. Nema sumnje u to da je islamski zakon naljbolji kojega je ikada poznavalo čovječanstvo i da je najmoćniji da zaštiti kako individue tako i čitava društva, a ujedno je i najmoćniji u sprječavanju zločina i popravljanju zločinaca. Najočitiji primjer za to jeste stanje Arapa prije i poslije pojave islama. Naime, prije islama nisu znali osim za ratove, nepravdu, otimanje, neprijateljstvo, ubijanje nevinih, blud, pijančenje... Nakon pojave islama postali su primjer u međusobnoj ljubavi, prisnosti, čistoći srca, prijateljstvu, pravdi, sigurnosti, redu, zajedništvu, općoj harmoniji...

Nema potrebe vraćati se u daleku historiju, pogledajmo u našu stvarnost i vidjet ćemo da su ljudski životi i njihova čast u zemljama koje ne sude po islamskom zakonu vrlo jeftini. U mnogim državama postoje posebno obučene bande koje za novac ubijaju, kidnapuju, uništavaju dobra, pale objekate, protjeruju i dr. Ne prođe ni jedan dan, a da se ne desi zločin koji uzdrma čitavo društvo, uznemiri građane i izazove opći poremećaj kod ljudi. Ovo zbog toga što postojeći zakoni nisu rigorozni da bi odvratili ljude od zločina i popravili ih.

Nasuprot toga, pogledajmo Saudijsku Arabiju koja sudi po Šeri'atu i primjenjuje sistem kažnjavanja i odmazde, uvidjet ćemo da u njoj nema razbojničkih bandi koje trguju ljudskim životima, čašću i dobrima. Naprotiv, prisutna je sigurnost, stabilnost i mir u cijeloj državi, a sve to zbog primjenjivanja Allahovog pravednog Šeri'ata.

Ovom ćemo prilikom, ako Bog da, spomenuti vrste kazni (el-hududa), navesti dokaze koji upućuju na njihovu utemeljenost i spomenuti stvari koje se tiču svake kazne posebno, koje ukazuju na ljepote islamskog zakona.

Kazna za otpadništvo od islama (riddet)

Ridett je napuštanje islama i odlazak u nevjerstvo, ili činjenje djela koje po konsenzusu svih učenjaka izvodi iz vjere bez opravdanog šeri'atskog razloga. Kazna za otpadništvo je pogubljenje. Na utemeljenost

ove kazne ukazuju Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi. Naime, Ibn Abbas, radijallahu anhuma, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

من بدل دينه فاقتلوه

"Ko promijeni vjeru (ostavi islam), ubijte ga!" [118]

Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لا يحل دم امرئ مسلم، يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله، إلا بإحدى ثلاث: النفس بالنفس، والثيب الزاني، والمفارق لدينه التارك للجماعة

"Nije dopušteno proliti krv čovjeka koji svjedoči da nema boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik osim u jednom od tri slučaja: glava za glavu, oženjenom bludniku i onome ko ostavi svoju vjeru i napusti zajednicu (muslimana)." [119]

Mudrost propisivanja kazne za otpadništvo od islama

1. Nema sumnje da je robovanje jedino Allahu velika zadaća i krajnji cilj zbog kojeg je Svemoćni stvorio stvorenja, slao poslanike, objavljivao knjige, propisao zakone. Robovanje Svevišnjem Allahu nije ispravno ukoliko se ne primijeni sve što je On, dželle šanuhu, propisao preko pečata svih vjerovjesnika i poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Stoga je obavezno primjenjivati sve što je donio, a to je osnova svih vrijednosti, kao što je odstupanje od toga osnova svih poroka. Dakle, da bi se ljudi spriječili da ostavljaju islam, Zakonodavac je propisao kaznu za one koji se odmetnu i pokažu neprijateljstvo prema islamu.

2. Šeri'at nikoga ne prisiljava da prihvati islam. Ljudima je dao potpunu slobodu u ispovijedanju vjere koju žele i kojom su oni zadovoljni. Kaže Uzvišeni:

[118] Bilježi ga Buhari, (br.6922).

[119] Bilježe ga Buhari, (br.6878) i Muslim, (br.1676).

﴿ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَن فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴾

"Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi, doista, bili svi vjernici. Pa zašto onda ti da nagoniš ljude da budu vjernici?" (Junus, 99)

﴿ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ﴾

"U vjeru nije dopušteno silom nagoniti..." (El-Bekare, 256)

Međutim, kada osoba prihvati samovoljno islam, obavezan je biti zadovoljan svim šeri'atskim propisima i povinovati se njegovim odredbama, u koje ulazi i sama kazna za otpadništvo koju je Šeri'at precizirao. Samo se na ovaj način postiže red i harmonija u muslimanskoj zajednici. To im donosi velika dobra, a sprječava društvene poremećaje i nerede.

3. Otpadnici kaljaju sliku islama i druge odvraćaju od njega. Njihovo vrijeđanje islama i kleveta na njega krajnje je opasna i ostavlja velikog traga na ljude, jer nemuslimani s kojima dođu u kontakt pomislit će da govore istinu, te će zamrziti islam i njegove sljedbenike, bježat će od ove vjere. Oni su velika prepreka u širenju vjere i predstavljaju veliku opasnost, stoga je njihova kazna rigorozna, shodno zlu kojega donose.

Dakle, pogubljenje otpadnika propisano je u cilju očuvanja vjere i njene budućnosti, ali i u cilju sprječavanja da se u islam ulazi radi ostvarenja određenih ciljeva, te ponovnog vraćanja u nevjerstvo. Ova kazna društvo čisti od licemjera i od onih koji trguju sa vjerama. Pogubljenje otpadnika garantira sigurnost i stabilnost islamskoj državi, a također ulijeva smiraj u srca vjernika i muslimanske zajednice.

Kazna za blud

Nema sumnje da je blud veliki zločin, a štete koje uzrokuje su velike i zbog toga ga je islam strogo zabranio, i propisao zastrašujuću kaznu za bludnike. Uzvišeni kaže:

﴿ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾

"Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara biča, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u Onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovom jedna skupina vjernika prisustvuje!" (En-Nur, 2)

Ibn Mesud, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

لا يحل دم امرئ مسلم، يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله، إلا بإحدى ثلاث: النفس بالنفس، والثيب الزاني، والمفارق لدينه التارك للجماعة

'Nije dopušteno proliti krv čovjeka koji svjedoči da nema boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik osim u jednom od tri slučaja: glava za glavu, oženjenom bludniku i onome ko ostavi svoju vjeru i napusti zajednicu (muslimana)." [120]

Od Ebu Hurejre i Zejda b. Halida Džuhenija, radijallahu anhuma, se prenosi da su rekli:

إن رجلا من الأعراب أتى رسول الله فقال: يا رسول الله! أنشدك الله إلا قضيت لي بكتاب الله. فقال الخصم الآخر – وهو أفقه منه –:نعم، فاقض بيننا بكتاب الله، وائذن لي، فقال رسول الله « : قل». قال: إن ابني كان عسيفا على هذا، فزنى بامرأته، وإني أخبرت أن على ابني الرجم، فافتديت منه بمائة شاة ووليدة، فسألت أهل العلم فأخبروني: أنما على ابني جلد مائة وتغريب عام، وأن على امرأة هذا الرجم. فقال رسول الله» : والذي نفسي بيده لأقضين بينكما بكتاب الله، الوليدة والغنم رد، وعلى ابنك جلد مائة وتغريب عام، اغد يا أنيس إلى امرأة هذا، فإن اعترفت فارجمها». قال: فغدا عليها فاعترفت، فأمر بها رسول الله فرجمت

[120] Bilježe ga Buhari, (br.6878) i Muslim, (br.1676).

"Neki je beduin došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, preklinjem te Allahom da mi presudiš po Allahovom Zakonu!' Suprotna strana, koja bijaše učenija od njega, reče: 'Da, presudi nam po Allahovom Zakonu. Allahov Poslaniče, dopusti da iznesem stvar!' 'Iznesi', reče Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a ovaj reče: 'Moj je sin bio najamnik kod ovoga i počinio blud sa njegovom ženom, rečeno mi je da se mora kamenovati pa sam ga otkupio sa stotinu ovaca i oslobodio robinju. Nakon toga sam lično pitao učene i rekli su mi da sin mora biti bičevan sa stotinu udaraca bićem i protjeran godinu dana, a da se žena mora kamenovati.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, presudit ću između vas po Allahovom Zakonu: robinju i ovce vrati sebi, tvoj sin mora biti bičevan sa stotinu udaraca bićem i protjeran godinu dana. O Unejse, idi ženi ovoga čovjeka (i pitaj je u vezi bluda), ako prizna, kamenuj je!' Unejs je otišao i pitao je a ona je priznala, te su je kamenovali, kako je naredio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem." [121]

Mudrosti propisivanja kazne za blud su brojne, a neke od njih su slijedeće:

1. Urođena strast u ljudima tjera ih na spolne kontakte i da ne postoji kazna koja će odvratiti one koji se povode za strastima i upražnjavaju ih na nedopušten način, nastupio bi veliki nered i u društvu bi nastupio opći haos koji bi uništio njihovu čast, porijeklo, imetak, ličnu sigurnost i sami život. Otuda je neophodno u cilju očuvanja ovih i drugih stvari da postoji kazna koja će ljude odvratiti od bluda.

2. Islamski vjerozakon iz svoje milosti, pravde i brižnosti prema ljudima pravi razliku između bludnika koji nije oženjen i onoga koji je oženjen. Naime, kazna za neoženjenog bludnika nije smrtonosna, ona je bičevanje sa stotinu udaraca bičem, po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka, te protjerivanje godinu dana, što je, opet, stav većine islamskih pravnika, kako bi iskusio bol bičevanja, ali i samoće, napuštanja rodne grude, odvajanja od porodice i prijatelja, što će ga ubuduće odvratiti od činjenja bluda. A što se tiče oženjenog bludnika, on tim činom postaje

[121] Bilježe ga Buhari, (br.2724) i Muslim, (br.1697).

bolestan organ koji ne može ostati u društvu, te je njegova kazna ubistvo kamenovanjem. Iako se ova kazna čini veoma rigorozna, milost je za čitavo društvo. Kako i neće biti rigorozna kada četiri svjedoka posvjedoče da su jasno vidjeli čin bluda što neminovno upućuje da se dotični bludnik spustio na nivo životinje radeći to javno. Njegovo pogubljenje iziskuje zdrav razum, više od toga – islam to naređuje.

Kazna za blud koju je propisao Šeri'at veliko je dobro i korist za pojedince i društva, tim prije jer će svaka individua biti sigurna u pogledu sebe, svoje porodice i bližih od nevaljalih koji siju smutnju. Primjenom ove kazne nestaju poroci, prevladavaju vrijednosti: međusobna ljubav, dobro i čestitost.

Kazna za potvoru

Pod potvorom se misli na potvoru za blud. Svevišnji je Allah zabranio potvoru rekavši:

﴿ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

"Oni koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udara biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi, osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer i Allah prašta i samilostan je!" (En-Nur, 4,5)

Postoje dokazi i u Sunnetu u vezi zabranjenosti potvore. Naime, Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

اجتنوا السبع الموبقات». قالوا: يا رسول الله ما هن ؟ قال: «الشرك بالله، والسحر، وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق، وأكل الربا، وأكل مال اليتيم، والتولي يوم الزحف، وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات

"Klonite se sedam velikih grijeha!" Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, koji su to grijesi?" On odgovori: "Pripisivanje Allahu druga, sihr, ubiti nevinu

osobu osim s pravom, poslovanje s kamatom, uzimanje jetimskoga imetka, bježanje sa bojnog polja, i potvora čestitih, nevinih vjernica." [122]

A sam Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izvršio je kaznu za potvoru nad onima koji su potvorili majku pravovjernih, Aišu, radijallahu anha, što je preneseno u hadisu.

Otuda što potvora uzrokuje da se o čisitim, nevinim vjernicama bespravno priča, što donosi veliku štetu i sramotu njima, njihovim muževima, njihovim porodicama, njihovim plemenima, a u osnovi je laž i izmišljotina – Šeri'at je za ovo ružno i opasno djelo propisao odgovarajuću kaznu koja odvraća one koji nipodaštavaju čast muslimana i ne misle na posljedice onoga što govore. Izvršavanjem kazne za potvoru društvo postaje čisto od ružnih djela i riječi, ljudi se ophode kao braća, međusobno se vole i cijene.

Kazna za krađu

Krađa je bespravno i tajno uzimanje dobro čuvanog tuđeg imetka. Svemogući je Allah za krađu odredio slijedeću kaznu:

﴿ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِّنَ اللهِ وَاللهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

"Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar." (El-Maide, 38)

Majka pravovjernih, Aiša, radijallahu anha, rekla je:

«كان رسول صلى الله عليه و سلم يقطع السارق في ربع دينار فصاعدا»

"Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odsijecao je ruku kradljivcu kada ukrade četvrtinu dinara pa više." [123]

---

[122] Ibid.

[123] Bilježe ga Buhari, (br.6789) i Muslim, (br.1684).

Nema sumnje da je krađa veliko zlo i porok. Veoma je opasna. Odvraća ljude od čestitog, halal zarađivanja i dovodi ih do velikog poniženja ma šta ukrali. Međutim, kada čovjek zna da će biti kažnjen ukoliko ukrade, suzdržat će se od krađe i napada na tuđi imetak i krenuti putem poštene zarade koja za sobom ne povlači kaznu. Otuda je islam propisao kaznu za krađu kako bi se iskorijenila krađa, ljudska dobra ostala sigurna, vladala sigurnost i stabilnost, a ljudi pristupili poslu koji bi im donio sreću kako pojednicima tako čitavim društvima. Svako treba živjeti od onoga što sam, na dopušten i lijep način, zaradi.

Kazna za konzumiranje alkohola

Islam je zabranio konzumiranje alkohola. Za njegovo konzumiranje odredio je kaznu. U vezi s tim je preneseno nekoliko hadisa i svi jednoglasno ističu da za to djelo slijedi tjelesna kazna, ali su oprječni u njenom određivanju i načinu izvršenja. Ni četverica pravednih halifa nisu isto kažnjavali za konzumiranje alkohola. Naime, Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, doveden čovjek koji je konzumirao alkohol pa mu je udario s dvije palmine grane oko otprilike četrdeset udaraca. Tako je radio i Ebu Bekr, radijallahu anhu. Kada je vlast preuzeo Omer, radijallahu anhu, savjetovao se s ashabima u vezi toga, pa je Abdurrahman b. Avf, radijallahu anhu, rekao: "Najblaža kazna je osamdeset udaraca." To je Omer, radijallahu anhu, (prihvatio) i naredio da se čini. [124] Alija, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kažnjavao je (za konzumiranje alkohola) s četrdeset udaraca, tako je radio i Ebu Bekr, Omer je kažnjavao s osamdeset udaraca; i jedno i drugo je sunnet." [125]

Mudrost u kazni za konzumiranje alkohola leži u tome što su štete koje izaziva alkohol i narkotici velike i pogađaju kako pojedinca, tako i društvo. Ovo je jasno onima koji pomno razmišljaju o tome. Sukladno tim štetama islam je za konzumiranje alkohola i narkotika naložio

[124] Bilježi ga Muslim, (br.1706).

[125] Bilježi ga Muslim, (br.1707).

spomenutu kaznu. Pogledajte mudrost Šeri'ata kada je zabranio takve stvari da bi ih se ljudi klonili, a sve u cilju ostvarenja dobrobiti na Ovome i Budućem svijetu.

Kazna za sijanje nereda na Zemlji i presijecanje puteva

El-Hirabe je činjenje nereda na zemlji, presijecanje puteva i prepadanje ljudi.

Svevišnji Allah je ljude koji presijecaju puteve okarakterizirao kao one koji ratuju protiv Allaha i Njegovog Poslanika, i one koji čine nered na Zemlji. On, dželle šanuhu, kaže:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُواْ أَوْ يُصَلَّبُواْ أَوْ تُقَطَّعَ
أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلافٍ أَوْ يُنفَوْاْ مِنَ الأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ
عَظِيمٌ إِلاَّ الَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبْلِ أَن تَقْدِرُواْ عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُواْ أَنَّ اللهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

"Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegovog vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na Ovome svijetu, a na Onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv." (El-Maide, 33,34)

Mudrost propisivanja ovako rigorozne kazne za presijecanje puteva i vojevanje protiv Allaha jeste u tome što je to jedan od najvećih zločina i predstavlja veliku opasnost za društvo. Kazna za krađu kriomice je odsijecanje ruke, za blud – bičevanje, odnosno, kamenovanje, glava ide za glavu, uz mogućnost oprosta, međutim, kada čovjek sije nered po zemlji otimajući, silujući, presijecajući puteve, ubijajući koga stigne, zastrašujući ljude, javno prijeteći ubistvom – čini daleko veći zločin, te mudrost nalaže da njegova kazna bude strašnija i bolnija. Nije svako vojevanje protiv Allaha na istome stupnju, razlikuje se, otuda je Šeri'at odredio spomenute

četiri kazne i vladaru ili njegovom zamjeniku dao izbor u tome kako bi kazna bila pravedna i proporcionalna zločinu. Samo ovako će zločin biti poražen, poroci uništeni, a pojednici i zajednice živjet će u potpunome miru i stabilnosti.

Odmazda (kisas)

Odmazda u islamu je ekvivalent između zločina i kazne. Svevišnji kaže:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالأُنثَى بِالأُنثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاء إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَاْ أُولِيْ الأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

"O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan - za slobodna, i rob - za roba, i žena - za ženu. A onaj kome rod ubijenoga oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. U odmazdi vam je - opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!" (El-Bekare, 178,179)

Od ibn Mes'uda, radijallahu anhu, se prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لا يحل دم امرئ مسلم، يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله، إلا بإحدى ثلاث: النفس بالنفس، والثيب الزاني، والمفارق لدينه التارك للجماعة

"Nije dopušteno proliti krv čovjeka koji svjedoči da nema boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik osim u jednom od tri slučaja: glava za glavu, oženjenom bludniku, i ako ostavi svoju vjeru i napusti zajednicu (muslimana)." [126]

[126] Ibid.

Mudrosti propisivanja odmazde su slijedeće:

1. Islamski vjerozakon je došao da štiti ljude jedne od drugih, a posebno da zaštiti slabe od jakih, da onome kome je učinjena nepravda vrati njegovo pravo od silnika. Čuva ljudsko dostojanstvo zbog čega je zabranio ubistvo i atak na čovjeka osim s pravom. Uzvišeni kaže:

﴿ وَلاَ تَقْتُلُواْ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ ﴾

"...I ne ubijte nikoga koga je Allah zabranio, osim kada pravda zahtijeva!..." (El-En'am, 151 i El-Isra', 33)

Onaj koga slabost navede da napadne nevinog čovjeka i nanese mu štetu ili ga ubije, imat će bolnu patnju na Ovome i Budućem svijetu. Uzvišeni kaže:

﴿ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى ﴾

"Propisuje vam se odmazda za ubijene..." (El-Bekare, 178)

﴿ وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴾

"Onome koji hotimično ubije vjernika kazna će biti – Džehennem, u kome će vječno ostati; Allah je na njega gnjev Svoj spustio i prokleo ga i patnju mu veliku pripremio." (En-Nisa', 93)

2. Islamski vjerozakon nije prvi koji je donio propis u vezi odmazde. Ona je postojala u zakonima prijašnjih vjerovjesnika i poslanika. Nakon kazivanja o Ademovim, alejhi-s-selam, sinovima i tome da je jedan ubio drugoga, Svevišnji je rekao:

﴿ مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم بَعْدَ ذَٰلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴾

"Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, – kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili." (El-Maide, 32)

U vezi zakona kojeg je donio Musa, alejhi-s-selam, u Tevratu, Svevišnji kaže:

﴿ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴾

"Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, bit će mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici." (El-Maide, 45)

3. Postojanje odmazde kod čovjeka koji je sklon zločinu budi svijest da ga sigurno čeka ista kazna, to je garant velikog straha i kolebanja u njemu, jer on osjeća da će ga kazna neizbiježno snaći ma gdje pobjegao ili se sakrio, ma gdje se sklonio, ma koliko vremena od toga prošlo. Kada je čovjek toga istinski svjestan, suzdržat će se od zločina i činjenja grijeha. Sačuvat će se potencijalna žrtva, ali i sam potencijalni zločinac od odmazde. Tako da je u odmazdi (kisasu) opstanak kako za njega tako i za onoga koga je namjeravao ubiti.

4. Odmazda je odgovarajuća kazna za ubistvo, jer je ubistvo namjeran atak na čovjeka. Pravda iziskuje da ubica bude kažnjen prema počinjenome zločinu. Nepojmljivo je da neko izgubi svoje dijete, plod

svoga srca, a da njegovog ubicu gleda na slobodi, kao što je neshvatljivo da čovjek izbije oko drugom čovjeku, a da počinitelj tog nedjela poslije toga živi s oba oka.

5. Odmazda sprječava smutnju u korijenu i uništava zločin odvraćajući potencijalne zločince, napasnike i čovjekove neprijatelje od nedjela. Kada krvopije, oni koji planiraju ubistva vide izvršenje odmazde, odustat će od onoga što su isplanirali znajući da se njihov kraj nimalo neće razlikovati od kraja onih nad kojima je izvršena odmazda.

6. Trenutno odstranjuje zlobu i mržnju nasljednika žrtve zločina. Odličan je i brz lijek za njegovu srdžbu. Takvu srdžbu, zlobu i tugu može odstraniti samo odmazda, nikako zatvaranje ili protjerivanje zločinca čak i na velik vremenski period. Dakle, prvda nalaže da zločinac bude kažnjen shodno zlu kojega je nanio žrtvi, i da nasljednik žrtve ima na raspolaganju njegov život: odmazda ili oprost. Nasljednici žrtve zločina moraju se riješiti srdžbe, u protivnom netrpeljivosti i osvetama neće biti kraja, ali i zato što je srdžba dio čovjekove prirode. Sve ovo je islam imao u vidu i zato je propisao odmazdu kako bi se ljudi prošli potencijalne mržnje i osvete ukorijenjene u čovjeku i da se u potpunosti iskorijene uzroci prijestupa, nepravde i neprijateljstva iz srca ljudi. Samo odmazda može sprijačiti učestala ubistva i nepravedno prolijevanje krvi.

7. Korist od odmazde pored žrtve zločina ili njegovog nasljednika ima i čitavo društvo, jer ako odmazda nije prisutna u društvu, onda će se prolijevati krv, društvom će vladati zli ljudi koji samo nered čine, jaki će tlačiti slabe, neće biti sigurnosti i stabilnosti, opći haos i poremećaj će nastupiti, putevi će biti nesigurni, trgovina će propadati, proizvodnja će stati, ukratko rečeno, sve ovosvjetske dobrobiti će doći u pitanje. Međutim, kada se nad zločincima i smutljivcima izvrši odmazda i kazna bude ista kao njihov zločin, tada će nestati nereda i prijestupa, a ljudi će živjeti sretnim i mirnim životom.

8. Islam je vjera pravde i milosti, i on ne želi da krv žrtve ode uzalud, a da se nad ubicom ne izvrši odmazda. Također brani da se nastavi s prolijevanjem krvi i bespravičnim ubijanjem. Zato je propisao krvarinu

kako bi se očuvao život prijestupnika koji je trebao biti pogubljen. Ovo je u pravom smislu oprost i velika milost, međutim sa odmazde na krvarinu prelazi se samo uz zadovoljstvo žrtve, ili njenih naslijednika ako je žrtva umrla (od zločina). Propis opraštanja obiluje mudrostima koje poznaje samo Svevišnji Allah, a neke su slijedeće:

- Naslijednicima žrtve odgovara činjenica da je stvar u njihovim rukama, nakon što šeri'atski sud obavi svoj dio posla.
- To ljude indirektno poziva na velikodušnost i međusobno pomirenje, na šta islam podstiče svim svojim propisima.
- Tješi slomljena srca naslijednika žrtve i priprema ih za pretpostavljanje i nadmetanje za prvenstvo u oprostu. Na ovaj se način oprost podudara sa općom prirodom islama, tačnije institucijom pretpostavljanja drugih.
- Djelimično realizira plemeniti cilj kojem teže savremeni sistemi, a to je praktično ukidanje smrtne kazne. Islam ne zagovara definitivno ukidanje smrtne kazne niti zagovara njeno stalno izvršenje, već zauzima srednji stav. U pogledu toga u obzir uzima ličnu dobrobit i korist za društvo. Osvrće se i na prilike promjenljivog društva i to mudro, ne ostavljajući za sobom negativne posljedice koje ostaju iza definitivnog ukidanja smrtne kazne ili njenog stalnog izvršenja.

9. Islam je žrtvi zločina ili njegovome naslijedniku dao pravo da izbabere odmazdu ili oprost uz krvarinu, ili samo oprost, što upućuje da je ova vjera umjerena. Naime, sljedbenici Tevrata mogli su tražiti samo odmazdu, sljedbenici Indžila – samo oprost, ne odmazdu niti krvarinu, a ovaj Ummet uživa potpunu slobodu u izboru: ili odmazdu, ili krvarinu, ili oprost bez ikakve nadoknade. On, dželle šanuhu, kaže:

﴿ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ﴾

"A onaj kome rod ubijenoga oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost..." (El-Bekare, 178)

ŠESTO POGLAVLJE

LJEPOTE ISLAMA U VEZI ODNOSA VLADARA I PODANIKA

Jedna od najvećih vjerskih obaveza i najvećih prioriteta jeste postavljanje vladara koji će uspostaviti islam, vratiti pravo potlačenima, izvršavati kazne... Na ovo ukazuje Kur'an, Sunnet, konsenzus (idžma') i opća šeri'atska pravila.

Sevišnji Allah kaže:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾

"O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim..." (En-Nisa', 59)

Allah, dželle šanuhu, obavezao je muslimane da se pokoravaju svojim predstavnicima, a to su vladari. Naredba da se pokorava vladarima jeste (indirektna) naredba da se oni postave, jer Sevišnji Allah ne naređuje pokoravanje nekome koga nema, niti stavlja u obavezu pokornost onome čije je postojanje poželjno. Jer naredba o pokornosti za sobom povlači naredbu o postavljanju onoga kome će se pokoravati, što ukazuje na obaveznost imenovanja vladara muslimana.

Preneseni su brojni hadisi koji iziskuju obaveznost uspostavljanja vladara. U predanju kojega je od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, prenio Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, stoji:

لا يحل لثلاثة يكونون بفلاة من الأرض إلا أمّروا أحدهم

"Nije dopušteno da tri osobe budu na jednome mjestu, a da jednoga ne imenuju za vođu." [127]

Jedan od islamskih učenjaka kaže: "Ako je obaveza imenovati vođu u malobrojnoj, onda je prječe da je to obavezno u mnogobrojnoj zajednici."

[127] Bilježi ga Ahmed 2/177. U tome je smislu predanje Ebu Seida Hudrija, radijallahu anhu, kojeg je zabilježio Ebu Davud, (br.2608), i predanje Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kojeg je također zabilježio Ebu Davud, (br.2609).

Postoji konsenzus islamskih učenjaka u vezi toga. Naime, neki od njih kažu: "Složili su se oko toga da je obaveza muslimana da izaberu halifu". Drugi kažu: "Imenovanje vladara je obaveza. To se zaključuje iz konsenzusa ashaba i tabi'ina, jer su ashabi, radijallahu anhum, nakon Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti požurili s davanjem prisege Ebu Bekru, radijallahu anhu, i s pokornošću njemu. Tako se radilo i nakon ashaba. To se ustalilo među generacijama i postalo konsenzusom muslimana da je imenovanje vladara obavezno."

Spomenutoj konstataciji uveliko ide u prilog šeri'atsko pravilo: "Ono bez čega se ne može izvršiti obaveza, i samo postaje obavezom".

Konstatirajući obaveznost spomenutog Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, kaže: "Ljudi moraju imati vladara bio dobar ili loš." "Vadaru pravovjernih, da moraju imati dobroga – jasno nam je, ali kakve koristi od lošega?", upitaše, a on odgovori: "Izvršavat će šeri'atske kazne, osigurati kretanje ljudi, boriti se protiv neprijatelja i dijeliti ratni plijen."

Na obaveznost uspostave vlasti ukazuje i činjenica da postojanje vlasti sprječava nastajanje haosa i smutnji, jer nepostojanje vlasti vodi u iskušenja i smutnje čije posljedice zna samo Allah, dželle šanuhu. Također, Šeri'at se usredsredio na čuvanje pet prioriteta: vjere, života, časti, imetka, i razuma, i oni se ne mogu sačuvati osim uz postojanje vladara, a to iziskuje obaveznost njegovog imenovanja.

Brojne su izreke u vezi važnosti postojanja vladara. Izdvajamo slijedeće:

"Velika smutnja je u nepostojanju vladara koji se brine o ljudima."

Drugi kaže:

"Da nema vladara ne bismo se sigurno kretali,
a jaki bi slabe od nas tlačili."

Drugi je spjevao:

"Među svijetom nered će biti ako ne bude vladara,
a nema vladara tamo gdje neznalica vlada."

I pored svega, vladar nije gospodar ljudi i neovisan od njih, niti je poslanik od Allaha dž.š. koji igra ulogu posrednika u dostavljanju vjere,

već su on i njegovi podanici partneri koji se međusobno potpomažu za dobro vjere i Dunjaluka. Dakle, njemu je veoma potrebno da ga oni pomažu, ali i njima je isto to potrebno. Njihov primjer liči na vođu karavane: ako ide pravim putem – slijede ga, a ako pogriješi – upozore ga i upute na pravi put, ako ih neko napadne – zajedno će se braniti od njega. Iz kazanog se da zaključiti da i vladar i podanici imaju određene obaveze kojih se moraju pridržavati.

Dužnosti vladara

Vladavina ima velike i uzvišene ciljeve,koji se ogledaju u slijedećim stvarima:

1. *Širenje islama*

Širenje islama je najvažniji cilj vladavine. Tom važnom cilju je stremio vođa muslimana, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što ga je Svevišnji Allah počastio poslanstvom i naredio mu dostavljanje vjere i nakon što mu je Svemogući Allah dao vlast, počeo je pozivati kraljeve i velikane slanjem pisama preko svojih izaslanika, pozivajući tako ljude u islam. Štaviše, pokretao je vojsku u cilju širenja Allahove vjere sve dok mu smrtni čas nije došao. Tim su putem kročili i pravedni vladari nakon njega, kao i oni nakon njih, a koje je Svevišnji Allah u vezi toga pomogao.

2. *Otklanjanje sumnji, novotarija, laži i borba protiv istih*

Dužnost vladara je da čuva vjeru od svega što joj šteti i nanosi zlo. Jedan od učenjaka je rekao: "Dužnost vladara je da čuva vjeru na osnovama na kojima su jednoglasni prvaci ovoga Ummeta. Ako neko ko je potpao pod utjecaj sumnje skrene s toga, objasnit će mu istinu i dati dokaz, ali će ga, ako zatreba, i prisiliti da vrati prava i ne prelazi granice. Tako će vjera ostati sačuvana od novotarija, a muslimani od poskliznuća."

U njegovu dužnost također spada borba protiv novotarija, sumnji, izmišljotina i opasnih ideja i laži, koje proturaju neprijatelji islama, a sve u cilju zaštite islamskog društva. Ta je borba proporcionalna opasnosti i šteti ideje ili novotarije, te prilikama onih koji u njih pozivaju. Naime, nekada će odgovarati da ih pouči i uputi, nekada uspostavljanjem dokaza

i odgovorom na sumnju kao što je učinio Alija, radijallahu anhu, kada je poslao Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da raspravlja sa haridžijama. Nekada će djelovati samo kazna i potjerivanje kao što je učinio Omer, radijallahu anhu, sa Sabigom, a nekada će to biti oružanom borbom kao što je uradio Alija, radijallahu anhu, sa haridžijama.

3. *Čuvanje cjelovitosti islamske države i njenih granica*

Vladar je dužan da muslimanima obezbijedi sigurnost u pogledu slobode mišljenja, obrazovanja, društvenih aktivnosti kako bi se ostvarila sigurnost u pogledu ispovijedanja vjere, života, časti i imetka. Jedan od učenjaka, u vezi obaveza vladara, kaže: "... treće: čuvanje cjelovitosti islamske države i časti muslimana, kako bi ljudi u miru živjeli i putovali bez straha za sebe ili svoj imetak."

4. *Uspostava zakona i izvršavanje šeri'atskih kazni i propisa*

Ovo je jedna od nadležnosti vladara ili kadije (sudije) koji ga u tome mijenja. Jedan od učenjaka kaže: "Izvršavanje šeri'atskih kazni obaveza je vladara, oni moraju ljude kažnjavati za ostavljanje obaveza i za činjenje zabranjenih djela." U izvršavanje propisa ulazi ubiranje zekata, podjela ratnoga plijena, uređivanje regularne vojske koja se bori za islam, prisiljavanje ljudi da slijede šeri'atske propise. Vladar naređuje i podstiče ljude da mu budu poslušni.

5. *Naređivanje pravde i sprječavanje nepravde*

Svaki čovjek, ne samo vladar, dužan je pravedno postupati i kloniti se nepravde. Dokazi su za to obilni. Navest ćemo neke koji se odnose na vladara.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Sedmericu će Allah staviti u Svoj hlad onoga Dana kada drugoga hlada ne bude: pravednog vladara..." [128] Također je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio:

---

[128] Bilježe ga Buhari, (br.6806) i Muslim, (br.1031).

ليس من وال أمة قلت أو كثرت لا يعدل فيها إلا كبه الله تبارك وتعالى على وجهه في النار

"Nema ni jednog namjesnika koji nepravedno vlada s malo ili mnogo ljudi, a da ga Allah, dželle šanuhu, neće na lice baciti u Vatru." [129]

Ali je i obradovao:

المقسطون على منابر من نور عن يمين الرحمن وكلتا يديه يمين، هم الذين يعدلون في حكمهم وأهلهم وما ولوا

"Pravedni će ljudi (na Sudnjeme danu) biti na minberima od svjetla pored Allahove desne ruke, a Njegove su obje ruke desne; to su oni koji su bili pravedni u pogledu presuda svoje porodice i potčinjenih." [130]

Mnogo je ajeta u kojima Svevišnji Allah upozorava na nepravdu, a neki od njih su:

﴿ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴾

"... pa neka iskuse nesnosnu patnju oni koji su bili nepravedni!" (Ez-Zuhruf, 65)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

إن الله ليملي للظالم حتى إذا أخذه لم يفلته

"Allah daje nasilniku da dugo uživa, ali kada ga uzme ne pušta ga." [131]

Nepravda je uzrok propasti cijelog naroda. Nema ni jedne zemlje u kojoj je nepravda raširena, a da neće propasti i da je kazna neće snaći, jer:

---

[129] Bilježi ga Ahmed 5/25.

[130] Bilježi ga Muslim, (br.1827).

[131] Bilježe ga Buhari, 8/354, i Muslim, (br.583).

﴿ وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴾

"Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje je Njegovo, zaista, bolno i strašno." (Hud, 102)

Jedan učenjak kaže: "Pravda je osnova svega; stvar zasnovana na pravdi će uspjeti čak ako je njen osnivač nevjernik, a stvar zasnovana na nepravdi neće uspjeti čak ako njen osnivač bude dobar vjernik." Najveća je pravda suditi po Allahovom, dželle šanuhu, Zakonu, primjenjivati njegove propise i dati svakome njegovo pravo, a najveća je nepravda zapostaviti sud po Allahovom, dželle šanuhu, Zakonu i odvojiti ga od života (sekularizam). Svevišnji je Allah upozorio na to rekavši:

﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ﴾

"Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi?..." (El-Maide, 50)

6. *Rad na slozi i odbacivanje podvojenosti*

Velika zadaća vladara jeste da radi na slozi muslimana i sprječavanju svakog uzroka podvojenosti i razilaženja, ostvarujući na taj način plemenite islamske ciljeve koji iziskuju slogu i jedinstvo, a odbacuju podvojenost i razjedinjenost. Svevišnji Allah kaže:

﴿ وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُواْ ﴾

"Svi se čvrsto Allahovoga užeta držite i nikako se ne razjedinjujte!..." (Alu Imran, 103)

7. *Blagost prema podanicima i njihovo savjetovanje*

Velika dužnost vladara jeste da bude blag prema svojim podanicima i da ih savjetuje, jer je u tome opća korist za njega i njih. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učio je slijedeću dovu:

اللهم من ولي من أمر أمتي شيئاً فشق عليهم فأشقق عليه، ومن ولي من أمر أمتي شيئاً فرفق بهم فأرفق به

"Allahu moj, ko bude vodio moj Ummet pa mu bude otežavao – Ti njemu otežaj, a ko bude vodio moj Ummet pa im bude olakšavao – Ti njemu olakšaj!" [132]

Neki su učenjaci, komentirajući hadis, rekli: "Ovo je teško upozorenje na opasnost otežavanja ljudima i veliki podstrek da im se olakša. U tome su značenju preneseni mnogi hadisi." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, također je rekao:

ما من عبد يسترعيه الله رعية من المسلمين فيموت وهو غاش لهم إلاّ حرم الله عليه الجنّة

"Nema ni jednog čovjeka kojemu je Allah dao da vlada muslimanima te ih uvijek vara, a da mu Allah neće zabraniti ulazak u Džennet." [133]

Dobar vladar, koji traži obavljanje namaza, izvršava šeri'atske kazne i čuva muslimane, ostvaruje uzroke uspjeha ljudi i domovine. A kada se vladar trudi, koliko je u njegovoj mogućnosti, da popravi podanike postaje najboljim muslimanom i velikim borcem na Allahovome Putu. Iz dužnosti vladara se neminovno vidi ljepota islama u pogledu vlasti.

Dužnosti podanika

Da bi se realizirala korist od islamske vladavine i hilafeta, podanici se moraju držati svojih obaveza naspram vladara. U tome su međusobni pomagači. Ka'b el-Ahbar govorio je: "Primjer islama, vladara i podanika jeste kao primjer šatora, stupa, (šatorskih) konopaca i klina: šator je islam, stup je vladar, a konopci i klini su podanici; jedni bez drugih ne mogu."

1. *Slušanje i pokoravanje*

[132] Bilježi ga Muslim, (br.1828).

[133] Bilježi ga Buhari, 13/126.

Pokoravanje vladaru okosnica je islamske vlasti i važno pravilo u njegovome ustrojstvu. Islam nas uči da nema zajednice bez vladara, a on ne može opstati osim uz pokornost njemu.

Kaže Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ أَطِيعُواْ اللّهَ وَأَطِيعُواْ الرَّسُولَ وَأُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ ﴾

"O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim..." (En-Nisa', 59)

Ajet naređuje poslušnost i pokornost vladarima uopćeno, ali je ograničen hadisima koji slove da se pokorava samo u dobročinstvu, ne u grijehu. Ibn Omer, radijallahu anhuma, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

على المرء المسلم السمع والطاعة فيما أحب وكره إلا أن يؤمر بمعصية فإن أمر بمعصية فلا سمع ولا طاعة

"Musliman je dužan da sluša i pokorava se u vezi onoga što mu je drago i mrsko osim u grijehu; ako mu se naredi da grijeh učini, tada nema pokornosti." [134]

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

من أطاعني فقد أطاع الله، ومن عصاني فقد عصى الله، ومن أطاع الأمير فقد أطاعني، ومن يعص الأمير فقد عصاني

"Ko mi je pokoran – pokoran je Allahu, ko mi je nepokoran – nepokoran je Allahu. Ko se pokori zapovjedniku – meni je pokoran, a ko je nepokoran zapovjedniku – meni je nepokoran." [135]

---

[134] Bilježi ga Buhari, (br.7144).

[135] Bilježe ga Buhari, (br.7137) i Muslim, (br.1835).

Dakle, prethodni hadisi ukazuju na obaveznost pokoravanja i poslušnosti vladarima u pogledu onoga što nije grijeh, jer je to, ustvari, pokoravanje Allahu, dželle šanuhu, i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Ehlu-s-sunnet je jednoglasan po tome pitanju. To je temelj njihovoga vjerovanja po kome se razlikuju od novotara i onih koji slijede strasti. Jedan od učenjaka kaže: "U hadisu dolazi naredba o obaveznosti pokoravanja vladarima, pod uslovom da ne naređuje da se grijeh čini. Mudrost pokoravanja jeste u tome što se tako čuva jedinstvo, a izbjegava podvojenost u kojoj je veliko zlo."

2. *Podnošenje njihove nepravde i strpljivost u tome*

U slučaju da vladar prema podanicima počini nepravdu u pogledu ovosvjetskih interesa, bilo da uskrati njihovo pravo ili sebi da određene privilegije, ili preferira određene ljude, podanici su obavezni podnijeti tu nepravdu i strpiti se očekujući za to nagradu kod Svevišnjeg Allaha. Huzejfa b. Jeman, radijallahu anhu, pripovijeda:

قلت: يا رسول الله إنا كنا بشرٍّ فجاء الله بخير، فنحن فيه فهل من وراء هذا الخير شرّ؟ قال: «نعم» قلت: هل وراء ذلك الشر خير؟ قال: «نعم» قلت: فهل وراء ذلك الخير شر؟ قال: «نعم» قلت: كيف؟ قال: «يكون بعدي أئمة لا يهتدون بهداي، ولا يستنون بسنتي، وسيقوم فيهم رجال قلوبهم قلوب الشياطين في جثمان إنس»، قال: قلت: كيف أصنع يا رسول الله e إن أدركت ذلك؟ قال: «تسمع وتطيع للأمير، وإن ضُرب ظهرك، وأخذ مالك فاسمع وأطع»

"Upitao sam: Allahov Poslaniče, vladalo je zlo pa je Allah dao da vlada dobro u kome uživamo, da li će nakon njega zavladati zlo?" 'Hoće', odgovorio je, a ja ponovo upitah: da li će nakon toga zla ponovo doći dobra vremena? 'Da', odgovori, a ja upitah: Da li će nakon tih dobrih vremena doći zlo vrijeme? 'Hoće', odgovori on. Ja zatražih objašnjenje na šta on odgovori: 'Nakon mene će vladati ljudi koji neće ići mojim putem niti se držati moga Sunneta, među njima će biti onih čija će srca biti šejtanska.' Allahov Poslaniče, kako ću se ponijeti ako to doživim?, upitah radoznalo, a on odgovori: 'Slušaj vladara i pokoravaj se čak i ako budeš zlostavljan i tvoj imetak bude (bespravno) uziman, slušaj i pokoravaj se!'" [136]

[136] Bilježi ga Muslim, (br.1847).

Ovaj hadis nosi veliku poruku. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je opisao te vladare da neće ići njegovim putem niti će se držati njegovog Sunneta – a to je velika zabluda, stranputica i prkos jer oni neće slijediti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu sebe, svojih porodica i podanika – međutim, i pored toga Poslanik, s.a.v.s. je naredio da im se pokorava u onome što nije grijeh, kako stoji u drugim hadisima pa čak kada bi njihova nepravda dostigla stupanj da budeš zlostavljan i da ti se bespravno uzima tvoj imetak. Ta nepravda nikako ne smije da te navede da im otkažeš svoju poslušnost, jer je to prijestup i grijeh, a oni će biti pitani na Sudnjeme danu za ono što su radili. A ako bi te strast navela da postaneš nepokoran i neposlušan svome vladaru, znaj da ćeš biti griješan zbog toga.

Ta Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba govori o velikoj pravdi s kojom je došao islam. Naime, ukoliko ljudi koje vladar zlostavlja ne budu trpjeli nepravdu i ne budu pokorni, to će dovesti do zapostavljanja ovosvjetskih i onosvjetskih dobrobiti, nepravda će tada zahvatiti sve podanike, ili većinu. Nestat će i ono što je bilo pravde, a velika će šteta zadesiti sviju. Za razliku kada bi se potlačeni strpio moleći Allaha za olakšanje i nadajući se nagradi, ostao poslušan i pokoran vladaru, dobrobiti bi se realizirale, ljudi ne bi oskrnavili Allahovo, dželle šanuhu, pravo u vezi vladara; možda će im Svemogući Allah dati bolje od toga, možda će za to strpljenje obilno nagraditi na Ahiretu. Dakle, ljepota i mudrost Šeri'ata ogleda se u tome što ne zahtijeva pravednost vladara da bi mu se bilo pokorno, da je tako, vladao bi haos i opća zbrka. Neka je hvala Allahu, dželle šanuhu, na Njegovoj blagosti prema ljudima.

3. *Uvažavanje vladara*

Muavija b. Ebi Sufjan, radijallahu anhu, je rekao: "Kada se Ebu Zerr, radijallahu anhu, zaputio u Rebezu sreo je nekoliko putnika iz Iraka. Oni mu predložiše: 'O Ebu Zerre, čuli smo šta su ti učinili, osnuj jedinicu, imat ćeš vojnika koliko hoćeš (pa se osveti Muaviji).' 'Polahko o muslimani', odgovori Ebu Zerr, radijallahu anhu, 'čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:

سيكون بعدي سلطان فأعزوه من التمس ذُله ثغر ثغرة في الإسلام ولم يقبل منه توبة حتى يعيدها كما كانت

'Nakon mene će vladati namjesnik (sultan), pa ga pomozite, ko ustane protiv njega, otvorit će neprijatelju vrata prema muslimanima, od njega se pokajanje neće primiti sve dok ih ne zatvori.'" [137]

Ebu Bekreh, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori:

من أكرم سلطان الله تبارك وتعالى في الدنيا أكرمه الله يوم القيامة، ومن أهان سلطان الله تبارك وتعالى في الدنيا أهانه الله يوم القيامة

'Ko bude uvažavao Allahovog, dželle šanuhu, namjesnika (vladara) na Ovome svijetu, njega će Allah počastiti na Sudnjeme danu, a ko bude omalovažavao Allahovog, dželle šanuhu, namjesnika na Ovome svijetu, Allah će ga poniziti na Sudnjeme danu.'" [138]

Ko razmisli o spomenutim tekstovima na ovu temu, primijetit će da je Zakonodavac naredio uvažavanje vladara, a zabranio njihovo grđenje i omalovažavanje zbog velike mudrosti i koristi. Opće dobrobiti ne mogu se ostvariti osim kada podanici visoko cijene vladare. U pogledu toga jedan učenjak je rekao: "Ljudi će biti na dobru sve dok budu uvažavali vladare i učenjake. Njihovo uvažavanje donosi dobro na Ovome i Budućem svijetu, a njihovo omalovažavanje donosi zlo na Ovome i na Budućem svijetu." Drugi učenjak, govoreći o dužnostima podanika prema vladaru, kaže: "... četvrta dužnost: da se uvažava i poštuje. Otuda su i islamski učenjaci uvažavali i cijenili vladare i, pored velike skromnosti i bogobojaznosti, odazivali su se na njihov poziv iako ni za

[137] Bilježi ga Ibn Ebu Asim u *Es-Sunne* 2/499. Vjerodostojnim ga je okarakterizirao šejh Albani u djelu *Zilalu-l-Dženne*, (br.499).

[138] Bilježe ga Tirmizi, (br.2224) i Ahmed 5/42. Šejh Albani u djelu *Es-Sahiha* 5/376 tvrdi da je ovaj hadis dobar.

trenutak nisu željeli dobra koja su oni imali. Neuljudnost koju prema njima pokazuju neki ljudi, a koji za sebe kažu da su skromni – nije od Sunneta."

4. *Zabranjenost psovanja, varanja i preziranja vladara*

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Prvaci ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prenosili su nam Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

لا تسبوا أمراءكم ولا تغشوهم ولا تبغضوهم، واتقوا الله واصبروا فإن الأمر قريب

'Nemojte psovati vaše vladare, nemojte ih varati niti mrziti! Bojte se Allaha i strpljivi budite, olakšanje je blizu.'"

U usulu-l-fikhu poznato je da zabrana prilikom generalizacije iziskuje zabranjenost dotičnoga djela. Jedan učenjak kaže: "Ne smatramo da treba ustajati protiv vladara čak ako bi bili nepravedni; ne molimo protiv njih, pokoravamo im se, smatramo obaveznim pokornost njima koja je ujedno pokoravanje Svevišnjem Allahu, sve dok ne narede činjenje grijeha, molimo Allaha da ih popravi i sačuva." Konstatirajući obaveznost pokoravanja Svevišnjem Allahu drugi učenjak kaže: "Kada vidiš da čovjek moli protiv vladara, znaj da slijedi svoju strast, a kada vidiš da moli za njega, znaj da, ako Bog da, slijedi Sunnet." Neki su imami govorili: "Kada bih imao samo jednu primljenu dovu, molio bih za vladara." Dakle, naređeno nam je da molimo za vladare, nije nam naređeno da molimo protiv njih, čak bili i nepravedni, jer posljedice njihove nepravde i dobrote vide se na njima samima, ali i na ostalim muslimanima. Jedan je učenjak upitan o čovjeku koji odbija da moli za vladara na šta je odgovorio: "Uzrok tome je njegovo neznanje i nerazumijevanje; dova za vladara jedan je od najbojih vidova približavanja Allahu dž.š. i od najvećih vidova pokoravanja. Kada je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, rečeno da je pleme Devs otkazalo pokornost zamolio je: 'Allahu moj, uputi Devs i dovedi ih, Allahu moj, uputi Devs i dovedi ih!' Dakle, molio je za njih, a vladar je još prječi tome, jer od njegove dobrote zavisi dobrota cijelog

ummeta. Moliti za njega je od primarne važnosti." Neki su učenjaci upozoravali: "Huljenje vladara ne uništava tijelo već vjeru." Onaj ko misli da je huljenje, omalovažavanje vladara, javno osporavanje njihovih postupaka itd. od vjere – zalutao je i na Allahovu, dželle šanuhu, vjeru iznosi neistine, jasno oponira Kur'anu, Sunnetu i praksi prvih generacija. Jedan učenjak kaže: "Učeni i dobri ljudi nikome ne mogu dopustiti zabranjeno: otkazivanje pokornosti vladarima, njihovo varanje i dizanje protiv njih u bilo kojem pogledu. Ova je stvar poznata kod prvih i današnjih učenjaka Ehlu-s-sunneta i drugih." Kaljanje časti vladara i njihovo huljenje velika je grješka i gnusna rabota koju je čisti Šeri'at zabranio, a onoga ko tako čini pokudio. Ishodište toga čina jeste dizanje protiv vladara koje uzrokuje veliku štetu za ovosvjetske dobrobiti i vjeru.

5. *Savjetovanje vladara*

Vladar je ljudsko biće tako da ga snalazi slabost, grješka, zaborav, nepravda... Otuda je islam propisao njegovo savjetovanje da bi se podsjetio na istinu, ili da bi mu se objasnilo ono što ne zna. Savjetovanje je njegovo pravo kod podanika i sastavni dio islama kao što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, potcrtao:

الدين النصيحة.....

"Vjera je savjet..." [139]

Lijep odnos i iskren savjet upućen vladajućem krugu vjerska je obaveza i odnosi se ponajprije na učene, čiji su temelji u znanju čvrsti. Savjetovanje treba biti tajno i uz pokazivanje ljubavi, pokornosti i privrženosti prema njima. Otuda je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

من أراد أن ينصح لذي سلطان فلا يبديه علانية، وليأخذ بيده فإن سمع منه فذاك وإلا كان أدّى الذي عليه

[139] Bilježi ga Muslim, (br.55).

"Ko bude savjetovao vladara, neka to ne čini javno, već neka se s njim osami pa ako primi savjet, dobro došlo, a ako ne primi, čovjek je ispunio svoju obavezu." [140]

Dakle, hadis jasno ukazuje da savjetovanje treba biti tajno, a ne javno sa minbera, na skupovima, u džamijama, po novinama, časopisima itd. Takav postupak nema nikakve veze sa savjetovanjem. Čovjeka ne treba izvrgavati ruglu kao što neki tako čine. Onaj ko tako radi, dolazi u otvorenu koliziju sa Sunnetom pa čak ako je imao i iskrenu namjeru. Vladar se savjetovanjem ne smije obezvrijediti. Savjetnik prema njemu ne smije izazivati antipatiju kod običnog svijeta niti ih huškati protiv njega. Zijad b. Kusejb el-Adevi je rekao: "Prisustvovao sam sa Ebu Bekretom Ibn Amirovoj hutbi, a na njemu je bila prozirna odjeća. Ebu Bilal (Mirdas b. Edih, jedan od haridžija) reče: 'Pogledajte našeg emira, oblači se kao veliki grješnici!' Ebu Bekreh, radijallahu anhu, intervenisa: 'Umukni! Čuo sam kako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govori:

من أهان سلطان الله في الأرض أهانه الله

'Ko bude omalovažavao Allahovog namjesnika na Ovome svijetu, Allah će ga poniziti." [141]

Jedan učenjak je rekao: "Obratiti se savjetom vladaru tajno – bolje je nego pred svijetom; treba se birati (pogodna prilika i) trenutak kada je sam." Obaveza je izbjegavati svaki grub, lahkomislen i osoran način obraćanja. Lijepo se obraćati – metod je Časnoga Kur'ana. Svevišnji je Allah naredio Musau i Harunu, alejhimu-s-selam, da se obrate faraonu, najvećem nevjerniku, riječima:

﴿ فَقُولَا لَهُۥ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴾

"Pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojao!" (Ta-ha, 44)

---

[140] Bilježe ga Ibn Ebu Asim u djelu *Es-Sunne* 2/507, i Ahmed 3/403. Ispravnim ga je okarakterizirao šejh Albani u *Zilalu-l-Dženne,* (br.507).

[141] Ibid.

Neki se čovjek grubo obratio jednome halifi rekavši: "Poslušaj šta ću ti reći...", na šta je ovaj uzvratio: "Nije mi potreban tvoj savjet; ti nisi bolji od Musaa i Haruna, a ja nisam gori od faraona, i pored toga Svevišnji Allah njima je dvojici naredio: " pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojao!" Jedan alim konstatira: "Onaj ko uoči grješku kod vladara po nekome pitanju treba ga tajno savjetovati, a ne treba prema njemu pokazivati antipatiju već treba ga, kako kaže hadis, uzeti za ruku i nasamo ga nasavjetovati; Allahov se namjesnik na Zemlji ne smije omalovažavati. O tome da nije dopušteno dizati se protiv njih ma koliko bili nepravedni – govorili smo na početku dijela o vojnim pohodima." Drugi kaže: "Metod dobrih generacija nije bio javno iznošenje vladarevih nedostataka i mahana niti njihovo spominjanje na minberima. To uzrokuje nepokornost i vodi ustajanju protiv njih, državnome puču. Oni su tajno savjetovali vladajuće krugove, pismenim obraćanjem, ili traženjem od drugih učenjaka da ih savjetom upute na dobro." Kazao je mudri učenjak: "Allaha se treba bojati u pogledu shvatanja puta prvih generacija u ophođenju sa vladarima i u pogledu toga da se njihove grješke ne iskorištavaju u cilju izazivanja mržnje prema njima. Taj je čin velika šteta i jedan od glavnih uzroka smutnje među ljudima."

Dalje, učenjaci nisu obavezni svijetu obznaniti da su išli i savjetovali vladajuće krugove, jer to ne ide u prilog ni jednoj ni drugoj strani. Argument za to nalazimo u predaji u kojoj stoji da je neko upitao Usamu b. Zejda, radijallahu anhu: "Zar nećeš ići Osmanu i razgovarati s njim?!", na šta je uzvratio: "Zar mislite da vas kad god sa njim razgovaram o tome moram izvijestiti?! Boga mi, već sam s njim nasamo razgovarao?" [142] Neki je čovjek rekao jednome učenjaku: "Doista je Allah uzeo zavjet od učenih da će govoriti istinu; zašto ne savjetujete vladare?" Na šta mu ovaj zgodno odgovori: "Zar ćemo svaki put kada to učinimo vas izvijestiti o tome?!", ili je rekao slično tome.

Ovdje se mora upozoriti na jednu vrlo važnu stvar. Naime, radi se o poređenju današnjih sa prvim vladarima: četvericom halifa, vladarom

[142] Bilježe ga Buhari, (br.3267) i Muslim, (br.2989).

pravovjernih Muavijom, Omerom b. Abdu-l-Azizom, Harunom er-Rešidom, ili bilo kojom istaknutom ličnošću u historiji islama. Onaj ko tako čini dolazi u koliziju sa postupcima ashaba. Naime, kada je neki čovjek upitao vladara pravovjernih, Aliju, radijallahu anhu: "Zbog čega su Ebu Bekr i Omer uspijeli, a ti i Osman niste?, odgovorio je: "Njih su dvojica uspjeli zato što su ljudi poput mene i Osmana bili njihovi podanici, a mi nismo uspjeli zato što su ljudi poput tebe naši podanici." Mora se znati da svako vrijeme i mjesto obilježavaju različiti ljudi. Promjena se ne može tražiti samo od vladara već i od podanika. Svaki pametan čovjek je realan i ne traži od drugog savršenstvo, a sam je manjkav. Čovjek sebi ne smije dopustiti da vidi trun u oku brata muslimana, a u svome ne vidi slona. Da zaključimo: tajno i iskreno savjetovanje vladara pokazat će razultate i boljitak za islam i muslimane. Emocije i nepromišljeni postupci nemaju ništa sa savjetom, samo rezultiraju huškanjem svijeta i ološa protiv vladara i velikom smutnjom, a to definitivno ide u prilog din-dušmanima.

6. *Ako vladari ne prihvate upućeni im savjet, nije dozvoljeno dizanje bune protiv njih*

Oružano dizanje protiv vladara i zapovjednika i oponiranje njihovim naređenjima osobina je zabludjelih i novotara poput haridžija i drugih koji smatraju dopuštenim prolijevanje muslimanske krvi. Grijesi i zlo mimo kufra koje čine vladari ne opravdavaju dizanje protiv njih. Pravi je put u vezi toga pokoriti im se, boriti se s njima i trpiti njihovu nepravdu ako će pobuna rezultirati sigurnom štetom, čak i da javno griješe i razvrat čine sve dok budu uspostavljali namaz i temelje islama. Ehlu-s-sunneta zastupa: "Nije dopušteno otkazati poslušnost vladaru bio dobar ili loš ukoliko ne naređuje da se grijesi čine". Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

من رأى من أميره شيئاً يكرهه فليصبر عليه فإنه من فارق الجماعة شبراً فمات إلاَّ مات ميتة جاهلية

'Ko pri svome zapovjedniku (vladaru) vidi ono što prezire neka se strpi, jer ko napusti zajednicu koliko jedan pedalj i umre – umro je paganskom smrću.'" [143]

Džunade b. Ebu Umejje, radijallahu anhu, pripovijeda: "Posjetili smo Ubadu b. Samita, radijallahu anhu, dok je bio bolestan i rekli: Allah te izliječio, ispričaj nam nešto što će nam koristiti, a što si čuo od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem! Reče: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao nas je pa smo mu dali prisegu. Između ostalog obavezali smo se na slušanje i pokoravanje u omiljenom i mrskom, u poteškoći i blagostanju, u slučaju da se drugi nad nama preferiraju i da ne otkazujemo poslušnost vladarima dodavši: *'Osim ako vidite otvoreno djelo nevjerstva za kojega u islamu postoji jasan argument."* [144] Jedan učenjak kaže: "Ono što se da zaključiti iz prethodnog hadisa je, da nije dopušteno dići se protiv vladara ako se njihovo djelo može dvojako protumačiti." Neki učenjaci, komentirajući hadis, kažu: "Hadis nalaže da se vladarima ne oponira u pogledu njihove vlasti niti da im se suprotstavlja u bilo kojem pogledu osim u slučaju da počine djelo koje jasno dolazi u koliziju sa osnovnim principima islama. Kada se to ostvari, dužnost im je osporiti dotično djelo i reći istinu ma gdje to bilo. Dizanje protiv vladara i borba protiv njih, čak bili grješnici i zulumćari, zabranjeno je po konsenzusu svih muslimana. U pogledu ovoga što smo spomenuli – prenešeni su brojni hadisi. Sljedbenici Ehlu-s-sunneta jednoglasni su u tome da se vladar ne smjenjuje zbog grijeha." Avf b. Malik, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

ألا من ولي عليه وال فرآه يأتي شيئاً من معصية الله فليكره الذي يأتي من معصية الله ولا ينزع يداً من طاعة

'Ko vidi da njegov vladar čini neki grijeh, neka prezre njegovo činjenje grijeha, ali neka ne otkazuje poslušnost!'" [145]

---

[143] Bilježe ga Buhari, (br.7054) i Muslim, (br.1849).

[144] Bilježe ga Buhari, (br.7199) i Muslim, (br.1709).

[145] Bilježi ga Muslim, (br.1855).

Dakle, ovaj, ali i prethodni hadisi koje smo citirali iziskuju obaveznost pokoravanja vladajućim ličnostima, a zabranjuju dizanje protiv njih i otkazivanje poslušnosti ukoliko odbiju da prihvate savjet, štaviše, naređuju strpljivost i podnošenje njihove nepravde. Nestrpljivost i nepodnošenje rezultira velikom štetom koja uništava Ovaj i Onaj svijet. Drugi učenjak konstatira: "Nije se dopušteno boriti protiv vladara i dizati protiv njega bunu čak i ako je nepravedan." Treći pak kaže: "Pokoravanje vladarima obavezno je čak i ako su nepravedni, jer otkazivanje poslušnosti rezultira mnogo većom štetom od štete koju rezultira njihova nepravda. Trpljenje njihove nepravde uzrok je brisanja grijeha i povećanja nagrade. Svevišnji Allah im je dao vlast nad nama zbog naših grijeha, a kako radiš tako i zaradiš. Na nama je da mnogo tražimo oprost za grijehe, da se kajemo i popravimo djela jer Uzvišeni kaže:

﴿ وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ ﴾

'Kakva god vas nezgoda zadesi, to je zbog grijehova koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti.' (Eš-Šûra, 30)

﴿ وَكَذَٰلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾

'Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugim zbog onoga što su zaradili.' (El-En'am, 129)

Dakle, ako se podanici žele kutarisati nepravednoga vladara neka sami ne budu nepravedni!" Neki je učenjak govorio: "Hadždžadž je kazna kojom Allah kažnjava i nemojte je sprječavati svojim rukama već pokornošću i iskrenom dovom. Svevišnji je Allah kazao:

﴿ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴾

'Mi smo ih na muke stavljali, ali se oni Gospodaru nisu pokorili, niti su molitve upućivali.' (El-Mu'minun, 76).

Neki učenjaci, konstatirajući obaveznost trpljenja na njihovoj nepravdi, kažu: "... sve ovo govori da je trpljenje nepravde vladara i nedizanje pobune protiv njih, a što je naredio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bolje za ljude na Ovome i Budućem svijetu, a onaj ko to uradi namjerno, ili grješkom, time se neće ništa popraviti, već će samo gore biti. Otuda je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pohvalio Hasana rekavši:

إن ابني هذا سيد، وسيصلح الله به بين فئتين عظيمتين من المسلمين

'Doista je ovaj moj unuk prvak, Allah će njime pomiriti dvije velike skupine muslimana.'

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije pohvalio nekoga radi borbe u fitni (smutnji), niti radi dizanja protiv vladara, niti radi otkazivanja poslušnosti, niti radi napuštanja muslimanske zajednice. Mnogi su autentični hadisi koji potvrđuju sve što smo kazali."

Neki učenjaci kažu: "Ukoliko će sprječavanje zla rezultirati većim zlom koje je prezrenije kod Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, – tada sprječavanje nije dopušteno. Primjer za ovo je sprječavanje dizanja ustanaka protiv kraljeva i zapovjednika, što je osnova svakog zla i smutnje do Sudnjega dana. Ko razmisli o onome što je zadesilo islam od malih i velikih smutnji, zaključit će da je njihov uzrok zapostavljanje ovog velikog principa i nestrpljivost na zlu kojeg bi trebalo ukloniti – pa je to rezultiralo većim zlom."

Poznato je i ustaljeno pravilo: sprječavanje zla većim zlom je zlo. Dakle, dizanje protiv vladara je zlo. U tome nema nikakva dobra. Rezultira velikom štetom: razjedinjenošću muslimana, prolijevanjem nedužne krvi, širenjem smutnje i nastajanjem haosa. Otuda su neki mudraci govorili: "Provesti šezdeset godina uz nepravednoga vladara bolje je nego jednu noć bez vladara." Historija nam govori da dizanje protiv vladara donosi samo prolijevanje krvi, poticanje mržnje, nepravdu, odvaćanje Ummeta od borbe na Allahovom Putu, zapostavljanje motrenja na nevjernike i licemjere, gubljenje snage i potencijala, slabljenje proizvodnje na svim poljima... Sretan je onaj ko uči na tuđim grješkama, a nesretnik je onaj ko se uči na svojim grješkama. Jedan od učenjaka konstatirajući beskorisnost dizanja protiv

vladara, kaže: "Dizanje protiv vladara u većini slučajeva rezultira većim zlom nego dobrom."

Musliman je obavezan slušati i pokoravati se u onome što nije grijeh. Mora se znati da je strpljivost na nepravdi koja dolazi od strane vladajućih osoba vjerska dužnost. To je savjet učenjaka ovoga Ummeta. Treba da se sjeti da je pokoravanje vladaru pokoravanje Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, te jedno od najboljih dobrih djela, svejedno bio pravedan i dobar ili zao sve dok je musliman. Treba im se pokoravati imajući na umu Allahovu, dželle šanuhu, naredbu u vezi toga, nadajući se Njegovoj nagradi, a strahujući od kazne.

Na kraju bih potcrtao: veza između vladara i podanika je međusobno zavisna. Napredak i popravljanje se traži od sviju:

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ ﴾

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni..." (Er-Ra'd, 11)

Mudrost kaže: Kakvi budete – takvi će vam vladati.

Ljudi se dijele na dvije grupe: na vladare i podanike. Pravo vladara je da budu savjetovani, a pravo podanika da se drže zajednice. Vladari će svoje ciljeve ostvariti samo uz jedinstvo podanika, a oni se neće složiti u zabludi. Naprotiv, korist njihove vjere i Dunjaluka je u jedinstvu i čvrstom držanju za Allahovo dž.š. uže.

❂❂❂❂

SEDMO POGLAVLJE

❂❂❂❂
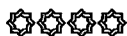
LJEPOTE ISLAMA U NJEGOVOM POZIVANJU KA PLEMENITOM MORALU

Među ljepote ove čiste vjere ubraja se i to što ona sadrži podsticaj na plemeniti ahlak i uzvišeno ponašanje i upozorenje na ono što je suprotno tome poput ružnog ponašanja i niskih svojstava.

Islam je savršena vjera koja obuhvata sve ono što lijepim i pohvalnim smatra i Šer'iat i zdrav razum, svako dobro, korist za pojedinca i zajednicu i sve što garantira lijep i ugodan život onima koji u islam vjeruju i pridržavaju se njegovih normi.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴾

"Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili." (En-Nahl, 97)

Allah Uzvišeni se obavezao u ovom ajetu da će onome ko se pridržava ove vjere, muškarac ili žena bio, dati da proživi lijep život na Dunjaluku, a da će ga nagraditi i bolje nego što je zaslužio na Ahiretu. Lijep i ugodan život podrazumijeva potpun rahatluk i ugodnost u svim životnim prilikama.

Također u uzroke postizanja lijepog i ugodnog života svakako ulazi i pridržavanje uzvišenih moralnih vrlina i vrijednosti, jer je općepoznato mudrima da onoliko koliko se upotpuni i poboljša moral pojedinca utoliko njegov život biva lagodniji i savršeniji.

Ovaj uzvišeni Šeri'at došao je s odgojem islamskog društva na osnovama ljubavi i samilosti jednih prema drugima, jer su muslimani kao jedno tijelo. Kada se jedan njegov organ požali, cijelo tijelo mu se odazove. Ovo društvo je kao građevina, u kojoj jedni druge podupiru i učvršćuju. Kao potvrda ovog tumačenja došle su riječi Uzvišenog:

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾

"Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala." (El-Hudžurat, 10)

Također, ovaj potpuni Šeri'at došao je sa samilošću prema slabim, siromašnim i potrebnih, jetima i nemoćnim. Šeri'at je došao s poštivanjem starijih i onih koji su zaslužni i uvažavanjem učenih, što ukazuje na savršen sistem koji obezbjeđuje svakom pojedincu u društvu njegovo pravo, istovremeno naređujući mu izvršavanje njegovih obaveza kako bi islamsko društvo živjelo lijepim i sretnim životom.

Allah je poslao Svog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prijeislamskim neznalicama (džahilima) koji su bili gordi, surovi, oholi, nasilnici i napadači, pa im je zabranio ove ružne osobine i njima slične, a zamijenio ih uzvišenim vrlinama i plemenitim ahlakom. Također, on je upotpunio i potvrdio ono što je kod njih bilo od plemenitog ahlaka poput ljubomore, patriotizma, izvšavanja preuzetih obaveza. Resul, sallallahu alejhi ve sellem, je poslat s veličanstvenom vjerom kojoj je plemeniti moral najvažnija briga i najbitniji cilj, jer se shodno veličini plemenitog morala kod čovjeka povećava i njegov iman.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

"Vjernici najpotpunijeg imana su oni koji su najljepšeg morala." [146]

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, bio je čovjek najpotpunijeg imana i najljepšeg ahlaka. Radi toga ga je pohvalio njegov Gospodar rekavši:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾

"Jer ti si, zaista, najljepše ćudi" (El-Kalem, 4)

[146] Bilježe ga Ebu Davud, (br.4682) i Tirmizi, (br.1162), koji ga je ocjenio kao hasenun-sahih.

A bio je takav jer se pridržavao onoga što je naredio Uzvišeni Allah u Kur'anu o plemenitim svojstvima i osobinama i izbjegavanju onoga što je zabranio kao ružno i pokuđeno.

Radi toga Aiša, r.a. ga je opisala, a ona mu je bila veoma bliska i najbolje ga je poznavala, kada je upitana o njegovom moralu i ahlaku riječima:

كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ

"Njegov ahlak je bio Kur'an." [147]

tj. on se pridržavao Kur'anskih adaba, naredbi i zabrana, jer sve što je Uzvišeni Allah u Kur'anu spomenuo o lijepom ahlaku podstičući na njega ili ga preporučujući, Resul, sallallahu alejhi ve sellem, se time okitio, a sve što je Allah Uzvišeni zabranio i na njega upozorio i Resul, sallallahu alejhi ve sellem, se toga čuvao.

Jedna od odlika islamskog puta u ahlaku je umjerenost i pravednost u ahlaku, jer islam naređuje samilost i sažaljenje kada su oni potrebni, a zabranjuje samilost onda kada treba pokazati snagu i vlast, npr. u slučaju izvršavanja šeri'atskih kazni i borbe na Allahovom Putu.

Tako islam naređuje blagost i suzdržavanje od srdžbe kada je u pitanju lično pravo, ali naređuje ljutnju u ime Allaha kad se vide stvari koje je Šeri'at zabranio i ovo je pravac islama po pitanju svih svojstava koja je naredio Allah dž.š. u Svojoj Knjizi ili ih je nama dostavio Resul, sallallahu alejhi ve sellem, u svom Sunnetu.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ ﴾

"Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu..." (El-Isra', 9)

Obavještava nas Allah Hvaljeni da Njegova knjiga Kur'an vodi ka najboljem putu i najispravnijem i najpravednijem i to u svim stvarima poput ibadeta, međusobnih odnosa, morala i adaba.

[147] Bilježi ga Muslim, (br.746).

Ova vjera upućuje ka najljepšem moralu i nema nijednog lijepog svojstva ni vrline, a da ona ne podstiče na nju, niti ima i jedno loše svojstvo i zlo, a da nije upozorila na njega. Štaviše, ova vjera lijep moral smatra jednim od najvažnijih osnova vjerovanja i uz lijep ahlak vjernik biva potpunijeg imana i bolji od drugih.

Kao što je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem: "Vjernici najpotpunijeg imana su oni koji su najljepšeg morala."

U ovome što slijedi je spomen nekoliko plemenitih svojstava i uzvišenih primjera na koje podstiče naša uzvišena i čista vjera:

Iskrenost (sidk)

Među ljepote naše vjere ubraja se i to što ona naređuje iskrenost u svemu i potstiče na nju, te obećava onima koji budu iskreni lijepu nagradu.Rekao je Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾

"O vjernici, bojte se Allah i budite s onima koji su iskreni!" (Et-Tevbe, 119)

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ؛ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ؛ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا

"Držite se istine, jer, doista, istina vodi ka dobročinstvu, a dobročinstvo vodi ka Džennetu. A neće čovjek ustrajavati na govoru istine i njenom traženju, a da ne bude upisan kod Allaha kao iskren. A čuvajte se laži, jer, doista, laž vodi ka griješenju, a griješenje vodi ka vatri, i neće čovjek ustrajavati u lažnom govoru i traženju neistine sve dok ne bude upisan kod Allah kao lažov." [148]

---

[148] Bilježi ga Buhari, (br.6094) i Muslim, (br.2607).

Među plodove pridržavanja pojedinaca i društva svojstva iskrenosti ubraja se: osjećaj spokojnosti i smirenosti među članovima društva, jer ljudi imaju povjerenje u iskrenog čovjeka i njemu se povjeravaju u svim poslovima. Iskrenog čovjeka ljudi vole i prihvataju njegov govor i on ostavlja traga u njihovim srcima. Iskrenost, također, donosi osjećaj ponosa, samouvjerenosti, a i zavidan ugled i položaj među članovima društva. Iskrenost u poslovanju je ključ postizanja opskrbe, bereketa i njenog rasta, dok laž uzrokuje suprotno.

Samilost (rahmet)

Jedna od najprepoznatljivijih osobina ove vjere je i ta da je ona vjera milosti. Ona je milost za onog ko u nju vjeruje, jer ga čini sretnim na Ovom i Budućem svijetu. Također, ova vjera je milost za čitav ljudski rod, jer naređuje milost naspram slabih, siromašnih, nemoćnih i mlađih.

Ova vjera je i milost za svako stvorenje, jer zabranjuje pretovaranje životinje više nego što može podnijeti, također i mučenje životinja, a naređuje olakšavanje kod njihova klanja. Ovu vjeru, vjeru milosti propisao je Allah Uzvišeni, čije je jedno od svojstava samilost, jer On je Milostivi i Samilosni. Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je dostavio ovu vjeru opisan je svojstvom blagosti i milosti.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv." (Et-Tevbe, 128)

Ustvari, milost je jedno od svojstava vjernika. Rekao je Uzvišeni i Plemeniti:

﴿ مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ﴾

"Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom." (El-Feth, 29)

Također, vjernici međusobno jedni drugima preporučuju samilost.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴾

"A uz to da je od onih koji vjeruju, koji jedni drugima izdržljivost preporučuju i koji jedni drugima milosrđe preporučuju; oni će biti - sretnici! " (El-Beled, 17-18)

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى

"Primjer vjernika u njihovoj međusobnoj ljubavi i samilosti i suosjećanju je kao primjer jednog tijela, kada se požali jedan njegov ud odazove mu se čitavo tijelo s besanicom i groznicom." [149]

Također je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لاَ يَرْحَمُ اللهُ مَنْ لاَ يَرْحَمُ النَّاسَ

"Allah se neće smilovati onome ko se ne smiluje ljudima." [150]

Islam je učinio milost uzrokom koji vodi ka Džennetu pa čak ako je samilost usmjerena i prema životinjama.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

---

[149] Bilježi ga Buhari, (br.6011) i Muslim, (br.2586).

[150] Bilježi ga Buhari, (br.7376) i Muslim, (br.2319).

بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بِئْرًا فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنْ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبَ مِنْ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ بَلَغَ مِنِّي فَنَزَلَ الْبِئْرَ فَمَلأَ خُفَّهُ مَاءً ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ حَتَّى رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّ لَنَا فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ لأَجْرًا فَقَالَ فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ

"Dok je neki čovjek išao putem osjećajući žestoku žeđ, naišao je na bunar, sišao u njega, napio se, a zatim izašao, kad pas dahćući jede zemlju od žestoke žeđi, pa reče čovjek:"Ovaj pas je ožednio kao što sam i ja bio.", pa siđe u bunar, napuni svoju obuću vodom, zatim je uze ustima, pope se i napoji psa, pa mu Allah zahvali i oprosti mu. Rekoše: "Allahov Poslaniče, pa zar mi imamo nagradu i u ovim životinjama?" "Za svako živo biće imaćete nagrad,." odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. [151]

Plodovi ovog lijepog svojstva među muslimanima:

Jedinstvo islamskog društva, međusobno podržavanje i potpomaganje, blagost jednih prema drugima, širenje ljubavi, povjerenja među njegovim članovima, stalno prisustvo pomagača onome koga zadesi nesreća ili belaji, jer su muslimani samilosni jedni prema drugima. Također, širenje sigurnosti u društvu, jer samilost štiti onoga koga zadesi siromaštvo, potreba ili belaj da ne padne u grijeh i zločin.

Strpljivost (sabur)

Uzvišeni Šeri'at također sadržava i podstiče na sabur, jer je sva vjera poznavanje istine i djelovanje u skladu s njom. Nadalje, djelovanje u skladu s istinom zahtijeva sabur. Štaviše, i za stjecanje znanja potrebna je strpljivost. S druge strane, čovjek ne može postići ono što želi osim uz strpljivost. Otuda činjenje pokornosti zahtijeva strpljivost, sustezanje od pokuđenih stvari i dijela zahtijeva sabur, poslovanje s ljudima traži sabur, dunjalučki problemi i mnoge druge stvari zahtijevaju sabur.

---

[151] Bilježi ga Buhari, (br.17) i Muslim, (br.2244).

Allah Uzvišeni i Plemeniti je spomenuo strpljivost u Svojoj Knjizi na više od devedeset mijesta, što upućuje na vrijednost ove vrline, veličinu njene uloge i potrebu ljudi za njom.

Kaže Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اصْبِرُواْ وَصَابِرُواْ وَرَابِطُواْ وَاتَّقُواْ اللهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

"O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite." (Alu Imran, 200)

﴿ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾

"...samo oni koji budu strpljivi biće bez računa nagrađeni."(Ez-Zumer, 10)

U Sunnetu Resula, sallallahu alejhi ve sellem, isto tako, došlo je mnogo hadisa o vrijednostima sabura i onih koji se njime okite.

Kazao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ مِنْ عَطَاءٍ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِن الصَّبْرِ

"Onaj ko sabura Allah će ga učiniti strpljivim, a nikom nije ništa bolje i obuhvatnije dato od sabura." [152]

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, također je kazao:

الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لاَ يُخَالِطُ النَّاسَ وَلاَ يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ

"Vjernik koji se miješa sa ljudima i sabura na njihovom uznemiravanju, ima veću nagradu od vjernika koji se ne miješa sa ljudima i ne sabura na njihovom uznemiravanju." [153]

---

[152] Bilježe ga Buhari, (br.6470) i Muslim, (br.1053).

Okićenost osobe saburom daje lijepe plodove od kojih su:

Ustrajnost roba u dobrim djelima bez prisustva malaksalosti i dosade. Ostvarivanje ciljeva koje želi i traži a koji se tiču Dunjaluka i Ahireta, jer se ništa od toga ne postiže osim sa saburom. Radi toga je kazao drugi halifa Omer b. el-Hattab: *"Najljepši život postigli smo sa saburom."*

Plodovi sabura su i vladanje sobom i suzdržavanje od srdžbe i lahkomislenosti. Sabur nas štiti od padanja u slijeđenje strasti i činjenje zabranjenih dijela. Također on nam olakšava da postignemo zadovoljstvo s Allahovom odredbom i spokojnost u slučaju nesreće i belaja.

Poniznost (tevadu'u)

Poniznost je jedna od plemenitih osobina po kojoj se muslimani razlikuju od drugih, a mnogi ljudi su islam primili vidjevši poniznost njegovih pripadnika.

Bez sumnje, Resul, sallallahu alejhi ve sellem, pored toga što je bio prvak među poslanicima i najplemenitiji od stvorenja, bio je najponizniji čovjek, tako da bi čak i medinska robinja mogla da ga uzme za ruku i da ga odvede radi izvršenja neke njene potrebe gdje hoće. [154]

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, bi govorio:

ابْغُونِي فِي ضُعَفَاءِكُمْ فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ بِضُعَفَائِكُمْ

"Približite mi vaše nejake i slabe, jer se vi, doista, opskrbljujete i pobjeđujete zbog nejakih." [155]

Ova plemenita vrlina kod Resula, sallallahu alejhi ve sellem, bila je uzrokom okupljanja ljudi oko njega i njihove ljubavi prema njemu.

---

[153] Bilježe ga Tirmizi, (br.2507) i Ibn Madže, (br.4032), a lanac hadisa je vjerodostojan.

[154] Bilježi ga Buhari, (br.6072).

[155] Bilježe ga Tirmizi, (br.1702), Ebu Davud, (br.2594) i Nesai, (br.3179), a lanac mu je vjerodostojan.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللّهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنفَضُّواْ مِنْ حَوْلِكَ ﴾

"Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine..." (Alu Imran,159)

﴿ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾

"I budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede!" (Eš-Šu'ara, 215)

Islam odgaja muslimana i uči ga poniznosti i da se ne uzdiže iznad svojega brata i da ga ne omalovažava. Musliman je blag i lahak i njegova braća ga vole jer je on skroman prema njima i on se ne oholi niti se uzdiže nad njima već se pridržava Allahove naredbe jezikom Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže:

إِنَّ اللهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لاَ يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلاَ يَبْغِ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ

"Doista mi je Allah objavio da budete ponizni jedni prema drugima, tako da se ne ponosi jedan nad drugim niti da nepravdu čini jedan prema drugom." [156]

Islam se, također, žestoko bori protiv oholosti, jer je ohol prezren kod ljudi, zalutao od istine, zadivljen samim sobom i ne prihvata istinu kada mu dođe. Zato je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, zaprijetio oholima da neće ući u Džennet riječima:

لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ

"U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude i koliko trun oholosti." [157]

[156] Bilježi ga Muslim, (br.2865).

[157] Bilježi ga Muslim, (br.91).

U lijepe tragove koje ostavlja poniznost ulazi i uputa onog ko je ponizan ka istini i njenom slijeđenju za razliku od onog ko je ohol i zadivljen svojim riječima i djelima.

Također, u lijepe tragove koje ostavlja poniznost spada ljubav koja se budi kod ljudi prema poniznom insanu, kao što je oholost razlog njihove mržnje i njihovog prijezira.

Isto tako, u pohvalne tragove koje ostavlja poniznost jeste i ugled i visok položaj među ljudima. Radi toga je kazao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللهُ

"Niko nije radi Allaha bio ponizan, a da ga Allah nije uzdigao." [158]

Širenje selama (ifšau-s-selam)

Čisti Šeri'at došao je sa svim onim što daje plodove ljubavi među njegovim sljedbenicima. Tako je naredio i širenje selama među muslimanima, jer širenje selama u islamskom društvu ima ogroman značaj u sjedinjavanju i međusobnoj ljubavi, vezivanju i prisnosti muslimana, te uklonjanju nesloge, netrpeljivosti i mržnje iz srca.

Radi toga je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

لاَ تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ

"Nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto, ako to budete radili voljećete se- širite selam među sobom." [159]

[158] Bilježi ga Muslim, (br.2588).

[159] Bilježi ga Muslim, (br.54).

Kada musliman nazove selam svome bratu muslimanu, onda je njegova obaveza da mu uzvrati selam kako bi postali prisniji i radi uspostavljanja obostrane ljubavi.Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَإِذَا حُيِّيْتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّواْ بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴾

"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite, ili ga uzvratite, jer će Allah za sve obračun tražiti." (En-Nisa', 86)

Radi ogromnog značaja i ovih lijepih plodova selama, muslimanu je naređeno da naziva selam svakom koga sretne, a ne samo onima koje poznaje, kako bi se islamsko društvo međusobno upoznalo i spojilo.Upitao je neki čovjek Resula, sallallahu alejhi ve sellem: "Koji je islam najbolji?" Odgovorio je:

تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلاَمَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ

"Da hranom nahraniš i selam nazoveš onome koga poznaješ, a i onome koga ne poznaješ." [160]

Selam je parola vjernika i njegova uputa, on naziva selam i starima i mladim, onome koga poznaje i onome koga ne poznaje, svom prijatelju i neprijatelju.Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثٍ يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ

"Nije dozvoljeno muslimanu da prekine odnose sa svojim bratom muslimanom više od tri dana. Susretnu se pa se susteže ovaj, a susteže se i onaj, a bolji od njih dvojice je onaj koji prvi nazove selam." [161]

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, podstiče zavađene na nazivanje selama, jer je selam jedno od najvažnijih sredstava izmirenja i uklonjanja neslaganja.

---

[160] Bilježe ga Buhari, (br.12) i Muslim, (br.39).

[161] Bilježi ga Buharija, (br.6237) i Muslim, (br.2560).

Lijep odnos prema komšiji (husnu-l- dživar)

Pošto musliman ne može biti bez doma u kome će se skrasiti niti bez komšija s kojima će se družiti, uzvišeni Šeri'at je uredio ovu vezu između muslimana i njegovih komšija koji stanuju u njegovoj blizini, naređujući mu da se prema njima lijepo ophodi i da im čini dobročinstvo.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَاعْبُدُواْ اللّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا ﴾

"I Allahu se klanjate i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama, bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima-namjernicima, i onima koji su u vašem posjedu. Allah, zaista, ne voli one koji se ohole i hvališu." (En-Nisa', 36)

Allah Uzvišeni u ovom ajetu naređuje dobročinstvo prema komšiji bez obzira da li ih veže rodbinska veza ili ne. Također, ovu naredbu je spomenuo zajedno sa naredbom činjenja ibadeta Njemu Uzvišenom, upozoravajući na njenu važnost i pritvrđenost, a to potvrđuju i riječi Resula, sallallahu alejhi ve sellem:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ

"Onaj ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka čini dobročinstvo prema komšiji." [162]

Koliki stupanj pažnje je dostigla briga islama o komšiji pojašnjavaju i riječi Resula, sallallahu alejhi ve sellem:

[162] Bilježe ga Buhari, (br.6019) i Muslim, (br.48).

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ

"Toliko mi je Džibril oporučivao (dobročinstvo) prema komšiji da sam pomislio da će me komšija i naslijediti." [163]

Također, hadisi preneseni o dobročinstvu prema komšiji, ne zastaju samo na podsticaju na to nego, štaviše, u mnogim od njih su i naslovljeni sami načini činjenja dobročinstva, a ovdje ćemo spomenuti neke primjere:

Došlo je u riječima Resula, sallallahu alejhi ve sellem:

لَيسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَشْبَعَ وَجَارُه جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ

"Nije vjernik onaj ko se zasiti, dok je njegov komšija gladan." [164]

Tako Resul, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje bogatom komšiji da ostavi svoje komšije gladnim dok je on sit. Također, ovaj hadis upućuje na obaveznost vođenja brige o stanju komšija.

Također, riječi Resula, sallallahu alejhi ve sellem:

يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ

"O Ebu Zerre, kada kuhaš umak dodaj više vode i obiđi komšije." [165]

U ovom hadisu je preporuka obilaska komšija i darovanje hrane njima, makar i ne bili siromašni, i to radi toga da bi bili jedni drugima draži.

Riječi Resula, sallallahu alejhi ve sellem:

---

[163] Bilježe ga Buhari, (br.6015) i Muslim, (br.2625).

[164] Bilježe ga Buhari u *Edebu-l-mufredu,* (br.112) i Taberani u *El-Kebiru,* (3/175), od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma. Vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani radi drugih verzija istog hadisa u *Silsiletu-sahiha* (br.149).

[165] Bilježi ga Muslim, (br.2625).

لاَ يَمْنَعْ أَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِي جِدَارِهِ

"Neka niko od vas ne zabranjuje svom komšiji da nasloni svoje drvo na vaš zid." [166]

U ovom hadisu preporučuje se omogućavanje komšiji da nasloni svoje drvo na tuđi zid ako je u potrebi, jer je njihovo mjesto stanovanja u islamu kao jedno.

Islamska ulema je spomenula mnoga prava koje se duguju komšiji, a neka od njih su: kada zatraži pomoć treba ga pomoći, ako zatraži pozajmicu treba mu je dati, ako osiromaši treba da mu se daje i dobročinstvo učini, a ako ga zadesi dobro treba mu čestitati, a ako ga zadesi neka nezgoda treba mu izraziti saučešće, kad umre treba ispratiti njegovu dženazu, ne treba uzdizati svoje građevine iznad njegovih zaklanjajući ga osim uz njegovu dozvolu, ne treba ga ezijetiti mirisom svog lonca osim da se i njemu iz njega dadne, a ako se kupi voća treba pokloniti i njemu nešto, a ako se nije u mogućnosti, onda treba unijeti to u kuću tajno, i ne treba da izlazi tvoje dijete s tim pa da to požele komšijina djeca.

Ako pogledaš samo u adabe i prava koje izvršava musliman, spoznaćeš da je sigurno jedan od najsretnijih ljudi onaj ko ima za komšiju muslimana koji se pridržava propisa svoje vjere.

Ova velika briga o komšiji u islamu je samo jedna od potvrda brige islama za dobrobit društva. Zamisli samo društvo u kojem svaki komšija čini dobročinstvo svom komšiji, raspituje se o njegovom stanju, ispunjava njegove potrebe, pomaže ga u njegovim potrebama, pa ako nekog od njih zadesi nesreća sve njegove komšije mu pritiču u pomoć olakšavajući mu i pomažući ga. Bez sumnje, to bi bilo primjerno društvo kojem ne bi bilo ravnog u čitavom svijetu.

[166] Bilježe ga Buhari, (br.2463) i Muslim, (br.1609).

Dobročinstvo prema roditeljima i održavanje rodbinskih veze
(birru-l-validejni ve siletu-r- rahimi)

U odlike ove uzvišene vjere ubraja se i savršeno uređenje porodičnih i društvenih veza, zatim briga o povezanosti porodice, familije i društva.

Tako islam naređuje muslimanu dobročinstvo prema bližnjim i održavanje veza s rodbinom, sa svakim prema stupnju njegovog srodstva.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾

"Zato podaj bližnjemu pravo njegovo, i siromahu i putniku-namjerniku! To je bolje za one koji nastoje da se Allahu umile; ti će postići šta žele." (Er-Rum, 38)

Rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem:

إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِأُمَّهَاتِكُمْ، إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِأُمَّهَاتِكُمْ، إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِأُمَّهَاتِكُمْ، إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِآبَائِكُمْ إِنَّ اللَّهَ يُوصِيكُمْ بِالأَقْرَبِ فَالأَقْرَبِ

"Zaista vam Allah opručuje dobročinstvo prema vašim majkama. Zaista vam Allah oporučuje dobročinstvo prema vašim majkama. Zaista vam Allah oporučuje dobročinstvo prema vašim majkama. Zaista vam Allah oporučuje dobročinstvo prema vašim očevima. Zaista vam Allah oporučuje dobročinstvo prema bližnjima." [167]

من أحب أن يبسط له في رزقه و ينسأ له في أثره فليصل رحمه

"Ko želi da bude obasut opskrbom, i da mu se dā bereket u životu, neka održava rodbinske veze. " [168]

---

[167] Bilježe ga Ahmed 4/132, i Ibn Madže, (br.3661).Hadis je hasen uz ostale verzije.

[168] Bilježe ga Buhari, (br.5986) i Muslim, (br.2557).

Održavanje rodbinskih veza i dobročinstvo prema bližnjim u islamu, to nije veza iz koristoljublja, nego je to nešto više od toga, jer je musliman održava radi Allaha, Uzvišenog i Plemenitog, želeći time pokornost Njemu i postizanje Njegove nagrade, što ovu vezu čini postojanom i na nju ne utječu promjene stanja.

Došao je neki čovjek Resulu, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

يَا رَسُولَ اللهِّ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ ؟

فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلّ وَلاَ يَزَالُ مَعَكَ مِنْ اللهِّ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ

"Allahov Poslaniče, imam rodbinu sa kojom održavam rodbinsku vezu, a oni tu vezu kidaju, ja sa njima lijepo postupam, a oni se prema meni ružno odnose, ja sa njima blago postupam, a oni prema meni grubo." Allahov Poslanik reče:"Ako je tako kao što kažeš, pa kao da ih hraniš vrućim pepelom, i dok god budeš tako postupao imaćeš od Uzvišenog Allaha pomagača." [169]

Ovo je najznačajnija osobina rodbinskih veza u islamu za razliku od nevjerničkih zajednica u kojima čovjek ne pruža drugom ruku pomoći, osim radi materijalne i lične koristi, a kad nestane koristi, veza se prekida, a neprijateljstvo i mržnja vraća.

Islam je dao veliko pravo roditeljima i učinio dobročinstvo prema njima obavezom, jer su oni najbliži rod. Radi toga je njihovo pravo učinio obaveznim odmah poslije Njegovog prava:

﴿ وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُل لَّهُمَآ أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا |وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴾

"Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klānjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost

[169] Bilježi ga Muslim, (br.2558). ("... kao da ih hraniš vrućim pepelom", znači da će oni biti kažnjeni i osjetiće bol kao što onaj koji jede vruć pepeo osjeća bol. (op.p.)

dožive, ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" (El- Isra', 23-24)

Naređuje Uzvišeni poštivanje i dobročinstvo prema njima, a posebno kada su slabi i nemoćni radi starosti ili bolesti. Tada se dijete treba prisjetiti njihovih zasluga moleći za njih milost radi onog što su žrtvovali na putu njegovog podizanja i odgoja dok je bio mali.

Također, Uzvišeni naređuje poniznost i blagost prema njima, pokornost i nesuprotstavljanje njihovim naredbama. Čak zabranjuje djetetu da im kaže "uf" kada mu nešto narede, pa makar i uradio to što traže.

U Sunnetu Resula, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je upozorenje na neposlušnost roditeljima i prijetnja neposlušnim prema roditeljima s brzom kaznom.

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao:

مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجِّلَ اللهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ

"Nema grijeha prječeg da Allah ubrza njegovom počinitelju kaznu na Dunjaluku uz ono što će ga čekati na Ahiretu od prostitucije i prekidanja rodbinskih veza." [170]

U ljepote islam ubraja se i to što islam naređuje da dijete treba ustrajati u dobročinstvu prema roditeljima čak i poslije njihove smrti i to učenjem dove njima, ispunjenjem njihove oporuke i poštivanjem njihovih prijatelja i onih koji su im bili dragi.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

---

[170] Bilježe ga Tirmizi, (br.2511), Ebu Davud, (br.4902) i Ibn Madže, (br.4211). Hadis je vjerodostojan.

إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ صِلَةُ الْوَلَدِ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ

"Zaista je najveće dobročinstvo održavanje veze djeteta sa onima koje je volio njegov otac." [171]

Blagost i ostavljanje srdžbe (el-hilmu ve terku-l- gadabi)

Jedna od savršenosti vjere islama je i to što on naređuje blagost, jer je osnova lijepog morala u napuštanju srdžbe. Onaj ko se brzo ljuti, taj ne podnosi ezijet i uznemiravanje, niti vlada sobom kad mu se loše učini i zato nema nade za njega da će se okititi lijepim ahlakom i ponašanjem. Radi toga islam je naredio blagost i savladavanje srdžbe.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

" i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju – a Allah voli one koji dobra djela čine" (Alu Imran, 133-134)

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da je blagost vrlina koju Allah voli kada je kazao Ešedžu Abdu-l-Kajsu, jednom od ashaba:

إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ الْحِلْمُ وَالأَنَاةُ

"Doista pri tebi imaju dvije vrline koje Allah voli, blagost i nežurenje." [172]

---

[171] Bilježi ga Muslim, (br.2552).

[172] Bilježi ga Muslim, (br.17).

S druge strane, srdžba u sebi okuplja sva zla, jer i plemenit i pametan čovjek nekada može počiniti najružnije djelo i najveći zločin u trenutku srdžbe.

Kada je došao neki čovjek Resulu, sallallahu alejhi ve sellem, da ga Poslanik nasavjetuje rekao mu je:

«لا تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَارًا قَالَ: «لا تَغْضَبْ»

"Nemoj se srditi." Pa je to nekoliko puta ponovio govoreći: "Nemoj se srditi." [173]

Islam odgaja muslimane da budu blagi, širokogrudni i sposobni da podnose neprijatnosti, jer je u tome duševno spokojstvo, a onaj ko se srdi i ljuti je u stalnom nemiru i nervozi. Kao drugo, ljudska srca osjećaju ljubav i vole onog ko je blag, jer onaj ko učini zlo prema drugom i on to zlo podnese i oprosti mu, tada se onaj ko je počinio zlo povrati koreći sam sebe i žaleći za onim što je počinio.

Islamski Šeri'at je potpuna vjera koja upućuje muslimana ka svemu što mu je potrebno, ne zadržavajući se samo na naređivanju blagosti i ostavljanjA srdžbe, nego je propisao i ono što će muslimanu pomoći da ukloni srdžbu kada ga pogodi i da ublaži njene posljedice.

Tako je naredio onome koga obuzme srdžba da potraži kod Allaha zaštitu od prokletog šejtana, jer je srdžba jedna vrsta šejtanovog zla. [174]

Naredio je onome koga obuzme srdžba da se abdesti, jer će voda ohladiti vrelinu srdžbe. [175]

Isto tako, naredio je onome ko se naljuti da sjedne ako je stajao, pa ako to ne otkloni srdžbu od njega, onda neka legne.[176] Jer onaj ko stoji

---

[173] Bilježi ga Buhari, (br.6116).

[174] To je došlo u hadisu Sulejmana ibn Sareda, r.a. kojeg bilježe Buhari, (br.6048) i Muslim, (br.2610).

[175] To je došlo u hadisu Atijje el-Kurezija, r.a. kojeg bilježi Ebu Davud, (br.4784), a hadis je dobar.

[176] To je došlo u hadisu Ebu Zerra r.a. kojeg bilježi Ebu Davud, (br.4782), a hadis je dobar.

spreman je da se pokrene i dohvati, dok onaj ko sjedi manje je pokretan, a onaj ko leži nemoćan je da se pokrene. S te strane islam je naredio sjedanje i ležanje dok se u srdžbi, kako čovjek ne bi učinio nešto radi čega će se poslije kajati.

U određenim situacijama srdžba biva pohvalna i to kada ona bude radi Allaha Uzvišenog zbog činjenja nepokornosti Njemu i kršenja Njegovih zabrana.

Šeri'at ovakvu vrstu srdžbe pohvaljuje, ali uz uslov da se u njoj pridržava šeri'atskih propisa poput čuvanja jezika od psovke i vrijeđanja, također da ta srdžba prestane s prestankom onoga što ju je izazvalo, a to je kršenje Allahovih zabrana.

Plemeniti Resul, sallallahu alejhi ve sellem, nikada se nije srdio radi sebe, osim kada bi bile oskrnavljene Allahove zabrane, kao što to kaže majka pravovjernih Aiša, r.a. [177]

Zahvalnost (šukr)

U ljepote islama ubraja se i odgajanje vjernika u zahvalnosti i priznavanju zasluge onome ko dobro čini i uzvraćanje lijepim dobročinitelju, što spada u najljepše vrline i najplemenitija svojstva.

S druge strane, u ružne i odvratne osobine ubraja se nijekanje i poricanje i loše postupanje prema dobročiniteljima, jer ove loše osobine spuštaju čovjeka i ispod životinjskog nivoa. Čak i mnoge životinje pamte i priznaju ko im dobro čini i lijepo s njim postupaju. Islam podučava vjernika jednom općem pravilu a to je pamćenje dobročinstva i zahvala na njemu.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴾

"Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?!" (Er- Rahman, 60)

[177] Bilježe ga Buhari, (br.3560) i Muslim, (br.2327).

Pa ko bude drugima činio dobročinstvo, njemu će se istom mjerom uzvratiti, i zbog toga Allah dž.š. je obećao onima koji dobro čine na Ovom svijetu da će im se dobro uzvratiti na Ahiretu i da će biti uvedeni u Džennet. Kaže Uzvišeni:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾

"Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili." (En-Nahl, 97)

Primjenjujući u praksu ovo veličanstveno pravilo ahlaka, Uzvišeni je naredio Svojim robovima da Mu budu zahvalni na mnogobrojnim blagodatima kojim ih je obasuo i počastio.

Rekao je Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُواْ لِلّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾

"O vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili i budite Allahu zahvalni, tà vi se samo Njemu klānjate! "(El-Bekare, 172)

Također, naredio je uzvišeni Svojim robovima da budu zahvalni svojim roditeljima, jer su oni uzrok njihovog postanka i radi svega što su za djecu žrtvovali poput majčinog nošenja, odgoja, trošenja i činjenja dobročinstva.

Rekao je Uzvišeni:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ﴾

"Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti." (Lukman,14)

Također, uopćeno naređeno je svim ljudima da budu zahvalni jedni drugima i da uzvrate onom ko im dobro čini učenjem dove za njega, nagrađivanjem i dobročinstvom prema njemu i drugim načinima uzvraćanja s dobrim.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مَنْ لاَ يَشْكُرُ النَّاسَ لاَ يَشْكُرُ اللهَ

"Onaj ko ne zahvaljuje ljudima, taj ne zahvaljuje ni Allahu." [178]

Također je kazao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا فَكَافِئُوهُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ

"Onaj ko vam učini dobro, nagradite ga, pa ako nemate čime da ga nagradite, učite dovu za njega sve dok ne vidite da ste mu uzvratili." [179]

Islamsko društvo koje se drži propisa vjere je jedinstveno, spokojno i sretno, jer ko od njih učini kakvo dobro zahvali mu se, a ko ih uvrijedi oni to podnesu, oproste mu, što ohrabruje ljude da budu ustrajni u dobročinstvu, jer raširenost poricanja i nijekanja dobročinstva čini da se ljudi suzdržavaju od činjenja dobra.

Tako vjernik osjeća sreću koju drugi ne mogu naći, jer on ako ga zadesi blagodat, zahvali Onome ko mu je dao, a to je Allah Uzvišeni, i tako se ta blagodat stalno povećava. A ako ga pak zadesi nesreća, strpi se i računa na nagradu, pa mu ta nesreća ne naškodi niti na njemu traga ostavlja.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

عَجَبًا لأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَاكَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

[178] Bilježe ga Ebu Davud, (br.4811) i Tirmizi, (br.1954), a lanac mu je ispravan.

[179] Bilježe ga Ebu Davud, (br.1672) i Nesai, (br.2567), a lanac mu je ispravan.

"Čudan je primjer vjernika. Doista je svaka situacija za njega dobra, i to nije slučaj ni s kim drugim osim s vjernikom. Ako ga zadesi ono što ga raduje, zahvali pa to bude za njega dobro, a ako ga zadesi nesreća, osaburi i strpi se pa to za njega bude dobro." [180]

Stid (el-haja')

Na plemenitost i uzvišenost ove vjere upućuje i njeno naređivanje stida. I kao što svaka vjera ima svoj ahlak, ahlak islama je stid.

Stid donosi samo dobro, kao što to kaže Resul, sallallahu alejhi ve sellem. [181]

Vrlina stida ubraja se u najbolji i najplemenitiji moral najuzvišenijeg položaja i najveće koristi.

Štaviše, stid je najbitnija odlika čovjeka. Tako onaj ko nema stida taj od ljudskosti ne posjeduje osim mesa, krvi i vanjskog izgleda, niti ima ikakvog dobra kod sebe. A da nije ove vrline ne bi se ugostio gost, niti bi se održalo obećanje, niti bi se izvršio emanet, niti bi se ikome ispunila potreba, niti bi čovjek znao šta je lijepo i za njim se povodio, niti šta je ružno pa ga se klonio, niti bi pokrivao svoje stidno mjesto, niti bi se suzdržavao od nemorala.

Da nije stida mnogi ljudi ne bi izvršili ništa od svojih obaveza, niti bi priznavali stvorenjima ikakvog prava, niti bi obilazili rodbinu, niti činili dobročinstvo roditeljima. Jer podsticaj na ova djela može biti vjerski, a to je priželjkivanje lijepog i pohvalnog završetka ili dunjalučki što je stid od ljudi. Otuda biva jasno-da nema stida ili od Gospodara ili od stvorenja, čovjek ne bi nikada činio ova dobra i pohvalna djela.

Jednom prilikom prolazio je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, pored jednog ensarije dok je ovaj upozoravao svoga brata na stid, pa mu je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

دَعْهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الإِيمَانِ

[180] Bilježi ga Muslim, (br.2999).

[181] Bilježe ga Buhari, (br.6117) i Muslim, (br.37).

"Ostavi ga, zaista je stid dio imana." [182]

Također, Resul, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao:

إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلامِ النُّبُوَّةِ إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِي فَافْعَلْ مَا شِئْتَ

"Između ostalog do ljudi su stigle i slijedeće poslaničke riječi: ako se ne stidiš radi šta hoćeš." [183]

Tj, onaj ko izgubi stid svejedno mu je da li činio nešto lijepo ili ružno i prezreno.

Čednost i čuvanje spolnog organa (el-ifetu ve hifzu-l-ferdži)

Jedna od odlika islama objavljena od Gospodara svjetova je i to da on gradi čistu zajednicu postavljenu na plemenitom moralu, čistoći, čednosti i uzvišenim vrijednostima, što je osnova napretka svake zajednice i njen kapital.

Otuda islam pridaje veliku pažnju ovom pitanju propisavši jedinstven i uravnotežen sistem, koji putem čednosti vrši kontrolu nad urođenom sklonošću čovjeka ka suprotnom spolu, istovremeno ga čuvajući od padanja u nemoral i nedolično ponašanje.

Ne treba da se čudi tome, jer je Onaj ko je propisao ovu vjeru Stvoritelj uzvišeni koji dobro zna potrebe stvorenja i ono što je za njih dobro.

Radi toga je rekao Uzvišeni:

﴿ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴾

"A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, koji je o svemu obaviješten." (El-Mulk, 14)

---

[182] Bilježe ga Buhari, (br.24) i Muslim, (br.36).

[183] Bilježi ga Buhari, (br.3483).

Govoriti o prevenciji i temeljima s kojima je došao islam čuvajući čednost zahtijeva dosta prostora, a mi ćemo se zadovoljiti sa navođenjem nekoliko primjera kroz koje ćemo razumjeti put islama u odgoju pojedinca i društva u znaku čednosti i visokog morala.

Allah Uzvišeni naredio je Svojim robovima čuvanje spolnih organa, obećavši im za to Džennet.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴾

"Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu zna ono što oni rade." (En-Nur, 30)

Tako Uzvišeni naređuje čuvanje spolnih organa i obaranje pogleda koje pomaže u čuvanju spolnog organa, podstičući na poštivanje ovog propisa, jer je to čišće za ljudska srca i bolje za njihovu vjeru.

Također, onome ko sačuva svoju čednost od harama na Dunjaluku, obećao je hurije krupnih očiju u Džennetu, a one su najljepše žene.

Ovdje se primjećuje razlika između islama i drugih sistema, jer u ljudskim zakonima čovjek će nekad možda i ostaviti nemoral iz straha da ga sistem ne kazni, osramoti ili kritizira. A ako mu se ukaže prilika da to tajno učini, on će to učiniti. S druge strane, u islamu musliman ostavlja nemoral žudeći za zadovoljstvom svoga Gospodara i postizanjem onoga što mu je obećano.

Zato je musliman suzdržan i daleko od nemorala pa makar za to i ne znao niko od stvorenja, jer se on boji Gospodara svih stvorenja, koji je obaviješten o njemu u svim njegovim stanjima.

Islam, da bi sačuvao i izgradio čednost naredio je ženama pokrivanje i zaklanjanje, i zabranio im da pokazuju svoje ukrase i ljepotu pred onima koji im nisu mahremi, kako se ne bi razbuktale strasti kod muškaraca.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ﴾

"A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje..." (En-Nur,31)

Također, islam naređuje mladićima i preporučuje što raniju ženidbu kako bi sačuvali svoje strasti i sačuvali se posrtanja u harame. S druge strane, onima koji nisu u mogućnosti da se ožene, islam naređuje post, tj. suzdržavanje od hrane i pića tokom dana radi Allaha, što će smanjiti njihovu strast.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ

"O skupino mladića, ko je od vas u mogućnosti da se oženi, neka se oženi, jer je to bolje za obaranje pogleda i čuvanje spolog organa. A onaj ko nije u mogućnosti neka posti, jer će mu post biti štit." [184]

Jedna od mnogobrojnih dunjalučkih koristi od čednosti svakako je i očuvanje tjelesnog zdravlja i sačuvanost društva od bolesti. S te strane, svi liječnici se slažu da je najveći uzrok širenja bolesti u društvu činjenje nemorala.

Otuda kao posljedice širenja nemorala i odsustva čednosti je: raširenost zločina kao i izgubljenost potomstva.

Tako društvo koje izgubi čednost, postaje najpokvarenija i najbolesnija zajednica, udaljena od uzvišenih vrijednosti, spuštena na najniže stupnjeve, jer je jedna od najprepoznatljivijih razlika između čovjeka i životinje čednost.

---

[184] Bilježe ga Buhari, (br.1905) i Muslim, (br.1400).

Prikrivanje grješaka muslimana (es-sitru ale-l-muslimi)

Islam je vjera milosti i blagosti, olakšavanja, a ne otežavanja. I kad se musliman ustabili u Allahovoj vjeri pa se dogodi kod njega grješka ili posrnuće, naređeno mu je da se pokaje, a Allah će mu pokajanje primiti i grijehe njegove oprostiti.

S druge strane, islam naređuje njegovoj braći muslimanima koji su vidjeli tu grješku da to prikriju i da ga ne sramote šireći to među ljudima, iz blagosti prema njemu i olakšavajući mu pokajanje.

Prikrivanje muslimana je jedno od prava muslimana kod njegovog brata.

Zato je Resul, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Onome ko prikrije sramotu muslimana, Allah će prikriti njegovu na Sudnjem danu." [185]

Radi toga, članovi islamskog društva žive u miru i spokoju i sigurnosti, a njihove pogrješke se ne uveličavaju kao što je slučaj u drugim zajednicama.

Tako, ako se desi grješka, ona se prikrije bez sramoćenja onog ko je pogriješio, a musliman je u svojoj kući zaštićen i nikom nije dozvoljeno da ga špijunira ili istražuje njegove mahane.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ لاَ تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنِ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعُ اللهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ

"O vi skupino koji ste povjerovali jezikom, a iman još nije ušao u vaša srca, ne ogovarajte muslimane i nemojte istraživati njihove mahane, jer onaj ko bude istraživao mahane drugih Allah će istražiti njegove mahane, a onoga čije mahane Allah istraži osramotiće ga u njegovoj kući." [186]

[185] Bilježe ga Buhari, (br.2442) i Muslim, (br.2580).

[186] Bilježe ga Ebu Davud, (br.4880) i Ahmed 4/421, a lanac je ispravan.

Štaviše, islam naređuje pojedincu da i samoga sebe prikrije ako počini grijeh i da to ne priča pred ljudima, oglašavajući svoju nepokornost i otkrivajući Allahov zastor sa sebe.

Prikrivanje je bliže pokajanju (tevbi), jer javno priznanje vodi ka potcjenjivanju, nepokornosti i odsustvu pokajanja.

Također, u ovoj naredbi je i poštivanje osjećanja drugih muslimana ustrajnih u vjeri, koje bi on uznemirio pominjanjem svojih grijeha. Također, ova naredba čuva onog ko pogriješi od poniženja, jer doista griješenje ponizuje grješnike.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلاَّ الْمُجَاهِرِينَ وَإِنَّ مِنْ الْمُجَاهَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلاً ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ فَيَقُولَ: يَا فُلاَنُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ

"Svakom pripadniku mog Ummeta biće oprošteno osim onima koji javno grijehe čine, a u javno činjenje ulazi i kad čovjek učini noću nešto, a zatim osvane, a Allah je prikrio to što je radio, pa kaže (nekome od ljudi) sinoć sam uradio to i to, a i noć je proveo i njegov Gospodar ga je zaklonio, pa kad je osvanuo otkrio je zastor svoga Gospodara." [187]

Ovaj islamski način liječenja pogrješke ima ogroman utjecaj u popravljanju onih koji posrnu s Pravog puta i njihovom spašavanju od ustrajavanja na putu propasti i zaštiti njihove časti od ogovaranja ljudi.

Također, ovaj princip je uspješan društveni lijek pod kojim se skrivaju mnoge bolesti zajednice. On ne dozvoljava da se šire i tako postanu općeniti način vladanja.

Prikrivanje tuđih mahana pospješuje i jača ljubav ljudi jednih prema drugima, dok sramoćenje i iznošenje tuđih mahana i njihovo širenje biva uzrokom širenja zavisti i mržnje u zajednici.

---

[187] Bilježe ga Buhari, (br.6069) i Muslim, (br.2990).

Savjetovanje (en-nesihat)

Ono što ukazuje na veličinu islama, je to što on naređuje vjernicima međusobno savjetovanje, da svaki musliman savjetuje svoga brata muslimana, da ga podstiče na dobro, a udaljava ga od zla.

Savjetovanje je osobina vjernika. Rekao je Uzvišeni:

﴿وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

"Tako mi vremena, čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine, i koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje." (sura El-'Asr)

Allah dž.š. nas obavještava ovim ajetima da su svi ljudi na gubitku osim onih koji se okite imanom, dobrim djelima i međusobnim savjetovanjem i preporučivanjem istine i strpljenja.

Islam je svrstao savjetovanje u dužnosti muslimana prema drugom muslimanu, tako da mu je obaveza savjetovati svoga brata muslimana ispravljajući njegove mahane na najljepši način, a ne da ga sramoti pred ljudima. Cilj savjetovanja treba da bude popravljanje njegove grješke, jer insan počesto ne primjećuje svoje grješke, tako da je muslimanu naređeno da savjetuje svoga brata muslimana.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ، قِيلَ: مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ

"Svaki musliman je prema drugom muslimanu dužan šest stvari." Rekoše:"A koje su to dužnosti, o Allahov Poslaniče?" On reče: "Kada ga susretneš nazovi mu selam, kada te pozove odazovi mu se, kada od tebe savjet zatraži posavjetuj ga, kada kihne i zahvali Allahu ti mu nazdravi, kada se razboli posjeti ga i kada umre klanjaj mu dženazu." [188]

[188] Bilježi ga Muslim, (br.2162).

Bez imalo sumnje, međusobno savjetovanje je jedan od najbitnijih načina popravljanja zajednice, njime se ispravljaju pogrješke, promoviraju vrline, upućuju zalutali i opominju nemarni.

Šutnja i čuvanje jezika (es-samtu ve hifzu-l- lisani)

U savršenosti islama svakako ulazi i njegova briga o čuvanju ljudskog jezika i govora od laži i bestidna govora, jer je jezik, iako malen, veliki zločinac. Otuda islam naređuje muslimanu da govori dobro, a ako nema ništa dobro da kaže, neka se suzdrži od govora, jer se sa ličnom sigurnošću ništa ne može porediti.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

"Onaj ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka govori dobro ili neka šuti." [189]

Allah Uzvišeni nas obavještava u Kur'anu da sav govor kojeg izgovori čovjek biva zapisan i zabilježen i za njega će polagati račun.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾

"On ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije." (Kāf, 18)

Islam s pravom pridaje veliki značaj čuvanju jezika, jer koliko je samo razilaženja, neprijateljstava, izazivanja mržnje pa čak i ratova, u kojima se krv prolijeva, dogodilo radi jedne neodmjerene riječi koja je rečena gdje joj nije bilo mjesto. Tako stav islama o neophodnosti čuvanja jezika rađa plodove sigurnosti i mira u imetku, časti i samom životu čovjeka.

Islam upozorava i na upošljavanje jezika s govorom koji ne priliči.

- Zabranio je laž, a o tome smo već govorili u poglavlju o iskrenosti.

---

[189] Bilježe ga Buhari, (br.6018) i Muslim, (br.47).

- Zabranio je ogovaranje (gibet), tj. spominjanje grješki muslimana u njegovom odsustvu, jer ono presijeca ljubav između muslimana, a donosi sporenje i razilaženje i dokaz je pokvarenosti i duševne niskosti onoga ko se ogovaranjem bavi.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ ؟» قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ» قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ ؟. قَالَ: «إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ ما تقول فقد بَهَتَّهُ

"Znate li šta je to ogovaranje?" Rekoše:"Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." Reče:"Da spomeneš svog brata po onom što on ne voli." Rečeno je:"Šta misliš ako pri njemu bude ono što kažem?" Reče:"Ako pri njemu bude to što kažeš, ti si ga ogovorio, a ako ne bude to pri njemu, ti si ga potvorio." [190]

- Zabranio je (nemimet) a to je prenošenje govora ljudi jednih drugima s namjerom kvarenja njihovih odnosa što raspiruje vatru neprijateljstva između onih koji su bili zajedno uklanjajući svu ljubav. A nemimet, također, upućuje na pokvarenost i niskost onoga ko se tim bavi.

Radi toga je rekao Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

لاَ يَدْخُلُ الجَنَّةَ نَمَّامٌ

"U Džennet neće ući nemmam." [191]

- Islam je također zabranio i ismijavanje, jer je to kršenje prava muslimana i vodi kidanju društvenih veza i osveti i uzvraćanju istom mjerom od strane onog ko je bio ismijavan.

Rekao je Uzvišeni:

---

[190] Bilježi ga Muslim, (br.2589).

[191] Bilježe ga Buhari, (br.6056) i Muslim, (br.105). *Nemmam* je osoba koja prenosi tuđe riječi drugima s namjerom činjenja nereda među njima. (op.p.)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

"O vjernici, neka se muškarci jedni rugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju – sami sebi čine nepravdu."(El- Hudžurat, 11).

- Zabranio je i lažno svjedočenje, a to je lažno zaklinjanje kojim se postiže neistina kojom se postižu razni ciljevi, poput otimanja imetka ili uništenje nečijeg života, otuđivanje prava ljudi i nanošenje nepravde i zatiranje znakova pravde i pravednosti, što rezultira društvenim neredom koji sputava zajednicu i uništava je, potkopavajući temelje sigurnosti i mira i poljuljavajući postojeću stabilnost.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

أَلاَ أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ« ثَلاَثًا ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِّ، قَالَ: »الإِشْرَاكُ بِاللهِّ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ« – وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَّكِئًا – فَقَالَ: »أَلاَ وَقَوْلُ الزُّورِ« قَالَ الراوي: (فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ

"Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima?" Ponovivši to tri puta. Rekoše:"Svakako Allahov Poslaniče." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Činjenje širka Allahu i neposlušnost roditeljima", pa je sjeo, a bio je naslonjen i rekao:" i lažno svjedočenje." Rekao je prenosilac: I neprestano je to ponavljao, tako da smo pomislili: da hoće ušutjeti. [192]

- Također, zabranio je beskorisnu raspravu i parničenje, jer to vodi ka mržnji, a rijetko vodi istini onog čija je svakodnevica rasprava.

Rekao je Uzvišeni:

[192] Bilježe ga Buhari, (br.2654) i Muslim, (br.87).

﴿ وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَٰهُنَا وَإِلَٰهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴾

"I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, - ne sa onima među njima koji su nepravedni -, i recite: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog jeste – jedan, i mi se Njemu pokoravamo." (El-Ankebut, 46)

Izvršenje obećanja (el-vefau bi-l-ahd)

U ljepote islama svakako ulazi i naredba o izvršenju i ispunjenju obećanja. Rekao je Uzvišeni:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ ﴾

"O vjernici, ispunjavajte obaveze!..." (El-Maide, 1)

﴿ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴾

"I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista odgovarati!" (El-Isra', 34)

Ispunjenje obećanja je jedna od glavnih komponenti u izgradnji islamskog društva, jer obuhvata sve vrste društvenih odnosa. Tako svaka društvena veza i odnos poput obećanja i ugovora zavise od ispunjenja, pa ako nema ispunjenja nema ni povjerenja, što pogoršava odnose i sije razdor.

Resul, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da svojstvo prjevare i neizvršenje obećanja nije osobina vjernika, nego je to svojstvo munafika.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

"Kod koga se nađu četiri osobine taj je pravi munafik, a onaj kod koga se nađe jedna od tih osobina, pri njemu je to svojstvo od nifaka sve dok ga ne ostavi: kada mu se povjeri, prevari, kada govori laže, kad obeća iznevjeri, a kada se raspravlja(parniči) prelazi granicu." [193]

Bez imalo sumnje da je svojstvo prjevare koje je islam zabranio svojstvo koje upućuje na pokvarenost duše i njenu niskost, a onaj ko takvu osobinu nosi omražen je u društvu i ljudi ga se klone ne želeći imati nikakve veze s njim.

Otuda društvo koje je izgrađeno na poštivanju obećanja je snažno, a njegovi članovi imaju povjerenje jedni u druge, a njihovi neprijatelji se njih boje, jer oni kad nešto obećaju to i učine.

Briga o jetimu (kefaletu-l-jetim)

Islamski Šeri'at došao je s potpunim sistemom koji vodi brigu o svakom pojedincu i svim kategorijama u društvu, garantirajući svakom od njih njegovo pravo.

Tu je i briga islama o pravu jetima koji je ostao bez oca, jer to malehno dijete uskraćeno je za očinsku ljubav, bez mogućnosti ostvarenja svojih prava i ono nema pomagača i zaštitnika osim Allaha Uzvišenog.

Islam je došao s obećanjem velike nagrade onome ko se brine o jetimu, čini mu dobro i pazi na njegov odgoj.

Rekao je Resul, sallallahu alejhi ve sellem:

كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ

[193] Bilježe ga Buhari, (br.34) i Muslim, (br.58).

"Onaj ko se brine o jetimu, bio od njegovih ili od drugih, ja i on bićemo u Džennetu kao ovo dvoje." pa je pokazao prenosilac hadisa Malik na kažiprst i srednji prst. [194]

U mnogim ajetima Allahove Knjige došlo je i upozorenje na uznemiravanje i ezijećenje jetima.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴾

"Zato siroče ne ucvili." (Ed-Duha, 9)

﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ﴾

"Znaš li ti onoga koji Onaj svijet poriče? Pa to je onaj koji grubo odbija siroče." (El-Ma'un, 1-2)

tj. onaj koji uznemirava jetima, čini mu nepravdu, otima mu pravo, ne hrani ga, niti mu dobročinstvo čini.

Rekao je Uzvišeni:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴾

"Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti." (En-Nisa', 10)

Bez sumnje, briga članova društva o jetimima ima velikog udjela u izgradnji postojane i čvrste zajednice koja počiva na temeljima ljubavi i samilosti. S druge strane zapostavljanje jetima dovodi do neizbiježnog nereda, jer ako jetim nema skrbnika koji se o njemu brine, on skončava izgubljen na putu zablude, jer je lahak plijen pozivačima u zlo. Otuda je islam posvetio veliku pažnju brizi o jetimima.

---

[194] Bilježi ga Muslim, (br.2983).

Umjerenost u trošenju (el-i'tidalu fi-l-infaki)

Ljepota se islama ogleda i u tome što je svojim sljedbenicima naredio da umjereno troše i da ne prelaze granice trošeći mnogo na jelo, piće, odjeću, smještaj itd. Mjerodavno u tome pogledu jeste da ne troši preko svoje potrebe, jer se to ubraja u rasipanje imetka. Svevišnji Allah je naredio:

﴿ يَا بَنِي آدَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وكُلُواْ وَاشْرَبُواْ وَلاَ تُسْرِفُواْ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴾

"O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju." (El-A'raf, 31)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao je:

كُلُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلاَ مَخِيلَةٍ

"Jedite, udjeljujte milostinju i odijevajte se, ali nemojte pretjerivati i u tome biti oholi!" [195]

Kao što je islam zabranio pretjerivanje i rasipanje imetka zabranio je i ono što je suprotno tome – škrtost. Svemogući kaže:

﴿ وَلاَ يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللهُ مِن فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُواْ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴾

"Neka oni koji škrtare u onom što im Allah iz obilja Svoga daje nikako ne misle da je to dobro za njih; ne, to je zlo za njih. Na Sudnjeme danu biće im o vratu obješeno ono čime su škrtarili, a Allah će nebesa i Zemlju naslijediti; Allah dobro zna ono što radite." (Alu Imran, 180)

Put islama u vezi trošenja je umjeren: ne pretjerivati, ali i ne biti škrt. Udijeliti za svoje i potrebe svoje porodice; uskraćivanje toga je škrtost, a

[195] Bilježe ga Nesai, (br.2558) i Ibn Madže, (br.3605). Hadis je dobar.

trošenje preko potreba je pretjerivanje i rasipanje. Svevišnji Allah, govoreći o principima trošenja u islamu, kaže:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا﴾

"... i oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine." (El-Furkan, 67)

Jedna od koristi umjerenog trošenja jeste zaštita muslimanskoga imetka od rasipanja i privrede od bankrota; rasipništvo je predznak siromaštva. Pozitivnost umjerenog trošenja je izvršavanje obaveza svakog člana zajednice. Naime, individua koja se navikla na škrtost neće ispuniti obaveze trošenja na porodicu niti će pomagati siromašne i potrebne.

O plemenitom ponašanju koje afirmira Šeri'at moglo bi se, uistinu, mnogo govoriti, jer nema ni jedne pohvalne osobine, a da islam nije naredio da se čovjek njome okiti, također ne postoji ni jedna loša osobina, a da je islam nije zabranio i upozorio na nju. Kada bismo ih htjeli pobrojati, studija bi ispala duga, a kao što je rečeno: 'ogrlice je dovoljno onoliko koliko treba da obuhvati vrat.' Ovu ćemo knjigu završiti sažetim prikazom nekih osobina i moralnih vrijednosti koje je donio Čisti Šeri'at, koje čvrsto vežu muslimane, siju i šire ljubav među ljudima, dižu društvo na veće stupnjeve i svakoj njegovoj individui garantiraju njena prava.

U hadisu koji govori o pravima koja imaju muslimani jedni kod drugih, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ، قِيلَ: مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ: إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ

"Svaki musliman je prema drugom muslimanu dužan šest stvari." "Koje su to dužnosti?", upita neko, a on, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Kada ga sretneš da mu selam nazoveš, kada te pozove da se odazoveš, kada zatraži savjet da ga nasavjetuješ, kada kihne i kaže: el-hamdu lillah, da mu

nazdraviš (riječima jerhamukellah), kada se razboli da ga obiđeš i kada umre da mu klanjaš dženazu." [196]

Plemeniti ashab Berra b. Azib, radijallahu anhu, pripovijeda:

أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَإِفْشَاءِ السَّلاَمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَهَانَا عَنْ خَوَاتِيمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ أَوْ قَالَ آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَعَنِ الْمَيَاثِرِ وَالْقَسِّيِّ وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَالإِسْتَبْرَقِ

"Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je sedam, a zabranio sedam stvari. Naredio nam je: posjećivanje bolesnika, klanjanje dženaze, nazdravljanje onome ko kihne, odazivanje na poziv, širenje selama, pomaganje onome kome je nepravda učinjena i primanje zakletve, a zabranio nam je: zlatno prstenje, pijenje iz srebra" ili je rekao: 'iz srebrenih posuda', da upotrjebljavamo svilene prekrivače, da oblačimo prugastu odjeću s likovima, da oblačimo svilu, te debelu i običnu kadifu." [197]

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je također rekao:

لاَ تَحَاسَدُوا، وَلاَ تَنَاجَشُوا، وَلاَ تَبَاغَضُوا، وَلاَ تَدَابَرُوا، وَلاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا، الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لاَ يَظْلِمُهُ، وَلاَ يَخْذُلُهُ، وَلاَ يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا -وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ

"Nemojte jedni drugima zavidjeti, nemojte povećavati cijenu robe prilikom licitacije kako biste zavarali i privukli drugog kupca ako je ne želite kupiti, nemojte jedni druge mrziti, nemojte jedni drugima okretati leđa, nemojte jedni druge potiskivati u trgovini, već budite Allahovi robovi, braća; musliman je muslimanu brat, ne čini mu nepravdu, ne ostavlja ga na cjedilu, ne ponižava ga, bogobojaznost je ovdje", pokazavši tri puta na grudi, "čovjeku je dovoljno zla da omalovažava

[196] Bilježi ga Muslim, (br.2162).

[197] Bilježe ga Buhari, (br.5635) i Muslim, (br.2066).

brata muslimana; svakome je muslimanu sveta krv, imetak i čast njegovog brata muslimana." [198]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je sijela po putevima osim ako im se daju njihova prava. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا، قَالَ رَسُولُ اللهِ» : فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ» قَالُوا: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلاَمِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ

"Čuvajte se sijeljenja po putevima!" Rekoše: "Allahov Poslaniče, moramo se sastajati i razgovarati." On kaza: "Ako već morate, onda dajte putu njegovo pravo!" "A šta je njegovo pravo?", upitaše. "Obaranje pogleda, sustezanje od zla, uzvraćanje selama, naređivanje dobra i odvraćanje od zla." [199]

اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ: اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ

"Garantirajte mi šest stvari, ja vam garantiram Džennet: iskreni budite kada govorite, ispunite kada obećate, opravdajte ukazano povjerenje, čuvajte svoje spolne organe, obarajte pogled i sustegnite se od zla." [200]

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgajajući ljude na tome da dobročinstvo bude dio njihove prirode i stavljajući do znanja da ni jedan dan ne bi trebao proći, a da čovjek ne učini kakvo dobročinstvo, kaže:

---

[198] Bilježe ga Buhari, (br.6066) i Muslim, (br.2564).

[199] Bilježe ga Buhari, (br.2465) i Muslim, (br.2121).

[200] Bilježe ga Ahmed 5/323. Recenzenti Ahmedovog *Musneda* tvrde da je hadis dobar na osnovu drugih predanja (hasen li gajrihi).

كُلُّ سُلاَمَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ، قَالَ: تَعْدِلُ بَيْنَ الاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، قَالَ: وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ خُطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ

"Za svaki zglob čovjek je dužan svaki dan podijeliti milostinju: uspostaviti slogu između dvojice je milostinja, pomoći čovjeku da uzjaše ili da natovari stvari na jahalicu je milostinja, lijepa je riječ milostinja, svaki korak do džamije je milostinja, ukloniti prepreku s puta je milostinja..." [201]

U drugome predanju stoji da je jedan čovjek upitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, šta mu je činiti ako ne bude mogao učiniti ni jedan vid spomenutog dobročinstva na šta je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio:

يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ

"Neka se suzdrži od zla, jer i to je sadaka." [202]

Bodreći muslimane na dobročinstvo Allah dž.š. obećava da će pomoći onoga ko pruža pomoć svome bratu muslimanu. Tako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ

"Ko od vjernika otkloni kakvu tegobu, Allah će od njega otkloniti jednu od tegoba na Sudnjeme danu, ko olakša nevoljniku, Allah će njemu olakšati na Ovome i Budućem svijetu, ko sakrije sramotu muslimana, Allah će sakriti njegovu sramotu na Ovome i Budućem svijetu; Allah će pomoći čovjeku sve dok on pomaže svome bratu." [203]

---

[201] Bilježe ga Buhari, (br.2891) i Muslim, (br.1009).

[202] Bilježe ga Buhari, (br.1445) i Muslim, (br.1008).

[203] Bilježi ga Muslim, (br.2699).

POGOVOR

Neka je hvala Allahu Čijom se blagodati upotpunjuju dobra djela, Čijom milošću se postižu visoki stupnjevi i Čijom se dobrotom zadobijaju počasti na Ovome i Budućem svijetu. Neka je mir i spas na Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu časnu porodicu i njegove ashabe. Šetnjom kroz bašče čistog i divnog Šeri'ata pokušali smo ukazati na neke njegove ljepote da bismo podsjetili na veličinu ove vjere koju je Svevišnji Allah objavio kako bi ljudi živjeli sretnim životom na Ovome, a na Onome svijetu zadobili Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo i naklonost.

Doista do ljudi nije došla bolja vjera od islama, ispravniji put i lakši vjerozakon. Ona svojom lahkoćom, ljepotom i elegancijom obuhvata sve one koji je ispovijedaju: male i velike, muškarce i žene, vladare i podanike, gospodare i robove. Kako i ne bi, kada je data ljudima da sačuva pet životnih prioriteta: vjeru, živote, imetak, čast i razum. Propisao im je kroz naredbe i zabrane ono čime će obožavati Svevišnjeg Allaha i ispovijedati Njegovu vjeru. Dao im je smjernice pomoću kojih će biti i ostati dobri muslimani. Nema nijednog pojedinca niti društva koje se drži tih smjernica, a da nije uspjelo svoju vjeru sačuvati, šejtana odbiti i cijelim svojim bićem se dati u pokornost svome Gospodaru.

Čisti je Šeri'at, također, posvetio veliku pažnju očuvanju ljudskih života. Zdravo je tijelo jedan od glavnih faktora sretnog života zbog čega je islam propisao konzumiranje lijepe hrane, a zabranio štetnu. Zabranio je atak na tijelo bilo od čovjeka samoga ili od druge osobe prožimajući taj segment propisima i kaznama kako bi očuvao ljudske živote i njihova tijela koja su "oruđa" za pokoravanje Svevišnjem Allahu i njihov uspjeh.

Islam je posvetio pažnju očuvanju imetka, koji je važan faktor u životu. Naime, dopustio je lijepo, pošteno zarađeno, a (strogo) zabranio nepoštenu zaradu. Također je zabranio atak na ljudski imetak na bilo koji način: krađom, prjevarom, otimanjem, hazardnim igrama itd. Ukratko, zabranio je sve nepoštene puteve do tuđega imetka, kojima se služe prevaranti koji ga bespravno uzimaju.

Islam je, također, veliku pažnju posvetio časti muslimana zabranivši da se na bilo koji način oskrnavi, bilo djelom ili jezikom. Štaviše, oštro je

osudio ruganje, klevetanje i prenošenje riječi s prljavim ciljem, a sve kako bi muslimani bili sigurni za svoju čast od degradacije. Svevišnji je Allah za takva nedjela odredio kaznu još na Ovome svijetu kako bi se ljudi prošli takvih poroka. Onaj ko je ne iskusi na Ovome, iskusit će je na Onome svijetu, a kazna je tamo – veća i bolnija.

Islam nije zapostavio ni ljudski razum, koji čovjeka razlikuje od životinje. Otuda što obaveznost (teklif) zavisi od razuma i što je osovina za činjenje dobra, ostavljanje zla: pokornosti i nepokornosti. Mudri je Zakonodavac ljude obavezao čuvanjem razuma od svega što mu šteti i uništava. Zbog toga je zabranio alkohol i sve vrste opojnih pića, jela, injekcija, ali i onih narkotika koji se konzumiraju ušmrkivanjem. Onima koji konzumiraju opojna pića ili narkotike Svevišnji je Allah odredio rigoroznu kaznu na Ovome i na Onome svijetu.

Dakle, bez spomenutih životnih prioriteta život na Ovome svijetu ne može opstati. Oni su osnova oko koje kruži Šeri'at, jer je islam vjera koju je Allah, dželle šanuhu, učinio jednostavnim putem, lahkom metodom i jasnim pravcem za ostvarenje velike sreće na Ovome, a zadovoljstva i zadobijanja Allahove, dželle šanuhu, naklonosti na Onome svijetu.

Ljepote islama koje je tematiziralo ovo djelo predstavljaju opomenu za one koji opomenu primaju, bodrenje onima koji dobro čine, opomenu nemarnima i dokaz protiv onih koji su okrenuli leđa Svevišnjem Allahu – inadžijama.

A samo Allah, dželle šanuhu, upućuje na Pravi put...
Neka je mir i spas na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu časnu porodicu i sve ashabe.

SADRŽAJ